

JOSEF AUGUSTA

U PRAVĚKÝCH LOVCŮ

JOSEF AUGUSTA

U PRAVĚKÝCH LOVCŮ



STÁTNÍ
PEDAGOGICKÉ
NAKLADATELSTVÍ
PRAHA

KNIŽNICE
VŠEOBECNÉHO VZDĚLÁNÍ
MLÁDEŽE

Z OBORU PALEONTOLOGIE

Kouzelník vstoupil do dalšího rozlehlého prostoru podzemní jeskyně – Jeskyně obrazů – s rytinami a malbami různých lovných zvířat na stěnách.
(K vyobrazení na obálce z povídky „Rianova lest“)

Zjara tudy táhla stáda mamutů k severu a na podzim zase zpět k jihu.
(K vyobrazení na předsádce z povídky „Mamuti táhnou“)

Napsal univ. prof. RNDr. Josef Augusta, DrSc, nositel Řádu práce a vyznamenání Za zásluhy o výstavbu.
Původní rekonstrukce nakreslil podle pokynů autora akademický malíř Zdeněk Burian, nositel řádu Za vynikající práci.
Vydáno jako populárně naučná četba doplňující paleontologické učivo učebnic botaniky, zoologie, biologie člověka a geologie na všeobecně vzdělávacích školách.
© Státní pedagogické nakladatelství, n. p., Praha, 1971
Illustrations © Zdeněk Burian, 1971

ÚVOD

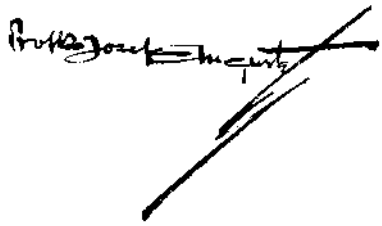
Počátky všech lidských radosti a starostí – lásky i nenávisti, obětavosti nebo potměšilosti, tužeb a snah – tkví svými kořeny už v životě pravěkých lovců.

Již od mlhavého šera dávného pravěku počal se člověk těžce a namáhavě, přitom však velmi vytrvale a houževnatě probíjet ze tmy nevědomosti a z tíhy tvrdého života – stále vpřed a stále výš.

V nekonečném koloběhu vývojových proměn a v neustálém víru zrodu a smrti se střídaly generace za generací, každá bohatší zkušenostmi a věděním, každá už snadněji přemáhající těžkosti a útrapy života, každá s vítěznějším a nadějnějším pohledem do budoucna.

Jakékoli nové poznání, které se těmto pionýrům dnešního lidstva nesmazatelně vrylo do závitů jejich mozku, stalo se pro potomky ohniskem nových rozletů od země k hvězdné obloze. Čím více se jim rozechvívalo nitro silou vůle a myšlenky, čím více se každý vynález při práci stával jiskřištěm nových možností, tím rychleji byly kladeny základní kameny k obdivuhodnému dnešku, kdy člověk už dovede rozbít atom a kdy začíná dobývat vesmírné dálavy.

Co na tom, že tito hrdinové a bojovníci s udatným srdcem, pevnou vůlí a bystrým rozumem žili před 35 000 či 10 000 lety? Čas nedovedl zahladit to, co bylo jimi vytvořeno a dosaženo.





VELIKÝ LOV

Slunce se pomalu sklánělo nad lesy.

U vchodu prostorné jeskyně plápolal oheň; u něho seděl starý lovec s ošlehanou a vráskami rozbrázděnou tváří, porostlou řídkým vousem, mnoha lety zešedivělým. Kolem něho seděli dva mladí lovci, určení pro dnešek k střežení a ochraně tábora, a několik starších hochů.

Seděli tiše a pozorně naslouchali slovům starce, jehož jedinou povinností bylo starat se o oheň tlupy. Na víc už jeho síly nestačily. Stáří a těžký život vysály mu z těla sílu muže, mrštnost lovce i odvahu bojovníka. Byl shrbený, hubený a šlachovitý, pomalých pohybů a zimomřivý, ale jeho světlé oči stále ještě ostře a chytře zíraly zpod ježatého obočí.

Byl stár, ale měl rád kolem sebe mládí. Byly to jeho nejkrásnější chvíle dnů i večerů, když obklopen mladými lovci a hochy mohl vyprávět o svém mládí, o svých zkušenostech i o tom, co sám kdysi slyšel vypravovat od starců.

Ale i mladí rádi starce poslouchali. Byla to pro ně chvíle oddechu, kdy zapomněli na okamžik na přítomnost, na těžkou povinnost zajistit sobě i druhým obživu a bezpečnost, a kdy při starcově vyprávění zabloudili do minulosti, která byla pro ně jediným zdrojem vědomostí a zkušeností.

A tak se i dnes sesedli kolem starce, aby s ním strávili příjemnou chvíli, než se ostatní lovci vrátí z lovu.

„Proč, Rene, nepřichází k našemu ohni nikdy Mot?“ otázal se jeden z



mladých lovců. „Proč stále bydlí sám v malé jeskyňce na protější skále nízko nad hladinou řeky?“

„Mot miluje samotu,“ odvětil stařec.

„Je přece lépe žít pohromadě s ostatními. Samota tíží, přináší nouzi a mnoho nebezpečí,“ prohodil na to lovec.

„Mot není sám, není opuštěn,“ řekl starý Ren. „Patří k naší tlupě a po náčelníku a kouzelníku je jejím nejváženějším členem.“

„Tvá slova jsou pravdivá, Rene,“ souhlasil lovec. „Řekni nám však, proč nežije s námi v jeskyni, kde by i pro něho bylo dosti místa.“

„Mot má rád samotu.“

„A proč?“ ptali se všichni chvatně.

Starý Ren se na chvíli zamyslil a upřeně se zahleděl před sebe. Seděl tiše, bez hnutí, jako by v mysli spřádal vzpomínky, které chtěl vyprávět.

„Vypravuj, Rene, vypravuj!“ žadonili lovci netrpělivě.

„Nuže, poslouchejte!“ řekl s mírným úsměvem v tváři a začal.

„Byl jsem ještě mladý lovec, když se v malé jeskyňce, jeden den cesty ve směru, kam slunce zapadá, zabydlil mohutný lev. Nikdo z lovců nevěděl, kdy přišel do našeho loviště. Najednou se objevil a od té chvíle jsme zde všichni žili v neustálých obavách. Ženy a děti se bály jít do lesa a lovci nikdy nevycházeli na lov tam, kde měla své doupě dravá šelma.

Brzy přišly na tlupu zlé časy. Ženy a děti, vracející se dříve z lesa s množstvím různých chutných plodů a sladkých kořínků, přicházely nyní většinou s prázdnou, protože nejvíce plodů a kořínků bývalo tam, kde se nyní usídlil hrozivě vyhlížející lev.

I lovci měli malé štěstí v lovech, neboť chodili za zvěří na stále stejná – nejbezpečnější místa. Tím ji v těch místech zčásti vyhubili, zčásti poplašili a

zahnali jinam. Proto museli chodit do pořád vzdálenějších končin a jejich úlovky byly čím dál tím menší. Vraceli se unaveni a vysíleni, mnohdy i s prázdnýma rukama.

Nouze a hlad začaly doléhat na všechny obyvatele jeskyně.“

„To musel být opravdu zlý čas pro tlupu,“ prohodil jeden z posluchačů.

„Byl, ale přišly časy ještě horší. Bylo to tehdy, když lev roztrhal a odvlekl Udu. Stalo se to daleko od jeskyně. Veliká bouře náhle zastihla Udu v lese, a když se v šeru pozdního večera vracela do jeskyně, zabloudila. Chodila sem a tam, až patrně narazila na lva, jenž ji připravil o život. Mot byl první, který zjistil druhého dne Udinu smrt.“

„Zbylo něco z těla Udy?“ zeptal se jeden z lovců.

„V kaluži krve našel Mot jen roztržený náhrdelník, který pro ni zhotovil a Udě daroval. Posbíral rozházené skořápky plžů, jež našel a nashromáždil z říčních náplavů žluté mazlavé hlíny, posbíral medvědí zuby a znovu vše sestavil v náhrdelník. Ani jednu ulitečku nepřidal, ani jeden nový zub. Pak přetrženou šlachu, na niž skořápky a zuby navlékl, opět svázal. Náhrdelník zůstal takový, jaký zdobil něžné hrdlo živé Udy.“

„To je ten náhrdelník, který Mot nyní nosí?“ tázal se jeden z lovců.

„Ano, Ate! Od té chvíle, co si ho Mot po smrti Udy zavěsil na hrdlo, nikdy ho nesňal. My všichni víme, že je jeho přáním, aby byl s ním po smrti i pohřben.“

„Proč?“

„To sám dobře nevím, Ate! Snad proto, že už jako mladý hoch rád Udu škádlil. Snad i proto, že ji později často vyhledával a bloudil s ní za měsíčních nocí kolem jeskyně. Snad i proto, že mu náhrdelník připomíná vítězství, jímž pomstil Udinu smrt.“

„Skořápky na náhrdelníku jsou však nějaké divné,“ řekl At. „Některé jsou plné černých skvrn. Pýchou žen, které mají podobné náhrdelníky, jsou skořápky úplně bílé jako vlčí zuby.“

Ren se smutně zadíval na mladého lovce a tiše řekl: „Ty černé skvrny byly dříve rudé. Je to zaschlá krev, která se drala z rozervaného hrdla Udy a pokropila běl skořápek. Ty zčernalé krůpěje krve na skořápkách náhrdelníku jsou tím jediným, co z Udy zbylo.“

Starý Ren zmlkl.

Jeho tváře se bolestně stáhly, víčka očí se zachvěla. On už nemusel skrývat své pohnutí, byl už starý, a proto i jeho srdce bylo slabé a měkké. A pak – měl vždycky rád ubohého Mota.

„A co bylo dál?“ ptali se lovci.

Starý Ren si hluboce oddychl a tichým hlasem počal vyprávět dále:

„Mot vyhlásil lvu pomstu. A jeho touha mstu vykonat rostla. Byla tím větší a tím neodbytněji se hlásila, čím více členů tlupy lev zahubil. Po Udě zabil a sežral ještě jinou ženu a dvě děti. Pak i jeden z lovců zahynul v jeho drápech.“

„Lev lovil více lidi než zvěř?“ zeptal se At.

„Uhodl jsi! Lev poznal, že člověka lze lehčeji a snadněji ulapit než zvěř, která ho už zdaleka ucítí a prchá v dál. To byla asi příčina, že vycházel na lov nejraději k jeskyni, kde v houštinách číhal. Byl to tehdy opravdu zlý čas, plný nouze a hladu, který tlupa prožívala.“

„Proč ho lovci nezabili?“ otázal se At.

Starý Ren se překvapeně podíval na Ata a řekl:

„Tvá slova prozrazují, že jsi ještě mladý a nezkušený lovec. Není nikoho, kdo by lva zdolal. Lev se ničeho nebojí – kromě Ohně, protože při přiblížení cítí, že ten jediný je silnější a mocnější než on. Lva lze přemoci jen chytrostí a lstí, ale i k tomu je třeba mít udatné a nebojácné srdce. A takové srdce, navíc ještě plné žádostivosti po odplatě, měl tehdy z naší tlupy jen Mot.“

„Zničil lva?“ ptal se chvatně At.

„Nakonec zničil,“ odvětil Ren.

„Vypravuj rychle, jak to učinil,“ hartusili všichni.

„Tak poslouchejte! Mot po mnoho dní odcházel do míst, kde měl lev své doupě v jeskyňce. Nikomu neřekl, proč tam chodí a co tam dělá. Ale všichni jsme věděli, že se chystá lva zahubit. Častokrát mu zazněla v uších naše varovná slova. Jednou i sám náčelník ho varoval. Ale všechna naše i náčelníkova slova ho neodvrátila od jeho úmyslu, v němž šlo o život.“

„Boj s takovou velkou, silnou a dravou šelmou musí být strašný,“ zašeptal At.

„Mot byl zkušený lovec. Nechtěl přemoci lva silou, nýbrž chytrostí, a také se mu to podařilo.“

Lovci i hoši s napětím hleděli na starce. Ten však nedbal jejich vzrušení a klidně pokračoval ve vyprávění.

„Mot se dlouho vracel nazpět se zachmuřenou tváří. Jednoho dne však přišel vesele a oči mu plály divným leskem. Pochopili jsme, že vymyslel na lva léčku. Ale ani večer, když jsme všichni seděli kolem ohně a stále se ho vyptávali, nic nám o tom neřekl.

Vyslovil jen přání, abychom každý večer vyslali z tábora dva lovce na stráž: jednoho k Ostré skále, druhého až k Vysokému stromu. Oba lovci nechť si najdou taková místa, na nichž by byli bezpečni před útokem šelmy,

kdyby se lest nezdařila a lev bloudil volně krajem. Žádal, aby strážci po celý čas pozorně naslouchali. Jakmile uslyší zuřivý řev, který se nebude ani přibližovat, ani vzdalovat – bude tedy zaznívat stále z jednoho místa – nechť rychle spěchají tam, kde padla dravá šelma do léčky, v níž bude vztekle, ale bezmocně řvát.

Po několik dnů chodili lovci střídavě na stráž. Nic se nedělo, jen jeden z nich, ukryt vysoko v koruně stromu, viděl jednou v dálce bloudit lva krajem. Lovci už byli rozmrzeni dlouhou hlídkou a marným čekáním na řev obelstěného zvířete, ale Mot byl stále mimo tábor a nevracel se nazpět.“

„Kde byl Mot po takovou dobu i v noci?“ zeptal se At.

„I to se dovíš, budeš-li pozorně sledovat mé vyprávění.“

„Nepřerušuj, Ate, Renovo vyprávění!“ volali rozhořčeně ostatní. „A ty, Rene, nedbej jeho zvědavých otázek!“

„Seděli jsme jednoho večera kolem ohně. Lovci si vyprávěli a opravovali zbraně pro příští lov. Najednou vešli do jeskyně oba muži, na něž tehdy padla stráž u Ostré skály a u Vysokého stromu. Ale nepřišli sami. Nesli Mota, který byl jako bez života. Jeho pravá noha byla strašlivě rozdrásaná. Veliká bolest a mnoho ušlé krve ho zbavily vědomí. Lovci ho opatrně položili k ohni a náčelník rozkázal, aby k ohništi ihned přišel kouzelník a stará Lyna, která uměla léčit nemocné nebo raněné. Zatímco stará Lyna rozžvýkávala v ústech léčivé byliny a jejich kaši přikládala na rány, kouzelník se chystal k obřadům, jimiž chtěl znovu přivolat život do nehybného Motova těla.

Mnohokrát však musel kouzelník opakovat svá zaříkávání, než Mot otevřel oči, a mnoho času uplynulo, než se mu strašlivá rána na noze zhojila. Bylo léto, když ho lovci přinesli do jeskyně, a právě v celém kraji zmizel poslední sníh zimy, když se mohl Mot poprvé trochu postavit na nohy.“

„Bylo by pro tlupu neštěstí ztratit tak zdatného muže a lovce,“ prohodil At.

„Byla to i tak pro tlupu veliká ztráta, protože i když se rána Motovi zhojila, noha ztratila schopnost pohybu a od té doby ji vleče za sebou. Už nikdy nemohl vyjít na lov, už nikdy nemohl jít chránit tlupu, když jí hrozilo nebezpečí od cizích lovců. To zlomilo jeho udatné srdce a z Mota se stal samotář.“

„A co bylo se lvem?“ ptal se At. „Přelstil ho?“

„To byla tehdy jediná dobrá zpráva,“ odpověděl starý Ren. „Lovci, kteří přinesli tenkrát Mota do jeskyně, oznámili náčelníkovi, že lev je chycen v jámě, kterou jsme jednou vyhloubili na stezce, po níž chodili mamuti k

napajedlu.“

„Co udělal náčelník, když se dověděl tuto dobrou zprávu?“

„Vydal se ihned s lovci k jámě s chyceným lvem. Netrvalo dlouho a ten, kdo nám ničil životy a kazil lov, byl sám brzy proklát šípy, oštěpy a ubit kameny. Kůži dostal Mot. Má ji ve své jeskyňce. Zuby si ponechal náčelník a dodnes je nosí na svém hrdle. Rozhodl, že náhrdelník ze lvích zubů dostane po jeho smrti ten, kdo bude po něm náčelníkem tlupy.“

„A jak přišel Mot k svému zranění?“ zeptal se At.

„Trvalo dlouho, než řekl Mot něco málo o svém dobrodružství se lvem. Mně však jednou, když jsme seděli sami u ohně, řekl více. Vypravoval tehdy, že dlouho pozoroval z vršku vysokého stromu, jak lev vychází ze své jeskyňky, kam nejčastěji chodí a kdy se vrací. Když to všechno zjistil, přemýšlel, jak by ho přelstil.

A tu ho náhle napadlo, že by mohl lva zlákat k některé z jam, které jsme jednou vykopali, abychom ulovili mladého mamuta ze stáda, které tehdy tudy chodilo k řece zahnat žízeň a vykoupat se. Vybral si jednu, nejhlubší a ne příliš širokou, a vhodil do ní půl srny, kterou ulovil. Druhou půlku rozřezal a táhl ji po zemi, aby hlína nasákla pachem masa a krve. To měla být stopa, která by přivedla hladového lva až k pasti.“

„To byl chytrý nápad,“ prohodil At a.druhý lovec, štíhlý Lar, souhlasně pokyvoval hlavou.

„Když Mot usoudil, že krvavá stopa srny je už dost blízko doupěte lva, rychle se vrátil k jámě. Pokryl ji slabými větvemi a na ně doprostřed vhodil druhou půlku těla srny, rozřezanou v cáry krvavého masa. Potom vylezl na blízký strom a čekal.

Brzy se dočkal. Sotva se slunce skrylo za lesem, vylezl z jeskyně lev. Protáhl se, několikrát olízl tlamu jazykem a opatrně se vydal na lov. Brzy se zastavil a větřil. Slabý vánek mu přinesl k čenichu pach krvavé stopy, kterou na něho nalíčil Mot. Hluboce sál do sebe vzduch a pak se pomalu a opatrně plížil směrem, odkud přinášel větřík zvířecí pach nejsilněji. Náhle sklonil hlavu k zemi, temně zavrčel a dal se rychle po stopě, kterou našel.“

Lovci i hoši, sedící kolem Rena, viseli očima na jeho rtech a s napětím poslouchali starcovo vypravování.

„Už zdaleka viděl Mot, jak se lev blíží k nastražené pasti. Skrčil se za kmen, aby ho lev neuviděl, a nespustil z něho oči. Lev však nedbal ničeho než jen zachycené stopy páchnoucí krví, masem a slibující na svém konci bohaté hody. Tak došel lev až k jámě, pokryté slabými větvemi a s půlkou srny na nich. Na chvíli se zastavil, zavětřil, pojednou však temně zavrčel a

jediným skokem se vrhl na maso.“

„A spadl do jámy,“ radostně vykřikl At.

„Spadl,“ přisvědčil Ren. „Slabé větve se pod jeho těžkým tělem prolomily a lev se propadl až na dno. Ihned ho přešla chuť na maso. Aspoň Mot to tvrdil. Vzpínal se, aby se dostal z jámy ven, ale ta byla příliš hluboká, než aby se mu to mohlo podařit. Ani vyskočit z ní nemohl; k tomu byla zase příliš úzká, takže se nemohl rozběhnout ke skoku. Když poznal svou marnou snahu po vysvobození, počal vztekle řvát a dlouhým ocasem zuřivě bil kolem sebe.“

„Co dělal Mot?“ zeptal se Lar.

„Měl radost, že přelstil silného lva a že tím zbavil naši tlupu hrůz a děsu z jeho přítomnosti. Těšil se také, že pomstí i smrt Udy.“

„Chtěl smrt splatit smrtí,“ prohodil At.

„Chtěl,“ pokyvoval hlavou starý Ren, „ale právě to mu přineslo těžké zranění. A mohlo to být ještě horší. Mohl snadno ztratit i život, protože ovládne-li kohokoli slepá vášeň, zakalí mu rozum, zapomene na opatrnost a to ho často vžene do zkázy.“

Starý Ren se po těchto slovech odmlčel. Sklonil hlavu a chvíli seděl bez hnutí. Kdo ví, co mu právě táhlo hlavou. Možná, že vzpomínal na všechny ty strasti a bolesti, které viděl kolem sebe během svého dlouhého života. Mnohé z nich byly způsobeny jen tím, že člověk propadl nezkrotné vášni, která vždy dokáže potlačit jeho soudnost a zatvrdit srdce.

Mladí lovci At a Lar i ostatní hoši hleděli překvapeně na zmlknuvšího Rena. Žádný však ani nehlesl, neboť nechtěli vytrhnout starce z jeho zadumání. Ten teprve po chvíli zdvihl hlavu, mírný úsměv mu zahrál ve tváři, a rozhlédnuv se po svých posluchačích, pokračoval ve svých vzpomínkách.

„Když Mot poznal, že se lev nemůže vysvobodit z úzké a hluboké jámy, rychle slezl ze stromu a chystal se vykonat pomstu za Udu. Zkusil tětivu luku, nasadil na ni šíp a spustil. Šíp zasvištěl vzduchem a zaryl se lvu ostrým hrotem hluboko do krku. Lev strašlivě zařval a jediným rozmachem tlapy vyrazil šíp z rány. Zakrátko se mu však zaryl do těla druhý šíp a ještě mnoho dalších.

Lev zuřil a řval a nad ním se Mot divoce smál. Pln radosti a lovecké vášnivosti uchopil oštěp a prudkým rozmachem pravice jej vrhl proti rozšklebené lví tlamě. Oštěp prolétl vzduchem a zabodl se lvu ostrým kamenným hrotem hluboko do tlamy. Jediným úderem tlapy přerazil lev dřevěnou násadu, která zapadla mezi větve. Špičatý kamenný hrot mu však

seděl pevně hluboko v hrdle a lev se ho marně snažil zbavit. Bil hlavou kolem sebe, krev se mu hrnula do hrdla a zbavovala ho dechu. Již neřval, z tlamy se mu dral jen hrčivý chrapot, střídající se s dávivým kašlem, při němž mu vycházela z tlamy krvavě zbarvená pěna.

A tehdy se Mot už šílenou radostí neovládl, jako by ztratil rozum. Počal divoce křepčit kolem lapeného, umírajícího lva, spílal mu a posmíval se mu, chlubil se svou chytrostí a opovrhoval jeho silou. Srdce mu divoce bušilo, krev mu vřela v žilách a spalovala soudný rozum, jehož má vždy každý dbát. Jen tak se mohlo stát, že ve svém ztřeštěném tanci, omámen úspěchem činu a vykonanou pomstou, šlápl neopatrně na kraj jámy. Kus hlíny se utrhl a Mot padal do jámy – lvovi přímo do tlamy.

Naštěstí pro Mota stál nad místem, kde padal dolů, mohutný dub, který rozprostíral své větve až nad samou zemí. Mot se rychle zachytil jedné větve a vymrštil se z jámy ven. Ale přece jen nebyl při tom dosti rychlý. Lev po



něm mávl tlapou a ostrými drápy mu rozerval stehno, koleno i lýtko. S vypětím posledních sil se Mot přehoupl přes okraj jámy, kde těžce dopadl na zem. Zatímco lev pomalu zmíral v jámě, nahoře – kousek od jejího okraje – bezmocně ležel vítězný Mot. Strašlivá bolest ho zbavila vědomí.“

„Co bylo dál?“ ptal se nedočkavě At. „Vypravuj, Rene, vypravuj rychle!“

„Už toho mnoho nezbývá,“ odvětil stařec. „Lovci, kteří toho večera měli stráž u Ostré skály a u Vysokého stromu, zaslechli pojednou strašný řev. Když doběhli k jámě, našli už jen bezduchého Mota nad lapeným lvem, který ještě žil. Když viděli, že lev neuteče, vzali Mota jeden za ramena, druhý za nohy a přinesli ho do jeskyně, aby kouzelník přivolal nazpět život do jeho bezvládného těla a aby mu stará, v léčení ran zkušená Lyna ošetřila rány. Jak to dopadlo, už jsem vám pověděl.“

Starý Ren skončil vyprávění a zmlkl.

Mlčeli i ti, kteří ho poslouchali. Teprve po dlouhé chvíli se Rena zeptal At:

„Pověz nám, co dělá Mot celý den ve své jeskyňce? Jak tráví svou samotu? A pověz nám také, proč tam Mot vůbec odešel, když vykonal takový hrdinný čin a když je vážen a ctěn všemi členy tlupy?“

„Mnoho toho chceš najednou, Ate, a mnohé bys už měl vlastně vědět sám.“

„Vždyť Ren už řekl, že ve své samotě Mot méně trpí,“ chvatně řekl Lar.

„A proč by v samotě trpěl méně?“ odporoval At. „Právě ve společnosti svých druhů by spíše zapomněl na krušné chvíle, které ho potkaly.“

Starý Ren se podíval na Ata a tichým, vážným hlasem mu řekl:

„Každý snáší své bolesti a strasti jinak. Jednomu je utiší samota, druhý na ně zapomíná uprostřed svých druhů. Mot si zvolil samotu a já dobře vím, proč.“

„Pověz nám to, Rene!“

„Povím. Mot byl silný, mrštný a zdravý lovec. Žádný lov nebyl dost namáhavý, aby ho unavil. Žádný lovec nebyl tak silný, aby ho přemohl. Žádná nemoc nikdy nezkrušila jeho tělo. Takový býval Mot. A jaký je dnes? Má zchromlou nohu, kterou těžce vláčí za sebou. Není schopen ani delší chůze, ani pomalého běhu. Nemůže vyjít na lov ani do nejbližšího okolí našeho tábora. V každém zápase by svému soku podlehl. A to ho tísní a bolí. Velmi trpí, vidí-li kolem sebe samé silné zdravé lovce, a příliš si uvědomuje, že sám je mrzák.“

„Tvá slova jsou pravdivá,“ řekl At a Lar souhlasně pokyvoval hlavou.

„Jsou, ale také nejsou! Jestliže Mot nevládne dobře nohama, zato tím lépe

vládne rukama. Nemusí být každý jen lovcem a bojovníkem, aby byl tlupou ctěn. Je pouze třeba, aby každý podle svých schopností a možností pracoval pro blaho tlupy. To také Mot odedávna činí. Práci a povinnostem se Mot nikdy nevyhýbal. A pak – práce zdravého i mrzáka může být stejně hodnotná, pro tlupu stejně prospěšná. Proto by se Mot nemusil cítit méně cenným.“

A pohlédnuv upřeně Atovi do očí, starý Ren ještě dodal:

„Řekl jsem už, Ate, že po náčelníkovi a kouzelníkovi je Mot tlupou nejvíce vážen. A to si nevybojoval jen silou bojovníka a chytrostí lovce, nýbrž i něčím jiným. Už dlouho sedává Mot před svou jeskyňkou a ryje do kamenů obrazy zvířat, která lovíme. A víš sám, jak velkou čarovnou moc mají tyto rytiny a jaké úspěchy přinášejí lovcům. Nikdo z druhých lovců nedovede vyrýt tak věrně obrazy zvířat, a proto také nikdo jiný jim nedovede dát tolik kouzelné síly a moci, jako právě Mot. A nejen nám nosí tyto obrazy štěstí v lovu, ale i všem ostatním tlupám, s nimiž žijeme v míru a přátelství. Mnoho potřebných věcí dostaneme od jiných tlup výměnou za Motovy čarodějné lovecké rytiny, jež nedovede vytvořit nikdo jiný tak dobře jako právě on.“

„Tvým slovům věřím, Rene, jsou pravdivá. Ale právě proto by nemusel žít Mot v samotě a právě proto by se nemusel trápit nad svou zchromlou nohou, i kdyby žil s námi pohromadě,“ prohlašovat At.

„Svou samotou nikomu neškodí a sobě prospívá,“ důrazně řekl Ren. „Cti proto i ty, Ate, jeho vůli!“

At cítil vanout ze slov starce moudrost. Sklonil proto hlavu a mlčel. A s ním mlčeli i ostatní.

I starý Ren se odmlčel.

Teprve po chvíli se rozhlédl kolem a řekl:

„Slunce se již schovalo za lesy a lovci se ještě nevracejí. Zašli asi daleko do kraje, než narazili na stopy zvěře.“

Ale sotva to dořekl, daleko v údolí řeky se objevili očekávaní lovci. At i Lar radostně vykřikli a vztyčili se. Také hoši hbitě vyskočili a rozběhli se lovcům naproti. I At a Lar by jim rádi vyšli v ústrety, ale pradávný příkaz jim bránil opustit tábor, který měli střežit. Proto alespoň vyběhli na skalní výstupek nad jeskynním vchodem a odtud vesele mávali vracejícím se druhům.

Netrvalo dlouho a lovci došli před jeskyni.

Byli znaveni, ale přesto jim radost zírala z očí, neboť dnešního dne se jim lov neobyčejně vydařil. Přinesli statného medvěda, tučného vepře a dva

zajíce.

I starý Ren se divil bohatému úlovku.

„Kde jste dnes lovili, že jste měli takové štěstí v lovu?“ zeptal se.

„Byli jsme až v Černém lese,“ zněla odpověď lovců.

„Tam bylo vždycky mnoho zvěře,“ řekl Ren a spokojeně pokyvoval hlavou. „I v mém mládí to bylo naše nejbohatší loviště. Když bylo nejhůře, když trápily nouze a hlad všechny obyvatele jeskyně, vždycky jsme odcházeli lovit do Černého lesa.“



„I dnes je tam velmi mnoho zvěře,“ odvětil jeden ze starších lovců, vysoký a zavalitý Mur. „Přesto myslím, že dnes i Mot a kouzelník Krik se přičinili, že jsme měli takové štěstí v lovu.“

Starý Ren, At i Lar zvědavě pohlédli na Mura. Ten se zasmál a řekl:

„Zvědavost sedí ve vašich očích a vaše uši nedočkavě čekají na moje slova. Nuže slyšte!

Když jsme ráno vyšli na lov, přistoupil k nám tiše a nenápadně Dun, pomocník kouzelníka, a vyzval nás, abychom ho následovali. Zprvu jsme nechtěli, protože jsme měli před sebou dlouhou cestu k Černému lesu, která vede přes močály. Dun nám však řekl, že je to přání kouzelníka Krika a že proto musíme poslechnout. Ani nečekal, jak se rozhodneme, a hned dlouhými kroky zamířil do Temné rokle.

Co nám zbývalo, než jít za ním, nechtěli-li jsme, aby se na nás Krik rozzlobil. Je vždycky lépe vyjít s ním v dobrém, než uvalit na sebe jeho hněv. Brzy jsme vešli do temné rokle. Úzkou stezkou jsme šli jeden za druhým, až jsme se nakonec dostali na maličký palouček, obroubený hustou houštinou.



A zde na nás čekal kouzelník Krik. Byl zahalen do medvědí kůže a celý pomalován barevnými hlinkami. Řekl, že pro nás připravil nové kouzlo, nejmocnější ze všech, které zná. Potom udělal hrotem oštěpu na zemi kruh a do něho položil plochý kámen, na kterém byl od Mota vyrytý obraz kráčejícího medvěda. Počal kolem kruhu tančit a mumlal slova, kterým žádný z nás nerozuměl. I chrčivý hlas jeho chřestidla se několikrát ozval. Náhle si sedl na bobek a poručil nám, abychom jeden po druhém skákali přes kruh s kamenem uprostřed. A když jsme ho poslechli, hodil po každém našem skoku na kámen s obrazem medvěda hrst hlíny. Když přeskočil poslední, byl kámen s vyrytým obrazem úplně pokryt hlínou. A tehdy k nám Krik promluvil:

„Vyjděte na lov, muži! Veliké a mocné kouzlo vstoupilo do vašeho těla a bude vás všude doprovázet. Cokoli uzříte, ať je to medvěd, bizon nebo jelen, tomu všemu vaše kouzlo zchromí nohy tak, že vám nic neunikne, ani medvěd, ani bizon, ani jelen. Jeho tělo bude poseto vašimi šípy a oštěpy, jako se zakryl hlínou obraz na kameni. Vyjděte směle na lov, muži!“

Vyšli jsme a tajemný Motův obraz i Krikův čarodějný obřad nám opravdu přinesly štěstí.“

Mur se hrdě rozhlížel kolem sebe a pyšně ukazoval na bohatý úlovek. Nato se obrátil k Renovi a řekl:

„Jdi, Rene, a dej Ohni hodně suchých smolných větví, aby jeho plameny dobře rozpálily kameny a aby bylo hodně žhavého popela k opékání masa!“

„Jdu, Mure. Brzy budou kameny žhavé a brzy bude mnoho žhavých uhlíků v ohništi.“

Šouravým krokem se ubíral k hromadě suchých větví, smolných klacků, a nabrav jich plnou náruč, vracel se pomalu k ohni. Když vše naházel na ohniště, sklonil se na kolena a usilovně foukal, až vytryskly ze žhavých uhlíků jiskřičky. Od nich vzplanuly tenounké větvičky, z nich přeskočily v podobě malých plaménků na silnější, až se všechny rozhořely jasným plamenem.

Zatímco starý Ren si hleděl ohně, obrátil se Mur k Atovi a zeptal se:

„Náčelník Nub se ještě se svými druhy nevrátil?“

„Nevrátil, Mure.“

„Nevíš, kam odešel s lovci?“

„Neřekl ani mně, ani Larovi, kam půjde. Myslím však, že šel k Vysoké skále, protože jsem zaslechl toto slovo při jeho rozhovoru s lovci.“

Mur pokývl hlavou, usmál se a řekl:

„Už vím, kam šel Nub. Odešel na step, aby vypátral, kolik stád koní se po

ní potuluje a jak jsou početná. Je čas, aby to zjistil.“

„Ty myslíš, Mure, že již přišla doba velikého lovu?“

„Ještě ne, ale je před ním nutno vykonat mnoho důležitých příprav.“

„Kolikrát ještě zapadne slunce, než vyjdeme na veliký lov?“

„Nejdřív se musí zbarvit listí na stromech a křovinách, a než se tak stane, ještě jednou uvidíš měsíc v úplňku.“

„Proč tak pozdě vycházíme na tento lov?“

„Protože v tom čase jsou koně nejtučnější a i hříbata jsou vyrostlá.“

„Ale potom už mohou přijít deště a ztížit lov.“

„Dobrý lovec překoná všechny obtíže, nebojí se ani deště, ani chladu.“

At pocítil ostrý hrot těchto slov. Cítil však, že zasloužil toto nenápadné pokárání, a proto ani nehlesl.

I Mur dobře cítil, že jeho slova nezazněla nadarmo. Věděl však, že At je zdatný lovec, který dovede bez reptání snášet hlad i nouzi, nepřízeň počasí i bídu života. Proto ještě dodal:

„Je to i stará zkušenost, podle které se má lov konat tehdy, až se listí zbarví a tráva na stepi zežloutne a uschne.“

Po těchto slovech Atovi zasvitlo v očích. Poznal, že ho Mur nechtěl pokořit, že se nechtěl zlomyslně dotknout jeho mužské pýchy, a silný pocit vděčnosti zalil jeho srdce. Vždyť srdce těchto pravěkých lovců nebyla už nepřístupná citům, i když se střežili dát je najevo.

„Jsi, Mure, nejen udatný,“ s radostí v očích řekl At, „ale i dobrý. Rozumíš mladým lovcům a dobře si vykládáš jejich slova, i když jsou špatně vyřčena.“

„Dobrým slovem spravíš mnohdy víc, Ate, než posměchem a hrubostí. To si dobře pamatuj!“

Nato se otočil a pomalu odcházel do jeskyně.

At zůstal sám před jeskyní. Všichni ostatní lovci i hoši odešli do jeskyně. Muži se sesedli kolem ohně a hoši si cosi vyprávěli v hlubokém výklenku nedaleko vchodu.

At se rozhlédl kolem sebe, a když viděl, že Lar se znovu vyšplhal na skalní výstupek nad vchodem jeskyně, spěchal k němu. Když se vyhoupl na skálu, usedl na balvan vedle Lara a oba tiše pozorovali kraj, na který už počalo padat večerní ticho. Kolem nich zaznívaly monotónní koncerty cvrčků a sarančat. Dole hluboko pod nimi hučela řeka a odněkud zdaleka zazníval k nim tichý šumot lesa.

„Večerní šero už padá na kraj a náčelník Nub se ještě se svými druhy pořád nevracejí.“

„Step je veliká, Ate! Ať se postavíš kamkoli, nikdy tvé oči neuvidí její konec. A šel-li Nub s lovci pátrat po stádech koní, bude ještě dlouho trvat, než se vrátí nazpět.“

Nato oba mladí lovci zase nadlouho ztichli.

Večerní šero houstlo a na obloze se počaly objevovat první hvězdy. V jeskyni vysoko planul oheň a lovci si pochutnávali na šťavnatém mase. Bylo jen zpola opečené na žhavých kamenech, vroubících ohniště, nebo přímo v žhavém popelu. Po nich i ženy, dívky a chlapci se lačně zakusovali do masa, jímž se dnes nemuselo šetřit.

Také At zaběhl do jeskyně a přinesl pro sebe a pro Lara po velikém kusu masa, takže ač seděli venku, spokojeně hodovali.

Teprve když se měsíc vyhoupl z nesmírných hlubin vesmíru nad lesy, vrátil se konečně se svými druhy Nub. Ač byli znaveni dlouhým putováním po rozlehlé stepi, přece jen jim svítily z očí radost a uspokojení.

Rychle vstoupili do jeskyně, odhodili zbraně k jeskynní stěně a usedli k ohni. Jeden z lovců uřezal z medvědí kýty nejpěknější kusy masa a rychle je hodil do žhavého popela. Maso zasyčelo a po chvíli se od ohniště znovu šířila vůně, která příjemně, až dráždivě šimrala nos hladového náčelníka a jeho druhů. Nečekali proto ani, až bude maso úplně propečeno. Jeden po druhém je napichovali na ostré hroty dřeva a s chutí se do nich zakusovali.

Jedli hltavě.

Pokud se nenasytili, nepřešlo přes jejich rty jediné slovo.

Trvalo dlouho, než zahnali hlad. Snědli všechno maso, které se pro ně peklo v popelu, a potom si ještě každý vyhledal pěknou morkovou kost. Rozbíjeli je a vybírali z nich dlouhým dřívkem chutný morek. Ten už nepožívali k zahnání hladu, to bylo jen tak na pochutnání.

Už tehdy měli lidé mlsný jazyk.

V té chvíli se starý Ren zeptal Nuba:

„Byla tvá cesta po stepi úspěšná?“

Nub pozvedl hlavu od morkové kosti, podíval se na Rena a odpověděl:

„Byla, Rene! Mnoho stád koní bloudí po stepi.“

„Jsou tuční?“

„Jsou, Rene!“

„A je dost hříbat ve stádech?“

„I těch je dost, Rene!“

Ren vesele pokyvoval hlavou. Měl radost z těchto zpráv, neboť znamenaly dobrý výhled do budoucna.

Také ostatní lovci se radovali z Nubových slov.

Nub se znovu sklonil nad morkovou kostí a pečlivě vybíral z její dutiny poslední zbytky tučného morku. Když už nic nemohl vyškrábnout, odhodil kost, obrátil se k lovcům a řekl:

„Slyšte mne, muži! Na stepi široko daleko kolem Vysoké skály bloudí mnoho stád koní. Jsou v nich opatrní hřebci, tučné klisny a vypasená hříbata. Až podruhé měsíc doroste tak, že jeho tvář bude kulatá, vyrazíme na lov. Bude mnoho masa, bude mnoho kůží. Nebude pak v naší tlupě hlad, až bude kraj zasypán sněhem. Nebudeme se chvět zimou, až ledové větry a mrazy promění vodu v led a zemi v kámen. Bude pro všechny dosti masa a kožešin. Ale čiňte již od této chvíle všechny přípravy pro dobrý výsledek velikého lovu!“

Lovci mlčky pokyvovali hlavami.

A Nub pokračoval:

„At a Lar, kteří nebyli dnes na lovu a nejsou proto unaveni, vyrazí, až přejde noc, a budou spěchat k Modré skále, kde v jeskyni žije tlupa, kterou vede udatný Song, náš přítel. Cesta je dlouhá. Teprve až slunce zapadne za lesy, dostanou se At a Lar před Songa.“

A obrátiv se k oběma mladým lovcům, přikázal:

„Než se vydáte ráno na cestu, přijďte ke mně, abyste vyslechli vzkaz, který přinesete od mne Songovi! Domluvil jsem.“

„Až zítra vyjde slunce, přijdeme vyslechnout tvá slova, Nube, která budeme opakovat Songovi,“ slibovali oba mladí lovci.

Nub jen pokývl hlavou a vážným krokem odcházel od ohně. Šel k jeskynnímu výklenku, plnému měkkých kožišin, na nichž odpočíval i spal. A po něm se od ohniště ztrácel jeden lovec za druhým, neboť všichni byli znaveni a všichni už toužili po odpočinku.

U ohně zůstali jen dva lovci, kteří měli v noci střežit spící. S nimi zde klímal i starý Ren, věrný strážce ohně.

Zářivé jitro, svěží a vonné, se rodilo nad krajem.

Tma noci mizela v houštinách a skalních puklinách.

Pod prvními slunečními paprsky se rozehrály rosné kapičky démantovými odlesky. Řeka šuměla a její drobounké vlnky, polité sluneční září, svítily zlatem. Jitřní hvězda se už pomalu ztrácela v jasu oblohy, když zavřené květy rostlin pomalu otvíraly své kalichy a koruny počaly vydechovat něžné vůně, jako by jimi chtěly přivítat příchod slunce, dárce života a krásy, jako by jimi chtěly přinést tichou oběť tomuto zázraku světa. I když se východ slunce opakoval každý den, byl stále stejně krásný, radostný a věčně

obdivovaný.

Do svěžího ranního vzduchu vyběhli z jeskyně první – At a Lar. Tu se na chvíli zastavili a v údivu hleděli na sluneční kotouč, vystupující z obláčků, zlatem a červení zbarvených červánků. Než se probrali z údivu nad nádherou vycházejícího slunce, několikrát hluboce vydechli, podívali se jeden druhému do očí a rozesmáli se zvonivým smíchem, jakým se dovedou smát jen šťastní lidé.

Vesele proběhli rovinkou před jeskyní, vstoupili na úzkou stezku, která příkře sbíhala svahem skály dolů do údolí k řece, a rychle po ní kráčeli.

„Podívej se, Ate, Mot již sedí před jeskyňkou a už ryje obrazy zvířat do kamene!“

„Jeho jeskyňka je příliš nízko nad řekou. Snad ranní chlad, který z řeky vystupuje, ho budí brzy ze spánku,“ soudil At.

„Má dosti kožešin, které ho mohou chránit před ranním chladem, aby mu nerušil spánek,“ namítl Lar.

„Tak snad pro nový obraz, který chce vyrýt, se nemohl dočkat rána.“

„To bude spíše pravda,“ souhlasil Lar.

Ale to už seběhli do údolí a dali se rychle proti toku řeky. Několikrát se mihla jejich štíhlá, sluncem opálená těla mezi křovinami a zmizela za ohybem skály, která svým úpatím vyrůstala ze samého břehu řeky.

Ještě dlouhou chvíli po odchodu Ata a Lara bylo v jeskyni ticho. Jen ženy, jedna po druhé, procitaly ze spánku a chápaly se denní práce. Také nejstarší z lovců, kteří zvečera odcházeli první od ohně, byli již vzhůru; zimomřivě se tlačili k ohni, který svými plameny opět šlehal vysoko ke stropu jeskyně. Zato ostatní lovci ještě spali a s nimi i děti.

Na kamenném sedátku u ohně seděl Nub. Byl už dlouho vzhůru, ještě dříve než At a Lar, jimž dal před odchodem svůj vzkaz pro Songa, náčelníka spřátelené tlupy.

Náhle se Nub podíval na Rena a zeptal se:

„Půjdeš s námi, Rene, na veliký lov, nebo zůstaneš se starci v jeskyni?“

„Půjdu s vámi, Nube! Byl jsem na všech velikých lovech, půjdu i na tento. Nevyjdu však s vámi na step, ale půjdu s těmi, kteří zamíří přímo k Vysoké skále. Abych s vámi vyšel na step, k tomu už nemám sil.“

„Jsi stále ještě čilý ve svém stáří, Rene!“

„To si jen myslíš, Nube, nebo mě chceš potěšit pěknými slovy! Sám však cítím, jak mně v posledním čase kvapem unikají síly z těla a činí ze mne vetchého starce, který už není k ničemu, jen snad ještě k opatrování ohně. A

snad ani to nebudu moci dlouho dělat.“

Po těch slovech starý Ren zesmutněl, sklonil hlavu a tiše zašeptal:

„Potom už budu tlupě jen na obtíž.“

Nub dobře zaslechl Renův povzdech. Proto vzápětí řekl:

„Slyš má slova, Rene, a slyš je dobře! Nikdy nebudeš tlupě na obtíž, tlupa ti nebude moci nikdy splatit to, co jsi pro ni za celý svůj život vykonal. Mnoho kamenných i kostěných zbraní a nástrojů vyšlo z tvých rukou. Mnoho zvěře jsi daroval tlupě ze svých lovů. Mnohokrát jsi svým tělem chránil tlupu, když ji chtěli cizí, nepřátelští lovci zničit. Četnými ranami bylo tvé tělo pokryto při lovech i bojích a každá z nich poznamenala tvou kůži jizvou. Mnoho mladých jinochů jsi vycvičil ve zdatné lovce, bojovníky a mnoho moudrých rad jsme od tebe vyslechli, když jsme se scházeli u ohně k poradám. Všechnu svou práci i zkušenost jsi dal tlupě a tlupa to dobře ví. Proto jí nikdy nebudeš na obtíž! Ani ty, ani ostatní starci. Slyšel jsi, Rene, dobře má slova?“

Starý Ren pozvedl hlavu a upřeně se zahleděl do očí náčelníka Nuba. Renovy oči, dříve plné smutku, se najednou rozjasnily. Jeho tvář, dříve bolestně stažená starostlivými rýhami a vráskami, se zkrášlila jemným úsměvem a jeho tělo, zhroucené stářím i chmurnými myšlenkami, se vypjalo.

„Nube,“ řekl, „tvá slova potěšila mé srdce i srdce ostatních starců. Byla pro mne i pro ně tím, čím je déšť pro vyprahlou step. Jsi nejen nejsilnější a nejudatnější z lovců, nýbrž i nejmoudřejší. Veď ještě dlouho tlupu! Bude jí pod tebou dobře. Bude mocná nejen silou, ale i tvou moudrostí.“

Ostatní starci, sedící kolem ohně, spokojeně pokyvovali šedivými hlavami a z úst se jim dral tichý souhlas.

Pak všichni umlkli a tiše seděli kolem ohniště. Jen oheň vesele zapraskal, kdykoli vhodil starý Ren do plamenů náruč suchých větví.

Ticho mlčení přerušil Ren, když řekl:

„Dnes se lovci nemohou dlouho probrat ze spánku.“

„Včerejší lov a dlouhé stopování stád koní na stepi naplnilo jejich údy velikou únavou,“ odvětil Nub. „Vhoď však na rozpálené kameny kus masa, Rene. Snad vůně, která se rozlije od ohně, pomůže je probudit ze spánku!“

Nubův smích splynul s Renovým.

Ale bylo to spíše pozdní jitro než vůně opékaného masa, které otevřelo víčka spáčů. Jeden po druhém se lovci zdvihali z kožešinových loží a shromažďovali se u ohně. Za nimi tam táhli jinoši, ba i ženy a dívky opodál tvořily hloučky, v nichž se tu a tam ozýval tajemný šepot anebo potutelný

smích. Všichni se kupili kolem ohniště, neboť ještě dnes a zítra bude na žhavých kamenech a v popelu dosti masa pro všechny.

Byly dny, kdy měla tlupa po zdařilých lovech nebo po šťastném ulovení velikého zvířete – mamuta, bizona, jeskynního medvěda – dosti masa. To byly dny veselé, dny velké radosti s plným žaludkem. Mnohem častější bývaly dny, kdy byly úlovky lovců malé nebo kdy se lovci vraceli vůbec bez úlovků. Tehdy se všichni živili různými plody, kořínky, hlízami nebo i jedlými houbami, které sice zahnaly hlad, ale které nikdy dobře nenasytily.

Nebyla-li na sběr těchto plodin právě příhodná roční doba, nebyly potom vzácné ani dny, které s sebou přinášely velkou nouzi a bídu, kdy byli všichni hladoví, neveselí a tváře dospělých se pokrývaly starostmi, jak bude v příštích dnech.

Těžký byl život těchto pravěkých lovců, i když se nevyhýbali žádné těžké práci ani vysilující námaze. Přesto však nikdy neupadávali v zoufalství a společně překonávali v pevné odhodlanosti všechny obtíže a nepřízně života. Nikdy nepropadávali bezútěšné nečinnosti, a proto také vždy vycházeli z těchto útrap silnější a pevnější v odhodlání.

Pro celou tlupu začínal dnes radostný den. Byli sytí až k prasknutí a měli ještě naději na několik takových dobrých hodů.

Muži dnes nevyšli na lov.

Nebylo toho ani zapotřebí. Masa bylo zatím dost a kromě lovu čekalo je ještě mnoho jiné práce. I pro blízký veliký lov měli začít s přípravami. Bylo třeba vytlouci dostatečné množství pazourkových nástrojů, především ostrých nožíků a vhodných drásadel. Potřebovali zhotovit ostré hroty pro oštěpy, a až budou hotovi, musí k nim najít vhodná dřeva, do nichž by hroty zasadili a pevně je připoutali strunami ze střev a šlach. Bylo nutno opravit i staré zbraně, přiostřit hroty oštěpů nebo šípů, vyzkoušet tětivy luků a jejich dřevěné oblouky.

Lovci vyšli před jeskyni a na travnaté plošině v slunečním jasu a teplu se dávali jeden po druhém do práce. Utvořili skupinky podle toho, na čem chtěli pracovat, nebo kdo s kým chtěl pracovat.

Tam, kde se sesedli klepači pazourků, ozýval se bez přestání zvonivý klepot. Jen chvílemi proletěl vzduchem svištivý zvuk, když po silnějším, ale přesně vyměřeném a pečlivě uváženém úderu odletěl z pazourkového jádra veliký odštěpek. Když zpracovávali jádra v různé klíny, hroty a drásadla, sbírali větší vhodné odštěpky a z těch zhotovovali jemnějším opracováním ostré nožíky, špičaté vrtáčky a jiné nástroje denní potřeby.



Mezi těmito klepači pazourků byli tak obratní jedinci, že jim stačila jen chvilka přemýšlení a několika přesnými údery zhotovili potřebný nástroj nebo vhodnou zbraň.

Opodál klepačů pazourku sedělo několik hochů. Každý z nich měl před sebou hromádku pazourkových hlíz a zkoušel z nich vyrobit nástroj nebo zbraň, které by měl rád ve vlastnictví. Ale ruce těchto hochů nebyly ještě tak obratné jako ruce dospělých mužů. Mnohokrát začínal každý z nich svou práci znovu, neboť stačil jediný silnější nebo neuvážený úder a z opracovaného pazourku se odštěpil větší kus, než klepač zamýšlel. Nezbývalo než nepodařený výrobek odhodit a začít znovu s jiným pazourkem.

Na jejich tvářích však nebyla vidět rozmrzelost nad nezdařeným dílem. Bylo to i proto, že patřili k těm, kteří se nechtěli nikdy spokojit s porážkou, neustupovali od svého předsevzetí, a tak svou tvrdošíjností a neochabujícím úsilím přece jen nakonec zvítězili nad každým prvotním nezdarem.

K hloučku několika starších lovců, jimž zíraly z očí klid a zkušenost, přistoupil Nub. Chvíli poslouchal jejich hovor a náhle se otázal jednoho z nich:

„Jak jsi, Bugu, spokojen s jinochy, které cvičíš v lovce a bojovníky?“

„Don a Kim mohou už být přijati mezi muže a lovce," odvětil tázaný, „ale Sol musí ještě počkat."

„Don a Kim vyjdou tedy s námi na veliký lov," rozhodl náčelník. „Projeví-li na něm zdatnost, opatrnost a chytrost, budou prohlášeni za muže-lovce a budou smět sedět s námi u ohně."

„A co bude se Solem?" tázal se Bug.

„Toho budeš ještě cvičit ve všem, co lovec a bojovník musí znát," odpověděl Nub.

Nebylo toho málo, co musel umět každý jinoch, než se mohl stát mužem, jehož hlavním zaměstnáním byl lov a boj. Bylo toho mnoho, a proto se tomu každý začal učit už od dětství.

Již hry všech hochů, stejně živé jako dnes, byly zaměřeny k potřebám jejich dalšího života. Zhotovovali si primitivní luky a oštěpy, jimiž se učili vládnout. V každé volné chvíli vystřelovali šípy nebo vrhali oštěpy proti cíli, který si vyvolili. Zpočátku mívali jen málo zásahů. Hroty jejich zbraní létaly kolem vyhlédnutého cíle a zabodávaly se daleko od něho. Ale neustálý cvik, prováděný s dětskou houževnatostí a umíněností, která se stupňovala při úspěchu druhých, způsobil, že šípy a oštěpy létaly stále blíž a blíže k cíli, až se nakonec zabodávaly vždy přesně tam, kam byly namířeny. Co kdysi počalo hrou, skončilo po čase mistrovskou dovedností.

Stejně tomu bylo se vším ostatním, co muž, lovec a bojovník musel umět a znát.

Musel umět stopovat zvěř nebo nepřítele, plížit se ke zvěři nebo k nepříteli, lovit zvěř a bojovat s nepřítelem, znát lovecké úskoky, stavět různé pasti a léčky a umět vtipně využít všeho, co v lovu nebo v boji znamenalo vítězství.

Každý se musel naučit zhotovovat kamenné i kostěné nástroje a zbraně, stahovat kůže z ulovených zvířat, rozčtvrcovat úlovky a vše, co nemohlo být z nich hned odneseno do tábora, umět ochránit před šelmami.

Musel také umět třením dřev rozdělat oheň.

Nesměla mu chybět odvaha, nesměl dát najevo, že by měl strach nebo že by podléhal bolesti.

Uměl-li všechny tyto věci a měl-li všechny tyto vlastnosti, pak se teprve stal jinoch mužem, lovcem a bojovníkem.

Jedině zkušenost nemusel mít, protože tu dával každému teprve sám život.

Aby se však jinoši nemuseli všemu sami pracně učit a aby se vyvarovali zbytečných chyb, přiděloval náčelník vždy několik hochů zkušeným a

zdatným lovcům, kteří je ve všem potřebném vycvičovali. Ti nakonec náčelníkovi navrhovali, které z nich by bylo možno přidružit už k mužům – lovcům a bojovníkům tlupy.

Proto také dnes na náčelníkův dotaz navrhl Bug ze svých svěřenců jen Dona a Kima k přijetí mezi muže tlupy.

„Z mých jinochů," ozval se jiný z lovců, „měl by se dostat mezi muže Fan. Zná vše, co má umět mladý lovec. Už podle stop pozná každou zvěř. Umí se za ní plížit opatrně a ostražitě jako vlk. Velikou silou dovede mrštit oštěpem, který se vždy zatkne hluboko do těla kořisti. Kterou zvěř nemůže přemoci silou, tu zdolá chytrostí a lstí. On to byl, který sám nedávno zabil mládě zřídka se objevujícího nosorožce, jemuž i zkušení a srdnatí lovci raději uhnou z cesty."

Lovci se podívali udiveně na svého druha a volali:

„Vypravuj, Chene, jak se mu podařilo zdolat mládě nosorožce!"

„Vypravuj, Chene," žádal i Nub, „i já čekám nedočkavě na tvoje slova!"

„Nuže poslouchejte! Jednou mi řekl Fan, že po stepi bloudi stará nosorožčí samice s malým mládětem. Chtěl, abych s ním vyšel na step a abychom mládě společně zabili. Řekl jsem mu, že dva lovci nikdy neukořistí nosorožčí mládě, chodí-li se samicí, která je střeží, chrání a která, je-li v bázni o mládě rozzuřená, je strašně útočná."

„Řekl jsi mu pravdu," řekl jeden z lovců.

„Zkušený lovec nemůže mluvit jinak," souhlasil druhý.

„Už mnoho lovců našlo smrt pod nohama rozvztekleného nosorožce, když nedbali staré známé zkušenosti," poznamenal třetí.

„A co Fan?" ptal se Nub.

„Z jeho úst nevyšlo jediné slůvko odporu nebo přemlouvání."

Nub spokojeně pokývl hlavou a řekl:

„Věděl, že se nesluší, aby jinoch odporoval zkušenému lovci."

„To jistě věděl a také toho dbal," odvětil Chen, „ale s mou řečí jistě nebyl spokojen. Ústa sice mlčela, ale své myšlenky se nepustil."

„Co učinil?" ptali se lovci.

„Několik dní nevycházel Fan se mnou na lov. Neptal jsem se ho, kde bloudil, i když mé oči viděly, že se vždy pozdě vracel do jeskyně a že byl vždycky velmi unaven. Jednoho večera se Fan nevrátil vůbec. Dlouho jsem tehdy na něho čekal u ohně, ale nedočkal jsem se. Mé srdce se naplnilo obavami, zda neztratil život pod tlapami některé šelmy.

Mé obavy se rozplynuly až s noční tmou. Sotva ranní šero počalo vnikat do jeskyně, vrátil se. Byl bledý v tváři, ale jeho oči zářily. Rychle přistoupil

ke mně a tichým hlasem mi prozradil, že už nosorožčí mládě nežije.

Vyskočil jsem tehdy překvapením, chytil jsem jeho hlavu do rukou, abych se přesvědčil, není-li horká, zda nerozpálilo jeho mysl nějaké zlé noční vidění. Jeho hlava byla však chladná a jeho oči jasné, plné radosti. Ani snad nepoznal, že pochybuji o pravdě jeho slov, neboť mne žádal, abych s ním vyšel tam, kde leží ulovené nosorožčí mládě. Uchopil jsem oštěp, připevnil jsem si k pasu kožený váček s pazourkovými noži a hned jsme vyšli z jeskyně do chladného jitra.

Šli jsme zprvu podél řeky, potom jsme vylezli na příkrý svah údolí a vystoupili na step. Rychle jsme po ní kráčeli, stále vpřed a stále jedním směrem, protože jsme si chtěli zkrátit cestu v místech, kde řeka tvoří veliký oblouk a hodně by prodloužila naše putování, kdybychom šli podle ní.“

„To jste šli k Sluneční zátoce?“ zeptal se Nub.

„Šli, ale i tu jsme přešli. Zde jsme však už kráčeli velmi opatrně a skrytě. Fan říkal, že již brzy přijdeme k místu, kde nalezneme jeho úlovek, ale že musíme být opatrní, aby na nás znenadání nezaútočila nosorožčí samice, která prý dlouho neodcházela od svého mrtvého mláděte a ještě mnohokrát se k němu vracela.“

„To Fan mluvil jako zkušený lovec,“ poznamenal jeden z poslouchajících.

„Ano,“ řekl Chen, „i já jsem se slovy Fana souhlasil. Sám jsem sice dobře věděl, jak si nutno počínat, ale přece jen mé uši rády slyšely, když Fan vyřkl tuto výstrahu. Prokázal, že je nejen udatný, ale i opatrný. A tak jsme teď stále pomalu a skrytě postupovali vpřed k místu, kde padlo nosorožčí mládě. Chvílemi jsme se zastavovali a napjatě poslouchali, zda k nám odněkud nezaznívají nějaké podezřelé zvuky. Ale nic jsme neviděli, ani neslyšeli. Proto jsme vešli do malého světlého lesíka, který vroubil břeh řeky. Brzy jsme přišli k místu, kde byly keře houštiny polámané a podupané. Tam uprostřed leželo nosorožčí mládě, vlastně už jen jeho roztrhaná a ožraná mrtvola.“

„To jistě udělaly hyeny,“ vpadl do Chenova vyprávění jeden z lovců.

„Máš pravdu. Byly to hyeny. Zanechaly všude kolem mnoho stop. Muselo jich být mnoho, protože tělo nosorožčího mláděte bylo roztrhané na kusy a mnoho jeho kostí bylo už rozdrceno hyeními zuby.“

„Škoda toho úlovku,“ povzdechl Bug.

„Opravdu škoda,“ řekl Chen.

„Jak ulovil Fan nosorožčí mládě?“ zeptal se Nub.

Chen hned neodpověděl. Zamyslel se, jako by spřádal myšlenky, aby jeho vypravování bylo jasné a souvislé. Teprve po chvíli začal vyprávět.



„Když jsme šli nazpět, pověděl mi Fan, jak to všechno bylo. Několik dní prý bedlivě pozoroval samici i mládě. Zdaleka se za nimi plížil, aby vítr neprozradil jeho přítomnost samici. Vypozoroval, že každý den k večeru chodí pít k řece, vždy stejnou cestou na stejné místo. Šel po jejich stopách až k řece a zase nazpět. Poznal, že jedině malý světlý lesík s několika mohutnými duby a s hustým podrostem je nejvhodnějším místem, na němž by se mohl pokusit o ulovení mláděte.“

Vtom se však Chen odmlčel, zahleděl se k hloučku jinochů kráčejících kolem a zvolal:

„Fane, pojď na chvíli mezi nás!“

A když Fan stanul před ním, vyzval ho:

„Náčelník Nub i ostatní lovci chtějí vědět, jak jsi ulovil nosorožčí mládě. Vyprávěl jsem jim tento případ až do chvíle, jak jsi našel stezku, po níž samice s mládětem chodily k řece hasit žízeň. Dál vypravuj sám!“

Fan se zarazil, když vyslechl s překvapením Chenovu žádost. Vtom však už zazněl Nubův hlas:

„Usedni mezi nás a vypravuj!“

Fan ještě nikdy neseděl mezi lovci, když si mezi sebou vyprávěli své příhody a zkušenosti nebo když se o něčem radili. Až dosud zpovzdáli jen

naslouchal jejich řečem, mohl-li tak učinit vůbec. Dnes však sám náčelník ho pozval mezi ně, vyzval ho, aby usedl a vyprávěl jim o svém lovu. Ač měl z toho velkou radost, přece jen se nemohl ubránit ostýchavosti, která na něho padla.

„Nuže, vypravuj!“ vybízeli ho lovci.

A Fan konečně nabral dech a počal zvolna vyprávět:

„Zjistil jsem, že na mládě budu moci zaútočit jedině v lesíku na břehu řeky, poněvadž před pomstou samice mohly mne zde zachránit mohutné duby. Dlouho jsem přemýšlel, jak útok provést. Když jsem už šel po několikáté stezkou, kterou samice prošlapala křovisky, najednou mi padla do oka veliká a silná větev, která se rozkládala nevysoko nad zemí. Hned jsem poznal, že jsem našel vhodné místo k přepadu, a hned jsem také věděl, jak přepad provedu.“

Znovu nabral dech a s větší odvahou pokračoval.

„Dlouho předtím, než nosorožčí samice měla podle svého zvyku přijít se svým mládětem k řece, ležel jsem na větvi, skryt hustým listím. Tiše a trpělivě jsem na ně čekal. Konečně jsem uslyšel praskot větví a jejich funění. To šla nosorožčí samice s mládětem vyšlapanou stezkou křovinami k řece. Brzy se objevily. Připravil jsem si oštěp, nadzvedl jsem se a jak šlo mládě kolem, vrazil jsem mu oštěp plnou silou do těla. Mládě hlasitě vyjeklo a s naříkavým kvílením počalo prchat. Oštěp ovšem vězel v jeho těle tak hluboko, že prchalo s oštěpem v zádech. Jakmile samice uslyšela jeho jekot, prudce se obrátila a zuřivě zafuněla. Hnala se k němu, aby je ochránila a potrestala toho, kdo mu ublížil. Nikoho však neviděla, ač divoce vyrážela hned na tu a hned zase na onu stranu. Pak běhala kolem a ve svém vzteku ničila a lámala křoviska, která jí stála v cestě. Já jsem se znovu přitiskl k silné větvi a ani jsem se nepohnul.“

„Udělal jsi dobře,“ poznamenal Nub. „I když nosorožci mají špatné oči a nesnadno jimi objevují nepřítele, přece jen je dobře dbát opatrnosti a neupozornit na sebe nějakým neprozřetelným pohybem. Co bylo dál?“

„Mládě pobíhalo trhaně kolem samice, ale zakrátko kleslo k zemi. Samice k němu přistoupila, a když uviděla, jak mu ze zad trčí dřevěná násada oštěpu, rozzuřila se ještě více a rozdupávala ji nohama. Chtěla mládě zbavit předmětu, který mu ublížil. Ale spíše mu urychlila jeho smrt. Kamenný hrot oštěpu se při ničení násady několikrát v ráně vzpříčil, rozdrásal ji a zvětšoval. Mládě sebou divoce zmítalo, pronikavě kvičelo, potom najednou ztichlo, několikrát trhlo nohama a už se nepohnulo. Z rány mu vytékala krev a s ní prchal i jeho život. Samice poznala, že mládě již nevstane. Znovu jí

zalomcoval zuřivý vztek a ničila vše, na co padla. Rozdupávala křoviny, lámala slabé stromky a dlouhým rohem bila vztekle do země. Však Chen viděl, jak zřídila nejbližší okolí kolem padlého mláděte.“

„Ano,“ přisvědčil Chen, „křoviny v širokém kruhu byly zničeny a země byla celá rozdupaná nebo rozrytá.“

„Dlouho trvalo, než nosorožčí samici přešel vztek,“ pokračoval Fan ve svém vyprávění. „Když se uklidnila, přistoupila k mláděti, které už úplně vykrvácelo. Tichým hlasem je vybízela k odchodu. Když se nehýbalo, vrazila do něho opatrně hlavou. Tehdy asi poznala, že je mrtvé. Opět se v ní vzbouřil hněv, ale tentokrát už byl krátký. Když se utišil, pomalu odcházela. Brzy se však vrátila, několikrát obešla mládě a znovu je tichým hlasem vybízela k odchodu. Když ani nyní nedbalo jejího hlasu a stále nehybně leželo, znovu odešla. Ale nedalo jí to a opět se vrátila – a později ještě jednou.“

„Tys byl stále na stromě?“ zeptal se Nub.

„Stále,“ odpověděl Fan a hned pokračoval:

„Tma noci padla na kraj, když nosorožčí samice odešla konečně od mláděte a už se nevrátila. Bylo už nebezpečné slézt ze stromu na zem a bloudit temnotou. Vylezl jsem proto výše na strom, a když jsem našel příhodnou spleť větví, chystal jsem se, že tam přečkám noc.“

„Jaká byla noc?“ zeptal se jeden z lovců. „Jasná či temná?“

„Temná,“ odpověděl Fan. „Měsíc nesvítil, ba i hvězd jsem viděl málo. Zato najednou dole v křovinách zaplála kulatá světla. Byly to oči dvou vlků, plížících se houštinami. Pach krve a mrtvé tělo nosorožčího mláděte je sem přilákaly. Opatrně se ploužili k místu, kde se chtěli nasytit. Jednou se i zastavili a nedůvěřivě větřili. Teprve když nic podezřelého nezjistili, hnali se rychlými skoky k mrtvému tělu mláděte a zabořili do něho své ostré zuby. Dlouho trvalo, než se nažrali a než se ztratili v temnotách noci. Pak bylo dlouho ticho.

Oči se mi již zavíraly únavou a touhou po spánku, když náhle z dálky zazněly k mým uším chechtavé zvuky. Věděl jsem hned, že to hyeny opustily svá doupata a že bloudí krajem. Hledaly, čím by se mohly nasytit. Po chvíli přibíhaly se skloněnými hlavami ze všech stran k mrtvému tělu maličkého nosorožce. Hladově se na ně vrhly, rvaly se mezi sebou o lepší kusy masa a silnější hyeny odháněly slabší. Dlouho jsem neslyšel nic než zlobivé vrčení a praskot drcených kostí. Teprve když vpadlá břicha se jim nafoukla spolykaným masem, odcházely tiše jedna za druhou a mizely v černých stínech houštin.“

„Potom už uplynula noc klidně?“ zeptal se jeden z lovců.

Fan se na chvíli zamlčel, jako by přemýšlel o odpovědi. Rychle však řekl:

„Ano.“

Za nic na světě by se nebyl přiznal, že teprve potom nastaly pro něho nejhorší útrapy noci. Co bylo dotud, to dobře znal.

Nesčíslněkrát viděl vlky, mnohokrát spatřil hyeny. Znal dobře i jejich hlasy, ať se v nich skrývaly úzkost a strach, či ať z nich zaznívaly zuřivost a vztek.

Ale jakmile se ozvaly nocí tajemné zvuky, jež neznal a o nichž nevěděl, odkud vycházejí a kdo je jejich původcem, tu teprve začaly na něho padat neviditelné vlny hrůzy, pronikaly celou jeho bytostí, opředenou pavučinami podivných pověr, a naplňovaly ji děsem.

Hrůza noci a děs jejich zvuků nespadly z něho dříve, dokud jitřní šero nevytlačilo tmu z celého kraje. Teprve s příchodem světla se opět uklidňoval a hrůza z pověr počala opouštět jeho nitro.

Ale k této hrůze z noci nebyl by se přiznal, jako by tak ostatně neučinil ani žádný z jiných chlapců, ba ani z lovců, protože i ti těžce úpěli pod tlakem pověr o nevysvětlitelných hrůzách noci.

„Dopověz rychle svůj příběh!“ vyzval Nub Fana.

„K tomu už nepotřebuji mnoho slov. Když počalo svítat, slezl jsem rychle ze stromu a spěchal domů do jeskyně. V ní jsem u ohně vyprávěl vše Chenovi a vyzval jsem ho, aby šel se mnou pro ulovené mládě. Když jsme však viděli, že je celé rozervané vlky a hyenami, vrátili jsme se. Nechtěli jsme po křovinách sbírat zbytky po hodech těchto šelem. A to je vše!“

„Svým činem jsi, Fane, dokázal, že jsi srdnatý a chytrý. Odměna tě za to nemine! Nyní však už odejdi z kruhu lovců. Nehodí se, aby mezi nimi seděl ten, kdo ještě nepatří mezi muže.“

Fan ihned uposlechl. Rychle vyskočil na nohy a odběhl.

„Proč jsi nám, Chene, už dříve nevyprávěl o Fanovi a jeho úlovku?“ zeptal se Nub a ostatní mu přisvědčovali.

„Víte, že jeho úlovek zničili vlci a hyeny. Pro nás už nezbylo nic. Proto jsem řekl Fanovi, aby o svém úlovku nikomu nic neříkal. Já sám že budu o tom hovořit, až bude vhodná chvíle. A nyní, kdy se radíme, kdo z jinochů by měl přejít mezi muže tlupy, tato chvíle přišla.“

Nub pokyvoval hlavou a stejně i ostatní lovci.

Po chvíli se Nub zvedl, obrátil se k Bugovi i Chenovi a řekl:

„Slyš, Bugu, i ty, Chene! Až vyjdeme na veliký lov, půjdou s lovci také Don, Kim a Fan. Všichni z lovců je budou pozorovat, zda i na tomto lovu

projeví tolik zdatnosti a chytrosti jako dříve. Osvědčí-li se, zůstanou tito jinoši už mezi muži – lovci a bojovníky. Prohlásíme je za muže pod Vysokou skálou až po skončeném lovu. Domluvil jsem!“

Nečekaje na odpověď, odcházel Nub vážným krokem od skupiny lovců a zamířil do jeskyně.

„Nub správně rozhodl,“ řekl Bug.

„Je stejně moudrý jako udatný,“ dodal Chen.

„Dobře je nám pod jeho vedením,“ poznamenal jiný.

K hloučku lovců, rokujících ještě stále o lovecké odvaze i štěstí Fana, se přištrachal drobnými šouravými kroky starý Ren.

„Pojď si sednout mezi nás, Rene!“ zvali ho lovci.

Ren na jejich pozvání odpověděl mírným úsměvem. Měl radost, že ho lovci tak vřele vítají. Když usedl mezi ně, zeptal se:

„Proč seděl mezi vámi Fan?“

„Chen ho zavolal,“ odpověděl Bug. „Chtěl, aby nám dopověděl, jak ulovil nosorožčí mládě.“

Ren se tiše zachechtal a řekl:

„To se jistě naplní Fanovo srdce hrdostí, když mohl sedět mezi lovci a vyprávět jim o svém lovu.“

„Však to byl dobrý lov a bylo k němu třeba nejen odvahy, ale i chytrosti.“

„Nub rozhodl, že bude přijat mezi lovce, až vzplane po velikém lovu pod Vysokou skálou slavnostní Oheň.“

„Fan jistě nezklame, když Nub rozhodl, aby na velikém lovu ukázal, že patří mezi muže, mezi lovce a bojovníky tlupy. Vždyť Nub je ze všech lovců nejzkušenější, nejzdatnější a nejsilnější. Zná všechny způsoby útoku i obrany nejen proti zvěři, nýbrž i proti nepřátelům. Vždy pozná okamžik nebezpečí a také vždy hned najde cestu, jak mu uniknout.“

„Kdo vycvičil Nuba ve všem, co má znát lovec a bojovník?“ zeptal se Chen a pohlédl na starého Rena.

„Gur, Chene! A Gur byl nejlepší lovec, jakého kdy tlupa měla. On to byl, který na našem lovišti vymyslil způsob, jak lovit bizony nebo koně či tury, aby jich bylo uloveno najednou víc a bez nebezpečí pro lovce. V té době byl veliký blahobyt v tlupě, mnoho chutného masa se snědlo a mnoho kůží bylo v jeskyni pro každého.“

„Pověz nám o tom lovu, Rene!“ dožadovali se lovci, hlavně ti mladí, teprve nedávno prohlášení za muže tlupy.

Ale Ren nechtěl. Vymlouval se, že je už dlouho od ohně a že se musí k němu brzy vrátit. Když však stále žadonili, řekl:

„Až budeme zase jednou večer společně sedět u Ohně, budeme mít více času, abych vám o tom vyprávěl.“

S tím však nebyli lovci srozuměni. Nechtěli čekat. Chtěli o slavném lovu slyšet hned, neboť nic nedovedlo zaujmout jejich zvědavost a pozornost víc než lov, který byl jejich hlavním zaměstnáním, jejich radostí a náplní života.

Starý Ren se však nedal přemluvit. Jen tolik ještě slíbil, že jim to poví dřív, než vyjdou na veliký lov. A pak, nedbaje už jejich nespokojeného pokřiku, pomalu kráčel do jeskyně k ohni.

Tam na sedátku z kamenů seděl Nub. Hleděl do plamenů ohně a spokojený úsměv krášlil jeho mužnou tvář. To proto, že věděl, že po velikém lovu bude jeho tlupa bohatší a silnější o tři mladé zdatné lovce.

At a Lar spěchali k Modré skále, aby Songovi přinesli Nubův vzkaz. Opravdu spěchali, protože Modrá skála byla daleko a chtěli k ní dorazit dříve, než padne noční tma na kraj.

Šli kolem řeky, drali se houštinami a častokrát se pustili přímo přes skalnaté svahy údolí, aby si nadešli. Kráčeli travnatou stepí, mizeli v lesích, přeskakovali potůčky a jinde zase kmeny lesních stromů, které pokácely divoké bouře a větrné smršti.

A znovu vystupovali na příkrý a skalnatý svah údolí. I tentokrát si chtěli nadejít neboť řeka zde zase tekla ve velikém oblouku. Po těle se jim řinuly potůčky potu, když se konečně vyšplhali na vrchol svahu. Znaveni usedli na balvany, aby si chvíli odpočinuli.

„Slunce příliš pálí,“ řekl At, stíraje si z čela pot.

„Činí cestu horší, než je sama,“ přidal Lar.

„Nejhorší kus cesty máme už za sebou,“ utěšoval sebe i Lara At. „Až přejdeme travnatou rovinu, vejdeme do lesa a v jeho stínu půjdeme až k Modré skále.“

Lar neodpověděl, jenom kývl hlavou.

Chvíli mlčky seděli. Oba však bloudili zrakem po širokém údolí řeky, vroubené kobercem zelené trávy, houštin a stromů.

Najednou oba utkvěli svýma očima na jednom místě. Z olšové houštiny vyšlo malé stádo mamutů a vážnými kroky mířilo k mělčině řeky. Sotva do ní vstoupilo, hned se všichni počali napájet, a když uhasili žízeň, uléhali jeden po druhém do vody, aby se osvěžili v jejím chladném a měkkém objetí. Jen dva malí mamutíci dováděli v mělké vodě u břehu a voda kolem nich vysoko vystřikovala, jak se honili a náhle do ní padali.

„Vidíš, Ate?“





„Vidím.“

A oba se dívali se zalíbením na ohromné srstnaté chobotnatce, kteří byli jejich největšími a nejžádoucnějšími lovnými zvířaty.

„To by byla hromada masa pro všechny!“

„A kolik chutného mozku a morku!“

Oba se hlučně rozesmáli.

To radostí, že je jejich loviště bohaté různou zvěří, takže jen při troše loveckého štěstí se ještě dlouho nebudou muset obávat strašlivého přízraku hladu a nouze, který tiše a záludně přicházel vždy, když se loviště vyprazdňovalo a zvěř prchala jinam.

Ještě chvíli se zálibně dívali na koupající se mamuty a znovu se dali na cestu. Šli rychle, aby prošli co nejdříve široký pruh stepi a vstoupili do lesa, v němž budou chráněni před žhavými paprsky odpoledního slunce. Proto nedbali vypasených svišťů, kteří před nimi zděšeně prchali do svých nor, nedbali ani rousných kurů, kteří se před nimi zvedali z vysokých travin a těžkým letem odlétali stranou. Nedbali ničeho, měli jen jedinou touhu, co nejdříve se ocitnout v chládku lesa.

A přece jen se museli na chvíli zastavit.

V nedaleké houštině se před nimi ozval praskot lámaných větví. Rychle se oba přikrčili za blízký keř a s napětím se dívali na houštinu. Její zelená stěna se za chvíli rozevřela a do travnaté prostory vystoupil starý samotářský nosorožec. Jeho tělo bylo pokryto dlouhou hrubou srstí narezavělé barvy a na jeho hlavě byly za sebou dva mohutné rohy, z nichž přední byl neobyčejně dlouhý.

Nosorožec zlostně mrskal krátkým ocasem a rozčileně funěl. Snad proto, že jemný vánek přinášel k jeho chřípí lidský pach, který mu byl podezřelý a dráždil ho. Jednu chvíli se i zastavil a potutelnýma očima pátral po okolí. Ale jeho špatný zrak mu ukryté lovce neodhalil. Proto zlostně zafrkal a mírným klusem se vzdaloval, aby ušel z dosahu neznámých lidských tvorů.

Když lovci viděli, že ubíhá do nitra stepi, tiše se zachechtali. Měli radost, že nenadálé setkání se starým samotářským nosorožcem tak dobře dopadlo. Věděli, že jsou to mrzouti, kteří útočí znenadání a bezdůvodně. Svou zuřivostí a hrubou silou usmrtili nebo zmrzačili už mnoho lovců. Oba se radovali, že se při setkání s nosorožcem ani mnoho nezdrželi, neboť měli před sebou do cíle ještě hodně velký kus cesty.

Zase rychle kráčeli stepí, až se nakonec dostali na pokraj pralesa, který se táhl v širokém pruhu po obou březích řeky a hluboko vnikal do stepi.

Sotva se octli ve stínu prvních stromů, zastavili se. Hluboce vydechli a z čela i z tváří si stírali potůčky potu. Bylo na nich vidět únavu, přesto však byli veselé mysli.

„Ate," řekl Lar, „je zde příjemný chládek a měkká tráva. Dobře by se zde odpočívalo."

„Les je veliký," odpověděl At, „a skoro celý ho musíme projít, než přijdeme k Modré skále."

„Slunce je ještě vysoko nad lesy a zaženeme-li únavu odpočinkem, budeme moci kráčet rychleji," sváděl k oddechu Lar.

„Je nebezpečné pobývat neohlášeni ve večerním šeru v neznámém lovišti a v blízkosti cizího tábora," varoval At.

„Jdeme přece k lovcům, s nimiž žijeme v přátelství," řekl Lar.

„Jen zlí lovci bloudí večerním šerem v cizím lovišti," důrazně pronesl At. „Jen zlomyslní lovci milují tmu, která je stejně černá jako jejich myšlenky a skutky. Proti takovým je nejlepší obranou útok. Mohlo by se proto zatvrdit tvé srdce proti lovcům z Modré skály, kdyby poslali proti nám místo přátelského uvítání šípy a oštěpy? Mohl by ses na ně zlobit, kdyby se ozval vůči nám místo přátelských slov jejich bojový pokřik? Nemohl, poněvadž šero a tma brání, aby poznali, že k nim přicházejí přátelé."



„V tvých slovech, Ate, je mnoho pravdy. Pokračujme tedy raději v cestě, abychom byli u Modré skály dříve, než se slunce skryje za lesy.“

A tak bez odpočinku putovali dál.

Šli ještě dlouho.

Kráčeli mlčky, každý zahloubán do svých myšlenek. Přesto neuniklo nic jejich pozornosti, ani skotačení veverek v korunách stromů, ani kmitnutí se srny v houštině, ani vlčí stopy, otisknuté do měkké půdy lesní bažiny.

Jen jednou se na chvíli zastavili. To bylo tehdy, když jim přes cestu přecházelo stádo bizonů. Tehdy jim srdce prudčeji zabušila a oba pevněji sevřeli v rukou oštěpy. Ale lovecká vášeň v jejich srdci brzy uhasla, když vzpomněli, že jsou už v cizím lovišti a že jsou dnes posly vzkazu svého náčelníka.

Slunce se už dotklo vrcholů lesních stromů, když uviděli v dálce před sebou Modrou skálu.

Přidali do kroku, zamířili k řece, a po jejím břehu, vroubeném zelenou lučinou a křovisky, se blížili k cíli své cesty.

Než došli, slunce se už skrylo za vzdálený les.

K Modré skále měli už jen kousek. Stačilo projít malou houštinou a uviděli tábor spřátelené tlupy. Mohutná vápencová skála se tyčila vysoko nad širokým údolím a v jejím úbočí se černal veliký jeskynní otvor. Poblíž něho planul oheň a v jeho záři bylo vidět četné lovce, sedící a ležící kolem něho.

At a Lar se na chvíli zastavili. Tiše pozorovali a pátrali, neuvidí-li někde hlídku, střežící ostatní.

„Žádné strážce tábora nevidím," zašeptal Lar.

„Ani já ne," řekl At. „Snad je ještě brzy a lovci ještě nevyšli na hlídku."

„Pojďme tedy až pod skálu a tam voláním upozorníme, že přicházejí přátelé."

„To je nejlepší, co můžeme učinit."

A tak se pomalým krokem ve večerním šeru blížili k Modré skále, nespouštějíce oči z plamenů ohně, který osvětloval matnou září jeskynní vchod a lovce kolem něho. Ušli jen kousek a náhle spatřili, jak jeden z lovců vyskočil a upřeně se zadíval směrem k nim.

Učinili ještě několik kroků vpřed a náhle se zarazili.

To už viděli, jak je kolem ohně živo. Ostatní lovci vzrušeně povstali nebo vybíhali z jeskyně a chápali se zbraní.

V tu chvíli oba přicházející odhodili své oštěpy a večerním tichem se rozlehl Atův hlas:

„Já At a můj druh Lar přicházíme k vám jako přátelé. Neseme vašemu náčelníkovi Songovi vzkaz našeho náčelníka Nuba."

Chvíli bylo ticho, ale pak se ozval od jeskyně hlas:

„Vezměte své zbraně a pojďte blíž!"

At i Lar zvedli oštěpy a pomalými kroky se blížili k úpatí Modré skály.

Náhle znovu zazněl výstražný hlas:

„Odhoďte zbraně a čekejte na příchod našich lovců!

At a Lar okamžitě uposlechli.

Zatímco tiše stáli, sbíhalo k nim po svahu skály několik ozbrojených lovců. Když se přiblížili tak, že i ve večerním šeru bylo možno rozpoznat rysy tváří, jeden z přibíhajících lovců vesele zvolal:

„Jsou to vskutku At a Lar z tlupy od Sluneční skály."

I ostatní je poznali a s veselými výkřiky jim spěchali vstříc. Když k nim doběhli, zvedli zbraně vysoko nad hlavu a z jejich hrdel radostně zaznívalo:

„Ho-ho-ho! Ho-ho-ho!"

„Vezměte zbraně a pojďte s námi do jeskyně!" řekl náhle jeden z lovců.

At i Lar se rychle shýbli pro oštěpy a s ostatními spěchali příkrou stezkou k jeskyni.

Na plošině před jeskyní se už shromáždili všichni lovci. I hoši, ženy a dívky zvědavě čekali na oba mladé cizí lovce. Po hlučném přivítání je vedli k ohništi, kde seděl náčelník Song s kouzelníkem a s několika starci.

Když At a Lar stanuli před Songem, odložili oštěpy k svým nohám,

vztyčili ruce vysoko nad hlavu, hluboce se před Songem uklonili a řekli:

„Zdravíme tě, Songu, i tvé lovce!“

Song pokývl hlavou a řekl:

„Usedněte mezi nás a náš Oheň budiž i vašim Ohněm, naše jeskyně i vaší. Přicházíte v přátelství a s přátelstvím vás přijímáme. Co vedlo vaše kroky k Modré skále?“

Tehdy At, sedící již s ostatními kolem ohně, řekl:

„Náš náčelník, nepřemožitelný Nub, poslal nás k tobě, Songu, abychom ti vyřídili jeho vzkaz!“

„Mluv, Ate, jaké je jeho přání!“

„Nub nám řekl. Jděte k Modré skále a vyřiďte Songovi, který je mým přítelem a bratrem, tato slova. Po stepi bloudí mnoho stád vypasených koní. Přišel čas velikého lovu, kdy lovci od Sluneční skály a Modré skály loví společně. Až měsíc podruhé doroste tak, že jeho tvář bude kulatá, chtěl bych se svými lovci vyjít na veliký lov. Zeptejte se Songa, zda jeho rozhodnutí je stejné jako mé.“

„To jsou slova Nubova, jež jsme ti měli, Songu, přinést!“ dodal Lar.

Song chvíli přemýšlel a řekl:

„I já jsem se svými lovci prochodil step a pozoroval stáda koní. Jsou četná a je v nich mnoho silných hřebců, tučných klisen a vypasených hříbat. Bude mnoho masa a kůží, až skončí lov pod Vysokou skálou. Čas lovu tedy už přichází. Až si odpočinete, ty i Lar, vraťte se k své tlupě a Nubovi předejte tento můj vzkaz. Až tvář měsíce bude podruhé kulatá, i my vyrazíme z jeskyně k velikému lovu a jako vždy počkáme na Nuba a jeho lovce v Širokém údolí.“

„Tvá vůle, Songu, je tedy stejná s vůli Nubovou,“ přesvědčoval se At.

„Je, Ate,“ odvětil Song. „Čas k velikému lovu přichází a nebylo by dobře odkládat jej na pozdější dobu, než jakou určil Nub.“

Lovci, kteří se zájmem a s napětím naslouchali, vypukli v jásot.

Veliký lov byl pro ně největší loveckou událostí celého roku. Konal se vždy na podzim a v dlouhých zimních večerech se o něm mnoho hovořilo a připomínaly se i ty nejmenší podrobnosti.

V dobách hladu a nouze býval toužebnou vidinou blahobytu a plného žaludku. Mnozí lovci měli na něj i jiné osobní vzpomínky, které se jim nesmazatelně vryly v paměť. Proto byla radost tak všeobecná a rozhodnutí o blízkém datu velkého lovu bylo pro všechny příjemnou zvěstí.

Pro ženy a dívky byl veliký lov též vítanou změnou v jejich jednotvárných denních starostech. Těšily se na dny plné vzruchu a práce, ale

i nezvyklých událostí a četných slavností. Také ony vždy na lov dlouho vzpomínaly a nyní se již těšily, že po velikém lovu bude zas o čem vzrušeně hovořit u zimního ohně.

Když se ztišil jásot lovců, řekl Song:

„At a Lar jsou jistě hladoví. Postarejte se o ně!“

Nedbaje dále už přišlých poslů, obklopil se několika nejzkušenějšími lovci a dlouho se s nimi radil o nastávajícím lovu. Zatím seděli At a Lar mezi ostatními lovci a chutě pojídaly kusy masa, které byly pro ně vyříznuty z kýty uloveného vepře a opečeny ve žhavém popelu.

Když se dosyta najedli, dlouho rozprávěli o všem možném. Teprve když se oheň změnil v kupu žhavých uhlíků a noční tmou se počalo ozývat smutné soví houkání, ulehli všichni v koutech jeskyně na měkké kožešiny k spánku.

Všichni brzy usnuli a spali hlubokým, zdravým spánkem. Jen u ohniště seděl starý lovec, ochránce ohně, a u vchodu jeskyně bděli dva lovci, kteří střežili tábor a klid spících.

Čas rychle plynul a v něm se nenávratně ztrácel den za dnem.

At a Lar byli už dávno nazpět u své tlupy a vyřídili svému náčelníku Songova slova. Vykonávali u své tlupy obvyklé povinnosti a s ostatními se pilně zúčastňovali všech příprav k velikému lovu, jehož čas se velmi přiblížil.

Náčelník Nub s kouzelníkem Krikem pozorovali bedlivě každý večer vycházející měsíc, aby jim neušla doba, kdy bude podruhé v úplňku. Podle pozorování se tak mělo stát už za tři dny.

I dnes stáli před jeskyní. Nad hlavou se jim klenula tmavá obloha a na ní zářilo tisíce žhavých bodů hvězd, mezi nimiž pomalu plul stříbrný kotouč měsíce. Nub i Krik mlčky na něj pohlíželi a každý byl pohroužen do svých myšlenek. Nub přemýšlel, zda bylo vykonáno vše, aby se lov vydařil, a Krik myslel na svá kouzla, která by učinila výsledek lovu co nejbohatší.

V jeskyni u ohně trávilo večerní odpočinek několik mladých lovců. Seděli kolem starého Rena a hlučně se bavili. Pojednou jeden z nich pohleděl starci do očí a řekl:

„Už mnoho dní uplynulo od tvého slibu, Rene, a ty jej pořád neplníš!“

„Dobře jsi promluvil, Gole,“ volali ostatní. „Ren už nemůže dále odkládat vyprávění o loveckém umění Gura, které nám slíbil.“

Když Ren stále mlčel a jen se usmíval, jeden přes druhého hartusili:

„Vypravuj, Rene, vypravuj už konečně!“

„Zvědavost je vlastností žen a ne lovců,“ potutelně se bránil Ren.



„Není to zvědavost,“ volali lovci. „Trpělivě jsme čekali až do dneška a ty jsi nám slíbil, že budeš příběh vypravovat dříve, než vyjdeme na veliký lov. Sám vidíš, jak Nub a Krik pozorně sledují tvář měsíce a jistě už chybí málo dní, kdy opustíme jeskyni, abychom se v Širokém údolí setkali s lovci Songovy tlupy. Proto dodrž slib!“

„Držet slovo je dobrou vlastností muže,“ řekl Ren, „proto musím i já svůj slib splnit. Tož poslouchejte!“

Zhluboka se nadechl a začal pomalu vyprávět:

„Byl jsem ještě velmi mladý lovec, když Gur, který tehdy vedl naši tlupu, se rozhodl, že si najdeme nové loviště. Myslím, že už je měl vyhlédnuté, poněvadž nás vedl bez bloudění po několik dní stále tam, kam zapadá slunce. Na konci cesty čekala nás prostorná jeskyně a v ní jsme se utábořili. Bylo nám v ní dobře. Byla suchá a teplá, vysoká a plná vhodných koutů.“

„A jaké bylo loviště?“ zeptal se jeden z lovců.

„Dobré. Všude bylo plno zvěře. Přinášeli jsme do jeskyně bohaté úlovky. Byl konec bídy a všichni jsme přibírali na váze. Mnohokrát jsme ulovili mamuta i nosorožce, pokryté dlouhou hrubou srstí. Také mnoho medvědů jsme prokláli oštěpy a šípy. Ani jeleni, kamzíci a kozorožci neunikli našim zbraním a naší chytrosti. Často jsme opékali i maso koní a vepřů. Drobnou

zvěř jsme zpočátku ani nelovili. Tu jsme nechávali hochům, aby na ní zkoušeli své lovecké umění. A protože jí bylo všude hojně, často i hoši přinášeli k ohni zajíce, králíky, sysly, pišťuchy,[1] ba někdy i opatrné bobry.“

„To bylo opravdu krásné loviště,“ povzdechl Gol.

„To ještě nebylo vše. Bylo tam mnoho stád turů a bizonů. I ty jsme lovili, ale lov na ně byl těžký a namáhavý, a když jsme napadli býky, byl i velmi nebezpečný. Několik zkušených lovců při nich zahynulo. Můj nejmilejší druh, odvážný Van, tak přišel o život. Poraněný býk se rozběhl proti němu, a než mohl Van uskočit, nabral ho na rohy, vyhodil vysoko do vzduchu, a když dopadl na zem, vrhl se na něho a ve vzteku jej k nepoznání rozdupal.

Přes všechnu námahu a nebezpečí lovili jsme však tury a bizony neustále. A nejen pro maso. Měli jsme tenkrát velmi málo kůží a kůže turů a bizonů byly veliké, trvanlivé, takže se hodily pro všechny naše potřeby. Avšak kůží přibývalo znenáhla, mnohem pomaleji, než jsme si přáli. Bylo proto třeba něco vymyslit, něco udělat, abychom brzo získali tolik kůží, kolik jsme potřebovali. Zkoušeli jsme všechny lovecké lsti a úskoky, stavěli jsme pasti, ale vše nadarmo. Ani kouzla Breda nepomáhala.“

„Ani kouzla nepomáhala?“ divili se lovci.

„Řekl jsem přece, že nepomáhala.“

„A byl Bred dobrý kouzelník?“

„Byl a jeho kouzla byla mocná a vyhlášená.“

Lovci se dál už nevyptávali. I Ren zmlkl.

Všem táhly hlavou myšlenky o kouzlech, která nepůsobila, když toho bylo právě nejvíce zapotřebí. Přemýšleli o příčinách, které asi způsobily neúčinnost kouzel, jimž pevně věřili a o nichž se domnívali, že jsou neoddělitelnou částí jejich života.

Nelze se tomu divit, neboť celé jejich žití bylo pro hluboké nevědomosti opředeno pavučinami pověr, kouzel a čár, které je sužovaly, tísnily, svíraly a udržovaly je v bázni před vším neznámým, před vším tím, co si nemohli vlastním poznáním rozumně vysvětlit.

Obstarat potravu pro sebe i pro ženy a děti bylo jejich nejdůležitějším a nejpřednějším úkolem. Aby ho však trvale plnili, věřili, že jim k tomu mohou dopomoci také nejrůznější kouzla.

A přece to bylo něco zcela jiného, co formovalo a určovalo jejich život, co je činilo odlišnými od všech ostatních živých bytostí. Jestliže je každý

[1] Pišťucha - *Ochotona* - je rod stepních hlodavců z čeledi pišťuchovitých - *Ochotonidae* - a je příbuzný králíkům. V Asii žije nyní pišťucha altajská - *Ochotona alpina*.

tvor v přírodě nějak přizpůsoben k obraně nebo k útoku, aby mohl uhájit svůj holý život, jeden ostrými drápy a špičatými zuby, druhý rychlýma nohama a tvrdými kopyty, třetí mohutnými rohy, jiný tlustou kůží nebo nezranitelnými pancíři a další bystrými smysly, ostrým zrakem, neobyčejně bystrým sluchem nebo citlivým čichem, pak na člověku se nevyvinulo nic podobného. Nemá na sobě nic přirozeného, co by mohl užít k útoku nebo k obraně, a nemá ani bystré smysly.

Přece však nepodlehl v těžkém boji o život, ba naopak, ač byl zprvu nepatrný a bezbranný, nakonec nad všemi ostatními v přírodě zvítězil. Bylo to však jen proto, že nedostatky tělesného vývoje člověka byly vyváženy a navíc daleko převýšeny jeho bystrým rozumem a dovednýma rukama. To, čím člověk zvítězil nad vším živým, byla schopnost přemýšlet a tvořivě pracovat.

Trvalo to ovšem dlouho, než mohl člověk říci: Zvítězil jsem!

Jeho mozek, zkrušovaný v tisíci generacích neustálým nebezpečím, svízely a bolestmi, ale zároveň i obohacovaný nespočitatelnými zkušenostmi a pozvolně stupňovaným poznáváním, se stále zvětšoval a přetvářel, takže ploché čelo opolidí a pralidí se vyklenulo a povrch mozku se bohatě zvrásnil rýhami. Vyvíjející se mozek, zmnožený a zjemnělý, stal se člověku jiskřištěm smělých myšlenek a nápadů, zprvu drobných a málo odvážných, později však podivuhodných a tak velkolepých, že vzbuzují v nás i v dnešní době velký podiv a úžas.

Ovšem ne všechny myšlenky vedly tyto pravěké lovce vpřed. Mnohé zavalily celou jejich bytost jako těžké balvany a nemohli se jich zbavit. K těmto bludným myšlenkám patřila i jejich víra v čáry a kouzla, kterou v nich neustále živili potměšilí kouzelníci.

A přece nikoli víra v čáry a kouzla, v tajné a neznámé, nýbrž především poznávání a víra ve vlastní schopnosti – vynalézavost a práce to byly, které již od pradávna pozvedaly člověka z pozemského prachu a vynášely ho k blankytu vesmíru, i když si to zpočátku ani dobře neuvědomoval.

Ale kdo ví, zda si to uvědomují i všichni lidé dneška. Možná, že to bude ještě dlouho, velmi dlouho trvat, než se lidé úplně vymaní z pout kouzel a čár, pověr a bájí, a než se naučí užívat jen střízlivých úvah čistého rozumu.

Proto tak hluboce zapůsobila Renova slova na lovce, když uslyšeli o neúspěších kouzelníkových čár.

Byl to Gol, který se první zbavil tíhy přemýšlení o působnosti kouzel, a vyzval Rena, aby ve vyprávění pokračoval.

„V ten čas," počal Ren dále vyprávět, „kdy ani kouzla nečinila lovy

bohatšími, sedával Gur u ohně zamyšlen. Pak několik dní bloudil sám lovištěm. Vracíval se znaven, beze slova usedal k ohni a uléhal na kožešiny k nočnímu odpočinku. Jednou se vrátil s planoucíma očima. Usedl k ohni, a když trochu pojedl, řekl:

‘Zítra vyjdou všichni lovci se mnou na step!’

Sotva to dořekl, odešel a ulehl. Marně jsme přemýšleli o úmyslu Gura. Na nic jsme nemohli přijít, ač jsme věděli, že Gur hodlá s námi vykonat něco zvláštního, cosi nového pro dobro tlupy. I když jsme všichni odešli odpočívat, náš spánek byl neklidný a trhaný.“

„Tak tomu bývá vždycky, když se má vykonat něco velkého,“ poznamenal Gol.

„Máš pravdu, ale nevyrušuj Rena v jeho vyprávění,“ rozzlobeně řekl jeden z posluchačů.



„Ráno, sotva vyšlo slunce,“ pokračoval Ren, „vyšli jsme všichni s Gurem na step. Jen dva lovci zůstali střežit tábor. Šli jsme zprvu lesem, pak dlouho po jeho okraji, za nímž se rozkládala širá, travnatá step. Slunce stálo již vysoko nad našimi hlavami, když jsme došli k řece. Nezastavili jsme se však na jejím břehu, ale vysoko nad ní. Její břehy tvořily vysoké skály, prudce spadající k řečišti. Šli jsme chvíli po okraji těchto skal a zvědavě jsme se dívali do hlubiny pod námi, kde hučela řeka. Najednou jsme uviděli, že skály před námi končí a že step sbíhá úzkým pruhem pozvolna až dolů k řece, která tam tvořila veliký oblouk. Ale hned za tímto úzkým pruhem stepi se nad řekou znovu zvedaly strmé a vysoké skály.“

„Ten úzký pruh stepi, pozvolna spadající k řece, byl jistě jediným místem, jímž mohla chodit zvěř

hasit žízeň k řece," skočil Renovi do řeči Gol.

„Ano. Daleko široko bylo to jediné místo, kde zvěř mohla sestoupit k řece."

„Zde jste se skryli a přepadli zvěř?" zeptal se jeden z lovců.

„Nebo jste sem zahnali zvěř a u řeky ji pobili?" ptal se druhý.

„Či jste snad číhali na zvěř u řeky a vrhli jste se na ni, když hasila žízeň?" ptal se jiný.

„Ani jeden nemáte pravdu," řekl s úsměvem Ren. „Gur vymyslel loveckou lest, která nás všechny překvapila."

„Rychle pověz, jakou!" naléhali lovci.

„Nemohu vyprávět, když mi stále skáčete do řeči."

„Už nebudeme," slibovali lovci.

„Tak poslouchejte! Gur nás všechny svolal kolem sebe, řekl nám svůj úmysl a po krátké poradě jsme se hned s chutí dali do práce. A ta nebyla ani malá, ani snadná. Měli jsme vyhloubit několik řad jam tak velikých a hlubokých, aby do nich mohli zapadnout a už z nich nevylézt ani ti největší tuři nebo bizoní býci. Rukama nebo ulámanými větvemi a špičatými kameny jsme počali hloubit jámu. Brzy se z nás lil pot, protože práce byla těžká a slunce do nás nemilosrdně pražilo. Nedbali jsme však ani námahy, ani vedra. Bez oddechu jsme vyhazovali hlínu, vytahovali kameny, z nichž některé byly tak veliké, že dva lovci měli co dělat, aby je odstranili. Hlínu jsme rozhazovali kolem, aby se nevršila do kup, a veliké kameny jsme kladli mezi vyhloubené jámy.

Jeden, druhý a ještě jeden den jsme všichni pilně pracovali. Poslední den byly jámy už tak veliké a hluboké, že naše těla i ve stoje v nich úplně zmizela. Jámy ovšem nebyly přitom vyhloubeny jen tak ledabyle. Gur poručil, abychom je hloubili v řadách. Uprostřed svahu byly dvě řady za sebou, po větší mezeře následovala řada další. Ale i v řadách nařídil Gur určitý pořádek. Mezi dvěma jámami přední řady byla vždy jedna jáma řady zadní. Bylo to chytré uspořádání, poněvadž stádo zvěře, putující k řece, mělo tím mnoho léček před sebou, a to po celé šířce pruhu, sbíhajícího dolů k řece."

„To byl opravdu chytrý nápad a dokonalá léčka," prohodil Sim, statný mladý lovec s velikou jizvou na prsou.

Ren pokývl hlavou a pokračoval:

„Když jsme byli s vyhloubením jam hotovi, pokryli jsme je větvemi, na něž jsme dali drny, takže byly před zrakem zvěře dobře maskovány. Úspěch byl zpočátku veliký. Zprvu jsme donášeli do jeskyně jen ty kusy, které samy

spadly do nastražených jam a nemohly z nich uniknout. Ty jsme v jámách vždy dobili, vytáhli ven, stáhli z nich kůži, rozčtvrtili jsme je a odnesli do tábora. Ale po krátkém čase začalo úlovků ubývat. Bylo zde sice zvěře stále dost, ale stala se opatrnější. A tehdy vymyslel Gur nový způsob lovu.“

„Jaký?“ nedočkavě vylétlo z úst Sima.

„Gur nám tehdy řekl, že velmi přemýšlel o tom, jak zvýšit úlovky turů a bizonů, abychom měli do zimy dostatek kůží a zásobu sušeného masa. Svěřil nám, že vymyslel nový úskok. A ten byl opravdu dobrý. Když jsme druhého dne vyšli na lov, vyhlédl malé stádo turů a poručil nám, abychom je ve velikém kruhu obstoupili. Když jsme splnili jeho rozkaz, nařídil, abychom křikem poplašili stádo a hnali je směrem k jámám. Poděšené stádo se snažilo uniknout. Běželo na tu i onu stranu, ale všude se proti němu ozýval křik a všude proti němu běželi lovci. Jen cesta vpřed k úzkému pruhu stepi s jámami byla volná. Proto nakonec celé stádo prchalo tím směrem.“

Lovci napjatě poslouchali. Bylo to vyprávění, které je zcela zaujalo.

„Čím více se stádo blížilo k jámám, tím se také zmenšoval i polokruh lovců. Stáda se zmocňoval stále větší děs. Hnalo se bezhlavě vpřed, hledalo záchranu v rychlém útěku. Tolik, kolik mám prstů na ruce, uvázlo jich tehdy v jámách. V nejhlubší z nich ležel s přelámanýma nohama mohutný býk a zuřivě bučel. Dlouho trvalo, než jsme z jeho obrovského těla vyhnali život kameny, oštěpy a šípy. Byl to tehdy slavný lov a ještě mnoho takových následovalo po něm.“

Ren skončil a s uspokojením se rozhlížel po mladých lovcích. Plály jim oči nadšením a jejich nitro bylo naplněno radostným uspokojením.

„To bylo tehdy masa a kůží,“ řekl po chvíli Sim.

„Bylo,“ radostně pokyvoval Ren. „I když jste tehdy byli ještě malincí hoši, jistě si pamatujete, že jsme tenkrát usušili na slunci a nad ohněm mnoho masa. Když přišla zima a napadlo vysoko sněhu, bylo v jeskyni stále dobře. Hlad u našeho ohně neměl nikdo a nepociťovali jsme žádnou nouzi. Tehdy nebylo teplo jen u ohně. Všude bylo plno kožešin, které nás chránily před zimou, mrazy a ledovými větry.“

„Gur byl opravdu chytrý lovec a vymyslil vskutku dobrý způsob lovu.“

„Byl,“ souhlasil Ren. „Škoda, že tak brzy zahynul ve spárech medvěda.“

Stín smutku padl po těchto slovech na všechny lovce.

I když byli zvyklí na smrt, která obyčejně přicházela náhle a často bývala hrozná, přece jen se jim zachvělo srdce, když se o takové smrti vykládalo nebo když jí bylo jen vzpomenuto. Zvlášť bolestné to bylo tehdy, když šlo o smrt statečných, odvážných a chytrých lovců, kteří vymýšleli dokonalejší

způsoby lovu, aby si jimi usnadňovali svůj těžký život.

Projevy smutku a jemné záchvěvy jejich srdcí byly v té době snad jediným znamením, že si lidé už tenkrát vážili objevitelů a průkopníků, o nichž dobře věděli, že se nerodí každý den.

„Na Gura všichni staří lovci často a rádi vzpomínají," řekl po chvíli Ren. „Dobře bylo tlupě, když ji vedl. Ale i dnes vede naši tlupu chytrý a zkušený náčelník. Vzpomeňte si, že to byl právě Nub, který vyšel s námi první na veliký lov a který nás spřátelil s tlupou Songa z jeskyně v Modré skále."

„To víme, to víme," volali mladí lovci.

„A kdy už vyrazíme k velikému lovu?" ptali se někteří.

„Ještě dnes a zítra ulehnete v jeskyni ke spánku a další noc už bude poslední před velikým lovem," odpověděl Ren.

„Jak to víš?" ptal se Gol.

„Kouzelník Krik, který bedlivě hlídá velikost měsíce, mi to řekl."

Když to lovci uslyšeli, zajásali.

A jejich veselý halas se nesl daleko široko tichem přicházející noci.

Uplynula jedna noc, uplynula i druhá.

A když se pomalu blížila noc třetí, poslední před velikým lovem, nikdo z lovců se k spánku ani nechystal. Všichni byli shromážděni kolem ohně, jehož plameny šlehaly vysoko k jeskynnímu otvoru. Lovci měli v rukou oštěpy, luky a jejich těla byla pomalována žlutou a červenou barvou. Podivné vlnité nebo klikaté čáry, spirály, kruhy a body v nejrůznějších vzorech zdobily nohy, ruce a prsa lovců, oděných jen kouskem kožešin kolem pasu.

Mezi lovci stál i náčelník Nub. Také byl červeně a žlutě pomalován. Na hrdle byl vyzdoben krásným náhrdelníkem ze zubů šelem. Vedle něho stál kouzelník Krik, děsivě pomalovaný rudou hlinkou. Přes sebe měl přehozenu koňskou kůži s ocasem a z dlouhých vlasů, stáhnutých navrchu hlavy v uzel, mu trčela dvě dlouhá orlí péra. V zaťatých pěstech držel několik koňských zubů.

Lovci se upřeně dívali na Krika.

Ten však stál nehnutě, jen se upřeně díval na vchod do jeskyně.

V jeskyni bylo ticho, jako by v ní nebylo jediného živého tvora.

Vtom měsíc ozářil svým bílým studeným světlem jeskynní vchod.

Vzápětí kouzelník vykřikl a počal ztřeštěně poskakovat. Chvíli skákal na místě, pak se rozbíhal na obě strany a nakonec běhal za divokých výkřiků kolem ohně, do něhož házel koňské zuby. Když vhodil do plamenů poslední,

zastavil se a zpěvavým hlasem mluvil k ohni:

„Ty a my jsme přátelé. Vybrali jsme ti v jeskyni nejsušší místo, abys byl spokojen. Dáváme ti suché a smolné větve, které ti nejlépe chutnají. Když jsi malý a počínáš skomírat, dáváme ti dost potravy, abys zase mohutně plál a zářil. Nemáš nikdy hlad, i když mnoho jíš. Jsme k tobě dobří, buď i ty dobrý k nám. Dostal jsi zuby zvěře, na jejíž lov zítra vyjdeme. Až se vrátíme, dostaneš mnoho kostí plných tuku, na nichž si pochutnáš lépe než na smolných větvích. Ale musíš nám pomoci. A ty pomůžeš, protože ty a my jsme přátelé."

Nato se sklonil k zemi, sebral trochu suchého chrastí, vhodil je i s hrstí nějakých zelených bylin do ohně a upřeně se do něho zahleděl. Plameny rychle spalovaly tenké větévky a s jemným praskotem je měnily v bílý popel, zato z místa, kam dopadla hrst zelený bylin, se počal zvedat šedivý dým a stoupal v slabém sloupci přímo do výše.

Když praskot hořících větviček ztichl a také šedý dým se lehce vznesl, až se úplně vytratil, kouzelník spokojeně zaskuhral:

„Oheň přijal náš slib. Těší se na kosti plné tuku. Je spokojen a pomůže nám. Kdyby se zlobil, plivl by nám kouř do tváří."

Z kruhu shromážděných lovců se ozvaly spokojené výkřiky, které však přerušil Nubův příkaz.

„Vložte do Ohně silné smolné větve! Ale ať jsou jen jedním koncem částečně v plamenech!"

Když lovci splnili rozkaz, sledoval Nub napjatě, jak se větve přiložené k ohni rozhořívají. Když se mu zdálo, že již dosti vzplanuly, poručil je vyjmout z plamenů. Naráz se osvětlila jeskyně množstvím pochodní. V tom okamžiku se obrátil Nub ke kouzelníkovi a zvolal:

„Veď nás, Kriku, do hloubky hory k tajemnému obrazu!"

Kouzelník Krik pokývl hlavou a beze slova vykročil. Jemu v patách šel Nub a za ním všichni ostatní lovci. Plápolavé světlo pochodní, bojující s tmou podzemí a s černými závoji čadivého dýmu, doprovázelo podivný průvod do nitra vápencové skály.

Šli dlouho. Putovali chodbami širokými a vysokými, úzkými i nízkými, suchými i mokrými, holými i nádherně vyzdobenými krápníky. Zastavili se teprve v kruhovité síni, na jejíž jedné stěně byl vyryt obraz štvanice divokých koní. Byla na něm s jemným uměleckým citem vyryta podoba několika koní, prchajících a vzpínajících se, poděšených a poplašených; jeden z nich jako by se dokonce řítil někam dolů.

Lovci i s náčelníkem usedli do dřepu a upřeně pozorovali tajemný obraz.

Čím déle na něj v kmitajícím světle pochodní hleděli, tím více se jim zdálo, že koně před nimi nejsou vyryti do skály pazourkovým rydlem, nýbrž že jsou živí, že stačí jen natáhnout ruku a vymrštit oštěp, aby se jich zmocnili.

Byli obrazem tak zaujati, že ani nevnímali slova a kouzla Krikova. Nebylo pro ně v oné chvíli nic důležitějšího a významnějšího než rytina před nimi, v níž neviděli pouhý obraz, ale tajemný idol, plný kouzelné síly a moci, který jim měl pomoci přeměnit viděné a toužené ve skutečnost.

Sotva se první sluneční paprsky dotkly zavřených a ještě dřímajících květů rostlin, tábor lovců se probudil k životu.

Lovci rychle vyskakovali ze svých kožešinových loží a shlukovali se ve vzrušeně hovořící hloučky. Ženy místo svých obvyklých ranních prací budily ještě tvrdě spící děti a smotávaly kožešiny, které chtěly vzít s sebou, neboť tentokrát se i ony chystaly společně na cestu.

V jeskyni zavládl hluk a shon.

Starý Ren pilně přikládal smolné větve na oheň, z něhož brzy počaly šlehat vysoké plameny. Když prudký žár rozžhavil ploché kameny, nakladli na ně lovci veliké kusy masa. Jakmile se jen trochu opekly, vrhli se na ně všichni hladově a s chutí je pojídali. Ženy a děti se rovněž dosyta najedly.

Než všichni dojedli, oheň pomalu dohoříval. Plameny pohasly, zato ohniště bylo plné žhavých uhlíků. Tehdy přistoupil k němu kouzelník Krik, obrátil se ke svému pomocníku, který stál za ním, a řekl:

„Podej mi vybrané kosti!“

Když pak sevřel v rukou dvě koňské duté stehenní kosti, naplněné do dvou třetin troudem, hluboce se poklonil ohni a zamumlal:

„Půjdeš s námi, Ohni, protože jsi náš přítel. Skryl jsi se do žhavých uhlíků a my je zase skryjeme do kostí, ale s potravou, abys v nich netrpěl hladem. Až přijdeme k cíli našeho putování, opustíš dutinu kosti a dostaneš tolik suchých smolných větví, že chtivě vyskočíš ze žhavých uhlíků a brzy budeš zase svými plameny mohutný. Budeš nám tam ochráncem i pomocníkem! Zato dostaneš ještě mnoho kostí plných tuku, a to hned tam, kde vzplaneš. Až se vrátíme, dáme ti nové kosti, protože vím, jak ti chutnají. Už včera večer jsem ti to slíbil a ty jsi mi porozuměl jako já tobě, neboť ty a já jsme přátelé!“

Nato se Krik nahnul nad ohniště, nabral jelení lopatkou několik žhavých uhlíků a nasypal je do dutiny každé kosti. Tím bylo vykonáno vše k přenesení ohně na místo velkého lovu.



žhavé uhlíky mnohem déle než na vzduchu. Proto se od chvíle tohoto objevu, který byl v oné době mimořádně důležitý, všeobecně používaly při přenášení ohně z místa na místo duté kosti velikých zvířat, naplněné troudem.

V té době sice již lidé uměli rozdělat oheň, ale táborový oheň byl pro ně stále čímsi posvátným. Pečlivě se o něj starali, měl své strážce, opatrovníky a byl středem jejich života. U něho se konaly všechny slavnosti a porady, z něho se šířilo světlo a teplo, on všechny chránil před hrůzami nocí a před přepady od dravých zvířat. Maso, které oheň žhavě opaloval nebo které alespoň olízl svými plameny, bylo chutnější a lahodnější než maso syrové. A to, které teplem a dýmem vysušil, příjemně vonělo a chutnalo, ba co víc, i dlouho vydrželo.

Byl tedy oheň velikým pomocníkem a ochráncem lidí starší doby kamenné a oni to dobře věděli. Proto hleděli na oheň s úctou ještě i tehdy, když už znali tajemství, jak vznítit oheň kdykoli a kdekoli, a kdy byli už zbaveni hrůz, které prožívali, dokud to ještě nedovedli, protože si už neuměli



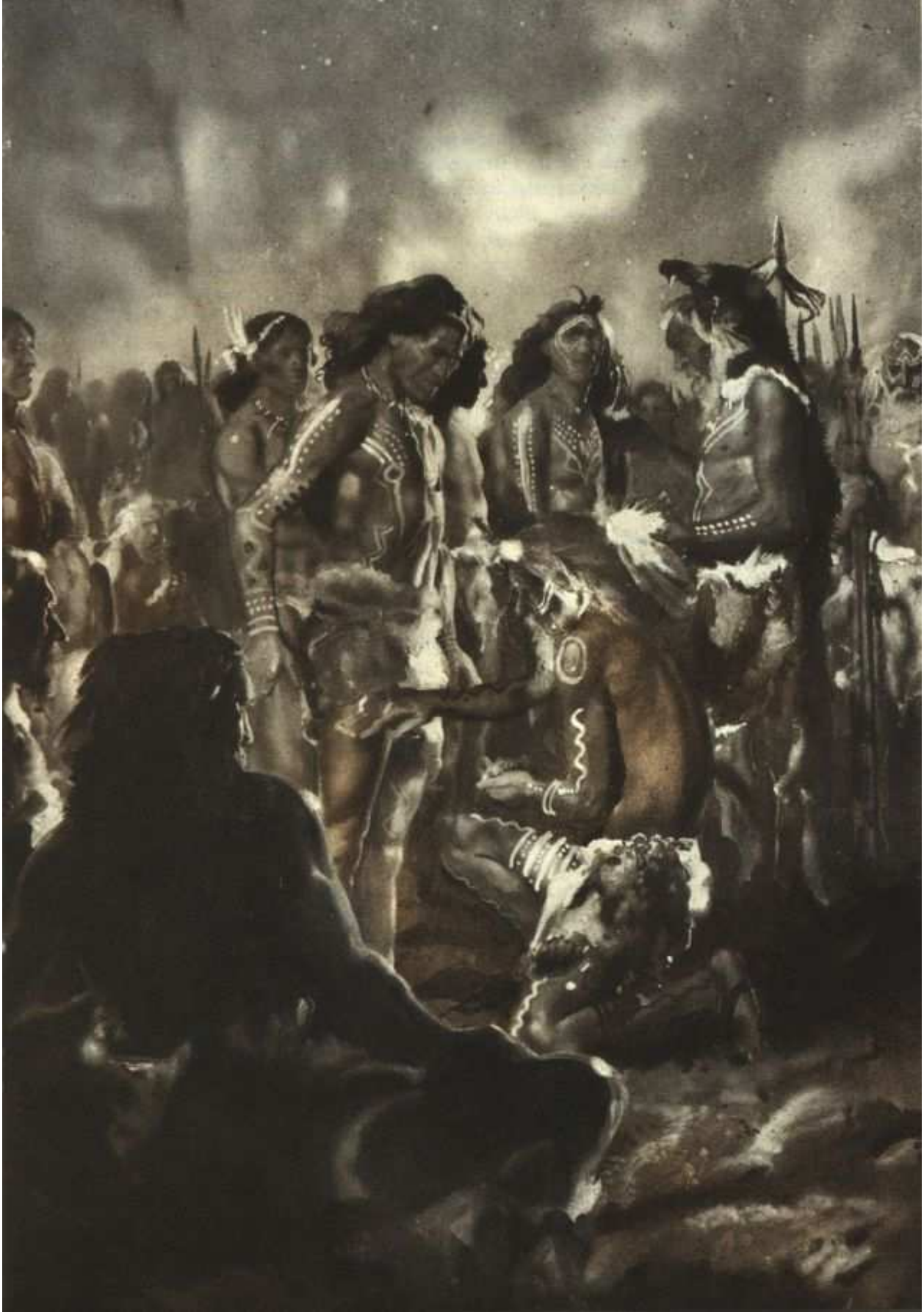
vůbec představit denní život bez ohně.

My, lidé věku elektřiny, atomové energie a dobývání vesmíru snad ani nedovedeme v plné šíři posoudit ohromný význam ohně pro vývoj lidstva. Pro nás je oheň úkaz obyčejný, jenž nás nepřekvapuje a před nímž nestojíme v údivu. Snad se jen někdy zachvějeme, díváme-li se při požáru na jeho ničivou sílu. Ale pro první lidi byl oheň něčím zcela jiným než nám. Při pouhém pomyšlení, za kdovíjak dlouho by se jim opět naskytla příležitost oheň znovu získat, kdyby ho nechali vyhasnout, mrazilo je všechny v zádech. Již to, že se pravěcí lidé naučili ošetřovat oheň a že ho později dovedli i kdykoli rozdělat vlastním důmyslem, je povzneslo vysoko nad všechny ostatní tvory.

Od okamžiku, kdy naši pradávní předchůdci zasedli poprvé k praskajícímu ohni, aby si opékali ve skalních úkrytech maso nebo aby se v primitivních přístřeších chránili před zimou, přestali být jen pudovými živočichy, i když měli na svém těle ještě mnohé zvířecí znaky, ale stali se už rozumově myslícími lidmi. Ten den, kdy se tak stalo poprvé, je jeden z nejslavnějších ve vývoji kulturních pradějin lidstva. Ten den, den prvního ohně, je významný i tím, že se v činnosti lidí poprvé objevil i pocit odpovědnosti a povinnosti.

Až do dne prvního ohně jednali lidští tvorové jen podle chvilkových popudů. Když měli hlad, vyšli na lov nebo na sběr jedlých plodů, když byli unaveni, vyhledali si místo k odpočinku v jeskyních nebo pod převislými skálami. Tomu však byl konec, když u nich zaplál oheň. Snášet třeba i zdaleka suché větve, aby měl oheň v táborovém ohništi stále dosti paliva, to už byla povinnost, která musela být vykonávána určenými příslušníky tlupy s neúprosnou pravidelností. Aby oheň nevyhasl, ale naopak aby vesele plápolal, šířil teplo a světlo, zlepšoval chuť masa, chránil lidi před nebezpečným přepadem šelem v tmavé noci, to vzbuzovalo ve všech, a především v opatrovnících ohně první pocity velké odpovědnosti.

V době, kdy lidé ještě nedovedli rozdělat oheň, kdy jej získávali jen náhodně, třeba při zapálení suché stepní trávy nebo keřů a stromů bleskem, byl každý, kdo nechal v ohništi vyhasnout poslední jiskřičku, nemilosrdně a krutě potrestán. Ale ani v pozdějších dobách, kdy už lidé dovedli rozdělat oheň, nebylo asi docela beztrestné nechat táborový oheň vyhasnout jen z pouhé liknavosti nebo nedbalosti! Jestliže jsou tyto úvahy jen trochu pravdivé, pak je jistě překvapující, jak daleko do minulosti sahají dějiny lidské povinnosti a odpovědnosti.



Lovci pozorně sledovali kouzelníkovo počínání. Hlavou jim táhly ještě vzpomínky na včerejší obřady u ohně a u obrazu vyrytého v hloubce hory.

Z jejich strnulosti je vytrhl náčelníkův hlas:

„Všechny přípravy k velikému lovu byly vykonány. Námi i kouzelníkem Krikem. Je proto čas, abychom opustili jeskyni a vydali se na cestu."

Když se lovci chápali zbraní a ženy, dívky i hoši svinutých kožešin, ozval se znovu Nubův hlas:

„Slyšte všichni mé poslední příkazy!"

Když všichni ztichli, Nub prohlásil:

„Starci, jimž už chybí síla, zůstanou v jeskyni a budou opatrovat Oheň, dokud se nevrátíme. S nimi zde zůstanou i stařeny, neschopné dlouhé cesty. Budou se starat o to, aby měl Oheň stále dosti potravy. Se starci a stařenami zůstanou tu také Bal, Dor a Erd. Ti budou střežit jeskyni a pečovat, aby starci a stařeny neměli hlad. I Motovi v malé jeskyni na protější skále nízko nad řekou dají část svých úlovků. Všichni ostatní půjdou s námi. Domluvil jsem."

Po těchto posledních příkazech odcházel náčelník z jeskyně. Za ním šel kouzelník Krik, pak ostatní lovci a nakonec ženy a děti. Lovci nesli pouze zbraně, zato ženy se vlekly se svinutými kůžemi i s malými dětmi, které měly na zádech v kožešinových pytlích. Dívky a hoši pomáhali nést kůže a trochu potravy.

Zprvu šli podél řeky. Zanedlouho však odbočili do úzkého údolí, jehož úbočí tvořily příkré skály porostlé křovinami, kapradím a velikými mechovými koberci. Bylo v něm vlhko a chladno, neboť sem nemohl proniknout ani jediný paprsek ranního slunce. Traviny, pokryté rosou, smáčely jim bosé nohy a nepříjemně studily. Mnohé z dětí na vlhkých kamenech uklouzávaly a smích ostatních zaznával vesele kolem, když některé upadlo do vysokých travin a celé se rosou smáčelo.

Bylo to ponuré údolí. Byli proto rádi, když se pojednou rozšířilo a rozjasnilo slunečním svitem. Hned se jim kráčelo veseleji a dětem se radostí zjasnily tváře. Často se rozlehly i veselé výkřiky hochů, když uviděli na kamenech vyhřívat se pestré ještěrky nebo přelézat z květu na květ krásně zbarvené motýly.

Pojednou došli k postrannímu údolí.

Nub se zde zastavil, a když se všichni shromáždili kolem něho, řekl:

„Až sem byla cesta nás všech společná. Nyní se rozdvojí. Ženy a děti půjdou dál Slunečním údolím. S nimi půjdou z lovců Chen, Ard, Ben a Har. Také Ren se k nim přidá. Povede je Chen.

Než však mohl Chen se svým hloučkem vyrazit, zvolal skuhravým hlasem kouzelník:

„Stůj, Chene! Je třeba, abys s sebou vzal Oheň, dřímající v dutině koňské kosti. Jím vznítíš ohniště pod Vysokou skálou.“

Když domluvil, obrátil se ke svému pomocníkovi, shrbenému Sarovi, vzal mu z rukou jednu kost a podal ji Chenovi. Ten ji převzal, zavolal starého Rena a řekl mu:

„Předávám ti dřímající Oheň v duté kosti. Dobře jej opatruj!“

Ren převzal kost s několika žhavými uhlíky v doutnajícím troudu a mrzutě zamumlal:

„Dobře jej opatruj! Jako bych to dělal poprvé!“

Ale víc už bručet neměl čas, protože v tu chvíli Nub přikazoval:

„Nuže kupředu! Je třeba dojít včas k cílům naší cesty.“

Tichým údolím zazněly veselé výkřiky na rozloučenou a obě skupiny se daly opět na cestu, teď však každá jinudy. Nub se svou skupinou zamířil do postranního údolí, Chen se svým zástupem šel dále Slunečním údolím.

Chenova skupina šla ještě dlouho. Jen v poledne, kdy jim slunce stálo přímo nad hlavami, si na chvíli odpočinuli ve stínu několika mohutných buků. Pak ale zase spěchali dál a teprve pozdě odpoledne došli na konec údolí.

Zde se před nimi rozprostírala veliká rovina, z níž se daleko vpředu strmě tyčila veliká vysoká skála. Jednou stranou spadala příkře dolů a druhou pozvolna přecházela v travnatou step.

Chen se zastavil, ukázal rukou dopředu a zvolal:

„Vysoká skála! Cíl naší cesty.“

Hoši vesele zavýskli a rozběhli se vysokou trávou k strmému skalisku. Za nimi spěchali i ostatní, všichni spokojeni, že už za chvíli budou tam, kam měli určeno dojít.

Poslední kousek cesty jim rychle uběhl. Než se nadáli, byli pod skálou. Byli u cíle, ale mimo nejmenší děti žádný z nich nemyslil na odpočinek. Chen neustále dával příkazy, které ostatní ochotně vykonávali.

Všichni pilně pracovali.

Ženy s dívkami rozbalily kožešiny a počaly z nich upravovat podlážky, jež rozprostíraly jako malé ostrůvky na jednom z bočních konců skály. Z kamenů, které jim ze všech stran donášeli chlapci, pečlivě vybíraly jen ty nejplošší a pozorně je zasazovaly do míst, kde jich bylo třeba. Spěchaly, aby s úpravou podlážek byly hotovy dříve, než se vrátí lovci, kteří v širokém okruhu kolem skály odlamovali z křovin slabší i silnější větve; statnější muži



lámali i kmeny slabých stromků a kladli vše na hromady. Odtud brali větve a kmeny zas menší hoši a s dívkami je nosili nebo vláčeli k pracujícím ženám.

Ženy skončily právě ve chvíli, kdy se k nim vraceli lovci. Bez dlouhých řečí se muži hned pustili do nové práce. Kamennými nástroji vyhlubovali kolem jednotlivých dlážek jamky, do nichž zasazovali a kameny upevňovali nejsilnější větve nebo kmínky stromů. Připravili tak pevnou stanovitou kostru, kterou proplétali slabšími větvemi a nakonec pokryli kůžemi. Naposled vyhloubili kolem každé chatrče mělký příkop.

K pokládání podlážek uvnitř primitivních stanovitých chýší je vedla zkušenost. Stalo se jim totiž jednou, že je zde zastihlo několik deštivých dnů, a půda nasáklá vodou se stala velmi kluzká. Stačil neopatrný nebo jen rychlejší krok, a když noha uklouzla, svalil se nešťastník do mazlavého bláta. Protože tehdy nevyryli kolem chýší ani příkopky, dešťová voda se do nich hrnula a promáčela jim hliněnou podlahu, takže byla i zde měkká a kluzká. Zkušenosti z několika deštivých dnů je naučily pokrývat podlahu chatrčí velkou kůží a hloubit kolem nich mělké příkopy, které by v případě deště odváděly vodu řinoucí se po svahu kolem jejich obydlí.

Zatímco lovci stavěli chatrče, starý Ren usedl na bobek k hromádce suché trávy a tenkých větviček. Vysypal na ni z duté kosti troud s uhlíky. Pak se sehnul a silně zafoukal. Žhavé jiskry se rozlétly kolem a několik z nich zapadlo do připravené suché trávy. Rázem zavířil kouř a vyšlehl malý plamének. Ten se zvětšoval, rozmnožoval a s praskotem se počal zakusovat do tenkých větviček.

Tehdy nastala pro hochy nová práce. Rozběhli se a snášeli k ohni náruče suchých i čerstvých větví, aby měl Ren pro něj stále dosti potravy. Muži rovněž pomáhali, protože věděli, že v příštích dnech bude zapotřebí mnoho dřeva nejen pro tento oheň, nýbrž i pro jiné, které zde také brzy zaplanou.

Zatímco hoši a muži snášeli dřevo, ženy a dívky nosily do chatrčí náruče trávy, mechu a listí, aby z toho všeho vytvořily podestýlku pro měkká lůžka pokrytá přinesenými kožešinami, na nichž by se dobře odpočívalo a spalo.

Všichni byli v plné práci, když najednou zpozorovali, že se z druhé strany ke skále blíží několik jiných lovců s houfem žen, hochů a dívek. Vesele jim zamávali, neboť věděli, že jsou to příslušníci spřátelené tlupy náčelníka Songa od Modré skály, kteří se utáboří na druhém konci skály. S nimi zde stráví několik radostných, veselých, ale pracovně velmi namáhavých dnů.

Též nově přicházející jásavě zdravili.

Nebylo však mnoho času na dlouhé vítání.

Čekala na všechny ještě práce a všechna musela být skončena, než slunce zapadne a než se kraj zahalí ve večerní šero. A tak byli všichni po chvíli zase v pracovním pohybu, ale těšili se, že jim v příštích dnech zbude více volných chvil jen pro zábavu.

Den se pomalu chýlil ke konci.

Slunce zapadlo za obzor, obloha ztmavěla a večerní hvězda nad Vysokou skálou jasně zaplála. Unavené děti již dávno tvrdě spaly v chatrčích a hoši, dívky i ženy se také počali pomalu ubírat k nočnímu odpočinku. Jen kolem ohně, který pečlivě opatroval Ren, seděli ještě lovci. Dnes však byli jaksi zamlklí. Také na nich bylo znát únavu a touhu po spánku.

„Bude lépe," pravil pojednou Chen, „když i my půjdeme spát. Ty, Arde, zůstaneš s Renem u Ohně a budeš střežit spící. Pak tě vystřídám já, mě Ben a Bena Har."

Nečekaje na odpověď, zamířil k jedné chatrči a zmizel v ní. Za ním vešli do chatrče Ben a Har.

Vzhůru zůstali pouze starý Ren a Ard. Ren podřimoval. Nebylo mu po dnešní cestě dobře, byl znaven a toužil jen po klidném odpočinku. Ard ho v dřímotách nerušil. Rozhlížel se krajem, v němž prožije několik tak vzrušujících dní, že bude na ně s ostatními dlouho vzpomínat.

Všude kolem bylo ticho a klid. Opodál – na druhém konci vysoké strmé skály – plápolal druhý oheň; u něho zase s jiným dřímajícím starcem seděl a spící střežil mladý lovec z tlupy Songovy.

Noc tiše kráčela krajem a do myslí spících se vkrádaly čarovné sny.

Daleko od obou těchto ohňů plápolal další oheň. U něho seděli Nub a



Song, náčelníci dvou spřátelených tlup, kteří se setkali na předem ujednaném místě.

Od chvíle, kdy se oba vzájemně pozdravili, hovořili jen o lovu, který chtěli společně provést. Když projednali všechny podrobnosti a když vyslechli zprávy lovců, které vyslali do stepi na zvědy, rozhodli se, že svolají ihned lovce a sdělí jim plán lovu, na němž se shodli.

Když se tak stalo, odešli lovci od ohniště a každý si našel nějaký vhodný kout k nočnímu spánku. Jen Nub a Song zůstali ještě u ohně, neboť museli mezi sebou projednat a promyslit také mnoho jiných věcí, které se netýkaly lovu.

Opodál od nich seděl kouzelník Krik a tiše se bavil s Gugem, kouzelníkem druhé tlupy. Mluvili tak tiše, že k uchu ostatních, pro něž nebylo určeno, nezalétlo ani jediné jejich slovo. Kdo ví, jaké plány spřádali oni ve svých potměšilých myšlenkách?

Ranní chlad probudil lovce ještě dlouho před východem slunce. Ale nejen chlad, hlavně veliký neklid před důležitým lovem jim nedal dospat.

Všichni už byli vzhůru a všichni jen čekali na náčelníky a jejich rozkazy. Když je viděli přicházet, uvítali je radostnými výkřiky.

Oba náčelníci lovce vesele zdravili. Každý přistoupil ke své skupině, aby udělil lovcům první příkazy, a rychle s nimi odcházel na širou step.

Lovci obou tlup se rozestoupili po stepi v širokém oblouku. Před nimi nebylo nic jiného než nekonečná pláň trávy, z poloviny už sežehnutá výhní slunečních paprsků. Kraj se zdál být bez života, ale Nub a Song dobře věděli, že kdesi daleko před nimi jsou dvě veliká stáda divokých koní. Je jen třeba obstoupit je řetězem lovců a zabránit jim, aby obklíčení prorazila a unikla.

Ve stepi se náhle ozvalo několik ostrých hvizdů píšťal, zhotovených z krátkých zvířecích kostí. Na tento signál dal Nub rozkaz, aby řetěz lovců pomalu postupoval kupředu.

Šli dlouho, než uviděli před sebou první stádo koní. Okamžitě se vrhli k zemi a pečlivě se skrývajíce, plížili se delší dobu k němu.

Najednou, na pokyn Nuba, zůstali všichni tiše ležet.

Před nimi – na pohled ještě v dosti velké vzdálenosti – se spokojeně páslo stádo divokých koní. Koně byli trochu rozptýleni a popásajíce se, postupovali pomalu směrem k Vysoké skále, ke které však měli ještě dosti daleko. Uškubávali stébla trav, vyhledávajíce hlavně šťavnatě zelená. Hlavy měli skloněné k zemi a jen chvílemi se některá hlava vymrštila vzhůru, aby zahnala z boků veliké štípavé ovády. Statná hříbata se držela spokojeně se pasoucích klisen. Jen mohutný hřebec chvílemi oběhl stádo, zavětřil, ale ani očima, ani čichem nezachytil nic, co by ho mohlo znepokojit.

Náhle však zavál stepí mírný vánek, který přivál k nozdrám hřebce lidský pach. Hřebec zneklidněl, pak se dal z opatrnosti na útěk a s ním celé stádo.

Lovci vyskočili ze země a začali je pronásledovat. Hned také zpozorovali, že daleko stranou prchá druhé stádo. To jistě před Songovými lovci, jejichž pach rovněž zanesl větřík k citlivým nozdrám střežícího hřebce.

Obě stáda prchala k Vysoké skále a za nimi ve velikém oblouku spěchali lovci obou tlup.

Opatrně nahánějí lovci stáda koní po dlouhou dobu a stále blíž a blíž k Vysoké skále. Stáda jsou čím dál tím více zneklidněna. Jen na chvíli se zastavují, aby se pásla, ale na žádném místě nemají k tomu potřebný klid.

Pojednou se dostal k chřípím koní ostrý a nepříjemný pach.

Přestali se pást a shlukli se v houf, v jehož středu byla hříbata. Hřebci neklidně běhali kolem stád, řehtali a frkali, a když se na chvilku zastavili, natahovali hlavu proti vanoucímu větru a chřípěmi hluboce nasávali vzduch. Cítili v něm něco podivného. Napínali zrak, ale nespatřili nic podezřelého či neobvyklého. Znovu tedy počali obíhat stáda, znovu větřili a rozčileně stříhali ušima.

A přece se dálo za nimi cosi nečekaného.

Na jednom místě, kde byla dlouhá stébla trávy už zcela suchá, seděl na bobku kouzelník Krik a sypal na zem doutnající troud s uhlíky tak dlouho, až byla dutá kost prázdná. Pak se sklonil nad troudem, silně do něho foukl, a když vylétly první jiskřičky, přikázal svému pomocníku, aby je živil a proměnil v oheň.

A zatímco se shrbený Sar snažil rozfoukat je v plaménky, zvedl Krik ruce vysoko nad hlavu a vzrušeně volal:

„Vzbuď se ze spánku, Ohni! Probuď se a zakousni se do suché trávy, která je všude kolem tebe a čeká na tvé plamenné jazyky!“

Když pak drobné plaménky prošlehly mezi suchými stébly trav a počaly se rozlézat na všechny strany, zachechtal se a zaječel:

„Žeň se, Ohni, vpřed! Buď rychlejší než vítr! Ničemu se nevyhýbej, leť stále vpřed k Vysoké skále! Dám ti za to, co ti nejvíce chutná – mnoho kostí plných tuku. Dostaneš pochoutku, kterou tak rád požíráš. Žeň se proto, Ohni, vpřed a nedbej žádných překážek!“

Ztřeštěný ryk dral se pak znovu a znovu kouzelníkovi z rozšklebených úst a stále silněji zaznával v praskotu hořících trsů suchých travin.

Lovci, kteří stáli nejblíže, přiskočili pojednou k ohni, položili do jeho plamenů dlouhé svazky tuhých travin nebo pruty křovin, a když vzplanuly, hnali se s nimi vpravo i vlevo a zakládali těmito planoucími pochodněmi nové a nové ohně.

Podobně vznikaly ohně a šířily se na všechny strany také tam, kde byl se svými lovci náčelník Song.

Vítr, který vál směrem k Vysoké skále, hnal žhavé plameny ohňů v širokém pásu suchou stepí nezadržitelně vpřed. Plameny stepního požáru byly postupně delší, mohutnější a žhavější, až splynuly v souvislou, rudě svítící stěnu, kterou nebylo možno nikde prorazit; před ní bylo nutno jen utéci na opačnou stranu.

Poděšení koně skutečně také před ní prchali.

Nebyl to však rozvážný útěk. Byl to bezhlavý úprk a šílený trysk. Žádný nedbal na druhého. Kdo padl, tomu nebylo pomoci.

Malá hříbátka, která brzy nestačila udržet tak zběsilé tempo běhu, se opožďovala, některá klesla záhy k zemi vysílením. S hrůzou v očích však znovu vstávala a dávala se na zděšený útěk, když viděla blížit se moře plamenů a cítila štiplavý dým, který čím dál hustěji naplňoval vzduch.

Zatímco se stáda koní bezhlavě řítila vstříc své záhubě, běželi lovci po okraji hořící stepi k Vysoké skále. Po jedné straně spěchali lovci Nubovi, po

druhé lovci Songovi. Pot se jim řinul po těle a otevřenými ústy lapali po vzduchu, který byl horký z výhně slunce i požáru.

Vše zde bylo dnes jiné než jindy, a to jen proto, že se tímto krajem právě hnaly hrůza a děs vyvolané lidmi.

Lovci, kteří včera večer nocovali ve stanových chýších pod Vysokou skálou, byli také již od časného rána na nohou. Opravovali chatrče, kde toho bylo třeba, připravovali několik dalších ohnišť a přivlékali k nim balvany, na které by se mohli pohodlně posadit. Když byli se vším hotovi, odešli s Chenem a s několika hochy z tábora.

Šli chvíli podél strmých stěn skály a v těch místech, kde skála přecházela mírnějším svahem v step, počali stoupat vzhůru, aby se tudy dostali na ploché a široké témě Vysoké skály.

Na druhé straně skály stoupali vzhůru zase lovci Songovi.

Obě místa byla v plánu lovu důležitá. Nejen tím, že byl odtud dobrý přehled přes celou rovinu Vysoké skály a na dalekou step rozprostírající se vzadu, nýbrž i proto, že jedině tudy mohla štvaná stáda koní uniknout. Tato místa musela být tedy dobře střežena. Lovci sem přinesli v duté kosti trochu troudu se žhavými uhlíky, aby i zde mohli zanítit malý ohníček a od něho zapálenými loučemi vytvořit ve vhodnou chvíli další dvě ohnivé stěny, od nichž by koně prchali vymezeným směrem přímo ke skalnímu srázu.

Dlouho lovci čekali, než uviděli v dálce pádit poděšené koně a za nimi se valící oheň a dým.

V tu chvíli poručil Chen, aby se lovci a hoši s pochodněmi rozběhli a po celém svahu založili ohně. Sám zůstal na místě a pozoroval pádící koně. Už to nebyla dvě stáda, nýbrž jeden do šířky i do délky rozptýlený houf poděšených zvířat, ženoucí se vpřed s jednou touhou uniknout plamenům.

Najednou spatřil Chen, jak jeden vpředu uhánějící kůň změnil směr a jak prchá k místu, jímž by bylo možno seběhnout dolů do údolí řeky, a tak se vyhnout příkrým srázům Vysoké skály. Za ním se stočili i ostatní. V tu chvíli bouřila v Chenově mysli jen jediná otázka: Zabrání lovci koním v útěku?

Několik okamžiků vrcholného napětí se zdálo Chenovi věčností. Na chvíli mu zahrál v tváři spokojený úsměv, když zpozoroval, jak se stádo znovu obrací, protože před ním vyvstala nová stěna ohně a dýmu.

Ale vzápětí Chen strnul opět novou starostí.

Viděl, že koně neběží v původním směru k okraji Vysoké skály, nýbrž že míří přímo k němu a k jeho lovcům. Rychle vyskočil a jeho zvučný hlas se rozlehl kolem:

„Koně se ženou k nám. Nenechte je uniknout!“

Když však spatřil, že step hoří už i zde, a to v hodně širokém pruhu, pomyslil si, že už ani tudy se koním nepodaří uniknout.

Došlo však k novému nečekanému překvapení.

Chen s hrůzou uviděl, jak kousek od něho plameny pohasínají. Patrně je tam nějaká mokřina se zelenými travinami, které dusí plameny, nebo snad nějaké kamenité místo, na němž není pro plameny dosti suchých travin.

Věděl, že nyní musí rychle a správně jednat, nemá-li být celý lov pokažen.

„Sem, všichni sem!“ volal a už sám běžel k ohni, z něhož vyňal několik hořících větví a hnal se s nimi vstříc pádícím koním.

Za ním se s planoucími pochodněmi hnali Ard a Har, kteří již sami také zpozorovali uhasínající požár a nebezpečí, že jim koně uniknou.

V té chvíli triumfovala lidská odvaha nad vším ostatním.

Což mohlo být něco odvážnějšího než rozhodnutí tří mužů postavit se do cesty poděšeným koním jen proto, aby jim nikdo nemohl vytýkat, že nevykonali vše, co měli?

Mohlo být také něco krásnějšího než splnit svou povinnost třeba i za cenu vlastního života? Neboť co znamenala síla těchto tří odvážlivců proti síle stáda koní, štvaných hrůzou a děsem před strašlivou smrtí uhořením? Nic, zrovna tak nic jako síla tří vodních kapek proti síle vodopádu.

Naši tři odvážlivci však pod kopyty splašených koní nezahynuli.

Nečekaným poryvem větru přelétly prostorem mezi lovci a koňmi pojednou šedé cáry dýmu a z travin vyšlehlo množství drobných plaménků, které se ve větru rychle množily a sílily.

Čpavý kouř naplnil ovzduší a suché traviny zapraskaly v plamenech.

Koně se v běhu prudce zarazili, obrátili se a úprkem se hnali k temeni Vysoké skály. Bylo to jediné místo, kde ještě neplál oheň a neválel se dým.

Jen jeden hřebec se vysoko vzepjal a s divokým zaržáním vyrazil proti lovcům. Nebyl to ovšem útok, byl to jen zoufalý pokus o záchranu života, neb oheň dosud neplál jedině v místech, kde stáli lovci, a hřebec zde viděl jedinou cestu z ohňového obklíčení. Ve chvíli největší úzkosti proto přemohl svůj strach před člověkem a vyrazil vpřed do nehořícího prostoru. A za ním se hnali ještě tři další.

Ard učinil několik dlouhých skoků, aby prchající koně zadržel. Ti však prolétli kolem něho jako větrná smršť. Jen poslední, jemuž byl Ard s hořící pochodní v ruce nejblíže, se před ním vzepjal na zadní nohy a se zaržáním, z něhož zaznívala šílená hrůza, mávl kopytem přední nohy po hlavě lovce.



Prudká rána nedopadla na hlavu Arda jen díky tomu, že ho v poslední chvíli strhl Chen k sobě. Kopyto však zasáhlo jeho rameno, ač ani to ne plnou silou. Přesto prudká bolest prolétla tělem lovce a rameno mu počalo modrat velikou krevní podlitinou. A tak zatímco si Ard prohlížel starostlivě pohmožděné rameno, prchal už i poslední kůň za ostatními zachránivšími se druhy.

„Co ti tak zkalilo rozum a zbavilo tě rozvahy?“ rozzlobeně domlouval Chen Ardovi. „Proč se vrháš do náruče smrti, když toho není zapotřebí? Proč nenechat uprchnout několik koní, když se jinak žene celé stádo k vrcholu Vysoké skály, odkud už nemůže uniknout? Chraň si svůj život, máš jen jediný, a není moudré ani statečné ztratil ho lehkomyslností nebo pro malichernost!“

Ard mlčel, ale Chenova slova na něho silně zapůsobila. Cítil, že jsou pravdivá. Rameno ho sice bolelo, ale jeho nitro jásalo, že se mu nestalo nic horšího, a za to bylo jeho srdce plné vděčnosti především k Chenovi. Styděl se



za svou ukvapenost, ošklivou vlastnost, která nevede nikdy k ničemu dobrému a může stát člověka někdy život.

Teď však neměli ani on, ani ostatní čas k dlouhému přemýšlení. Ohnivý půlkruh kolem koní se uzavíral, stále se zmenšoval a hnal koně k okrajům příkře klesající skály.

První řada koní se již přiřítila k okraji skály. Když spatřili pod sráznými skalisky rozlehlou prohlubeň, chtěli se v běhu zarazit a obrátit. Mnozí se vysoko vzepjali, divoce zamávali kopyty – ale vše marno – prudký nápor zadních řad nemohli překonat. Jen malou chvíli mu odolávali a pak se začali jeden po druhém řítit dolů do hlubiny, kde zůstali bezmocně ležet s přeráženými kostmi v celém těle.

A za nimi padali ze skály další a další…

Ten večer bylo pod Vysokou skálou veselo.

Veliký lov se nad očekávání dobře vydařil. Bude mnoho dobrého koňského masa i koňských kůží.

Pod skálou – uprostřed mezi oběma tábořišti – planul veliký oheň. U něho seděli oba náčelníci, Nub a Song, oba kouzelníci, Krik a Gug, a nejstarší lovci obou tlup. Byl to hlavní oheň, který vzplanul teprve po skončeném lovu po příchodu všech lovců. Tento veliký oheň byl symbolem přátelství obou tlup, neboť na připravenou hromádku suché trávy a větviček vysypali

žhavé uhlíky oba náčelníci osobně, a to každý z troudu, který s sebou přinesli ze svých jeskyní.

Ještě mnoho jiných ohňů plápolalo před postavenými chatrčemi. Kolem každého seděli lovci a vykládali si o dnešním lovu. Vzpomínali na jednotlivé podrobnosti, na všechny chytrosti a úskoky, ale také na nemilá nedopatření a nehody, které právě zažili.

Ženy měly chvíli oddechu. Sesedly se do hloučku, vyprávěly si o dětech, o práci, o všedních denních starostech, ale především o tom, co zaslechly o dnešním lovu z hovoru lovců. A nebyly by to ženy, kdyby si nesdělovaly drobné klípky a nezapřísahaly se o nich mlčenlivostí.

Na všech ohništích se opékaly veliké kusy masa. Plátky masa syčely na žhavých kamenech ve žhavém popelu. Dnes i příští dny nebude se muset masem šetřit, každý si ho bude moci vzít, kolik jen chce a kolik ho sní. Morkových kostí, mozků, chutných jazyků a vnitřností je tolik, že se na všechny dostane v hojné míře. Proto byli všichni spokojeni a v slavnostní náladě.

Však také za chvíli, až hvězdy vzplanou a počne svítit měsíc, začne první slavnost, největší a nejvýznamnější, kterou konají obě tlupy již po několik let právě zde pod Vysokou skálou, a to hned první večer po skončení velikého lovu. Bude to slavnost přijímání některých jinochů mezi muže.

Všichni se na tuto slavnost těšili, nejvíce ovšem ti jinoši, kteří svou zdatností a šikovností dokázali, že jsou už zralí, aby se stali lovci. Těšili se, přesto však každého z nich svírala v nitru tíseň, neuslyší-li o sobě po dnešním lovu nepříznivé vyjádření, až budou u hlavního ohně pod Vysokou skálou co nejpřísněji posuzovány jejich schopnosti.

Závěrečná porada náčelníků s nejstaršími a nejzkušenějšími lovci právě skončila a ukázalo se, že obavy jinochů byly zbytečné. Bylo rozhodnuto, aby z Nubovy tlupy byli za muže a lovce prohlášeni Don, Kim a Fan, a ze Songovy tlupy Lam a Tum.

„Je všechno připraveno pro tanec lovců?“ zeptal se Nub Krika.

Kouzelník přikývl hlavou a řekl:

„Já i Gug jsme vykonali vše, co bylo třeba. Jakmile se objeví měsíc nad skálou, může tanec lovců začít.“

Nebylo už dlouho do chvíle, kdy měl měsíc vystoupit nad obzor a měl se na své pouti ztemnělou oblohou objevit nad strmou stěnou Vysoké skály.

Podle ozáření plujících mráčků bylo zřejmé, že se tak stane zakrátko. Proto lovci opouštěli ohně, u nichž dosud seděli a hovořili při opékání masa, a shromažďovali se kolem hlavního ohniště, u něhož se slavnost měla konat.

I ženy a dívky zde tvořily hloučky, plné řečí a šepotů.

Konečně se měsíc objevil nad strmou stěnou Vysoké skály.

Oba kouzelníci, sedící u ohně, rychle vyskočili a shodili ze sebe koňskou kůži, do níž byli zahaleni. Byli nazí, jen kolem boků měli kus kožešiny, Krik rysí, Gug vlčí, ale jejich těla byla křiklavě pomalována červenou hlinkou a ve vrkočích dlouhých vlasů měli zatknuto několik orlích pér. Obrátili se tváří k měsíci, vztáhli k němu ruce a hluboce se mu poklonili. Nato se otočili obličejem k ohni a rovněž se mu hluboko poklonili. Pak znovu a ještě jednou.

Když se zase napřímili, tu jeden z nich, potměšilý Gug, přikročil k hromádce koňských stehenních kostí, které si sem předem přinesl. Uchopil jich několik do rukou, kladl je pozorně vedle sebe na okraj ohně a nad ním zazněl skuhravý Krikův hlas:

„Přijmi, Ohni, náš příteli, kosti plné tuku, které jsme ti slíbili za pomoc při Velikém lovu! Přijmi je a pochutnej si na nich! Dostaneš jich ještě mnoho, neboť tvá pomoc byla převeliká. Zakousni se do nich, zakousni se do své největší pochoutky!“

Když dozněl jeho hlas, přiskočil také k hromádce kostí, sebral jich několik a počal je rovněž klást do ohně. A zatímco je tam pokládal, vzýval oheň tentokrát naříkavým hlasem zase Gug:

„Vybrali jsme ti největší a nejlepší kosti, které mají nejvíc morku. Jsi spokojen, Ohni, náš mocný příteli? Promluv k nám! Já i Krik rozumíme tvé řeči! Projev se, ó promluv k nám!“

Nato vhodil do ohně hrst nějakých suchých bylin, které mu podal jeho pomocník, shrbený Sur, a hleděl s Krikem upřeně do ohně. Z ohně zazněl tichý praskot a jeho plameny se zahalily v neprůhledné závoje bílého, vonícího dýmu. Po krátké době dým zmizel a oheň vyšlehl znovu vysokými plameny. V tu chvíli počali oba kouzelníci divoce poskakovat, kouleli očima a ječivě vykřikovali:

„Oheň je spokojen! Oheň je spokojen!“

Zatímco se lovci strnule dívali na oba křepčící kouzelníky a byli udiveni jejich schopností rozumět řeči ohně, šlehaly plameny stále výš a výše, protože v nich hořel tuk řinoucí se v žáru ohně z kostních dutin.

Když zanedlouho skončili kouzelníci své ztřeštěné poskakování a náhle jejich ječivé výkřiky umlkly, bylo na okamžik hrobové ticho. Ale opravdu jen na okamžik, neboť sotvaže oba kouzelníci nabrali trochu dechu, přistoupili k náčelníku své tlupy a ptali se:

„Kteří z jinochů byli určeni, aby byli přijati mezi muže-lovce a

bojovníky?“

„Don, Kim a Fan,“ odpověděl Nub.

„Lam a Tum,“ dodal Song.

„Zavolej je k ohni, Nube!“ žádal Krik.

„I ty tak učiň, Songu!“ zvolal Gug.

Oba náčelníci vyplnili přání kouzelníků.

Jakmile se vyvolení mladíci dostavili na určené místo k ohni, popošli oba kouzelníci až ke kamenným sedátkům náčelníků, sehnuli se a z připravených hromádek červené a žluté hlinky, prohnětených tukem, si urýpli kus. Pak přikročili k chlapcům a každý začal oběma hlinkami pomalovávat tváře a tělo jinocha své tlupy. Malovali jim po těle čáry, vlnovky nebo jen body a přitom mumlali tajemná zaříkadla, jež snad měla chránit jednotlivé údy budoucích lovců před úrazy a dodat jim sílu a hbitost.

Současně počali si malovat své tělo i ostatní lovci. Každý si urýpl kus jedné i druhé barevné hlinky a nanášeli si je prsty na kůži. Nakonec byli všichni křiklavě pomalováni, ale kresby byly různé, u jednoho jednodušší, u druhého složitější podle toho, jak který lovec byl šikovnější a vynalézavější ve volbě kresby a v jejím provedení.

Když byli kouzelníci s pomalováním těl jinochů hotovi, poručili jim, aby předstoupili před oba náčelníky.

Udělali, co jim bylo přikázáno.

Před Nubem a Songem stálo pět mladých, krásně urostlých jinochů. Byli vysocí a štíhlí, pevných nohou a silných rukou, mohutných prsou a pružných těl. Dopadala na ně rudá zář ohně. Stáli bez hnutí, podobni sochám představujícím zdraví a sílu.

Nub a Song povstali ze svých kamenných sedátek a se zalíbením se dívali na tyto krásné mladé muže, kteří za chvíli rozmnoží řady lovců a bojovníků a kteří se stanou novými pevnými pilíři síly a rozkvětu jejich tlup. Se stejným zalíbením hleděl na jinochy Chen, který stál vedle Nuba a v rukou držel tři oštěpy. Byl hrdý na to, že jednoho z nich sám vycvičil.

Vtom zazněl tichem Nubův hlas:

„Done, Kime a Fane, dnes budete prohlášeni za muže naší tlupy. Budete sedět s námi u Ohně, při poradách i při zábavě. Pamatujte však: Jen tenkrát bude tlupa silná a mocná, jestliže každý její člen jí dá všechny své síly a bude mít na zřeteli vždy jen blaho a užitek všech!“

Pak vzal z rukou Chena oštěpy, podělil každého z jinochů jedním a dodal:

„Nechť jsou vám tyto oštěpy, které vám odevzdávám, neustálou připomínkou mých slov!“

Když Nub domluvil, ozval se Song:

„Lame a Tume, přijímáme vás dnes oba mezi muže – lovce a bojovníky tlupy! Pamatujte však: Jedině tehdy bude tlupa silná a nebude v ní rozbrojů, jestliže svou vůli a zájmy podřídíte vůli a zájmům všech!“

Nato vzal z rukou jednoho ze svých lovců luky a šípy, podělil jimi oba jinochy a dodal:

„Nechť jsou vám tyto luky a šípy, které vám dávám, neustálou připomínkou dnešního dne a mých slov!“

Oba náčelníci se pak svými pravicemi dotkli ramene jinochů a řekli:

„Od této chvíle patříte mezi muže-lovce a bojovníky – s nimiž smíte sedět u Ohně.“

Poslední slova náčelníků se ztrácela v jásotu lovců. Z hloučku žen zaznívaly radostné výkřiky a ze skupinek dívek zvonivé jásání. Ze všech stran zněla k pěti mladým jinochům bujná radost. Ve všech se rozhostil pocit prostého lidského štěstí.

Sotva trochu ustal jásot mužů a žen, ozval se od ohně jednotvárný zpěv kouzelníků, doprovázený temným bubnováním jejich pomocníků. Primitivní bubny byly zhotoveny z kusů dutých kmenů potažených na obou koncích kůží.

Za bubnování přistoupilo k ohni několik nejstarších lovců, kteří, tlukouce se v rytmu do stehen, připojili se svými hlasy k monotónnímu zpěvu kouzelníků. Ostatní lovci vytvořili kolem ohně veliký kruh, vzali mezi sebe Dona, Kima, Fana, Lama a Tuma a počali podupávat nohama, zprvu pomalu a skoro neslyšitelně, později dunivě a v rytmu bubnování.

Zpěv sílil a znenáhla přecházel do vyšší tóniny.

Lovci přestali s podupáváním a počali malými poskoky tančit kolem ohně. Pojednou roztrhli kruh, vytvořili dvě řady a postupovali proti sobě nejen s napřaženými zbraněmi, nýbrž i s hrozivě rozšklebenými tvářemi, jako by se chtěli utkat v opravdovém boji. Sotva se však k sobě přiblížili, hned zase od sebe odskakovali, kloníce zbraně a vesele se na sebe usmívajíce. Pak vytvořili opět velký kruh a tanečními poskoky znovu obíhali celé ohniště – chvílemi tiše, chvílemi s divokým rykem a se zbraněmi vztyčenými vysoko nad hlavou.

Ženy, dívky a hoši pohlíželi na tanec lovců se vzrušenou zvědavostí, neboť to nebyla častá podívaná. Konala se vždy jen při těch nejslavnějších a nejvýznamnějších událostech.

Oba kouzelníci, kteří až dosud u ohně jenom stáli a jednotvárně prozpěvovali, počali najednou rychle zvyšovat tóninu svého zpěvu a



zakončili jej několika ječivými výkřiky. Poslední z nich dlouze protáhli a zeslabovali, ale náhle změnili v řadu krátkých, rychle za sebou následujících skřeků. Divoké skřeky, které se jim draly z hrdla bez ustání, strhly ostatní k divokému třeštění. Poskakovali a natřásali se, kroutili tělem na všechny strany, klesali do dřepů a hned se zase vymršťovali vysoko do vzduchu, ztřeštěně mávali rukama a točili se na místě kolem dokola. Všem při tom zářily ve zpocených tvářích oči a v žilách jim bouřila krev.

Tanec trval již hodinu a neustával.

Lovci kroužili kolem ohně pořád v prudším tempu a se stupňujícím se vzrušením. Klesl-li některý z nich na chvíli únavou k zemi, ostatní ho přeskakovali a výkřiky ho povzbuzovali, aby se jen vzchopil a znovu se zúčastnil společného tanečního reje.

Vysoko z oblohy osvětloval tento vášnivý tanec stříbrný měsíc. Jeho zář byla pobledlá, jako by se díval na tanec jen se shovívavým úsměvem, s jakým se vlastně dívá na vše, co se děje hluboko pod ním na Zemi.

Svěží jitro bylo ozářeno růžovými červánky na obláčcích, na které už svítilo slunce, ač bylo dosud skryto hluboko pod východním obzorem.

Ptactvo vítalo nový den radostným zpěvem, zrosené květy krásou barev, něžností vůní a vysoké skalní stěny bělostí.

Jen z tábora se nikdo nepoklonil slunci, které při východu mění tmu noci ve světlo dne. Všichni v táboře ještě tvrdě spali, unaveni událostmi včerejšího dne i večera. Pouze stráž seděla u ohně, ale i ta klímala a jen stěží

přemáhala spánek.

Konečně se slunce vyhouplo nad obzor.

Sluneční paprsky se rozšířily jako jemňoučký proud rozprášeného zlata po celém kraji, dotkly se květů a travin, prolétly korunami stromů a křovinami, odrazily se od skalisek a roztančily se na zvlněných hladinách vod. Zatlačily poslední stíny noci hluboko pod zem do děr a spár a všechno zaplavily jasem a teplem.

Sluneční zář se rozlévala ve stále silnějších proudech. Vnikala až do stanů a jemnými doteky klepala na víčka spáčů. Velcí toho nedbali, ale malé děti a nemluvňata brzy otevřela očka a už se jim nechtělo spát. Chvíli byla potichu, ale když jim začalo v prázdném bříšku kručet, zavrněla, nepokojně se vrtěla, a pokud to jejich mámy neprobudilo ze spánku, počala přenáramně žalostně křičet jako živý budíček.

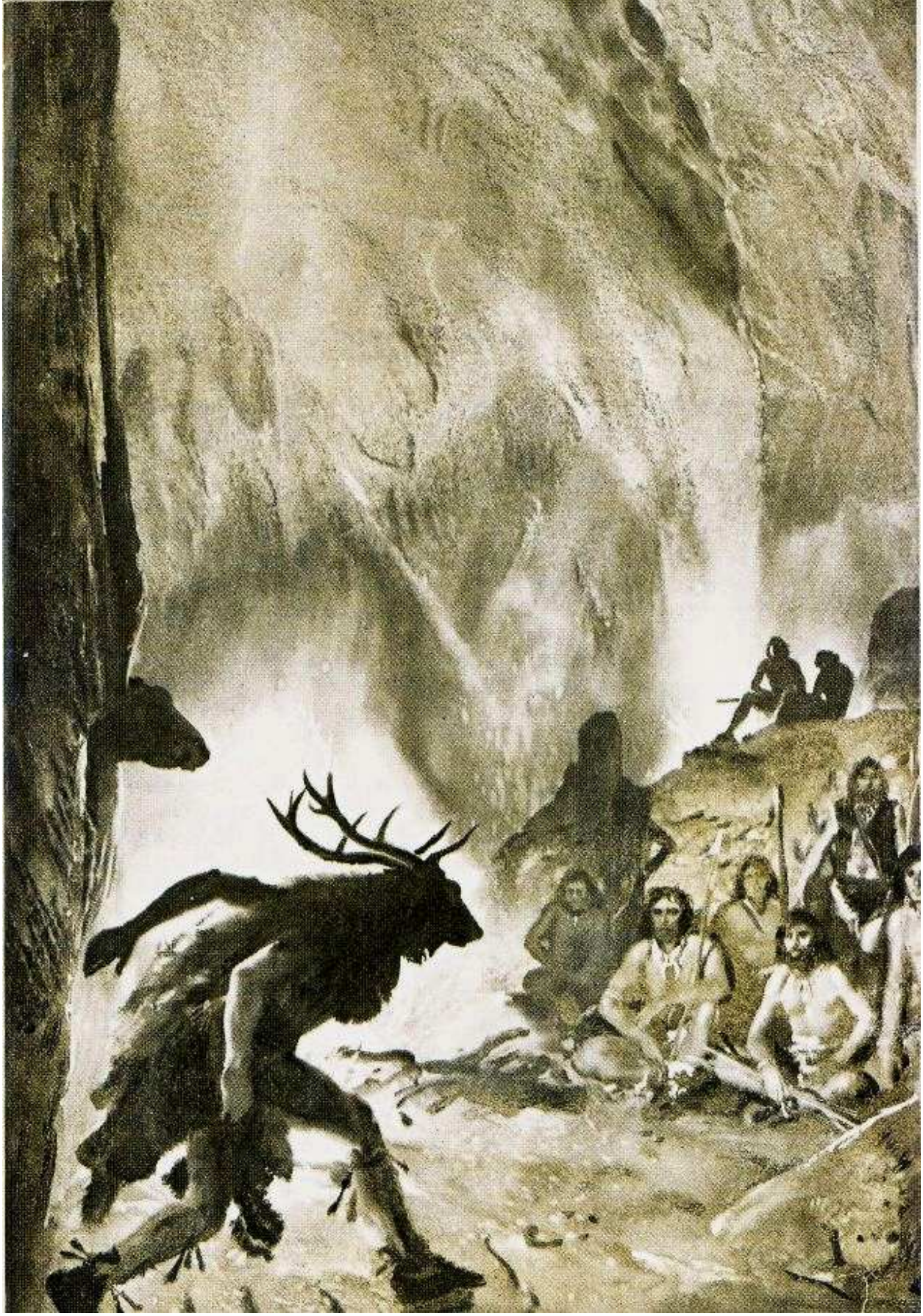
Nebylo a není na světě mámy, kterou by nevyburcoval z nejtvrdšího spánku pláč jejího děcka. Byť by jí spánek sebevíc zavíral oči, byť by ji dřímoty sebevíc přemáhaly, pláč jejího dítěte je silnější než její vlastní touha. Proto jedna po druhé vstávaly k svým malým křiklounům, konejšily je a tišily, mazlily se s nimi a sytily jejich vyhládlá bříška.

Krik dětí a šuškání žen vyrušily ze spánku i ostatní. Mnohý z lovců sice mrzutě bručel, že byl z tak příjemného spánku nečekaně vytržen, ale to mu již nepomohlo pokračovat ve spánku. Život kolem něho už příliš silně kypěl a také vědomí veliké práce, která na všechny čeká, vyhnalo ho z kožešinového lůžka.

Když opouštěli chatrče poslední ospalci, bylo již venku živo a hlučno. Ohně vysoko plály a šířily vůni opékaného masa. Kolem nich seděli lovci v hlasitém hovoru, v hádkách i smíchu. Dole od řeky zaznával jásot a křik těch, kteří se šli osvěžit ranní koupelí. Před chatrčemi si hrály děti a nad nimi stály v hlučném povídáni ženy. Stranou všech se shlukovaly dívky a do jejich tajemného šepotu nejednou zazněl zvonivý smích.

Tato bezstarostná ranní pohoda se však brzy změnila.

Sotva se všichni dosyta najedli, počali pilně pracovat. Muži stahovali kůže a rozřezávali maso na tenké dlouhé pásy, které sušili na slunci nebo nad ohněm, napichujíce je na silné rozsochaté větve vbodnuté do země kolem ohnišť. Ženy a dívky se chápaly stáhnutých kůží a pazourkovými drásadly a škrabadly z nich seškrabávaly všechny zbytky masa a škáry. Když byly kůže vyčištěné, rozprostíraly je napnuté vedle sebe na zem, aby na slunci trochu oschly. Hoši pomáhali lovcům nebo ženám podle toho, kde jich bylo více zapotřebí.



Tak pilně pracovali po několik dnů. Jen večer, když zapadlo slunce, nastala pro všechny chvíle oddechu. Lovci seděli kolem ohňů a vyprávěli si o různých příhodách na lovech nebo v bojích, kdežto ženy hovořily před chatrčemi o denních starostech a mladí lovci bloudili s dívkami kolem táborů v hlučném hovoru nebo v tichém šepotu.

Kvapem se blížil den, kdy obě tlupy měly opustit společné tábořiště pod Vysokou skálou a vrátit se nazpět do svých jeskyní.

Už dvakrát byli někteří lovci s velkým nákladem kůží a sušeného masa ve svých domovech, a přesto tu ještě zbývalo mnoho kůží a masa k odnesení. Tak dobrý byl tentokráte lov. Více než sto divokých koní se zřítilo ze skály, kde zůstalo bezmocně ležet s přeráženými hnáty. Všichni to dobře věděli a pochvalovali si, jak letos lehce přečkají zimu.

„Skvěle dopadl veliký lov," řekl u hlavního ohně zkušený a moudrý Nub.

„Byl bohatý," souhlasil Song. „Až přijde zima a všude bude plno sněhu, nebude u nás v jeskyních nouze a hlad, i když nebudeme moci vyjít na lov."

„Ani mráz nám neublíží," pravil Chen, „máme tolik kůží a kožešin, že se máme každý v čem zahřát."

„Ani studený vítr nám nebude vadit, vyjdeme-li si do lesů a na step," dodal Bug. „Ať bude sebe silněji svištět, nám bude v kožežinách teplo a budeme se smát."

„A to všechno proto, že byl dobrý lov," připomněl jiný lovec.

„A hlavně dobří lovci," chlubně vykřikl At.

„A také zkušení náčelníci," lichotil Chen.

Všichni se radovali a jásali, jen oba kouzelníci mlčeli a zamračeně hleděli do ohně. Vždyť nikdo na ně nevzpomněl, nikdo nevychvaloval jejich kouzla! Proto byli ve své ješitnosti hluboce uraženi. Jed zloby jim zaplavoval nitro plné lsti a falše a v jejich myslích se počala kupit mračna nenávistné odplaty.

Tehdy vytáhl Gug ze svého koženého váčku potají hrst nějakých bylin a nenápadně je vhodil do ohně. Ozval se praskot a hned se počal z ohně valit temný dusivý dým, v němž zmíral jeden plamen po druhém. Lovci rázem ztichli a udiveně se zahleděli na oheň.

Vtom už Krik zlobně zvolal:

„Urazili jste Oheň, který vám při velikém lovu pomáhal. To on vám přihnal stáda koní a on vám je pomohl zničit. Teď jste ho urazili, protože chválíte jen sami sebe. A proto vás jeho zloba nad vaší nevděčností nemine!"

„Nemine vás, neujdete jí," ječivě pokračoval Gug. „Nelze urážet Oheň! Neuniknete jeho pomstě, neuniknete!"

Nato oba rychle odcházeli dlouhými kroky od ohně. Byli naplněni

hněvem a zlostí, ovšem ne nad urážkou ohně, nýbrž nad tím, že byly opomenuty jejich zásluhy a že nikdo neoceňuje mocný účinek kouzel. A to byla urážka jejich důstojenství, kterou nemohli lovcům prominout. Museli je za to potrestat alespoň tím, že vnesou neklid do jejich čistých důvěřivých srdcí.

A to se jim také podařilo.

Lovci za nimi strnule hleděli, pokud se jim neztratili v černých stínech skalisek. Jejich radost byla tatam a mysl měli rozrušenou zlými výhrůžkami.

A když se nakonec zmateně zahleděli do očí svých náčelníků, řekl vážně Nub:

„Nikdo z nás přece nechtěl urazit Oheň, jako nikdo nechce urazit svého přítele."

„Proto také nestihne naše tlupy jeho hněv," dodal Song.

Byla to však slabá slova, jimiž chtěli přinést útěchu svým druhům. Neuklidnila ani je samotné.

Žádnému nebylo do řeči. Všichni mlčeli, hluboce zabráni do svých myšlenek.

Starý Ren, osvědčený strážce ohně, se vzpamatoval první. Zvedl náhle hlavu, rozhlédl se po lovcích a zeptal se:

„Proč jste tak najednou všichni zmlkli? Bojíte se snad slov kouzelníků?"

Když mu nikdo neodpovídal, s tichým chechtotem dodal:

„Slova, jež jste před chvílí slyšeli, to přece nebyla slova Ohně. Byla to jen obyčejná slova Krika a Guga. Ta slova se zrodila v jejich mysli, protože v té chvíli nehovořili pomocí svých kouzel s Ohněm."

Nato rozhrábl oheň, a když se dým počal ztrácet, vhodil na žhavé uhlíky několik suchých větví, které brzy vzplanuly.

Lovcům zasvitlo v očích. To byla srozumitelná úvaha, které dobře porozuměli, takže dovedla zapudit jejich strach z pomsty neznámých a neviditelných mocností. Jen takovýto logický úsudek dal jim zapomenout na výhrůžky kouzelníků a dovedl je zbavit pocitu tísně.

„Jsi moudrý, Rene," řekl Nub, „a takovými jsou i tvá slova. Nechť žiješ s námi ještě mnoho zim!"

„A nechť tě ještě mnohokrát uvidím o velikém lovu pod Vysokou skálou!" s upřímností v hlase dodal Song.

„Vaše slova, Nube a Songu, potěšila mé srdce. Ale jsem už stár, velmi stár. Proto se, Songu, netěš, že mne ještě někdy pod Vysokou skálou uvidíš. Tento veliký lov je možná mým lovem posledním."

Ren ztichl a na jeho tváři se objevil slabounký smutný úsměv.

Ten úsměv neušel bystrému zraku Nuba. Bylo mu starce líto, a proto řekl:

„Když jsi vyšel s námi na veliký lov tentokrát, půjdeš i příště. Tvé tělo není ještě bez sil.“

„Není,“ pomalu odvětil Ren, „ale ubývá jich stále rychleji. Sám nejlépe cítím, jak slábnu.“

„Stáří nikomu sil nepřidá,“ řekl Song, „ale udatný lovec bojuje srdnatě i se stářím. A ty jsi byl, Rene, po celý svůj život jedním z nejudatnějších lovců!“

Přes vrásčitou tvář starce přeletěl úsměv radosti, když slyšel tato pochvalná slova. Často je sice slýchával, když byl ještě lovcem v plné síle, ale tenkrát ho tak netěšívala jako nyní, když je stár a když už to nemůže dokázat činy. Stačilo mu nyní právě pouhé vědomí, že na jeho hrdinné činy se nezapomnělo ani po tak dlouhé době, aby se mu naplnilo srdce radostí. A celý se až hrbil, když uslyšel další chválu Nuba:

„Ano, Ren byl nejudatnějším z udatných a také nejlepším lovcem. Však loveckým úskokům a lstem ho naučil stařec, na kterého naše tlupa nebude moci nikdy zapomenout. Byl to odvážlivec, který jako mladý lovec zabil sám jedenkrát dokonce mohutného nosorožce.“

Nesmírný údiv se zmocnil všech kolem. Co to muselo být za odvážlivého lovce, který přemohl srstnatého nosorožce. Bylo to silné, divoké zvíře délky asi 3,5 m, o němž všichni slyšeli z úst starců mnoho hrozných historek. Z nosní kosti mu vyrůstaly dva za sebou stojící rohy; přední z nich byl delší, u starých samců až 1 m dlouhý.

Jakou silou a chytrostí musel oplývat ten, kdo se odvážil zdolat zvíře, které se u nich stalo symbolem nepřemožitelné síly a sveřepé zuřivosti? Byl to vůbec lovec jako oni? Nebyl to zároveň nějaký mocný kouzelník?

Ať tomu již bylo jakkoli, byla to taková událost, že musí být znovu vždy vypravována. Proto všichni svorně volali:

„Nube, vypravuj nám o tom! Vypravuj!“

„Nechť vypravuje Ren! Já sám jsem to slyšel od něho.“

Vzápětí se tedy počaly ze všech stran sypat prosby na Rena:

„Vypravuj, Rene, vypravuj!“

Ren však mlčel a jen se usmíval.

„Vypravuj! Vypravuj!“ bez ustání znělo kolem.

Ren prudce mávl rukou a zvolal zvýšeným hlasem:

„Jak mám vyprávět, když stále křičíte? Můj hlas je už slabý a nebudete mě slyšet, když tak hlučíte.“

„Ticho! Ticho!“ volalo hned několik lovců najednou.



Když hlasy utichly, vyzval Nub znovu Rena:

„Nuže, pověz, Rene, lovcům to, co jsem jednou kdysi dávno slyšel sám od tebe vyprávět!“

„Ten čin se stal tak dávno, že se od té doby přihodilo mnoho jiných,“ tiše odvětil Ren.

„Ale žádný nebyl takový,“ řekl Nub. „A proto se musí o takových činech znovu vyprávět, jinak upadnou v zapomenutí. A to se nesmí stát.“

Ren jen pokyvoval hlavou, neboť si byl vědom pravdivosti náčelníkových slov. Věděl dobře, že je nutno stavět lovcům před oči obrazy udatných mužů, vyprávět jim o jejich hrdinných činech, a tím posluchače nenápadně a nenásilně podněcovat k tomu, aby se snažili být také takoví. Čím více bude mít některá tlupa statečných mužů, tím větší bude její moc a síla.

„Tak poslyšte,“ řekl Ren, „co jsem slýchával vyprávět o našem proslaveném starci – mém učiteli lovu.“ A odkašlav si, začal vyprávět:

„Naše tlupa žila kdysi dávno na jiném místě. Ten kraj jsme my a všichni mladší lovci znali už jen z vyprávění. Nebyly tam hory a skály. Jen jediná veliká rovina tam byla, protékaná řekami a pokrytá trávou, křovinami nebo lesy. Bylo tam mnoho močálů s množstvím vodních ptáků. Daleko v nedohledné rovině žila tedy naše tlupa.“

„V jeskyni?“ zeptal se Chen.

„Řekl jsem, že tam nebyly ani kopce, ani skály, jen samá rovina.“

„Kde se tedy všichni skrývali před deštěm a sněhem?“ vyzvídal At.

„Stařec mi vyprávěl, že lovci tam nebydleli v jeskyni.“

„Kde tedy bydleli?“

„V zemi,“ odpověděl Ren a tiše se zachechtal. Když se lovci na něho nechápavě podívali, počal jim to vysvětlovat.

„Lovci vyhloubili v zemi několik velikých plochých jam, vztyčili nad nimi větve a kmeny slabých stromů, propletli je proutky, travinami a shora je pokryli kožemi. Aby jim větry kůže neodnesly, zatížili je kostmi a kly mamutů. Vše bylo vystavěno pevně, nikde nebylo děr, kromě několika malých při dně, které byly vchodem do sousedních jam. Některé z jam byly tak veliké, že uprostřed plápolaly malé ohně.“

„To měli dobré obydlí,“ chválil Chen.

„Dobré a teplé,“ souhlasil Ren, „proti dešti měli jámy dobře zajištěné, takže voda jim tam nemohla vniknout a mrazivé vichřice jen svištivě fičely nad nimi.“

„Ale jak to bylo s tím nosorožcem?“ připomněl Bug.

„I to se dovíš,“ odpověděl Ren. „Nemohu o všem vykládat současně.“

„Skáčete Renovi do řeči jako staré zvědavé ženy,“ zachmuřeně řekl Chen. „A ty, Rene, nedbej na jejich zvědavé otázky a vypravuj, jak Ug přemohl nosorožce!“

„Tak už poslouchejte! V lesích i na stepi bylo tehdy mnoho zvěře. Z ní nejvzácnější byli nosorožci. Bylo jich málo tak jako nyní, takže málokdo z lovců je spatřil. Všichni se jich báli jako my, protože jsou mohutní, silní, vypadají hrozivě a lehce přecházejí do zuřivého útoku.“

„Jak vypadají?“ ptal se mladý lovec, který je také dosud neviděl.

„Jsou větší než bizoni, mají tuhou kůži a na nose dva rohy. Přední jim trčí přímo ze špičky nosu a je neobyčejně dlouhý a mohutný. Když vyrazí k útoku, ženou se prudce jako vichřice. Ovšem takový rychlý běh vydrží jen chvíli.“

„Jakou zvěř loví?“ zvolal další z přítomných.

„Neloví zvěř, protože se neživí masem. Vyhledávají rostliny jako bizoni nebo mamuti.“

„Proč se jich tedy lovci tolik bojí?“

„Nebojí se jich jen lovci,“ odpověděl Ren. „Vyhýbá se jim i bizon a mamut, ba i lev před nimi raději uteče jako před námi zajíc. Nosorožci mají nejraději klid a samotu, a kdo je vyruší, byť i nechtěl, toho se snaží vždycky

co nejrychleji dopadnout.“

„Je možno jim uniknout?“

„Už mnoho lovců a zvířat probodli nosorožci rohem a rozdupali kopyty, ale někteří lovci jim přece unikli. To proto, že nosorožci stejně jako bizoni mají špatný zrak a zuřivost útoku jim otupuje postřeh. A vy sami dobře víte, jak je pro lovce nebezpečné mít špatný zrak a ještě vášnivostí ztratit rozvahu!“

Ren se na chvíli odmlčel, aby znovu soustředil své vzpomínky, a pokračoval:

„Dlouho zde žila tlupa v pokoji. Z různých stran se muži vraceli z lovů a žádný nepřinesl zprávu, že by se setkal s nosorožcem. Ani si nepomysleli, že by se zde mohlo toto nebezpečné zvíře objevit. A přece se ukázalo. Jednoho lovce rozdupalo a jiný taktak, že mu unikl. Po krátkém čase skončil svůj život na jeho dlouhém rohu druhý lovec. Brzy nechtěli lovci ani vycházet do míst, kde se nosorožec právě potuloval. Byla to ovšem ztráta veliké oblasti loviště, neboť nosorožec bloudil sem a tam a žádný z lovců nemohl tušit, odkud se na něho náhle vyřítí. Pro lov nebo sbírání plodů a kořínků zbyl jen les. To však bylo pro tlupu málo, poněvadž byla velmi početná. Blízkost nosorožce jim prostě nedovolovala opatřit si dost potravy, a tak trpěli nouzi a hlad.

Když pak to hrozné zvíře rozdupalo na pokraji nedalekého lesa ještě ženu s děckem, ozvaly se u ohně hlasy, že by bylo nejlépe tábor opustit a odejít jinam.

Tenkrát se o tom kolem ohně vzrušeně a dlouho hovořilo. Jen Ug, onen věhlasný stařec, tehdy ovšem ještě lovec v plné síle, k podivu všech mlčel a jen upřeně hleděl do ohně. Mnozí čekali právě od něho uvážlivá slova a potěšující radu, ale on stále mlčel a na ostatní nedbal. Zato tím úporněji přemýšlel. K čemu se rozhodl, nikdo nevěděl. Po nějaký čas odcházel sám z tábora, a když se jednou vrátil, řekl docela prostě, že zabil obávaného nosorožce.“

„Jak?“ vylétlo současně z úst všech přítomných lovců.

„Přemohl ho chytrostí a zabil silou,“ klidně odpověděl Ren. „Slyšel jsem o tom vyprávět toto: Ug, jemuž v těle tlouklo udatné a nebojácné srdce, nedbal nebezpečí a vyhledával po delší dobu místa, kde nosorožec žil. Jako vlk se plížil opatrně krajem, jako rys měl stále oči i uši na stráži. Od chvíle, kdy objevil nosorožce, držel se jeho stopy a už ji neztratil. Z bezpečné vzdálenosti ho pozoroval a ostražitě dbal, aby ani vánek k němu nezanesl lidský pach. Pohledu jeho očí se bát nemusel, ty neviděly daleko. A když Ug

poznal, kudy nosorožec nejčastěji chodívá, vymyslil si chytrou lest.“

„Jakou?“ volali nedočkaví lovci.

„Už jsem přece řekl, že chytrou,“ potutelně škádlil starý Ren zvědavce. „Raději vám povím, jak si Ug počínal a jak to dopadlo. Jistě na jeho chytrou lest přijdete sami.“

„Dobře jsi odpověděl, Rene,“ řekl Nub. „Ať lovci sami uhádnou, jakou lest Ug nastražil na nosorožce.“

Ren se zasmál a pokračoval:

„Jednoho dne, když Ug viděl, že nosorožec jde pít k řece a že půjde kolem místa, které si vyhlédl k jeho přepadu, rozběhl se, aby tam byl dříve než on. Tam se ukryl za keř a čekal. Trvalo ještě dlouho, než spatřil nosorožce, jak se plouhal pomalu vysokými travinami. Ug z něho nespustil oči. Díval se na něho přes široké pruhy vysoké trávy a mechu, mezi nimiž se leskla hladina malé kalužinky. A protože byl skryt za křovinou a vítr vanul k němu, nosorožec ho ani neviděl, ani necítil. Šel proto stále klidně vpřed, ničeho si nevšímaje.

Najednou se zastavil, sklonil hlavu a chtěl si uškubnout zelenou trávu. Urval ji tak prudce, že ji vytrhl i s kořeny a s hlínou, která mu vlétla do velkých nosních děr. Vztekle zafrkal, trávu vyprskl a zuřivě ji rozšlapal předními nohama. V té chvíli vystoupil Ug obezřetně ze svého úkrytu, nasadil na tětivu luku šíp, zamířil a spustil. Šíp zasvištěl vzduchem a zaryl se nosorožci pod oko. Nosorožec překvapeně pohodil hlavou a popuzeně zafuněl. Vzápětí dolehl k jeho uším, které měl stále vztyčené, aby jimi zachytil sebemenší zvuk, divoký Ugův pokřik. Nosorožec výhružně zachrochtal, zběsile zadupal nohama a pln zloby vyrazil k útoku proti Ugovi.“

Lovci poslouchali se zatajeným dechem a Renova slova zrovna hltali.

„Ug se s napětím díval na přibližujícího se nosorožce, ale z místa se ani nepohnul, i když dobře věděl, že by mu neunikl, kdyby se mu promyšlená léčka nezdařila. Ale měl štěstí. Nosorožec se najednou zapotácel, klesl na přední nohy, namáhavě se vztyčil a znovu klesl, tentokrát už na všechny čtyři. Pak sebou začal házet, ale čím více se zmítal, tím hlouběji se jeho mohutné a těžké tělo zahořovalo a tím úzkostněji funěl a chrochtal. Ug poznal, že vyhrál, že chytrost člověka zvítězila nad vzteklostí zvířete.“

„Ug vylákal nosorožce do bažiny,“ řekl rychle Chen.

Ren se usmál a řekl:

„Jsi chytrý, Chene, uhádl jsi Ugovu lest. Ale nech mne celý příběh dopovědět! Ug se roztančil radostí, když viděl, že hluboké bahno nosorožce



pevně drží a už ho nepustí. Oběhl celou bažinu, aby se dostal k přelstěnému zvířeti co nejblíže, a z docela malé vzdálenosti na něho hrubě pokřikoval. Připomenul mu všechny zlé činy, které spáchal jeho tlupě. Pak se naopak škodolibě posmíval jeho nemohoucnosti, když pozoroval, jak z dlouhého přepětí všech svalů nosorožci už docházejí síly a jak zvíře ztrácí pomalu naději na vyváznutí. Jen tak z bujnosti mu Ug ještě zasadil několik ran oštěpem, ale ty mu mnoho neublížily, protože jeho kůže podobná hroší byla tvrdá jako kámen. Proto si Ug našel silnou větev a tou zasazoval nosorožci strašlivé rány do hlavy. Přesto mu dlouho trvalo, než mu prorazil lebku. Když ho takto ubil, vydraly se mu z hrdla jásavé výkřiky, jimiž ohlašoval celému kraji své veliké vítězství nad nosorožcem.“

„Co s ním udělal?“ zeptal se rychle Bug.

„Nechal ho tam, kde ho přelstil a zahubil. Ale když se vrátil do tábora a tam oznámil, co vykonal, všichni si pospíšili podívat se na obávané zvíře.



Ženy a dívky se ho bály i mrtvého, a proto se na něho dívaly jen zpovzdáli.“

„Snědli ho pak?“ zeptal se zvědavě At.

„To nevím. Ug vytloukl z lebky jen přední mohutný roh a vzal ho s sebou do tábora. Kouzelník chtěl, aby mu ho dal, že by ho potřeboval ke svým kouzlům, ale Ug se od něho nikdy neodloučil.“

„Co se stalo s rohem, když Ug zemřel?“

„Byl pohřben s Ugem.“

Chvíli všichni mlčeli a přemýšleli o tom, co právě slyšeli vyprávět. Ale Chen brzy přerušil mlčení otázkou:

„Proč, Rene, tlupa odešla z toho rovinného kraje? Bylo tam málo zvěře?“

„Zpočátku bylo v lesích a na stepích zvěře dost. Mamutích stád tam bylo tolik, jako nikde jinde v celém širokém okolí. Mamuti byli tehdy hlavní lovnou zvěří, jak mi stařec řekl.“

„Zahnal je tedy odtamtud chlad?“

„Ani chlad to nebyl,“ odvětil Ren. „Zimy byly sice stále delší a krutější, ale dovedli se před nimi chránit. Již jsem vám vyprávěl, jak dobrá a teplá

obydlí si stavěli. I jeskyně si dovedli udělat.“

„I jeskyně?“ ptali se lovci plni údivu.

„I jeskyně. Ale ne ve skalách, nýbrž v zemi.“

„A jak to dělali?“

„Vyhrabali v hlíně hluboké jámy s rovnými stěnami. Dvě stěny byly delší a dvě kratší. Aby se jim hlína nesypala dolů ze stěn, obložili je dřevem a kostmi z mamutů. Nahoru na jámy nakladli hustě vedle sebe kmeny stromů a ty zasypali hlínou, kterou vybrali z jam. Jen jediný malý otvor nechali ve stropě, kudy unikal kouř z ohně na dně jámy.“

„Jak vstupovali dovnitř?“ ptal se Chen.

„Úzkou chodbou, která se zvenčí pozvolna snižovala ke dnu jámy. Když ji zakryli zvnitřku kůžemi, nemohl ani nejostřejší mráz vniknout dovnitř.“

„Když bylo v tom kraji dosti zvěře a když měli teplá obydlí, proč nakonec odtamtud odešli?“ znovu se tázal Chen.

„Neustálým lovením po dlouhá údobí lovci přece jen zvěř jednak hodně vybili, jednak ji natolik poplašili, že se odstěhovala jinam. Tlupa se početně rozmnožovala, ale potravy pro ně ubývalo. Nezbylo než hledat nová loviště a nový domov. Zprvu putovali vždy jen několik dnů cesty, a když našli vhodné místo, na čas se tam utábořili. Později však byla jejich stěhování stále delší. Zamířili směrem, kde slunce zapadá. Přešli mnoho rovin a lesů, přebrodili četné řeky a přestoupili i hory. Já sám jako zcela mladý lovec jsem často slýchával vyprávět starce o tomto dlouhém cestování. Někteří z nich měli na ně neradostné vzpomínky.“

„Bydleli potom zase v jámách krytých kmeny a hlínou nebo stanovitou střechou?“ zeptal se Chen.

„Jen na jednom tábořišti to zkusili,“ odpověděl Ren, „na jiných stavěli takové chatrče jako my. Zimy zde nebyly tak kruté a ani vichřice nebyly tak divoké jako v kraji, z něhož vyšli. Když tu pak našli bílé skály a v nich mnoho suchých jeskyní, nastěhovali se do nich natrvalo. Byli v nich dobře zabezpečeni, tak jako i my v nich pokojně trávíme život. Žádné zlo nás nepronásleduje…“

Ren náhle zmlkl. Vzpomněl si, že svými posledními slovy připomněl všem naslouchajícím výhrůžky obou kouzelníků. Rozhlédl se po lovcích a na jejich tvářích viděl opět zmatek a starost. Uvědomil si, že všem znovu znějí v uších strašlivá slova:

„…nelze urážet Oheň, neuniknete proto jeho zlobě, neuniknete!“

Nastával večer posledního dne společného tábření obou spřátelených tlup.

Dnes naposledy zaplály pod Vysokou skálou ohně, dnes naposledy usedli lovci kolem nich. Vzpomínali na ruch minulých dnů, vychloubali se svými činy, chytrostí a dovedností. Radovali se nad bohatým úlovkem, který je zbavil obav před strádáním v zimních měsících. Jásali nad množstvím nově získaných kožešin, které je ochrání před mrazivým dechem zimy; ty staré a opelichané, které už nehřejí, budou moci jinak upotřebit.

Také ženy se dnes naposled sešly. Jejich hovor však nebyl tak hlučný jako jindy. Ani dívčí smích nezněl dnes tak radostně a bezstarostně jako jiné večery a ani žerty jinochů nebyly tak veselé a vtipné jako dříve. To vše snad proto, že se budou muset brzy nadlouho rozloučit.

Když večerní šero přešlo v noční tmu, vyšly z jejích černých závojů odkudsi od skály dva temné stíny a plíživým krokem se pomalu přibližovaly k ohni. Byli to kouzelníci, lstivý Gug a potměšilý Krik.

Žádný z těch, kteří seděli ve skupinách kolem ohniště, si jich nepovšiml. Vytrvale se mezi sebou bavili, brzy tiše, brzy hlučně podle toho, o čem si právě vyprávěli. Když oba kouzelníci viděli, že je nikdo nevítá, že jim členové obou tlup nevěnují ani nejmenší pozornost, jejich tváře se ještě více zachmuřily a v očích jim zasvítily plaménky zloby.

Gug přistoupil těsně ke Krikovi a zašeptal mu do ucha:

„Nás neuctívají, ctí jenom naše kouzla. Je po lovu, proto nás už nepotřebují. Můžeme to jen mlčky trpět?“

Krik sebou trhl, zastavil se a zlobnýma očima pohlédl do zamračené tváře Guga. Chtěl mu odpovědět, ale náhle se obrátil a dlouhými kroky zamířil k ohni.

Když se ocitl u prvních lovců, rozestoupili se, jako by mu chtěli uvolnit cestu. Krik učinil ještě dva kroky a zastavil se. V záři plápolajících plamenů rozpřáhl nad nimi ruce a výhružně zvolal:

„Místo planých řečí měli byste raději uvažovat o tom, jak odčiníte urážku Ohně, aby na tlupu nepadla jeho nenávist a pomsta!“

Pak se rychle obrátil a s Gugem se ztratili znovu v temnotách noci. Co však nezmizelo, byla jedovatá slova uraženého kouzelníka, kterými ostatním otrávil čistý pramen lidské radosti.

Z vesmírných propastí daleko na východě pomalu vystupoval nad obzor zlatý sluneční kotouč.

Zalil svým jasem step, les a tábor pod Vysokou skálou.

Tam bylo dnes opět živo, ale naposled.

Lovci, ženy, dívky a hoši si rozdělovali zbytky vyschlých koňských kůží a pásy vysušeného nebo prouzeného masa, které ještě museli dopravit do

svých jeskyní.

Když byli se vším hotovi, dlouze se loučili.

Stranou všech ostatních stáli oba kouzelníci. Také se loučili, ale i v této poslední chvíli spřádali jak spiklenci zlé plány.

„Měj stále dobře na paměti, Gugu," důrazně připomínal Krik, „že nesmíme zapomenout na urážky, jichž se nám tady dostalo! Vymysli pomstu, která by zkrušila lovce a připomněla jim urážku Ohně. Až tě budou prosit o kouzla, proveď je, ale žádej za ně dary, měkké kožešiny, mnoho masa a morkových kostí. Musíme je donutit, aby stále věřili v naši moc a sílu, musí nás prosit o pomoc a za naše milosrdenství nám ještě dávat dary."

„Ano, ztratili bychom svou důstojnost, kdybychom tak neučinili, jak říkáš," řekl Gug. „I ty, Kriku, si vymysli nějakou odplatu za to, že si nás neváží, a proveď ji bezohledně do všech důsledků!"

Krik pokývl hlavou a dodal:

„Neboj se, až se zde zase o příštím velkém lovu sejdeme, budu ti vyprávět, jak jsem jim nahnal strach a co všechno pro mne museli udělat, abych je svým kouzelným zásahem milostivě opět zbavil nečekaných obtíží a překážek."

„Však já taky budu mít pro tebe takové příhody k vyprávění."

Zachechtali se jízlivě a každý odcházel k své tlupě.

Obě tlupy byly už připraveny k odchodu.

Po krátkém rozloučení se daly oba proudy na cestu k svým jeskyním. Každý šel jiným směrem. Při sestupu je bylo chvíli vidět, až se v úzkých údolích ztratily navzájem z dohledu.

Pod Vysokou skálou dohořívaly ohně a u nich se tyčily jen opuštěné chatrče. Na veliké ploše kolem dokola se všude válelo mnoho rozbitých nebo opálených kostí z ulovených divokých koní. Mezi čerstvými se povalovaly také staré z lovů minulých let. Ty už byly sluncem a dešti vybílené.

Všechny tyto pozůstatky byly neklamným svědectvím hromadného lovu velkých stád zvěře najednou – ve velkém – a tedy dokladem veliké důmyslnosti a zdatnosti pravěkých lovců, kteří již tehdy pochopili, že spojenými silami všech členů tlupy uhájí svou holou existenci proti přírodním živlům a dravé zvěři snadněji než jako jednotlivci. Právě tak jen v přátelském spojení dvou nebo více tlup tkvělo též tajemství oněch obdivuhodných výsledků, kterých dosahovali při společném lovu celých stád velké zvěře.

Mnoho dní uplynulo od chvíle, kdy se Nub vrátil s celou tlupou do jeskyně nad řekou.

Lovci nyní vycházeli na lov jen málo, spíše ze zvyku, pro cvik a pro radost než z potřeby. Více se zdržovali v táboře, protože bylo zapotřebí dát do pořádku zbraně a vyrobit mnoho nových pazourkových nástrojů, především ostrých nožíků, vrtáčků a drásadel. Když se totiž musely rychle zpracovávat kůže a maso z tolika ulovených divokých koní, mnoho se jich poškodilo nebo docela zničilo. Proto se nyní v jeskyni a kolem jeskyně ozývaly napořád břeskné údery klepáčů pazourku a každým večerem se zvětšovala zásoba nezbytných nástrojů a hrotů pro oštěpy a šípy.

Několik lovců před jeskyní dělalo zase různé nástroje z kostí. Z navršené hromady kostí, u níž seděli, si vybírali ty, které byly nejvhodnější pro předměty, jež chtěli zhotovit. Nyní hlavně upravovali dlouhé tenké kosti na ostré jehly, které ženy potřebovaly k sešívání kožešin, neboť začaly s opravou a šitím nových zimních oděvů pro všechny členy tlupy.

K hloučku žen, které pracovaly na úpravě kožešin, přistoupil náhle jeden z lovců a podával jim několik krásných jehel. Ne jednom konci byly vybroušeny v ostrou špici a na druhém, silnějším, měly ouško. Ženy radostně sáhly po jehlách a hned je pečlivě prohlížely.

„Jsou dobré," řekla jedna, „bude se s nimi dobře pracovat."

„I otvůrky pro šlachu jsou správně veliké," libovala si jiná.

„A jsou dobře vyvrtány – na správném místě," chválila první, „aspoň se jehla tak snadno nerozlomí."

Lovec se zasmál a řekl:

„Teď je chválíte, ale až je zlomíte, budete nám vyčítat, že byly špatné."

„Ty ani tvoji druzi byste nebyli u tlupy tak váženi pro svou šikovnost při vyrábění jehel, kdybychom je nelámaly," se smíchem prohodila jedna z žen.

„Dovedeš vždy odrazit slova slovy," řekl lovec a se zalíbením se díval na sličnou mladou ženu, přišívající malé provrtané mušle na dětskou sukénku.

„To chystáš pro malou Zevu?" zeptal se lovec.

Když přikývla, dodal:

„Bude mít nejkrásnější sukénku."

Mladá žena se šťastným úsměvem pohlédla na lovce, neboť nic nemůže potěšit matku víc, než když jí pochválí dítě. Ale než mohla na to něco říci, ozval se šeplavý hlas jedné stařeny:

„Zaza musí vždy vymýšlet něco nového, nikdy není spokojená s tím, co je nebo bylo."

Byla pravda, co řekla stařena. Zaza nikdy nevykonávala své práce tak, jak se jim naučila. O každé přemýšlela a každou si hleděla upravit, ulehčit i zkrášlit. Byla vynalézavou novátorkou, kterou zprvu nechápali a přehlíželi.





Teprve později se stala uznávanou a napodobovanou, protože již odedávna neústupní a tvrdošíjní nositelé pokroku vítězili.

Zaza se rychle obrátila k stařeně a důrazně řekla:

„Ještě jsem nic nevymyslila, co by bylo naší práci na škodu. A nikdo mne nemusí následovat. Ty, Jago, nejméně!“

Stařena se zamračila a zahuhňala:

„Ale měníš staré zvyky a vynášíš se nad nás, staré a zkušené.“

Než se mohla Zaza ozvat proti takovému nespravedlivému nařčení, ozval se naslouchající lovec:

„V tvých slovech, Jago, je málo pravdy! Zaza neučinila a nedělá nic, co by vás, stařeny, a vaši práci znevažovalo. Že nedělá vše tak, jak ji tomu naučila matka, to není nic špatného. Jistě si vymyslela něco dokonalejšího, když ji nyní tolik žen napodobuje.“

Poněvadž však viděl, že se stařena stále mračí a mrzutě huhlá, dodal ještě na usmířenou vesele:

„Sám ti, Jago, přinesu a provrtám mušličky, abys jimi mohla ozdobit sukénky nebo čapky dětí své dcery. Vždyť tvé ruce to také dovedou, i když jsou už staré.“

Pochvala setřela stařeně mráčky zloby z tváří. Podívala se na lovce a řekla:

„Však uvidím, jak umíš držet slovo.“

„Přinesu ti je, Jago,“ sliboval lovec, „a přinesu je brzy.“

Ale stařena už byla zase skloněna nad svou prací a plně do ní zabrána.

Lovec obcházel další skupinky žen a poděloval je novými jehlami.

Přesto se však vrátil, když slyšel, že ho Zaza volá.

„Co mi chceš říci?“

„Řekni lovcům, že budeme brzy potřebovat spínadla.“

„Víme to, už máme připravené úlomky mamutích klů.“

Zaza nato jen spokojeně pokývla hlavou. A zatímco lovec dlouhými kroky odcházel, přemýšlela, kolik bude těch spínadel třeba. Byla ráda, když si spočítala, že jich bude potřebovat málo. Nějaké měla ještě ze starých oděvů. Dá-li je všechny dohromady, budou jimi kožené kabátce tak dobře sepnuty, že nebude moci pod ně vniknout mrazivý vítr, který začne brzy vát od severu.

Ba, všichni dobře věděli, že studený severák nedá už na sebe dlouho čekat. Slunce denně později vycházelo a dříve zapadalo, zrána bylo již citelně chladno a sluneční paprsky nebyly ani v poledne horké. Na lučině kolem řeky rozkvetly podzimní květy ocúnu a listí stromů a křovisek

zežloutlo. Aniž se kdo nadál, byl slunný podzim vystřídán chladným a sychravým počasím.

Lovci a ženy pracovali v takových dnech venku kratší dobu, neboť ranní chlad a večerní šero hned po západu slunce nebyly pro delší pobyt mimo jeskyni příjemné. Sotva slunce zašlo a večer rozhodil své stíny po celém kraji, zaplál v jeskyni oheň mohutněji a jeho vysoko šlehající plameny šířily kolem milé teplo a intimní světlo, takže bylo příjemně i v nejzazších zákoutích jeskyně. Když teplo z hlavního ohniště nestačilo už všechny ohřát, byly porůznu rozněcovány další, menší ohně.

To byly chvíle, kdy se lovci scházeli u ohňů, ženy po koutech jeskyně, a vyprávěli si, vzpomínali, smáli se i hašteřili. Starý Ren sedával u hlavního ohniště a pečlivě se o ně staral. Nub naslouchal řečem lovců a záludný Krik spřádal ve svém potměšilém mozku nekalé plány pro příští dny.

I tento večer seděli někteří lovci u hlavního ohně a vesele se bavili, ač venku padal z šedivých mraků studený déšť.

„Kde je Chen?“ zeptal se náhle At. „Proč nesedí mezi námi?“

„Šel k Motovi,“ odpověděl Bug. „Chodí k němu často, aby tam nebyl Mot tak sám.“

Sotva to dořekl, vběhl Chen do jeskyně. Byl udýchán a celý promočený.

„Rychle usedni k ohni, Chene!“ vybízel ho Ren. „Teplo plamenů ti vysuší kožešiny a rozehřeje zkřehlé tělo.“

Chen uposlechl a usedl těsně k ohni. Vytíral si rukou dlouhé vlasy a po prstech mu stékaly slabounké praménky vody.

„Déšť už je chladný,“ řekl, „studí jako voda v řece, než ztvrdne v led.“

„Co dělá Mot?“ ptal se Nub.

„Ryl do kamene obraz medvěda. Když byl hotov, daroval mi ho. Řekl, že mi přinese štěstí, až vyjdu na lov medvěda.“

„Ukaž nám ten kámen s obrazem medvěda,“ volali lovci.

Chen otevřel kožený váček připevněný šlachou k pasu. Opatrně a s velkou úctou vyňal z něho kámen, držel ho na rozevřené dlani a ukazoval ho lovcům. Ti si se zájmem prohlíželi rytinu jeskynního medvěda, jak byl věrně a živě zachycen několika jednoduchými čárami. Na ploše kamene, ne větší než dlaň, na níž spočíval, skvěl se obraz medvěda kráčejícího s hlavou skloněnou k zemi. Bylo jasné, že tak dokonalý obraz mohl vyrýt jen ten, kdo medvěda častokrát viděl a uměl si vrýt jeho obraz do paměti.

„Půjč mi kámen s obrazem,“ žádal Bug, „nevidím ho dobře!“

Chen zavrtěl hlavou a vysvětloval:

„Ztratil by kouzelnou moc, kdybych ho dal z ruky a půjčoval jiným. I já



sám ho musím ukrýt a vzít s sebou jen tenkrát, vyjdu-li na lov medvěda. Mot mi to tak říkal.“

Jak domluvil, uschoval kámen znovu do koženého váčku a přikrčil se k ohni.

Venku zatím padaly z šedých nízkých mraků velmi hustě drobné kapičky deště. Byl to protivně chladný podzimní déšť.

Pršelo celou noc a celý příští den. Jen k večeru na chvíli přestalo, ale v noci se znovu spustil déšť a opět pršelo několik dnů.

Byly to pro tlupu uzavřenou mezi stěnami jeskyně smutné dny.

Ven se nedalo vyjít. Shora padala voda, na zemi bylo všude plno kalužin a dole v údolí hučela řeka divokým proudem, protože se úzkým řečištěm valila najednou spousta vody, řinoucí se do něho ze všech stran.

Několik lovců stálo mrzutě u vchodu jeskyně a dívalo se netečně do kraje. Neviděli dál než k řece. Za ní se ztrácely v mlze skály, trocha stromů a pak už byla jen šeď, která splývala se šedí oblohy, z níž v jednotvárném šumu neustále padaly pramínky vodních kapek.

„Motovi bude zle,“ řekl jeden z lovců, „nemá-li v jeskyňce dosti potravy pro sebe a pro oheň.“

„Má obojího dost,“ odvětil druhý. „Hned jak jsme se vrátili z velikého lovu, poručil Nub zanést mu zásobu masa a nasbírat pro něho mnoho suchých větví.“

Lovci zmlkli a zase hleděli zachmuřeně do deštivého dne. Byla jim už dlouhá chvíle. Toužili vyjít ven, na step a do lesa. Přáli si vidět zvěř, stopovat ji a silou nebo lstí ji přemoci. Už je netěšily řeči u ohně, ba ani práce jim nešla tak od ruky jako jindy.

Ženy a dívky seděly stranou v hloučcích a byly zaměstnány úpravou kůží a šlach. I ony však byly mrzuté a jejich špatná nálada se nejednou vybila na dětech, které zlobily, protože byly také nevrle ze svého uvěznění v jeskyni.

Zato kouzelník Krik seděl tiše ve svém koutě, ozářeném kahanem z vrcholu zvířecí lebky, a pohrával si s amulety, které používal pro svá čarování. Stále marně přemýšlel o úskoku, jak by pomstil urážku, které se mu dostalo pod Vysokou skálou. Nemohl na nic kloudného přijít, co by

vzbudilo podiv a úžas u jeho druha Guga, až mu to bude tajně vyprávět o příštím velikém lovu.

Ani netušil, že mu v tom náhoda pomůže dřív, než se naděje.

Nevěděl, že se tak stane už příštího dne zrána.

Z tmy noci se zrodilo další zachmuřené jitro. Krik seděl ve svém koutě, zabrán do svých černých myšlenek, když najednou slyšel od jeskynního vchodu výkřik. Rychle vyskočil a s ostatními se hnal k místu, odkud výkřik zazněl. Jen stěží se protlačil až dopředu, aby se upřeně zahleděl na řeku a na skálu za ní.

Tam bylo zle! Řeka přes noc vystoupila tak vysoko, že její kalné vlny dosahovaly až k samému vchodu do jeskyňky, v níž bydlel chromý Mot. Přitom krůpěje deště stále ještě vytrvale padaly a příval řeky stoupal.

Nub vykročil před jeskyni, a nedbaje vody lijáku, která se mu řinula po těle, přiložil ruce k ústům a hlasitě volal:

„Mote! Mote! Mote!“

Když otvor do jeskyňky zůstával stále prázdný, obrátil se k lovcům a vyzval je, aby všichni najednou společně zakřičeli, protože je třeba vyburcovat Mota ze spánku a upozornit ho na smrtelné nebezpečí, které na něho číhá z rozvodněné řeky.

Silné výkřiky zazněly z hrdel všech lovců a slily se v jediný mohutný křik, který se odrazil od skalních stěn a jako hrom burácel údolím. Proletěl lijákem, přeletěl přes zkalenou vodu rozvodněné řeky a zazněl silně až v jeskyňce, kde konečně vytrhl Mota z tvrdého spánku.

Mot se na kožešinovém lůžku posadil a zbystřil sluch. Všude bylo ticho, jen venku se ozývalo jednotvárné šumění a šplouchání vody.

„To ještě stále prší,“ pomyslil si Mot. „Ale co to bylo za hluk, který zaletěl k mým uším? Zazněl skutečně, nebo se mi to jen zdálo?“

Cítil, jak mu kůže na těle, zbaveném teplých kožešin, rychle stydne chladem vlhkého vzduchu. Vstal proto, přistoupil k nedalekému ohništi a rozhrábl je větví. Odhrnuv popel stranou, shrábl žhavé uhlíky v malou hromádku a chystal se na ni vhodit trochu suché trávu a mechu.

V tom okamžiku zazněla v jeho uších nová ozvěna křiku.

Nemeškal, vyskočil od ohniště a spěchal k vchodu jeskyňky.

Sotva tam doběhl, strnul hrůzou.

Déšť se lil v nesmírných proudech shora a pěnící voda vysoko vystouplé řeky zdola sahala až k jeskyňce. Poznal, že je úplně uzavřen, že se stal zajatcem řeky, která svým hukotem dotvrzuje jeho bezmocnost. Věděl, že se musí ihned nějak rozhodnout, že musí ihned něco podniknout na svou

záchranu, jinak že to jsou poslední chvíle jeho života.

Jakmile se Mot objevil u vchodu jeskyňky, hned ho zpozorovali Nubovi lovci z druhé strany řeky. Okamžitě utichli a s napětím pozorovali, co si nyní počne. Jim samým nebezpečí nehrozilo, protože jejich jeskyně byla výše nad řekou, kam voda nemohla vystoupit, ani kdyby pršelo ještě mnoho dnů a po všechny ty dny příval stoupal. Nemuseli se tedy strachovat, že jim řeka zaplaví jeskyni, jako to nyní hrozilo Motovi.

Bug chytil Chena za ruku a prudce mu ji stiskl. Když se Chen na něho podíval, řekl:

„Mot nesmí s útěkem dlouho otálet, jinak zahyne."

Chen jen mlčky pokývl hlavou a hned zase pohledem zaletěl k protějšímu břehu. Viděl to co ostatní, jak Mot opatrně vykročil z jeskyňky a jak pomalu kráčí vodou kolem skály. Šel krok za krokem a nohou pečlivě vždy zkoušel, má-li pod ní pevnou půdu.

Najednou se zakymácel, uklouzl a prudce se ženoucí voda ho strhla. Rychle se jednou rukou zachytil skalního výstupku a přitáhl se k němu. Prudce oddychuje, přitiskl se ke skále a chvíli odpočíval. Tělo měl vystaveno dešti, voda se z něho jen lila, a nohy se mu zmítaly v divoce se ženoucích vlnách řeky.

Po chvíli se přece jen nohama zachytil, namáhavě se postavil a nastoupil další cestu. Když ušel kousek, přitiskl se opět ke skále a nepohnutě stál. Byl jako bez života. Zato v jeho mozku se zmítal nesčetný počet myšlenek a nápadů, z nichž aspoň jeden ho měl vyvést z nebezpečí smrti.

Dlouho ve své mysli hledal a zkoumal, uvažoval a odhadoval, který z nápadů by ho nejrychleji a nejbezpečněji přivedl k záchraně. Mnoho jich zavrhl, mnohým nedůvěřoval a k mnohým se nemohl odhodlat. A voda řeky zatím stále stoupala a stále divočeji se hnala vpřed.

Náhle jeho oči vzhlédly a utkvěly na skále nad ním. Byla příkrá, ale měla mnoho výstupků a křovisek, jichž se bylo možno zachytit. I když by se mu třeba nepodařilo zlézt celou skálu až k jejímu vrcholu, přece jen by mohl někde na ní najít plochý výstupek, na němž by přečkal nejhorší chvíle.

Tam tedy viděl nyní svou jedinou záchranu, jedinou možnost úniku před vzbouřenou řekou. Dlouho se proto nerozmýšlel a počal opatrně skálu zlézat, aby se dostal z dosahu vodního proudu.

Přidržoval se každého výstupku, zachycoval se každé štěrbinky. Spíše se po skále plazil, než lezl. Už byl dost vysoko, když natáhl ruku, aby se zachytil prvního nízkého křoviska. Zkusil trhnutím, zda kořeny pevně drží ve skalní škvíře, a když zkouška dopadla k jeho spokojenosti, povytáhl se výše.



Vtom mu však na vlhké skále ujela noha.

Mot se zapotácel, zchromlá noha nevydržela náhlý nápor, sklouzla také a Mot visel ve vzduchu nad vzdouvající se vodou, drže se křečovitě větví křoviska. Chvíli bezmocně kopal nohama, hledaje, kde by se mohl zachytit o skalní výběžek. Nohy mu však stále sklouzávaly po mokré skále a nikde nenacházely oporu.

V té chvíli k svému zděšení ucítil, že kořeny křoviska povolují, trhají se a čím dál méně drží ve štěrbině skály. Bleskově pochopil, že by to byl jeho konec, kdyby se mu nepodařilo rychle se přidržet jen skaliska. Rukama to však nebylo možné. Jen nohy mu v tom mohly pomoci, pouze nohama se potřeboval někde na skále zachytit a osvobodit tak křovisko od plné váhy těla. Proto s vypětím všech sil hledal neustále spásný skalní výstupek.

Ale marně!

Nohy si rozdíral o rovnou a kluzkou skálu do krve, nebylo však na ní jediného většího hrbolu, o který by se pevně opřel, jediné štěrbinky, do které

by nohu zaklesnul.

Motova mysl se naplnila hrůzou a zděšením. Pocítil, že svůj boj o život začíná prohrávat. Ale nechtěl se přece jen tak lehce vzdát. Prudce mrštil tělem, aby nataženou nohou dosáhl co nejdále. Podařilo se mu, že se nohou zachytil malého výčnělku. Vzepřel se o něj prsty, ale neudržel je na něm. Sklouzly po něm a tělo celou váhou znovu prudce zatížilo kořeny křoviska.

Ozval se praskot a v dalším okamžiku se řítil Mot s vytrženým křoviskem dolů. Dopadl do vody kousek od vchodu do své jeskyňky. Než se mohla voda nad ním zavřít, vztyčil se, ale hned zase zavrávoral a opět klesl do kalného proudu, který ho strhl a unášel s sebou. Ještě několikrát se jeho tělo ukázalo nad vlnami, ale pak zmizelo a už se neobjevilo.

Několik zděšených výkřiků se vydralo z hrdel lovců, kteří bezmocně pozorovali z druhého břehu Motův boj o záchranu života, jeho prohru, a ustavičně pátrali v kalných vodách vzduté řeky, zda ještě neuvidí jeho tělo. Vtom bleskla kouzelníkovi Krikovi hlavou myšlenka, že přišla chvíle jeho pomsty za urážku. Vyběhl z jeskyně, obrátil se s rozšklebenou tváří proti lovcům, a nedbaje lijáku, který jej naráz promočil, ječivým hlasem křičel:

„Pomsta uraženého Ohně vás postihla, lovci! Už nikdy nebude pro vás Mot vyrývat do kamenů obrazy zvířat s kouzelnou mocí pro zdar lovu. Oheň se vám strašlivě pomstil za vaši urážku. A jeho pomsta bude ještě větší, neusmíříte-li jej. Běda, běda vám!“

S rukama vztyčenýma vysoko nad hlavou a celý promoklý ubíral se důstojně nazpět do jeskyně. Lovci mu rychle uhýbali z cesty. Prošel mezi nimi pomalu, s upjatou tváří, a zamířil do svého temného kouta, v němž zmizel.

Lovci trnuli zděšením a hrůzou nad kouzelníkovými slovy. Ten se však vskrytu tiše chechtal a přemýšlel, co všechno má žádat za usmíření hněvu mocného Ohně.

Lstivost a potměšilost se potulují světem už od prvních počátků lidstva!

RIANOVA LEST



Letní den zářil a svítil slunečním jasem.

Vzduch byl horkem rozžhaven, ale čtyřem lovcům se kráčelo lesem docela příjemně. Koruny mohutných stromů zachycovaly palčivé sluneční paprsky a tříštily je o zelené listy i větve, jejichž spleť se skvěla tisíci zlatými odlesky.

Příjemným chládkem spěchali lovci k vzdálené jeskyni, která byla již po dlouhou dobu jejich domovem. Vraceli se z lovu, na nějž se vypravili hned po východu slunce. Daleko v lese vyplašili mohutného jelena a podařilo se jim ho uštvat. Rozčtvrtili ho, podělili se o kusy jeho těla, které nesli na ramenou nebo na zádech, a vraceli se vesele nazpět.

V jejich čele kráčel vysoký mladý lovec. Přes rameno měl přehozenu jelení hlavu, kterou lehce přidržoval rukou za nádherné paroží. Za ním šli jeho tři druhové, stejně mladí jako on. Všichni se teprve nedávno stali lovci tlupy a teprve krátkou dobu chodili na lov sami.

Již chvíli šli tiše, každý zabrán do svých myšlenek.

Pojednou první lovec shodil jelení hlavu z ramene na zem, obrátil se k svým druhům a řekl:

„K táborovému Ohni máme ještě daleko, ale i slunce stojí dosud vysoko nad našimi hlavami. Odpočiňme si proto! Únava prchne z našich těl a půjde se nám potom lehčeji.“

„Dobře jsi rozhodl, Riane,“ spokojeně souhlasili ostatní. Bez dalšího vyzvání odhodil každý těžkou přítěž a usedli do měkké trávy.

Tichem lesa se ozval jejich veselý hovor. Vzpomínali na jelení štvanici, těšili se z dobrého výsledku lovu a každý se vychloubal svou chytrostí a zdatností.

Jen Rian seděl tiše opodál a neposlouchal jejich vyprávění.

Zprvu si toho lovci nevšimli. Teprve po chvíli se jeden z nich zahleděl do zadumavé Rianovy tváře a zvědavě se zeptal:

„Co tě trápí, Riane? Proč mlčíš? Proč se také nepřipojíš k našim vzpomínkám se svými zážitky?“

Rian se dlouze zahleděl do očí svého druha a krátce odpověděl:

„Viděl jsem pod skálou u Černé tůně kouzelníka Zura.“

Lovci překvapeně pohlédli na Riana a s napětím čekali na jeho další slova. A Rian počal vyprávět.

„Když jsme vyplašili jelena a pustili se po jeho stopě, zdálo se mi, že prchá k Sluneční stráni. Chtěl jsem mu proto nadběhnout, zaskočit ho a obrátit na útěk proti vám. Zamířil jsem tedy klusem k Černé tůni, kde jsem se chtěl vyšplhat na skálu, přeběhnout po jejím svahu do údolí a tudy běžet jelenu vstříc.“

„To nebylo špatně vymyšleno,“ prohodil jeden z lovců.

„Nebylo,“ odvětil Rian, „ale nemohl jsem to provést. Když jsem přibíhal k Černé tůni, uviděl jsem již zdaleka na jejím břehu jakéhosi muže. Lovec to nebyl, neboť jeho ruce byly beze zbraní, a na kouzelníka také nevypadal, protože měl na sobě oděv obyčejného muže. Rychle jsem uskočil za lískový keř a přikrčil jsem se, aby mne nespatřil.“

„Podařilo se ti to?“

„Podařilo. Neznámý muž stál nakloněn, obrácen ke mně zády, a byl tak zabrán do nějakého pozorování, že ani sluchem nepostřehl, jak jsem běžel. Zdálo se mi, že na něco ve vodě upřeně hledí. Chvíli jsem čekal, ale když ani za dlouhou dobu hlavou vůbec nepohnul, počal jsem se k němu obloukem opatrně přibližovat. Pečlivě jsem se skrýval za každým křoviskem i za každým kmenem stromu, vtiskl jsem se neznatelně do každého dolíčku a jen s trochu nadzvednutou hlavou jsem mezi stébly vysoké trávy chvilkami pozoroval onoho podivného muže.“

„Byl to vskutku cizí muž?“ zeptal se náhle jeden z lovců. „Je to divné, že by si počínal tak bezstarostně a neopatrně.“

„I mně to bylo divné,“ odvětil Rian, „ale už to netrvalo dlouho a poznal jsem ho. Jen ještě malou chvíli jsem se plížil blíže k němu a mohl jsem se mu zahledět do tváře. Byl to Zur, kouzelník naší tlupy.“

„Co tam dělal?“ zvědavě se ptali všichni tři.

„Zprvu jsem viděl málo,“ odpověděl Rian. „Zur stál pořád na samém břehu tůně a upřeně hleděl na její hladinu. Nevěděl jsem, co bych měl spíše učinit: tiše se zase odplížit pryč, nebo se připlazit ještě blíž a pozorovat ho?

Houština, která se táhla až k samému břehu tůně, mne přilákala. Nebylo těžké se v ní skrýt a proplazit se jí k Zurovi tak blízko, že by bylo možno poznat v jeho tváři každou vrásku.“

„Neobával jsi se, že tě Zur zpozoruje?“ zeptal se jeden z lovců.

„Plížil jsem se velmi opatrně. Dával jsem veliký pozor, abych se neprozradil ani tím nejmenším praskotem uschlé větvičky, kdybych na ni náhodou šlápl.

Také jsem dbal na to, abych nevztyčil své tělo z vysoké trávy víc, než bylo právě třeba. Lépe se mi plížilo houštinou, ač i zde jsem musel být velmi opatrný, abych se neprozradil. Když jsem se nakonec octl v posledním křovisku, jehož větve se nakláněly až nad hladinu tůně, stačilo mi už je jen trošičku poodhrnout a hleděl jsem Zurovi přímo do tváře.“

„Co jsi viděl?“

„Zpočátku jsem se až ulekl, když jsem spatřil, jak Zur kroutí nejpodivnějšími způsoby obličej a koulí hrozivě očima, jak vystrkuje jazyk daleko z úst a cení zuby.“

„Proč to dělal?“

„Hned jsem jeho počínání nepochopil,“ odpověděl Rian. „Když však po chvíli Zur na břehu poklekl, naklonil se nad vodu a stále pokračoval v děsivém kroucení tváře, pomyslil jsem si, že asi nacvičuje nové kouzlo a že pozoruje rozmanité úšklebky obličeje na zrcadlící se hladině tůně.“

„Proč by právě tam připravoval Zur své nové kouzlo?“ zapochyboval jeden z lovců. „Sám si dobře pamatuji, jak mě jednou potkal samotného nedaleko jeskyně a jak se na mě tak strašlivě zašklebil, že jsem byl chvíli hrůzou skoro bez sebe.“

„Jen počkej, co budu vyprávět dál,“ odvětil Rian. „Pak poznáš sám, že jsem se nemýlil.“

Nabral dech a pokračoval ve vyprávění.

„Zur se pojednou vztyčil a několika dlouhými kroky zamířil k staré vrbě, která stála opodál. V kmeni vrby, dole při zemi, se černal otvor. Zur k němu přiklekl, vnořil do něho ruku a s námahou vytáhl ven nějakou kůži. Odložil ji stranou, znovu vnořil ruku do otvoru a tentokrát vytáhl dva jelení parohy. Pak si sedl vedle kůže a z koženého váčku, který měl zavěšený u pasu, vyňal ostrou kostěnou jehlu. Zkusil prstem ostrost jejího hrotu a začal pracovat. Udělal jehlou několik otvorů do kůže, přiložil k nim parohy a provlékaje dírkami tenké kožené řemínky, připevňoval parohy ke kůži. Když byl hotov, přehodil si kůži s upevněnými parohy přes tělo a zkoušel, zda mu kůže přiléhá dobře k tělu a zda na ní parohy dobře drží.

Byl asi spokojen, protože po chvíli odložil kůži a vrátil se k tůni. Zde poklekl, vyňal z druhého váčku hrudky červené a žluté hlinky a počal si barvit tělo i obličej. Za chvíli měl tělo a tvář červeně pomalované. Pak se nahnul ještě víc nad vodu a kolem očí i úst si namaloval žlutou hlinkou tlusté čáry. Chvíli si prohlížel obraz hlavy na hladině tůně, ale najednou vyskočil, zamířil ke kůži s parohy a přehodiv si ji přes tělo, spěchal opět podivnými tanečními poskoky k tůni.“

„To že jsi všechno viděl, Riane?“ ptali se udiveni lovci.

„Viděl. Ale co bylo potom, už dobře nevím. Jakmile Zur začal na břehu tůně poskakovat, házet rukama do stran i do výše, strašlivě se šklebit a vyrážet z hrdla hrozivé zvuky, uvědomil jsem si, že bude lépe, odejdu-li co nejrychleji z místa, kde Zur provádí nějaký čarodějný obřad. Proto jsem se hned odplížil zpět a jinou cestou jsem spěchal za vámi.“

Rian zmlkl a beze slov seděli sklesle i jeho druhové.

Všem jim táhly hlavou myšlenky o Zurovi a jeho kouzelnictví.

Přemýšleli o připravovaném kouzlu, kterým je chce všechny překvapit.

A Rian měl pravdu, že přistihl kouzelníka zcela náhodně při přípravě nového kouzelnického výstupu. Zur chtěl vypadat strašlivě, přímo děsivě. Aby se mohl sám přesvědčit, jakým bude působit dojmem, až počne za svitu pochodní provádět kouzlo v některé temné jeskynní prostoře, zkoušel celý obřad za bílého dne daleko od jeskyně a jako zrcadla k tomu použil hladinu tiché lesní tůně.

Rian dobře udělal, když se rozhodl, že bude lépe, opustí-li místo kouzelníkových rejdů nepozorován. Jako jiní kouzelníci byl i Zur lstivý a prohnaný. Pečlivě opatroval tajemství svých překvapivých vystoupení a neustále je zlepšoval, stupňoval, protože měl z toho především on sám největší prospěch – ovládal všechny členy tlupy i náčelníka. Všichni jej poslouchali. Kdyby Zur věděl, že byl přistižen při tajném nácviku obřadu, pokládal by to za vyzrazení tajemství, za své zneuctění a jistě by Riana pronásledoval nenávistnou pomstychtivostí.

Zamlklost lovců, způsobená vyprávěním podivné příhody, kterou právě Rian prožil, byla najednou přerušena výkřikem jednoho z nich, když pozvedl hlavu a mezi korunami stromů se zahleděl na oblohu.

„Černý mrak zakryl Slunce,“ zvolal. „Vydejme se rychle k Dlouhé skále, abychom se tam skryli před deštěm!“

Ani nečekal na souhlas ostatních, přehodil si kus jeleního masa přes rameno a rychlým klusem spěchal k vápencovým skaliskům, které zde protínaly les jako dlouhá kostrbatá hradba.

Za ním utíkali spěšně i ostatní. Nad jejich hlavami již počaly křižovat blesky a znělo první hromobití. Náhle prolétlo vzduchem několik velkých dešťových kapek. Lovci zrychlili běh, jak nejvíc mohli. Zpoceni a udýcháni doběhli konečně ke skaliskům a skryli se pod převislou stěnou jedné skály. Ale to už se spustil ze zachmuřené oblohy hustý lijavec, bičující svými praménky celý les a bílá vápencová skaliska.

Lovci odhodili kusy jeleního masa a usedli. Seděli téměř v suchu. Byli opřeni zády o stěnu skály a se zájmem hleděli na spousty vody, řinoucí se z šedých mračen. Jak déšť houstl, halil se kraj v šedivé závoje, takže nakonec splynula šeď oblohy s šedí kraje, v níž se vše jakoby ztratilo a rozplynulo.

„Unikli jsme lijáku právě včas," liboval si Rian.

„Měli jsme štěstí, že jsme odpočívali nedaleko těchto skal," řekl jeden z lovců, štíhlý a vysoký Dag. „Kdybychom pokračovali v cestě domů bez odpočinku, zastihl by nás lijavec na stepi, kde bychom se před ním nemohli nikde skrýt."

„Bouře s lijákem jistě překvapila mnohé naše lovce na stepi," prohodil jiný z lovců, svalnatý Art.

„Horší je, že se jim zkazil lov," dodal poslední z lovců, zavalitý Gal, v jehož kulaté tváři zářily veselé oči, plné šibalství.

„Máš pravdu," souhlasně pokyvoval hlavou Rian. „Bouře nikdy lovu neprospívá. Zvěř se rozuteče, skryje se v houštinách nebo zaleze do doupat. Ale i když bouře přejde, těžko se loví. Nelze se plížit promoklou trávou a mokrými houštinami. Bažinám a močálům je nutno se vůbec vyhnout stejně jako nebezpečným rašeliništím, kde se lovcům houpá půda po nohama i za sucha."

„To se dnes asi mnoho našich lovců vrátí bez úlovku," řekl Gal. „Ještě dobře, že aspoň my doneseme uloveného jelena. Bude tedy zatím dost masa pro všechny a už se těším, jak se bude kolem Ohně šířit příjemná vůně pečeného masa."

Vzpomínka na suchou jeskyni a na veliký oheň, obroubený rozžhavenými kameny s kusy škvířícího se masa, zaujala mladé lovce tak, že ustali v hovoru. A zatímco byl každý z nich zahloubán do vlastních myšlenek, lijavec pomalu ustával a měnil se v drobný, ale hustý deštík. Pak se šedivé závoje mraků pomalu rozplývaly a mezi nimi se na obloze počínaly objevovat blankytné skvrny. Ty se stále zvětšovaly, splývaly dohromady, kraj se prosvětloval a objevoval se znovu ve své neporušené a deštěm očištěné kráse.

První to postřehl Rian.

Zahleděl se na oblohu a se zájmem pozoroval, jak její modř zatlačuje šedivé mraky do všech stran. Vypadalo to, jako by mraky prchaly před žhavými paprsky slunce, které rozzářily opět blankytnou oblohu.

„Už bude brzy po dešti," zvolal vesele. „Za chvíli můžeme opustit úkryt a vydat se na další cestu k našim."

„Máš pravdu," souhlasil Art, „čím budeme dříve v jeskyni u ohně, tím lépe."

„Proč tolik spěchu?" zvolal Gal, „Vždyť ještě prší. Nemůžete se už dočkat jelení pečeně?"

„Spatně hádáš, Gale!" zvolali Rian i Art současně.

Gal se na oba zahleděl a s úsměvem na tváři, ale se šibalským pohledem v očích je popíchl:

„Nebo vám chybí smích dívek a jejich škádlení?"

Sotva to dořekl, Rian a Art hbitě vyskočili, chňapli ho za ruce a s veselým výskotem ho táhli od skalní stěny ven do deště. Gal se se smíchem bránil, ale síle lovců neodolal. Když ho dovlekli na okraj suchého úkrytu, opřel se každý z nich jednou rukou o jeho záda, vesele vykřikli a posměváčka Gala prudce vystrčili na déšť.

Pod převislou skálou se rozlehl veselý smích a bujný výskot.

Ani Gal však nezůstal ve své rozjařenosti za nimi pozadu. Když se po několika prudkých nedobrovolných skocích konečně zarazil, obrátil se k Rianovi a Artovi, strhnul si z těla krásnou rysí kožešinu, hodil ji se smíchem nazpět ke skále a s nezastíranou rozkoší vystavoval své do bronzova opálené tělo vlažnému deštíku, prozářenému už slunečními paprsky, které pronikaly jemnou sprškou z posledního mráčku na obloze.

To ostatní překvapilo a zatoužili také po lázni v přírodní sprše. Proto i Rian, Art a Dag si strhli z těla kožešinu a vyběhli na déšť.

Na malé travnaté rovince před převislou skálou se na slunci náhle zaskvěla svalnatá těla čtyř mladých mužů. Vysoké štíhlé postavy, krásné ve své dokonalosti a kypící zdravím se leskly v droboulinkém deštíčku pod záplavou slunečních paprsků a nápadně se odrážely od zeleně travin a křovisek. Lovci jásali, vyskakovali do výše a tančili, honili se mokrou trávou a radostnými výkřiky vyjadřovali svou radost a nadšení.

Najednou deštík ustal.

V tu chvíli lovci, hluboce oddychující, ukončili veselý rej a rukama si stírali vodu ze svých dlouhých vlasů.

„Je už nutno myslet na návrat," vykřikl pojednou Rian. „Nemůžeme tu už déle prodlévat, nemáme-li se vrátit do tábora, až se slunce skryje za hory."

Hned nato spěchal k převislé skále, přehodil si přes plece kožešinu a upevnil ji spínadlem vyřezaným z mamutoviny. Pak si položil jelení hlavu na rameno a vyrazil k jeskyni, kde měli on a jeho přátelé svůj domov.

Art, Dag a Gal ho beze slova následovali.

Slunce se už pomalu sklánělo k obzoru, stíny se prodlužovaly a do houštin se znenáhla vkrádalo šero, když se mladí lovci dostali na okraj lesa. Stáli na vrcholu skalnatého svahu, tvořícího do veliké dálky příkrý sráz údolí, jímž se vinula mělká říčka. Na této straně údolí omývala velmi často rozvodněná voda říčky úpatí vápencových skal. Zato druhá strana údolí byla téměř plochá, bez skalisek a jen pozvolna stoupala k náhorní planině, pokryté daleko široko vysokou trávou a místy hustými křovinami.

Mladí lovci šli chvíli po hřebeni skalnatého svahu. Kráčeli po sotva znatelné stezce, plné balvanů z rozpadlých skal. Šlo se jim hůř než po měkké půdě lesa, vystlané trávou nebo místy vysokým měkkým mechem.

Zanedlouho opustila stezka hřeben skalnatého svahu, seběhla po svahu a vinula se na něm mezi balvany a keři až dolů do údolí. Lovci šli stále po ní a neuchýlili se od ní ani na krok. Těšili se, že budou brzy u cíle své cesty.

Najednou se stezka stočila a vedla přes mohutnou skálu. Vypadalo to tak, jako by byla skála připoutána stezkou ke svahu, aby se nemohla svalit do údolí, kde by hmotou všeho kamení zasypala říčku.

Když se lovci dostali až ke skále, vesele se na sebe zasmáli. Byli před cílem své cesty. V příkré vysoké skále nad říčkou nedaleko před nimi se černal vchod do prostorné jeskyně. V ní poblíž vchodu vysoko plápolal veliký oheň. Na široké planince před jeskyní si hrály malé děti. Několik větších hochů sledovalo se zájmem práci dvou lovců, kteří vybírali z hromady pazourkových valounů a kostí vhodné kusy a zhotovovali z nich nástroje, potřebné pro denní práci.

Nedaleko vchodu do jeskyně seděly ženy a zpracovávaly kůže nedávno ulovených divokých koní. Jiné, které seděly opodál na plochých kamenech, sešívaly z vlčích kožešin velikými kostěnými jehlami jakési kabátce a kalhoty, velmi teplé pro chladné zimní počasí. Ženám v jejich práci pomáhalo několik mladých dívek.

„Jak vidím, jsme první, kteří se vracíme z lovu," řekl Rian. „Ostatní lovci se zřejmě ještě nevrátili."

„Máš pravdu," přikývl Art. „Jen Ap a Bog, určení dnes k střežení tábora, sedí před jeskyní. Hledí si však více práce při vyrábění kamenných hrotů k svým zbraním, než aby dbali o bezpečnost života žen a dětí v táboře."

„Však jim nehrozí žádné nebezpečí,“ odvětil Dag. „Už dlouho nepřinesl žádný z lovců zprávu, že by viděl v našem lovišti cizí lovce nebo nebezpečnou šelmu.“

„Skryjte se rychle za balvany!“ vybídl své druhy Gal. „Trochu je polekám.“

Sotva se všichni skryli za veliké vápencové balvany, přiložil Gal ruce k ústům, vytvořil z dlaní jakoby nálevku a už se vzduchem nesly drsné a skřípavé zvuky podobné chechtotu jeskynních hyen. Všichni čtyři se pak v dobře chráněných úkrytech bavili pohledem na překvapeného Apa a Boga, když v úleku rychle odhodili pazourkové štěpiny, uchopili do rukou oštěpy a vyskočili z kamenných sedadel. Pozorně prohlíželi celé okolí a hledali hyenu v každém křoví, jsouce připraveni vrhnout oštěpy kamkoli, kdyby to bylo zapotřebí.

Pojednou se znovu ozval chechtavý skřek a s ním i hlučný a veselý smích. Ap a Bog nevycházeli z údivu a upokojili se teprve, když spatřili, jak k nim po úzké stezce úbočím běží čtyři mladí lovci, jejich dobří přátelé. Rychle jim vyběhli vstříc a vítali je radostnými výkřiky.

I dospělejší chlapci jim běželi naproti, radostně je obklopili a zvědavě si prohlíželi kusy ulovené kořisti. Jejich pozornost upoutala hlavně jelení hlava s nádherně rozvětvenými parohy. Když Rian viděl, jaký zájem projevují hoši o jelení trofej, hodil hlavu na zem a dovolil jim, aby ji společně odnesli k ohni. Hoši se k ní radostně vrhli, uchopili ji za parohy, za dlouhou hřívu a vlekli ji do jeskyně k ohni.

Starý Grun, který pečoval o oheň tlupy, neboť tíha let mu už bránila vycházet na lov, pozoroval se zájmem pachtící se hochy. Měl radost, jak se hoši snaží zastat práci mužů, jak nedočkavě čekají na jejich návrat z lovů, jak se těší z pěkných úlovků a jak dychtivě poslouchají vyprávění lovců, naskytne-li se jim k tomu příležitost.

Ač sám stár, měl radost z mladých. Proto často přivolával hochy k ohni a povídal jim, co sám na lovech prožil nebo co sám slyšel o lovech vyprávět. Hoši ho rádi poslouchali a s napětím mu očima viseli na rtech, když se vyprávěné dobrodružství blížilo k vyvrcholení. Starý Grun byl v takových chvílích nejšťastnějším člověkem. Zapomínal na stáří, útrapy a alespoň na chvíli prožíval znovu své mládí a události mužných let.

Když hoši dovlekli hlavu jelena až k ohni, Grun se jich otázal:

„Kteří z lovců ulovili tak mohutného jelena?“

„Rian a jeho tři druhové,“ odpovídali hoši jeden přes druhého. „A Rian to také byl, který nám dovolil, abychom dotáhli hlavu jelena sem k ohni.“

„Rian je dobrý lovec. Všímá si však rád i toho, co chlapci dělají, a často s nimi o všeličems hovoří," pomyslil si starý Grun. „Bylo by dobře, kdyby mu náčelník dovolil, aby vyučil některé z hochů v práci mužů a v umění lovců."

Vtom přistoupil k ohni Rian.

Starý Grun se na něho podíval a otázal se:

„Kde jste ulovili tak velikého jelena?"

„Daleko odtud, Grune. Vyplašili jsme ho v houštinách za Černým lesem. Ale pod ranami našich oštěpů padl teprve u Staré skály."

Grun tiše pokyvoval hlavou a řekl:

„Ty, Riane, i tvoji druzi jste dobří lovci. Vrátili jste se dnes první z lovu a ještě s takovou velikou kořistí. Ani bystrost, ani opatrnost nezachránily jelena před vaší chytrostí, ani bouře s lijavcem nezkazily vám lov."

„Jelen už byl mrtev, když mraky zakryly oblohu a rozpoutala se bouře. Byli bychom už dávno v jeskyni u ohně, kdybychom se nemuseli skrýt před lijákem pod skalní stěnou na Dlouhé skále."

„Stejně jste první, kteří se dnes vrátili z lovu," řekl Grun. „Ostatním lovcům se asi tak nedařilo jako vám. Snad ještě teď pátrají po zvěři, štvou ji a snaží se ji ulovit, aby se nevrátili do jeskyně s prázdnýma rukama."

„Nebude nám smutno u ohně, i kdyby se ostatní vrátili bez úlovku," prohodil Rian. „Z uloveného jelena bude dost masa pro všechny, takže si budeme moci příjemně naplnit žaludky podle libosti."

Starý Grun souhlasně pokyvoval hlavou a na jeho tváři, plné jizev a vrásek, se objevil slabounký úsměv, odlesk radosti, jíž bylo naplněno celé jeho nitro.

Rian zatím usedl k ohni a přitáhnuv blíž k sobě jelení hlavu, dlouze se na ni zadíval. V tu chvíli mu táhla znovu myslí vzpomínka na kouzelníka Zura a na jeho podivné převlečení a poskakování na břehu Černé tůně. Trápil si hlavu neodbytnou otázkou, co to tam vlastně Zur dnes prováděl a proč zrovna tam?

Hoši, kterým Rian dovolil, aby odnesli hlavu jelena k ohni, přišli ho vytrhnout ze zamyšlení. Sesedli se kolem něho a trpělivě čekali, až počne stahovat z hlavy kůži a odlamovat z ní mohutné parohy. Když se jim však zdálo, že už příliš dlouho otálí, stali se velmi neklidnými a sdělovali si svůj údiv šepotem. A tak teprve tento rozruch kolem vytrhl Riana ze zadumání.

S úsměvem se podíval na hochy i na starého Gruna, který rovnal veliké ploché kameny kolem ohně a přihrabával k nim žhavé uhlíky. Vtom prolétla Rianovi hlavou myšlenka, že by mu snad právě starý zkušený Grun mohl vysvětlit podivné počínání kouzelníka Zura.

Už už chtěl Gruna oslovit, ale hned ho napadlo, že bude lépe, promluví-li s Grunem o samotě. Obrátil se proto k hochům a řekl jim:

„Teď nebudu potřebovat vaši pomoc. Zato však Dag, Art a Gal budou jistě rádi, když jim trochu pomůžete při stahování kůže z těla jelena.“

Hochům zasvitlo v očích a s veselým pokřikem vyběhli z jeskyně ven.

Když Rian s Grunem osaměl, otázal se ho mladý lovec polohlasem:

„Grune, kdy se dnes vrátil kouzelník Zur do jeskyně?“

Grun se zvídavě podíval na Riana a odpověděl:

„Obloha byla ještě pokryta mraky a k zemi z nich stále padaly proudy vod prudkého lijáku, když Zur přiběhl do jeskyně. Byl celý promoklý a vláčel za sebou velikou kožešinu. Proběhl kolem ohně a zmizel ve svém nejvzdálenějším koutě jeskyně, kde obyčejně prodlévá.

Tentokrát se tam však dlouho nezdržel. Za malou chvilku se vynořil ze tmy a přistoupil k ohni. Přisedl co nejblíže k plamenům a řekl mi, abych přiložil na oheň mnoho silných větví, že je mu zima a že by chtěl, aby kožešina, která zahalovala jeho tělo a byla celá mokrá, co nejdříve uschla. Učinil jsem, jak si přál. Brzy vyšlehly plameny vysoko a šířily kolem ohně sálavé teplo. Zur se v něm vyhříval ze všech stran a spokojeně si pobrukoval. Když jsem se ho zeptal, kde byl, zamračil se a nevlídně zabručel, že ho překvapila bouře ve stepi a že se před ní nemohl ani skrýt, ani jí uniknout. Pak už nepromluvil ani slovo a já jsem se ho už také na nic neptal. Když si prohřál tělo a kožešina mu uschla, odešel od ohně zase do svého temného kouta.“

Grun dopověděl a zmlkl. Náhle se však podíval dychtivě naslouchajícímu Rianovi do očí a zeptal se udiveně:

„A proč se mne vlastně na to ptáš?“

Nato počal Rian Grunovi pomalu vyprávět o svém podivném setkání s kouzelníkem Zurem u Černé tůně. Když skončil, zeptal se:

„Nemyslíš, Grune, že tam Zur připravoval nějaké nové kouzlo?“

„Jistěže připravoval,“ odpověděl rychle Grun a po chvíli dodal:

„Dobře jsi učinil, že jsi nepozorovaně opustil místo, které si Zur k tomu zvolil. Je zlý a plný hněvu, když ho někdo při tom překvapí.“

„Cožpak ho už někdo z lovců překvapil?“

„Překvapil.“

„Pověz mi o tom něco!“

„Už je tomu dlouho, velmi dlouho. Od té doby jsem zažil už mnoho zim a slunečných let. Byl jsem tehdy ještě mladý, plný síly a odvahy. Jednoho dne jsem vyšel s Ergem na lov a zamířili jsme daleko, až ke Třem skálám. Při

pronásledování mladého divočáka jsme se jeden druhému ztratili v husté houštině. Dlouho jsem Erga hledal stejně jako on mne. Když nás ani volání, ani ostrý hvizd píšťalek, které jsme si oba zhotovili z orlích kostí, nesvedly dohromady, vydal jsem se na další lov sám.

Dlouho jsem nemohl nic ulovit, ačkoli jsem prolezl mnoho houštin a opatrně jsem prošel i okraje lesů a skalnatá údolí. Teprve na stepi se mi podařilo ulovit zajíce. Protože jsem byl daleko od tábora, vydal jsem se hned na zpáteční cestu, třebas byla má kořist tak malá. Pustil jsem se k naší jeskyni přímo. Přebrodil jsem několik potoků, šplhal jsem po skalnatých svazích údolí a prodíral jsem se houštinami. Když jsem se blížil k Černé rokli, uslyšel jsem najednou jakýsi zlostný křik. Zastavil jsem se, skryl se za hustý keř a napjatě poslouchal. Když křik neustával, počal jsem se opatrně plížit k místu, odkud zaznával.

Brzy jsem k svému překvapení uviděl kamaráda Erga a kouzelníka Zura. Erg tiše stál, ani se nepohnul, a Zur mu spílal a hrozil rukama. Připlížil jsem se k nim ještě blíže. A tehdy jsem zaslechl, jak Zur sípavým hlasem zlostně vykřikoval:

‘Opředu tě svými mocnými kouzly a učiním tě slabým! Tvé oči zastřu mlhou a tvé uši hluchotou! Má kouzla zavedou tvé kroky až do tlamy lva nebo medvěda, nebo pod kopyta rozzuřeného bizoního býka. Zahyneš, protože jsi mi překazil kouzlo, které nikdo nesmí ani vidět, ani přerušit. Zahyneš!’

Nemohl se vůbec uklidnit a nakonec, divoce mávaje rukama, vztekle se otočil a dlouhými skoky pádil pryč. Když zmizel, odvážil jsem se vyjít z úkrytu a šel jsem k Ergovi. Ten se mě zprvu polekal a stiskl v ruce pevněji oštěp. Když ovšem poznal, že jsem to já, spěchal mi naproti a s očima plnýma hrůzy mi sděloval, jak nechtě překvapil příšerně pomalovaného Zura, právě když s chřestidlem v ruce a s náhrdelníkem z ptačích lebek kolem krku poskakoval s podivným mumláním kolem lesní studánky. S velkým rozčilením dodal, že mu Zur, jakmile ho spatřil, hrozil prokletím a příšernou smrtí.“

Starý Grun umlkl a zahloubal se do vzpomínek.

Rian mlčel, neboť jeho nitro bylo naplněno děsem.

Po chvíli ticha starý Grun vyprávěl slabým hlasem dále:

„Smutně jsme se tenkrát vraceli do jeskyně, Erg i já. O tom, co se stalo, nevyprávěl Erg nikdy u ohně. A já jsem také nikomu nic neřekl. Ale viděl jsem, že Ergovi sešel smích z tváří a že seděl často zamyšlen sám opodál ostatních. Pouze jednou se mi svěřil, že Zur odpovídá na jeho slova jen



zlostným nepřátelstvím a že ho neusmířily ani dvě vlčí kožešiny, které mu Erg z ulovených vlků daroval. Kožešiny sice vzal, ale nenávist v něm zůstala.“

Starý Grun znovu umlkl a zahleděl se do prázdna.

Rian se ani neodvažoval nastalé ticho porušit.

Snad oběma táhla hlavou stejná myšlenka, že kouzelník Zur tak jako každý kouzelník ostatních tlup je vlastně svými tajemnými projevy a obřady velmi mocný a nebezpečný a že je lépe s ním vycházet v dobrém, než si jej rozhněvat. Báli se ho. A děsivý strach z něho byl v nich pevně zakořeněn, protože byl způsoben jejich velikou nevědomostí, kterou kouzelníci plně využívali.

Najednou Rian už nemohl vydržet dusivé napětí a přerušil mlčení otázkou:

„Jak to nakonec s Ergem dopadlo?“

„Špatně,“ odpověděl Grun. „Jednou se vrátili lovci do jeskyně a vyprávěli, že se Erg na lovu postavil v cestu poraněnému bizonímu býku. Při prudkém útoku Erg nedopatřením klopýtl a bizon ho nabral na rohy, mrštil jím o zem a rozdupal. Lovci sice rozzuřeného bizona oštěpy ubili, ale co naplat, tlupa byla o jednoho udatného lovce chudší.“

„Tak tedy přece Zurova kouzla Erga zahubila,“ zašeptal Rian.

Starý Grun už na to nic neřekl. Prohrábl ohniště, vhodil na žhavé uhlíky několik silných smolných větví a tiše hleděl do plamenů. S ním mlčel i Rian, hluboce vzrušený jeho vyprávěním.

Seděli a mlčeli, ale jejich nitro bylo plno podivných úzkostí.

Byly to příhody, které je vždycky vzrušovaly. Naháněly jim, silným mužům a udatným lovcům, hrůzu z čehosi neznámého, co dosud nepoznali, nepochopili a co si ani svými zkušenostmi nedovedli vysvětlit. Vlastně vše, co se netýkalo lovu a boje, bylo pro ně tajemné a nesrozumitelné. Byli prostí a dobří, kdežto kouzelníci byli vychytralí, protože věděli více, ale své znalosti si ponechávali jen pro sebe nebo je předávali jen těm, které si vyvolili za své nástupce.

Vše, co znali a věděli, dovedli kouzelníci vždy vhodně využít pro sebe a pro své nekalé záměry. Například kouzelníci dobře vystihli, že jen málo lovců umírá přirozenou smrtí. Většinou přicházeli o život na lovu při setkání s velkými šelmami nebo v bojích s nepřáteli. Tento poznatek mohli kouzelníci kdykoli upotřebit. Stačilo pouze zahalit vyvoleného do černých závojů jejich čarodějného pletichaření a už mohli jen čekat na příznivý výsledek, který, ať se splnil dříve nebo později, pokaždé zvyšoval nejen vážnost kouzelníka, nýbrž i strach z něho.

Smolné větve, hozené Grunem do ohně, plály už vysokými plameny, ale Grun a Rian stále mlčeli, pohrouženi do svých chmurných myšlenek. Ani si nevšimli, že z temného kouta jeskyně mířil k ohni tichými a plíživými kroky kouzelník Zur.

„Ulovils jelena, Riane?“ otázal se znenadání Zur, když už stál mezi nimi u ohně. „Potřebuji jeho hlavu. Odděl ji od krku, uraz jí parohy a daruj mi ji!“

Rian se s údivem podíval na Zura.

„Na hlavě jelena si mnoho nepochutnáš,“ řekl, „ale toužíš-li po jazyku a po mozku, sám ti ty pochoutky vyjmu.“

„Netoužím plnit si břicho ani jazykem jelena, ani jeho mozkem,“ odvětil se zamračenou tváří prudce Zur. „Chci celou hlavu, ale bez parohů! Tu mi připrav! Za chvíli si pro ni přijdu!“

Aniž by čekal na odpověď, zamířil dlouhými kroky k vchodu do jeskyně, prošel jím a ničeho si nevšímaje, zmizel v houštinách na břehu říčky.

„K čemu potřebuje Zur hlavu jelena?“ zeptal se starého Gruna překvapený Rian.

„To nevím,“ odpověděl Grun. „Zur nikdy nemluví o svých úmyslech. Ty však splň jeho přání, aby nepadla na tebe jeho nenávist a msta!“

Rian poslechl starého, zkušeného Gruna.

Z koženého váčku, připevněného na řemínku, kterým měl staženy kožešiny kolem těla, vysypal na zem pazourkové nástroje. Vybral si jeden, ostrý jako nůž, a zajel shora hluboce do svalnatého krku jelena hned za hlavou.

Netrvalo dlouho a pazourkový nůž narazil na krční obratel. Rian z něho počal opatrně oškrabávat svalovinu a pozorně hledal místo, kde první obratel páteře přisedá k lebce. Jakmile je našel, začal několika ostrými řezy odtud odstraňovat poslední zbytky svalstva. Když se mu to podařilo, odhodil pazourkový nožík, uchopil do ruky kámen povalující se u ohně a snažil se několika tvrdými ranami oddělit obratel od lebky. Nepovedlo se to však. Proto mávnutím odhodil kámen a pokoušel se vší silou lebku odlomit rukama. Byl už v tváři celý rudý a svaly na rukou měl napjaty až k prasknutí, ale marně. Teprve po delší době, když si několikrát pomohl kroucením hlavy sem a tam a kolem dokola, konečně ucítil, že se lebka od páteře docela uvolnila. S hlubokým povzdechem si rukou utřel zpocené čelo a několika dalšími řezy pak lehce prořízl ostrým nožíkem svalovinu na spodní straně krku. Hlava byla volná.

Nyní mu zbývalo ještě urazit parohy. Na to mu však stačilo jen několik prudkých úderů větším kamenem a u Rianových nohou se válely krk, hlava a parohy jelena. Byl tedy se svou prací hotov a Zur si mohl pro jelení hlavu kdykoli přijít.

Ale ten dlouho nešel a nebylo ho nikde vidět.

Rian proto sebral oba parohy a odnášel je do malého výklenku jeskyně, kde již bylo několik mamutích klů a kostí. Chtěl si je tam uschovat, neboť kdyby Zur o ně nestál, mohly by se jednou dobře hodit jemu nebo někomu jinému k zhotovení nějakého nástroje, zbraně či jiného potřebného předmětu.

Když se vracel nazpět k ohni, zastavil se u hromady suchých větví, nakupených u jeskynní stěny nedaleko ohně jako zásoby otopu. Zde si vybral několik tenkých, ale pěkně rovných větviček, odlámal z nich všechny postranní, takže mu v rukou zbyly nakonec dlouhé tenké kolíky.

S těmi usedl k ohni a začal s nimi manipulovat.

Srovnal si je na zem vedle kamene, na němž seděl. Jen jednu větvičku si ponechal v ruce, a tu vnořil týlním otvorem do mozkové dutiny hlavy jelena, kterou zvedl ze země a položil si na kolena. Obratnými pohyby vyškrabával dřívkem z lebky mozek a mlaskavě jej zasyrova pojídal. Zlomila-li se mu přitom větvička, odhodil ji a z připravené zásoby si vzal novou. Ještě mu jich několik zbylo, když poznal, že už všechen mozek vybral a pochoutková svačinka skončila. Na starého Grunu ovšem pamatoval a dal mu také

ochutnat.

Oba ještě spokojeně pomlaskávali, když se ve vchodu do jeskyně objevil Zur. Přecházeje kolem ohně dovnitř, obrátil čelo k Rianovi a řekl:

„Připrav mi jelení hlavu! Hned si pro ni přijdu!“ a nečekaje na odpověď, ztratil se opět v temnotách jeskyně.

Rian se zadíval na jelení hlavu, kterou měl ještě stále na kolenou. Najednou se rozesmál, rychle uchopil do rukou pazourkový nožík, rozevřel jelení tlamu a několika rychlými řezy z ní vyřízl jazyk. Hodil jej do klína překvapenému Grunovi a zvolal:

„Když Zur stojí jen o hlavu jelena, pochutnáme si my i na jazyku. Schovej ho a až Zur odejde, opečeme si ho na rozpálených kamenech.“

A znovu se dal Rian do smíchu a s ním se tiše pochechtával i starý Grun.

Rázem však jim na tvářích smích pohasl, když nečekaně spatřili opět Zura.

V rukou svíral veliký kožený vak, který vlekl za sebou po zemi. Když přišel k ohni, pustil vak z rukou, uchopil do rukou jelení hlavu, kterou mu beze slova Rian podával, a řekl:

„Pojď se mnou, sám bych všechno neunesl!“

Pak svíraje jelení hlavu v podpaží, Zur rázně vykročil a za ním s koženým vakem přehozeným přes rameno pospíchal překvapený Rian.

„Kam jdeš, Riane?“ volali na něho Gal a Dag, kteří s Artem a s hloučkem hochů před jeskyní stahovali kůži z jeleního těla a rozdělovali je v menší části. Rian mávl jen neurčitě rukou a beze slova následoval Zura. Gal a Dag nechápavě zavrtěli hlavou, ale aby byli brzy hotovi, dali se znovu do práce a na Riana si už ani nevzpomněli.

Rian následoval kouzelníka Zura stále beze slova. Šli zprvu kousek podél říčky, pak zamířili mezi kopce a počali na jeden z nich vystupovat. Šli po uzounké stezce, neustále výš a výše. Pod jejich nohama se dávaly do pohybu drobné kameny, které se řítily po svahu kopce dolů do údolí.

Náhle se Zur zastavil před malým úzkým otvorem, vedoucím do nitra hory. Byl tak dobře skryt za křovím, že jen ten, kdo o něm věděl, ho mohl nalézt. A mezi takové patřil nejen Zur, ale i Rian. Byl zde s lovci již několikrát, když Zur v hloubce hory prováděl před obrazy zvířat svá zaříkávání, jež měla způsobit, aby jejich lov byl co nejúspěšnější a bohatý.

Zur rozhrnul větve křoviska a počal se soukat do úzkého otvoru. Když v něm zmizel, chystal se k tomu Rian. Než však tak učinil, rozhlédl se kolem.

Viděl, že slunce stojí skoro nad samým obzorem a že k táboru spěchají už

i ti opozdilí lovci, které dnes bouřka s lijákem tolik zdržela v lovu a v návratu. V tu chvíli si přál být mezi nimi, sedět s nimi kolem ohně, poslouchat jejich řeči a pochutnávat si na poloupečeném masu.

Z otvoru ve skále se však ozval ostrý hvizd a ten Rianovi připomněl, že musí za Zurem. Proto rychle poklekl, rozhrnul větve křoviska, vtlačil do malého otvoru kožený vak a sunul ho před sebou.

V malé chvíli se octl u Zura a viděl, jak právě odhodil tisový kolík, když usilovným vrtáním vzbudil jím v kousku měkkého dřeva první jiskřičky. Ty zachytil do připraveného troudu a stálým foukáním troud tak rozdmýchal, že z něho brzo létaly jiskry na všechny strany, měnily se v malinké plaménky a zakusovaly se do suché trávy a tenounkých větviček.

Rian jen chvíli pozoroval, jak Zur rozdělává oheň, pak rychle odhodil kožený vak stranou a z hromady větví a dřev, které sem byly nanošeny do zásoby a stále doplňovány, kladl opatrně na malý ohýnek stále silnější větve.

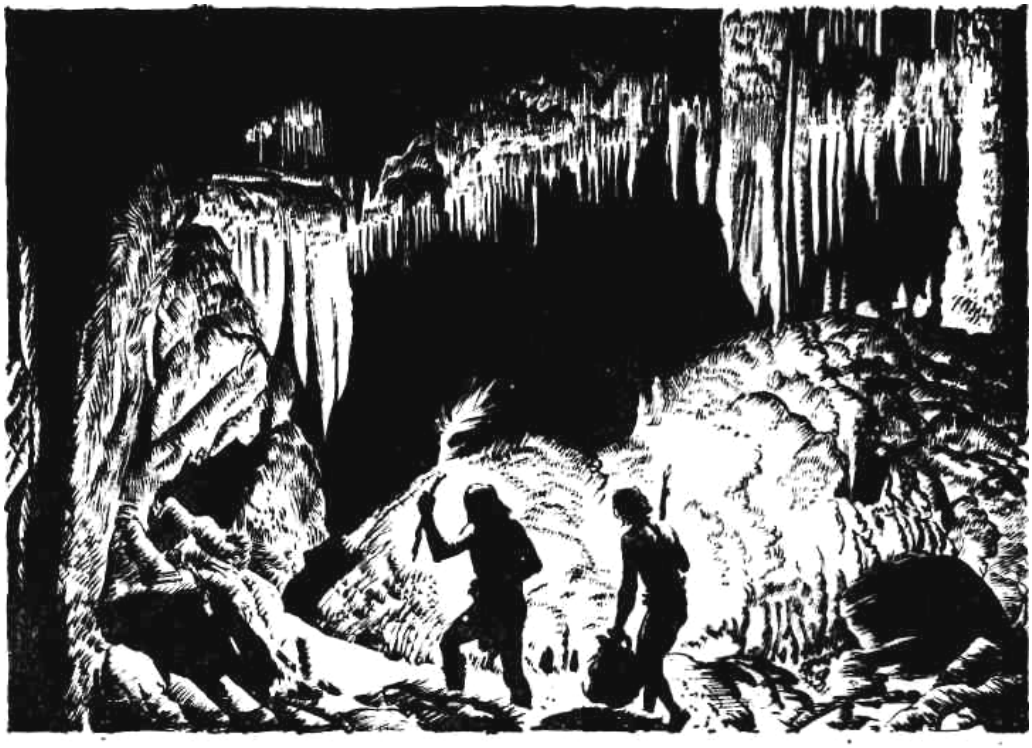
Oheň pozvolna mohutněl. Jeho rudé plameny šlehaly v krátké době do výše, ozařovaly úzkou jeskynní chodbu a na její stěnu promítaly dlouhé černé stíny obou mužů.

Tu přistoupil Zur k hromadě dřeva, vybral z ní dvě silné smolné větve a zastrčil je jedním koncem do ohně. Když vzplály, vyňal je z ohně, jednu si ponechal a druhou dal Rianovi. Nato sebral ze země jelení hlavu a kráčel úzkou chodbou do nitra hory. Za ním se ploužil opatrně Rian, drže v jedné ruce čadivě hořící pochodeň a v druhé ruce kožený vak.

Jen chvíli šli úzkou a klikatou chodbou. Pak vstoupili do široké a vysoké podzemní síně, v jejímž středu bylo malé mělké jezírko. Na jeho hladině se v matné záři pochodní zrcadlily bělostné krápníky, které zdobily v čarokrásných skupinách strop a stěny vápencové jeskyně.

Ani Zur ani Rian však nedbali na krásu krápníků.

Bez zájmu šli po kluzkém břehu jezírka. Vyhýbali se velikým balvanům, které se utrhly kdysi dávno ze stropu nebo ze stěn, a obcházeli veliké, vysoké krápníky vyrůstající tu a tam proti stropním krápníkům z jeskynního dna. Když přešli tuto síň, vstoupili opět do úzké chodby, která je zavedla do dalšího rozlehlého prostoru s rytinami různých zvířat na stěnách. I toto místo Rian dobře znal, neboť právě zde byl s lovci několikrát v dobách před velikými lovy, když kouzelník Zur prováděl před obrazy svá čarování. Ale ani zde se Zur nezastavil a síň jenom prošel. Na jejím konci se však najednou protáhl úzkou štěrbinou, skrytou za skupinou vysokých krápníků. Když jí proklouzl i Rian, stáli oba v další vysoké podzemní dutině, jejíhož stropu v slabé záři pochodní ani nedohlédli.



V této síni Rian ještě nikdy nebyl. Proto se zvědavě rozhlížel kolem, kráčeje kousek za Zurem.

Šli jen chvíli. Najednou se Zur zastavil a zarazil hořící pochodeň do trhliny ve skalní stěně.

V jejím matném světle uviděl Rian ve skále malý otvor. Nebyl vysoko ani nízko, tak asi ve výši očí. Ale co Riana překvapilo, bylo to, že nad otvorem vpravo a vlevo byly barevnou hlinkou namalovány jelení parohy.

Na udiveného Riana se Zur upřeně zadíval. Chvíli ho s úšklebkem v tváři pozoroval, pak se rozchechtal a do otvoru vsunul jelení hlavu, kterou stále ještě sám nesl v rukou. Bylo to vskutku překvapující, jak do přirozeného výklenkovitého otvoru dobře zapadla. Od toho okamžiku byla jelení hlava znovu ozdobena parohy, ovšem namalovanými.

„Můžeš odejít, Riane," zaskuhral Zur. „Nemohu tě už potřebovat."

Ale Rian, jakoby očarován prostředím a jelení hlavou, zíral stále na Zurův výtvor a ani se nehnul.

„Odejdi!" vykřikl Zur. „Vrať se do jeskyně k lovcům! Chci být sám!"

Ostrost těchto hlasitě vyrážených Zurových slov vyburcovala Riana z jeho očarování. Rychle odhodil kožený vak a s pochodní v ruce se vracel k

východu. Protáhl se úzkou štěrbinou a octl se v síni s rytinami. Opatrně jí procházel, ale v uších mu stále zněla Zurova slova:

„Chci být sám! Chci být sám!“

Ta slova mu nešla z mysli, stále se ozývala v jeho nitru, až se konečně změnila v otázku:

„Proč chce být Zur sám? Proč? Proč?“

A tato otázka, stále neodbytnější, přinutila Riana k rozhodnutí – vrátit se k Zurovi. Neslyšně se plížil zpět, skrývaje pečlivě za sebou doutnající pochodeň, aby ho její světlo co nejméně prozrazovalo.

Konečně se doplížil k místu, odkud dobře skryt mohl Zura pozorovat.

Zur právě odložil tyčinku barevné hlinky, kterou opravoval parohy, namalované už předtím nad otvorem, do něhož před chvílí vložil skutečnou hlavu jelena. Nato přiklekl ke koženému vaku, rozvázal kožený řemínek a vak rozvinul. Byla to jelení kůže s hlavou a parohy. Zur si přehodil jelení kůži přes sebe a červenou i žlutou hlinkou si obarvil tvář, prsa, ruce a nohy. Pak začal poskakovat před jelení hlavou ve skalním výklenku za tlumeného prozpěvování.

Rian viděl vlastně totéž, co nechtě spatřil dnes zrána u Černé tůně.

Když si to uvědomil, rázem na něj padla velká tíseň, která se znenáhla měnila v strach. Raději pryč odtud, jen pryč a co nejdále.

Opatrně opustil svou skrýš a plížil se nazpět k východu. Když myslel, že je dosti daleko od místa, kde Zur provádí kouzelnické kejkle, a že už nemusí být tak opatrný, dal se dokonce v běh. A jak klusal s hořící pochodní, poskakoval jeho stín po stěnách chodeb, protahoval se v temných koutech a zase z nich vyskakoval, jako by měl strach, aby mu neunikl ten, jehož tak věrně doprovázel.

Než se nadál, dostal se Rian k ohni, který Zur zanítil. Shrabal žhavé uhlíky na hromádku, vhodil na ně několik krátkých silných dřev, aby oheň neuhasí, než se Zur navrátí, a protáhl se štěrbinou ze skály ven.

Když prolezl křovím před otvorem a vztyčil se, zůstal stát jako zkoprnělý. Tma přicházející noci naplnila zatím celý kraj a na ztemnělé obloze svítilo tisíce hvězd. Rian zde stál sám a beze zbraně. Zachvěl se, neboť jako všichni ostatní i on se noci tuze bál. Bál se jejích temnot a podivných jevů.

Ale k svým druhům se musí dostat. Bylo ještě dobře, že znal okolní kraj a že nebylo odtud do jeskyně tlupy daleko. S holýma rukama však nemůže nocí jít, pomyslil si srdnatě. Proto rychle vklouzl do jeskyně nazpět, vybral si z hromady dřeva u ohně silnou, sukovitou větev a vyšel znovu do noci.

Takto ozbrojen, vydal se na cestu do tábora.

V noční tmě neviděl na krok před sebe, takže nemohl ani tušit, co ho kde čeká nebo na co narazí. Neviděl pořádně ani na stezku a na svahu ji brzo ztratil. Často uklouzl a několikrát se řítil dolů, dokud se nezachytil nějakého skalního výstupku nebo křoviska. Notně si přitom natloukl a poškrábal se, ale nedbal ani bolesti, ani modřin. Jedinou jeho touhou bylo doběhnout co nejdříve do jeskyně, v níž plane oheň jeho tlupy a v níž se rozléhá veselý hovor jeho druhů.

Z velké bázlivosti před neviditelnými zvířaty, která ho mohla znenadání napadnout, dral se rychle vpřed mezi křovisky v údolí, a když se dostal na travnatou rovinku mezi kopci a říčkou, přeběhl ji hbitě a utíkal kolem jejího křovinatého břehu, stále pln napětí a ustavičně ve střehu.

S vytřeštěnýma očima a velmi udýchán vběhl konečně do jeskyně.

Rázem z něho spadla všechna tíseň. Klacek, jímž se ozbrojil, hodil do ohně. Z uloveného jelena si uřízl velký plátek masa a hodil jej na rozpálený kámen, aby se trochu opekl.

Na zvědavé otázky svých druhů řekl jen tolik, že byl se Zurem v Jeskyni obrazů a že Zur v ní ještě zůstal. Marně na něho lovci doléhali, aby jim řekl více. Hleděl si jen opékání masa, aby se mohl do něho co nejdříve s chutí zakousnout a posilnit se po vyčerpávající cestě.

Zatím venku postupovala tichá noc krajem a tíha únavy zavírala oči všem těm, kteří žijí v jasu dne. I lovcům kolem ohně se klížily oči a jeden po druhém odcházeli, aby se uložili k spánku.

Nakonec zůstal s Rianem u ohně jen starý Grun. Tomu se jedině Rian odvážil svěřit a šeptem mu o všem vyprávěl. Grun tiše seděl a jen pokyvoval hlavou. Když vyposlechl celý příběh, řekl:

„Dobře, že jsi bez nehody unikl nástrahám noci a tmy.“

„Ale co Zur?“ zašeptl Rian.

„O toho neměj obavu! Buď zůstane v Jeskyni obrazů přes noc, jak už tak vícekrát učinil, nebo se vrátí ještě pozdě v noci po skončení svých tajemných obřadů. Nebojí se, protože má s sebou kouzelný talisman, který ho ochrání před každým nočním nebezpečím. Je to náhrdelník ze sovích lebek. Když s tebou odcházel, viděl jsem, jak zdobí jeho hrdlo.“

Ano, jen málokterý náhrdelník, který si věšeli lovci na krk, byl pouhou ozdobou. Skoro každý, hlavně pak ty, které byly složeny ze zubů a drápů šelem, byly především ochrannými talismany. Pevně o nich věřili, že je budou kdykoli a kdekoli ochraňovat před každým nebezpečím a před jakoukoli nehodou. Tato víra v talismany vyrůstala samozřejmě také z jejich veliké nevědomosti, pro kterou se nemohli zbavit nesčetných pověr a

vymanit se tak z pout strachu a hrůzy.

„Ještě mi řekni, Grune," ozval se po chvíli Rian. „Proč si Zur nevzal s sebou Tona, který ho všude doprovází a jehož zaučuje do svých kouzel?"

„Ton už několik dní a nocí leží a nemůže se hnout. Je zabalen do kožešin, oči má zavřené a prudce oddychuje. Jeho tělo hned rozpaluje horkost, hned se zase chvěje zimou."

„A co Zur? Nemůže mu pomoci?"

„Už několikrát nad ním prováděl svá zaříkávání, ale sám netrpělivě čeká, kdy se Ton konečně uzdraví. Je stár a Tona již příliš mnoho naučil. Má proto jistě strach, aby nemoc Tona nezahubila."

Tyto obavy Zura vskutku trápily.

Uplynula již dlouhá řádka let od chvíle, kdy si Zur vybral Tona za svého pomocníka. Sledoval ho už jako výrostka a se zálibou pozoroval, jak dovedl bavit své kamarády napodobováním všelijakých zvířecích a lidských hlasů, nebo jak překvapoval náhle malé děti posměšnými úšklebky a vystrašoval je děsivými grimasami v rozšklebené tváři. A ještě víc byl spokojen, když poznal, že Ton přestal brzy toto své nadání předvádět veřejně, že se však v něm zdokonaluje na odlehlých místech lesa nebo ve vzdálených koutech jeskyně.

Tenkrát Zur poznal, že Tonovi při této činnosti nejde jen o chvilkovou zábavu nebo o pobavení jiných, protože jeho neobvyklé schopnosti se stávaly rysem jeho povahy a součástí jeho života. Vyhýbal se svým druhům a každou volnou chvíli využíval pro zdokonalování svého podivného nadání. Ba dokonce přišel na to, jak to udělat, aby se zdálo, že jeho hlas vychází odjinud než z jeho úst. Byl tehdy tak rozradostněn svým objevem, že se jednou nezdržel, aby se jím nepochlubil, když seděl s několika jinými druhy zvečera před jeskyní.

Ti byli jeho břichomluveckým uměním, byť ještě velmi začátečnickým, celí nadšení. Když o tom vyprávěli druhým, všichni byli přesvědčeni, že v břichu Tona kdosi sídlí, jehož nelze vidět, nýbrž jen slyšet. A od té doby se všichni hoši začali Tona bát, a když se s ním měli někdy setkat, raději se mu zdaleka vyhnuli. Správně vytušili, že je povahově jiný než oni.

Nejlépe ho však prohlédl Zur. Poznal, že Ton je nejen chytrý, nýbrž i prohnaný. A přitom dokonce ještě nedružný a mlčenlivý. To byly vlastnosti, které Zur dovedl zvlášť dobře ocenit. A protože musel myslet na svého nástupce ve stáří, promluvil s Tonem jednou o samotě a začal ho cvičit v činnostech kouzelníků.

Naučil ho měnit hlas, takže jednou zněl hrubě jako hlas muže, podruhé

jemně jako hlas ženy nebo dívky. Naučil ho napodobovat hlasy zvířat, například chechtot jeskynní hyeny, mručení jeskynního medvěda, troubení mamutů, řvaní bizoních býků a tklivé houkání sněžných sov.

Ukázal mu, jak si má pomalovávat tělo barevnými hlinkami. Nacvičil s ním, jak si má maskovat tělo zvířecími kůžemi, aby měl děsivý vzhled a naháněl ostatním strach. Učil ho, jak znetvořovat obličej různými úšklebky. Naučil ho, jak má stočit oči, aby bylo vidět jen bělmo.

Zasvěcoval ho v kouzelnické tance, od jednoduchých krůčků a poskoků až do divokého křepčení s rukama nad hlavou. Bloudil s ním lesem a učil ho znát rostliny, zvláště plody těch, které omamují nebo působí křeče, nebo i usmrcují.

Ještě mnoho jiného ho učil, pobývaje s ním celé dny daleko v lesních samotách, nebo v hloubi jeskyně za svitu čadících pochodní. Ale to nebylo zdaleka vše, co musel zvládnout kouzelnický učeň. Utvrzoval se hlavně v zásadách, kterými se musil bezpodmínečně řídit, chtěl-li získat věhlas všemocného kouzelníka. Především to byla zásada, že musí vždy myslet jen na sebe a na svůj prospěch, že se nesmí spoléhat na nikoho, nejméně na ženu, že musí vždy hledět, aby získal neomezenou moc nad těmi, s nimiž žije, a že nikdy nesmí nikomu prozradit, co se sám naučil, co zdokonalil nebo nově vymyslel. To musí zůstat trvale jen jeho tajemstvím a musí je střežit tak dlouho, dokud ho stáří nepřiměje, aby si někoho vyhledal, kdo by mohl převzít jeho dědictví, pokračovat v něm a pak ho zase předat dál.

V tom všem vynikal Zur jako dobrý učitel a Ton jako chápavý žák.

„Zurovi neobyčejně záleží na tom, aby vyhnal Tonovi nemoc z těla," řekl Rian. „Jistě zkusí všechna čarování, jež zná."

„To určitě zkusí," přisvědčil Grun. „Mezi hochy nebo mladými lovci by už nenalezl takového, jako je Ton. A Zur to dobře ví. Proto ho léčí nejen zaříkáváním, ale nosí mu do jeskyně veliké listy nějaké léčivé rostliny a obaluje jimi Tona. Snad aby mu vytáhly horkost z těla."

Rian jen pokývl hlavou a víc už nepromluvil.

Také starý Grun mlčel. Kdo ví, o čem přemýšlel.

Za to Rianovi se ustavičně vracely vzpomínky na všechny jeho dnešní příhody se Zurem. Stále ho měl před očima v jelení masce s parohy, jak byl k nepoznání přeměněný, jak křepčil a šklebil se.

Den míjel pomalu za dnem, měsíc za měsícem.

Život tlupy plynul jednotvárně v denních starostech a radostech.

Ton byl už zase zdráv a opět chodil s kouzelníkem Zurem po lesích a roklích, aby se zdokonaloval ve všem, co musí každý čaroděj tlupy umět.

Každodenně vycházeli lovci do kraje, přepadali nebo pronásledovali zvěř a s větším či menším úlovkem se vracívali nazpět.

Ženy a dívky zpracovávaly kůže ulovených zvířat a sešívaly je v primitivní oděvy pro lovce, pro sebe a pro děti. Vycházely také na sběr různých plodů, hlíz nebo cibulek, aby si zpestřily denní jídelníček.

Starý Grun stále opatroval oheň tlupy a dbal, aby nevyhasl.

A Rian? Ten jako jiní denně vycházel na lov anebo vyráběl kamenné či kostěné nástroje a zbraně. Po práci sedával se svými druhy u ohně, zúčastňoval se rozhovorů a s nimi se smál. Na setkání se Zurem u Černé tůně docela zapomněl. Nevzpomínal ani na to, jak ho doprovázel do Jeskyně obrazů.

Skutečně zapomněl? Vše tomu nasvědčovalo, ale přesto v hlubinách jeho podvědomí byly tyto zážitky ukryty, a tak záleželo jen na okolnostech, budou-li kdy opět při vhodné příležitosti oživeny.

Léto uprchlo, aniž by to kdo z tlupy pozoroval.

Teprve když listí zežloutlo a pavučiny babího léta se rozlétly po kraji, poznali všichni, že je konec teplým letním dnům a že se vlády nad celým krajem zmocnil podzim. Večerní chlad, pronikající neodbytně do jeskyně, jim to připomínal. Už nestačilo, aby v ní plál jediný oheň. Kromě hlavního ohniště, které bylo stále středem jejich života, svítilo do tmy jeskyně ještě několik menších ohňů, aby se příjemným teplem ohřáli všichni i v nejzazších koutech.

U jednoho malého ohníčku, nejdále v jeskyni, seděl Zur se svým pomocníkem Tonem. Oba se teprve před chvílí vrátili do jeskyně a přebírali se v podivných věcech, které venku nasbírali. Vysypali je na zem z malých váčků, zhotovených z bobří kůže. Byly to veliké černé bobule jedné rostliny, ulity plžů, několik orlích per a asi tucet drobných valounků protkaných bílými žilkami křemene. Mezi nimi byly roztroušeny lebky a drobné kostičky z koster nějakých malých hlodavců, ba i svléknutá hadí kůže. Přehrabovali se v tom jako v nějakém drahocenném pokladu a v hlavě spřádali plány, kdy a jak by mohli každou z těchto vzácností nejlépe použít.

Trvalo to hodiny, než si všechno dobře prohlédli a roztřídili. Nakonec uložili každý své vybrané předměty ve svém koutě. Ton si ještě cosi přerovnával, když ho Zur vyzval:

„Pojď se mnou k Ohni!“

Ton bez odmluvy poslechl. Když se Zur posadil na kámen u ohně hned vedle Apiho, náčelníka tlupy, postavil se Ton za něho.

Lovci stojící kolem okamžitě zmlkli a dívali se s překvapením v očích na Zura. Také Api pohleděl se vší vážností do vrásčité tváře kouzelníka a zeptal se:

„Co tě přivedlo mezi nás, Zure?“

„Připravil jsem pro tebe, Api, a pro tvé lovce novou čarovnou moc,“ odpověděl Zur. „Žádný jelen ani laň vám už neuniknou. Zbavím je čichu, zastřu jim oči mlhou a zchromím jim rychlé nohy. Vaše zbraně nechybí nikdy cíle, protknou jejich těla a vy se budete vracet k Ohni s bohatými úlovky. Až se zítra bude slunce sklánět za hory, půjdete se mnou do Jeskyně obrazů, kde vám takovou moc přičaruji. Až se sem vrátíte nazpět, nebude lepších lovců jelenů nad vás.“

Tato slova pronášel se zdviženou rukou, pomalu a zvýšeným hlasem, vědom si důstojnosti svého rozhodujícího postavení v tlupě. Když skončil, pohleděl Apimu pevně do očí a zeptal se:

„Souhlasíš?“

„Souhlasím se vším, co prospívá tlupě. Půjdeme proto s tebou podle tvé vůle do Jeskyně obrazů.“

„Sejdeme se tedy zde u Ohně, až se zítra bude sklánět slunce za hory!“

Nato se Zur obřadně zvedl a pomalým krokem odcházel od ohně nazpět do svého tmavého kouta. Za ním v závěsu kráčel Ton. Oba usedli k malému ohníčku a zatímco Ton naň přikládal několik krátkých dřev, Zur mu úsečným hlasem přikazoval:

„Zítra odejdeš do Jeskyně obrazů už přede mnou. Než tam přijdu s lovci, zařídíš a připravíš vše potřebné!“

Když Ton s porozuměním přikývl, zahloubal se Zur do svých tajných myšlenek a už nepromluvil.

Ton ho v jeho mlčení nevyrušoval.

Měl sám plnou hlavu dohadů, proč právě v tuto dobu chce Zur v Jeskyni obrazů provést před lovci nový obřad. Čím déle o tom přemýšlel, tím více docházel k přesvědčení, že Zur opět chytře využije nějakou všem dobře známou skutečnost, která mu však určitě přidá na vážnosti, protože se nemine žádoucím výsledkem.

A bylo tomu vskutku tak.

Zur dobře věděl, že na počátku podzimu probíhá každý rok jelení říje. V té době vyzývají jeleni halasným troubením své soky k bojům o laně. Podle zkušeností se v tomto období lovcům podaří ulovit paroháče nejsnáze, poněvadž v době říje dbají spíše o laně než o opatrnost a o svou vlastní bezpečnost. Mnohého z nich lovci snadněji uštvou proto, že je

vyčerpávajícím potýkáním zesláblý nebo z urputného zápolení poraněný.

A toho všeho chtěl nyní Zur chytře využít. Vždyť se na to pečlivě připravoval již po celé léto. Ačkoli bude na lovech jelenů všechno probíhat jako jiné roky, přece jen jeho vážnost u tlupy stoupne, byť i bude založena pouze na jeho osobní chytrosti a prohnanosti.

Zur uskutečnil připravené nové kouzelnické ceremonie v Jeskyni obrazů před skalním výklenkem, v níž trčela jelení hlava a měla parohy namalované na stěně. Čarodějný obřad, který provedl, zahalen do jelení masky s parohy, přivedl lovce v údiv a vytržení.

Plni víry v účinnost těchto obřadů, vraceli se lovci v dalších dnech domů často s velkými úlovky jelenů, aniž by si jedinkrát uvědomili, že jim k tomu dopomáhá jedině jejich vlastní lovecká zdatnost, zkušenost a vhodná doba pro lov a nikoli Zurova kouzla.

Zato Zur chodil v ten čas s hlavou hrdě vztyčenou, jako by jen on a jeho kouzelná moc byla příčinou úspěchu při lovu jelenů.

Toliko Ton se po straně ušklebovál, lovcům i Zurovi.

Blížil se konec podzimu.

Šedé mraky jakoby natrvalo pokryly oblohu. Visely nízko nad celým krajem a těžce dolehly na Apiho tlupu. Přestal veselý výskot dětí kolem jeskyně nebo na březích říčky. Ženy téměř nevycházely z jeskyně a lovci, kteří nesměli dbát nepřízně počasí, se vracívali prokřehlí a mrzutí.

Ještě hůře bylo, když se docela rozpršelo. Z šedých mračen prýštil bezpřestání jemný deštík, hustý a studený, který přeměnil celý kraj v rozlehlou mokřinu s bezpočetnými kalužemi a s mazlavým blátem. V ten čas se vraceli lovci do jeskyně až pozdě k večeru s chudým úlovkem a nezřídka se stalo, že jejich celodenní pachtění vyznělo docela naprázdno. Sotva se u ohňů trochu osušili a zhltli trochu jídla, uléhali znaveni na kožešiny rozprostřené na kupy travin nebo mechu a brzy upadali do bezesného spánku.

Pak přišla opravdová zima.

Z nových mraků, které přivály severní větry, se počal sypat sníh stále častěji a hustěji. Brzy přikryl celý kraj, ztvrdlý již předtím nočními mrazy v kámen.

Zahaleni do kožešin od hlavy až k patě, museli lovci vycházet na lov do zasněženého kraje, neboť jen na nich, na jejich zdatnosti a dovednosti záleželo, jak tlupa přečká zimu. Sníh jim vrzal pod nohama, vousy, zvlhlé

dechem, se jim pokrývaly jíním, mrazivý vítr je pálil do tváří, ale oni nedbali ničeho, námahy ani útrap, protože věděli, že není nic horšího než hlad.

Bída na ně číhala nyní všude. Čím však byla nouze o potravu hrozivější, tím více rostla odvaha lovců. Statečně se prodírali sněhovými vánicemi, aby vystopovali blízko pobývající zvěř, ač se kolem nich točily sněhové vločky v divokých vírech a zahalovaly je v neprůhledné bílé závoje. Chodili sněhem zvolna a těžce, se skloněnými hlavami a přivřenými víčky, chráníce si oči před šlehy sněhového prachu. Občas zapadali hluboko do závějí, a když se z nich vyhrabali, křehly jim prsty na obloucích luků nebo na násadách oštěpů. Ale nevzdávali se a prošlapávali si cestu za lovenou zvěří stále vpřed, aby se alespoň trochu nasytili a měli naději, že šťastně přečkají tuto zimu.

Zima se všem lidem v tlupě zdála vždycky příliš dlouhá. Denní starost o jídlo se jim zvětšovala i tím, že nenacházeli žádné jiné rozptýlení jako v létě. Zvláště děti se nemohly pohybovat venku podle libosti a byly odkázány na zakouřený tmavý prostor jeskyně. Právě tak práce žen v jeskyni byla jednotvárnější než v létě, kdy chodily s dětmi na sběr různých plodin nebo topiva.

Ale vše má svůj konec, a tak i zima musí jednou ustoupit jaru. Obyvatelé jeskyně denně pozorovali od vchodu nejbližší okolí a radovali se neobyčejně, jak jen začalo slunce přes den teple hřát. A jednoho dne se dočkali.

Sníh tál, rychle se ztrácel, až úplně zmizel, a voda v tisíci praménících stékala ze svahů do říčky nebo se vsakovala do rozmrzlé půdy. Slunce se opřelo o travnaté roviny a vykouzlilo na nich svěží zeleň travin. Polilo teplými paprsky bahnité břehy říčky a přeměnilo je v záhony žlutokvětých blatouchů. Ozářilo svým jasem pupeny vrb a lísek a teplem je probudilo k životu, takže z nich vyrašily jehnědy.

V hřejivém jarním slunci zapomněli členové Apiho tlupy na všechna přestálá utrpení zimy. Radostněji vycházeli nyní na lov. Čekali pohodlně u napajedel na zvěř přicházející se napít, plížili se za ní lehce trávou, uštvali ji snadno do nastražených léček a na jejich stezkách vykopávali nové lapací jámy. Ulovené zvěře přibývalo. Přepadlé a bledé tváře se brzy zakulatily a opálily, starostlivé vrásky zmizely z tváří lovců i žen a v jejich očích se znovu rozsvítily plamínky plné radosti ze života. Též kouzelník Zur vycházel se svým pomocníkem a žákem Tonem častěji z jeskyně, ale o svých toulkách nikdy s nikým nemluvili.

Čas běžel dál.

Sluneční stráně zavoněly jahodami a rozezvučely se vrzavými písněmi

cvčků, kobylek a sarančat. Z mělčin říčky se ozýval jásavý křik dětí skotačících ve vodě. Z travnaté rovinky před jeskyní zazníval nikdy neukončený hovor žen, plný vzruchu a smíchu. Hoši se cvičili ve vrhání oštěpu, také se pokoušeli vyklepat z pazourkové štěpiny ostrý nožík nebo špičatý hrot a vždycky nedočkavě čekali na návrat lovců.

V jeskyni u ohně seděl jen starý Grun a spokojeně podřimoval. Tak plynul den za dnem.

Slunce se pomalu sklánělo k západu, když se jednoho dne vraceli z lovu první lovci. Byl mezi nimi i Rian. Nešel však s nimi pohromadě. Kráčel několik kroků za nimi hluboce zamyšlen. A nepřidal se k nim, ani když se zastavili před jeskyní s lovci, kteří právě přicházeli z jiné strany. Mlčky je přešel a zamířil přímo do jeskyně ke starému Grunovi.

Ještě ani neusedl k ohni a už ho starý Grun vítal. Rian se usmál, zamával mu rukou, pak se však posadil na jeden z kamenů, lokty se opřel o kolena, hlavu sevřel do dlaní a upřeně se zahleděl do plamenů. Grun ho chvíli pozoroval a znepokojeně se zeptal:

„Co tíží tvou mysl, Riane? Proč mlčíš?“

Rian sebou trhl, mrzutě mávl rukou a řekl:

„Lépe mlčet, než vyprávět o špatných lovech.“

„Proč mluvíš o špatných lovech?“ divil se Grun. „Kdykoli jsi se vrátil se svými druhy z lovu, nikdy jste nepřišli s prázdnýma rukama.“

Po chvíli ještě povzbudivě dodal:

„Vždyť ani dnes jste se nevrátili bez úlovku.“

„Máš pravdu, ale poslední čas jsme se nikdy nevrátili s kořistí, na kterou jsme se vypravili.“

„Kořist jako kořist, jen když vůbec nějaká je.“

„Vyjdeš-li však na lov jelena a přineseš zajíce, kterého ještě ubiješ v pelechu, to není žádná lovecká šikovnost nebo chytrost.“

„Lov se nemusí vždy podařit, to víš nejlépe sám. To se přihodí i těm nejzkušenějším lovcům. A ty, Riane, přece patříš k dobrým lovcům.“

„To jsem si také až dosud myslel, a přece to není pravda.“

„Nevěřím ti.“

„Tak poslouchej a posuď sám! Už několikrát zapadlo slunce za hory od toho dne, kdy já, Art, Gal a Dag jsme vyšli na dlouhý lov. Zašli jsme tenkrát zvlášť daleko od jeskyně a pozorně jsme pátrali po zvěři. Hledali jsme stopy, abychom zjistili, která zvěř kudy šla a kdy. Jedny stopy nás zavedly k vlhčině, v níž jsme nalezli mnoho stejných. Nebylo těžké poznat, že to jsou stopy jelenů, kteří sem přicházejí, aby se vyváleli v mělkém bahnisku. Našli

jsme tedy místo, odkud bychom mohli do tábora přinášet pravidelně jelena.“

„Ano, jsou taková místa,“ potvrzoval Grun. „Už mnohý jelen na nich ztratil život, jestliže se lovci dovedli k němu nepozorovaně připlížit a znenadání ho přepadnout.“

„A to jsme právě nedovedli,“ prudce mu vpadl do řeči Rian.

„Tomu se mi nechce věřit, Riane!“

„A přece je tomu tak.“

„Pak vám kazí lov nějaká kouzelná síla.“

„Nejsou v tom žádná kouzla, Grune! Nedovedeme se zkrátka k jelenům připlížit. Už zdaleka nás spatří a zachrání se útěkem. Vlhčina, v níž se shromažďují, je pod několika velikými stromy. Kolem dokola je travnatá rovina, jen sem tam s nějakou křovinou. Tráva je nízká a křoviny daleko od sebe, takže nám nepomůže ani sebeopatrnější plížení.“

„Napoprvé se nemusí vše povést,“ poznamenal zkušený Grun.

„Však to dnes také nebylo napoprvé, a to je právě zlé.

Starý Grun se zamyslel a po chvíli se zeptal:

„Kde je ta vlhčina? Není blízko místa, kde jsi jednou viděl Zura nacvičovat kouzla?“

„Není,“ odpověděl Rian. „Je to daleko od Černé tůně.“

Nato oba zmlkli a ticho kolem nich rušil jenom praskot ohně. Zato v myslích obou to bouřilo. Vždyť oba byli vášnivými lovci, jeden sice už starý a slabý, ale zato velmi zkušený, a druhý byl mladý, silný, plný odvahy a toužící v lovu vyniknout před všemi ostatními.

Oba stáli nyní před nevyřešenou otázkou, jak přelstít opatrné jeleny, kteří jim byli vždy vítanou kořistí. Byli nejen velkým úlovkem, který znamenal úplné nasycení všech členů tlupy, nýbrž i zřetelným důkazem, že nad ostražitostí plachých zvířat lze zvítězit lidským důvtipem. Oba tedy dumali, jak by bylo možno nejlépe jeleny přelstít. Ale způsob přemýšlení obou byl různý.

Starý Grun vzpomínal na vše, co na lovech sám prožil, nebo co slyšel vyprávět, a snažil se podle svých zkušeností objevit nějaký úskok, který by byl v tomto případě úspěšný. Naproti tomu mladý Rian, ne tak bohatý zkušenostmi, hledal možnost úspěchu jinak. Přemýšlel, co by bylo třeba učinit, aby se lov vydařil i na tak nepříznivém místě, jakým bylo objevené kaliště jelenů. Pokoušel se najít prostě něco nového, co by bylo tak chytře vymyšleno, že by je přivedlo k touženému cíli, aniž by byli zpozorováni.

Mnohokrát si v hlavě opakoval celý průběh děje na vlhčině s odpočívajícími jeleny, jejich větření, když se k nim chtěli přiblížit, útěk

jelenů a zklamání jeho druhů nad takovým nezdarem. A znovu hledal příčiny, proč jejich počínání bylo tak neúspěšné, když on a jeho druhové využili všech svých dosavadních zkušeností, aby se připlížili k jelenům s největší opatrností. Několikrát mu přitom bleskl hlavou nápad, který však po chvíli opět zavrhl a chopil se jiného. Nakonec se však všechny rozplynuly a ztratily v jeho podvědomí jako kameny v hlubinách vod.

Dnes při rozhovoru s Grunem se mu přece jen cosi v mysli upevnilo. Zprvu si vlastně ani dobře neuvědomoval, co to je. Teprve nyní, když mu v myšlenkách zazněla znovu Grunova otázka, zda kaliště jelenů není blízko místa, kde Zur prováděl kejkle, prolétl mu hlavou nápad a okamžitě vycítil, že to je ten, který tak dlouho hledal. Hlučně se rozesmál, hbitě vyskočil na nohy, a když se Grun na něho s údivem podíval, zvolal:

„Už to mám, Grune, už to mám!“

Pln radosti odběhl od ohně a sotva se ocitl před jeskyní, hned k sobě zavolal Arta, Gala a Daga. Poodešel s nimi stranou, a když se všichni posadili do trávy, tiše jim cosi vykládal. Když skončil, všichni souhlasně pokyvovali hlavou a ještě dlouho se mezi sebou o něčem domlouvali.

Všichni čtyři měli pak několik dní mnoho práce.

Sebrali kdejakou kožešinu a neuměle je sešívali dohromady. Nic nedbali na uštěpačné výroky ostatních, že pro tuto práci jsou ženské ruce šikovnější než jejich, do nichž patří oštěp či luk, a ne mrňavá jehla. Ale ani Rian, ani jeho druhové si takových pichlavých poznámek nevšímali a hleděli si svého.

Když byli se sešíváním kožešin hotovi, počali hledat po všech koutech jeskyně jelení parohy. Přitom učinili dobrý objev. Našli skoro celou jelení kůži i s lebkou a parohy. Přenechali ji Rianovi, objeviteli nového plánu lovu.

V nestřeženou chvíli odnesli kůže a parohy potajmu z jeskyně ven. Nikdo nevěděl kam a nikdo také nevěděl, k čemu je budou potřebovat.

Tím skončil Rian s členy své lovecké družiny přípravy pro veliké překvapení, jež celé tlupě nachystal.

Jednoho dne, který si předem určili, vyšel Rian se svými druhy z jeskyně a snažili se co nejrychleji, ovšem nenápadně zmizet z dohledu ostatních. Opatrně se ohlíželi, zda je nikdo nesleduje. Po dlouhém pochodu přišli k jedné skále, kde odvalili několik velikých balvanů, a z dutiny, kterou tím odkryli, vytáhli kožešiny s připevněnými parohy. Poněvadž se jim jeden paroh nedostával, zhotovili jej z pahýlovité větve. Dosti dobře se jim to povedlo, takže z dálky nebyl od pravého k rozpoznání.

Každý z lovců si přehodil jednu stočenou kůži přes rameno a rychle pokračovali v cestě.

Netrvalo však dlouho a začali kráčet velmi opatrně. Přestali mezi sebou hovořit a chránili se způsobit sebemenší hluk.

Tak došli až na pokraj lesa.

Před nimi se rozprostírala široká travnatá rovina s řídkými křovinami. Vzadu se tyčilo několik vysokých stromů, pod nimiž se rozprostíralo hledané kaliště jelenů. Stáli před cílem své cesty.

Opatrně se připlížili až na samý okraj lesa. Skryti za posledními mohutnými kmeny viděli, že se na kališti provalují tři velcí jeleni.

A tehdy se přiblížil okamžik, aby provedli to, co se zrodilo v Rianově hlavě.

Rozvinuli a přehodili přes sebe sešité kožešiny, jeden druhému na nich upravil připevněné parohy a počali se pomalu, velmi opatrně plížit po kolenou k vlhčině. Každý z nich svíral v ruce těžký oštěp.

Dlouho se ve svých maskách plížili travnatou rovinou. Po celou dobu úzkostlivě pozorovali jeleny, obávajíce se, aby jeleni neprohlédli jejich lest a nedali se předčasně na útěk.

Jeleni zprvu žádné nebezpečí nepostřehli. Viděli sice, že se od kraje lesa cosi přibližuje, ale vypadalo to jako jim dobře známí parohatí čtvernožci, i když trochu neohrabaného vzhledu. Zmocnil se jich sice neklid, ale ne strach. Ovšem čím více se maskovaní lovci přibližovali, tím více se neklid jelenů měnil v nedůvěru. A ta se změnila v děsivý úlek, když se lovci, kteří se již doplížili až k poslední křovině, náhle vztyčili a dlouhými skoky se hnali k překvapeným jelenům.

Vyrazili sice jako vystřelené šípy, ale co naplat, ostré hroty oštěpů se již vryly hluboko do těla dvou zvířat, takže učinila jen několik velikých skoků a klesla. Lovci k nim s halasným pokřikem přibíhali a současně s lítostí v očích sledovali, jak třetí, nezasažený jelen – s hlavou vysoko vztyčenou a s parohy nazad skloněnými – pádí po travnaté rovině na svých vysokých štíhlých nohách tryskem, aby se co nejdříve ztratil v houštině na kraji lesa.

Nad ulovenými jeleny stáli mladí lovci s rozradostněnými tvářemi. Byli spokojeni, že se jim přece jen podařilo jeleny přelstít a že se tak stalo novým, poprvé použitým loveckým úskokem.

A Rian? Ten byl hrdý, že to byl on, který tuto lest vymyslel.

Byla to lest, kterou mohou lovci se zdarem provést i jindy a jinde.

V té chvíli Rian ještě ani nedomyslil, že to byl vlastně Zur, který ho přivedl na myšlenku, že maskování není zdaleka tak užitečné při provádění kouzelníkových obřadů jako při zajišťování velkého loveckého úspěchu.

A to bylo také jediné, co se z onoho nového Zurova kouzelného čarování

stalo pro lovce Apiho tlupy trvale prospěšné.



MAMUTI TÁHNOU

Daleko za východním obzorem se s vycházejícím sluncem zrodil nový den, svěží, lahodný a plný vůně jara.

Poslední stíny noci zmizely a jitřní jas se rozléval v neustále silnějších proudech po celém kraji. Se záplavou světla, v níž se tisíce rosných kapiček zajiskřilo démantovými záblesky, rozlévalo se krajem teplo. A v tomto náporu světla a tepla na prochladlý vzduch s bílým ranním oparem nad zvlhlou půdou se probudila uzavřená poupata květů. Rozvinula se pestrá květenství, která se odrážela jako barevné skvrny v nespočetných vzorech od svěží zeleně trav a nízkých křovin.

Ozval se bzukot hmyzu a vrzavé písně kobylek a sarančí. Mezi kameny a trsy trav pospíchali za svým vymezeným cílem mravenci. Od květu ke květu létali třepotavým letem pestře zbarvení motýli. Když se nasytili sladkým nektarem, usedali k odpočinku se široce rozevřenými křídly.

Pod bílou vápencovou skálou, vyčnívající několika příkrými stěnami z travnaté roviny, stálo několik velikých stanových chýší. Jejich jedinou oporu tvořily šikmo do země zapuštěné slabé kmeny stromů, pokryté zvenčí kůžemi ulovených zvířat. Základy chýší byly zpevněny kameny, velikými kostmi a lebkami mamutů, někde dokonce vzhůru trčícími mamutími kly. Prostory mezi kameny a kostmi byly pečlivě ucpány hlínou a drny.

Opodál velkých chýší stála o samotě malá chatrč, obehnaná z jedné strany vysokou zídkou z kamenů a z druhé strany i z boků zídkou nízkou. Chatrč měla také kostru střechy z tenkých kmenů a silných větví stromů, jež byly pokryty kůžemi a zatíženy kameny a dvěma mamutími kly.

Ve velkých chýších žili příslušníci tlupy aurignackých lovců mamutů, kdežto v osamělé chatrči žil pouze kouzelník tlupy Flam.

Před chýšemi plál oheň; jeho plameny byly nepřetržitě živeny silnými suchými větvemi a rozpalovaly ploché kameny vroubící ohniště.

Kolem ohně sedělo několik lovců. Opékali si na horkých kamenech kusy masa. Odřezávali je ostrými pazourkovými noži z těla divokého prasete, které včera ulovili. Zůstali dnes v táboře, poněvadž si potřebovali dát do pořádku zbraně. Bylo nutno přiostřit hroty oštěpů, zasadit je do nových dřev a přiostřit také pazourkové nože nebo vyrobit nové.

Jeden z nich se snažil vyrobit z duté sobí kůstky píšťalu, kterou při lovech tolik potřeboval, neboť tu dosavadní nedávno ztratil.

Kolem chýší a kolem skály se ozývaly hovory žen, které odstraňovaly



kamennými drásadly z kůží ulovených zvířat všechny zbytky masa, tuku a blan. Chvílemi zazněl mezi nimi hlučný smích, chvílemi rozzlobený hlas některé ze stařen, ale většinou si jen mírným hlasem rozprávěly a občas dokonce pouze šeptaly, když neměly jejich drobné klípky zaletět k uším nepovolaných.

Kolem žen se batolilo několik maličkých dětí, zatímco větší skotačily již samy mezi chýšemi. Všem dětem zářila z očí radost a jejich tvářičky, hnědnoucí znenáhla sluncem, krášlily veselé úsměvy.

Muži u ohně nebyli tak bezstarostní. Seděli mlčky, každý zabrán do své práce, ale hlavou všech táhly stejné myšlenky.

„Kdy dnes odešli lovci na zvědy?“ zeptal se pojednou jeden z nich.

„Velmi brzy,“ odpověděl Krum. „Ještě jsem z vrcholu skály střežil tábor, když náčelník Bat rychle odcházel s několika lovci podél řeky k Dlouhé hoře. Zmizeli mi z očí dřív, než vyšlo slunce nad krajem.“

„To se tedy vydali na cestu ještě za ranního šera.“

„Ano, snad chtěli být co nejdříve u cíle své cesty.“

„Nic by nezmeškali, kdyby se vydali na cestu později,“ poznamenal jiný z lovců. „Šero rána, někde ještě plné stínů noci, bývá nebezpečné.“

„Sám dobře víš, že Bat je odvážný a zkušený,“ trochu rozzlobeně řekl nato Krum. „Není to poprvé, co šel Bat tak časně z tábora do našich lovišť, a nikdy se jemu ani jeho druhům nepřihodilo nic zlého.“

Po chvíli na ubezpečení všech ještě dodal:

„A konečně k Dlouhé hoře je přece daleko. Nemohou tu být už teď.“

Lovci tedy zmkli a každý si hleděl jen své práce.

Zatímco lovci u ohně pilně pracovali, vyšel ze své chatrče kouzelník Flam. Byl velmi starý a shrbený. Obličej měl plný vrásek a jeho dlouhé rozcuchané vlasy byly již posypány sněhem stáří. Jen oči mu živě svítily, více však potměšilostí a lstivostí než laskavostí a dobrotou srdce.

Když pečlivě urovnal kožešinu, která přikrývala vchod do jeho chatrče, aby do ní nebylo možno ani tou nejmenší skulinkou nahlédnout, zamířil šouravým krokem k nedaleké řece. Šel pomalu, skoro těžce, ale jeho oči neustále slídily kolem, pronikaly trsy trav, hustými křovinami a ostražitě pozorovaly každý pohyb kolem něho i let ptáků ve vzduchu. Jeho dosud bystrému sluchu neunikl ani ten nejslabší a nejjemnější šelest.

Čím více se blížil k řece, tím měla jeho cesta více oklik a byla obtížnější. Jarním táním sněhu se totiž řeka rozvodnila, vystoupila z břehů, rozlila se daleko široko po krajině a v každé prohlubenině vytvořila mělký rybníček.

Travnaté nebo mechovité pruhy mezi rybníčky byly tak nasáty vodou, že by se do nich zabořily nohy každého, kdo by na ně neopatrně šlápl.

Nebylo tomu tak jen letos. Každého roku zjara přeměňovala řeka širokou oblast kolem svých břehů v močálovitý kraj. A stejně tak tomu bylo na podzim, kdy se po dlouhou dobu řinuly z šedých mraků husté a prudké lijáky, jejichž vodu nestačila řeka svým korytem odvést.

Roční období, kdy se rozvodněná řeka rozlila kolem břehů a vytvářela po značné délce toku rozlehlý močál, bylo pro lovce tábořící nedaleko odtud pod bílou vápencovou skálou velmi významné.

Zjara totiž tudy táhla stáda mamutů k severu a na podzim zase zpět k jihu. Postupovala pomalu, často se na dlouho rozptylovala po kraji, takže jich tu byl stále dosti velký počet.

Právě v místech, kde měli lovci své tábořiště, se široká rovina zužovala a vbíhala do údolí, obroubeného po obou stranách příkrými úbočími kopců. Touto širokou soutěskou, jíž protékala v nesčetných zákrutech řeka, musela tedy mamutí stáda na svém tažení projít. Neměla zde ovšem dost rozlehlý prostor, po němž by se mohla rozptýlit, a za jarních nebo podzimních povodní se tu dokonce mnohá místa změnila v nebezpečné bažiny a močály.

A toho právě lovci vtipně využívali. Připlížili se k stádu a divokým pokřikem mamuty poplašili. Když se dali na útěk, snažili se nějakým chytrým úskokem oddělit některého mladého nezkušeného mamuta od stáda a toho pak hnali k řece. Jen málokdy se stalo, že by jim byl unikl.

Zpravidla zapadl při svém bezhlavém útěku do některé bažiny, do níž se jeho těžké tělo hluboce zabořilo, a nemohl se z ní dostat. Čím více se pak vzpínal a snažil se dostat zpět na pevnou půdu, tím hlouběji zapadal do měkkého bahna. Jeho úzkostný strach o život se brzy měnil v šílenou zuřivost. Tloukl kolem sebe divoce dlouhým chobotem, mohutnými kly rozdíral měkkou půdu před sebou a předními nohama ustavičně hrabal, aby se konečně zachytil něčeho pevného, o co by se mohl opřít a vysvobodit se ze zrádné pasti. Ale jeden pokus za druhém selhával.

Po nějaké době tak usilovného, ale marného snažení po záchraně vyčerpal mamut všechny své síly a zmalátněl. Klesl na bok, pozvedl chobot a začal truchlivě troubit. Na tu chvíli lovci čekali. Bylo to pro ně znamení, že mohou na huňatého obra k smrti udolaného bez nebezpečí zaútočit. S jásavým křikem se na něho vrhli ze všech stran a počali ho ubíjet kameny, oštěpy a šípy. Mnohokrát tímto způsobem mamuta ulovili a pak bylo vždy u ohňů v jejich táboře pod vápencovou skálou dlouhou dobu hlučno a veselo.

Letos však se jarní tah mamutů nějak opozdil. Proč, to nevěděli.

Vycházeli nyní téměř denně podél řeky k jihu, aby pozorovali z jednoho vzdáleného, dlouhého a vysokého kopce, z něhož byl rozhled daleko široko po kraji, zda mamutí stáda již konečně táhnou.

Zatím se pořád vraceli s neradostnými zprávami. Spatřili sice několik menších stád, ale všechna zamířila jinam a brzy se jim ztratila z očí.

Flam se pomalu a opatrně plouhal podél rozvodněné řeky, ale marně se snažil na některém místě dosáhnout jejích břehů, porostlých vrbovou houštinou. Chtěl si ostrým pazourkovým nožem nařezat trochu prutů, jimiž by ucpal malou díru ve střeše své chatrče, než na ni hodí kus kůže a zatíží ji kamenem.

Dostal se do končiny, kde byla všude kolem samá voda, takže nikde nemohl najít kousek suchého místa, po němž by přešel k vrbovému houští. Kusy kožešin, jimiž měl obalené nohy, měl už skrz naskrz promáčené. Studily ho a mrazivý pocit chladna zachvátil brzy celé jeho tělo.

Obrátil se proto a zamířil nazpět k táboru.

Jen jednou se na chvíli zastavil, a to když před sebou spatřil rozpadlou kostřičku nějakého mladého hlodavce. Rychle se sehnul, vzal z hromádky kostiček několik obratlů a lebku, strčil je do koženého pytlíku, který měl připoutaný u pasu, a spokojeně kráčel dál. Vždyť ten nález obohatí jeho sbírku podivných věcí, které všude sbíral a ukládal ve své chatrči, aby je v příhodný čas použil při svém čarování, nebo aby z nich zhotovil nevídané, tajemnou silou obdařené náhrdelníky a talismany.

Když došel kouzelník Flam do tábora, neuchýlil se hned do své chýše, nýbrž zamířil k ohni. Usedl mezi lovce, ale co nejblíže k plamenům, aby sálavé teplo rychle rozehřálo jeho zkřehlé tělo a vysušilo mu promáčené kožešiny na nohou.

Mlčel, na nikoho se ani nepodíval, a mlčeli i lovci.

Ozývaly se jen jemné údery, když některý lovec drobným otloukáním odštěpoval a přiostřoval hranu pazourkového nožíku, hrot oštěpu nebo vrtáčku.

Náhle se rozlehl táborem křik dětí. Muži zvědavě zdvihli hlavu od práce a hned jásavě vykřikli, když viděli, jak hoši s radostnými výkřiky běží v ústrety objevivším se lovcům. Vraceli se do tábora s rozčtvrceným divokým koněm, jehož dnes ulovili.

„Už se vrátil Bat?“ ptali se hned o překot lovci, jen co došli k ohni a shodili kusy masa z beder.

„Je ještě příliš brzy, než aby tu mohl být Bat s lovci zpět,“ odpověděl Krum. „Můžeme je čekat až v době, kdy bude slunce zapadat za támhlety

lesy.“

„Jsem zvědav, přinesou-li dnes dobrou zprávu,“ prohodil jeden z lovců.

„Snad přinesou,“ odpověděl Krum. „Však už přišel čas, kdy mamuti táhnou naším krajem.“

„Už brzy přijdou,“ dotvrzoval Nam, starý lovec, jehož tvář i hruď byly pokryty jizvami. „Když jsem byl před několika dny s Batem na Dlouhé hoře, zahlédli jsme několik malých stád, zatím však nezamířila k našemu táboru.“

„Nejsou toho příčinou nějaké kouzelné síly, které odvádějí mamuty jinam?“ zeptal se jeden mladý lovec. V tom okamžiku se vztyčil kouzelník Flam a se zamračenou tváří rozzlobeně vykřikoval:

„Nikdo v celém dalekém okolí nezná mocnější kouzla, než která znám já! Mou kouzelnou moc nemůže nikdo jiný překonat. Ale jen já určuji čas, kdy musí být kouzlo provedeno, aby působilo plnou silou, nezvratitelně a nepřekonatelně.“

Poté odcházel dlouhými kroky od ohně a po chvíli zmizel ve své chatrči.

„O moci jiných kouzelníků jsi neměl před Flamem mluvit,“ řekl Nam mladému lovci. „Nerad taková slova slyší, vzbuzují v něm hněv.“

„Nechtěl jsem, aby ho moje slova rozzlobila,“ bránil se mladý lovec. „Vždyť vím, že Flam umí čarovat a že pomáhá svými kouzly celé naší tlupě.“

„Flam nejen zná mocná kouzla,“ prohodil Nam, „ale vymýšlí i nová.“

„Nová?“ dychtivě se ptali lovci.

„Ano, nová,“ přisvědčoval Nam.

„Víš jaká?“ vyzvídali lovci.

„Vím o tom jen málo.“

„Pověz aspoň to, co víš!“

„Tak poslouchejte! Není tomu tak dlouho, snad od té doby měsíční srpek dorostl na noční obloze v úplněk asi tolikrát, kolik mám prstů na ruce, když mne Flam požádal, mohl-li bych mu dát několik vlčích zubů. Věděl, že jsem zrovna ulovil vlka a že jsem si schoval jeho zuby, z nichž jsem si chtěl udělat náhrdelník.

Neměl jsem mnoho chuti vyhovět jeho přání, ale také jsem nechtěl, aby na mne padl Flamův hněv. Proto jsem přece jen vybral několik zubů a zamířil jsem s nimi k jeho malé chýši.

Nechtěl jsem do ní vstoupit. Vím, že to Flam nemá rád. Proto jsem na něho zavolal. Nikdo se však zvnitřku neozýval. Chvíli jsem čekal a pak jsem zavolal znovu. Ale zase se nikdo neozval.

Kdybych sám nebyl viděl, že Flam před chvílí do chatrče vstoupil a že už

z ní nevyšel, mohl jsem se domnívat, že v ní opravdu není, že někde bloudí krajem a hledá, co potřebuje ke svým kouzlům. Proto jsem zavolal ještě jednou a prohlásil současně, že nesu vlčí zuby. To pomohlo.

Hned se z chýše ozval hlas, který mne zval, abych vstoupil dovnitř. Nebyl jsem tomu rád. Jako všichni, tak i já se jeho chatrči raději vyhnu nebo kolem ní rychle přejdu.

Již jsem chtěl zavolat, že mu nechám vlčí zuby na velkém bílém balvanu před vchodem, když mne Flam opět neodbytně pozval dovnitř. Co tedy zbývalo, než vejít. Opatrně jsem odhrnul bizoní kůži, která kryje vchod, a vstoupil jsem. Uprostřed plápolal malý ohníček a u něho na velkém plochém kamenu seděl Flam.“

Nam se odmlčel, jako by si v mysli spřádal vzpomínky, co bylo dál.

„Vyprávěj, Name, dál, rychle vyprávěj!“ pobízeli ho lovci, plni zvědavosti a dychtivosti.

„Nuže, poslouchejte! V jedné ruce držel Flam úlomek mamutího klu a v druhé ruce



ostré pazourkové rydlo. Oboje odložil, když jsem mu podával vlčí zuby. Zálibně si je prohlížel a pak je uložil do tmavého kouta, plného nejrozmanitějších podivných věcí.

Když usedl znovu na kámen u ohníčku a vzal opět do rukou úlomek mamutího klu, zeptal jsem se ho, co hodlá z něho vytvořit. Zašklebil se a upřeně se na mne zahleděl. Jeho oči zrovna píchaly. Byl jsem proto rád, když přiblížil úlomek mamutího klu k ohni a já se mohl vyhnout jeho očím. V matné záři plaménků ohníčku jsem rozpoznával, že z úlomku klu je hrubě vyřezaná soška mamuta, kterou Flam stále ještě ostrým rydlem propracovává.

Ale jen zcela malou chvíli jsem mohl hledět na sošku. Pojednou ji Flam rychlým trhnutím ruky vzdálil od ohně a se zamumláním, že pro blaho tlupy připravuje nové zaklínání, které nám zabezpečí bohaté úlovky mamutů, obrátil se ke mně zády a počal dál pracovat rydlem na sošce. Čekal jsem napjatě, zda mi Flam ještě něco poví, ale když stále mlčel a zaměstnával se jen úpravou tvaru sošky mamuta, tiše jsem vyklouzl z chatrče a byl jsem rád, když jsem ji měl daleko za zády. A to je také vše, co vím.“

Lovci zůstali tiší jako očarováni a každý z nich asi přemýšlel o smyslu nového kouzla, které pro ně Flam chystá.

Rovněž starý Nam mlčel.

Bylo tedy kolem ohně ticho. Jen smolné větve praskaly a plameny, které chvílemi vyšlehovaly vysoko, vyhazovaly nad ně roje jisker zhasínajících dříve, než dopadly k zemi. Ploché kameny vroubící oheň se přikládáním dalších větví stále více rozpalovaly, takže počaly sálat žhavé teplo.

Když jeden z lovců, který seděl nejblíže ohně, ucítil, že kameny již mají správný žár, přerušil mlčení všech a radostně zvolal:

„Oheň rozpálil kameny, bude se na nich dobře opékat maso. Však už mám žaludek prázdný a svírá ho hlad.“

Hbitě vyskočil na nohy, přistoupil k rozčtvrcenému tělu uloveného divokého koně, odřízl z kýty ostrým pazourkovým nožíkem plátek masa a hodil ho na jeden z rozpálených kamenů. Maso zasyčelo, zvedl se nad ním obláček páry a hned nato se koldokola šířila vůně opékaného masa. A ta byla tak neodolatelně lákavá, že jí ostatní lovci také podlehli.

Jeden po druhém odřezávali kousky masa z uloveného koně a na žhavých kamenech je postupně opékali, a to nejen pro sebe, nýbrž i pro ženy a děti, které se sem zatím seběhly. Všem neobyčejně chutnalo, při kousání spokojeně pomlaskávali a nic nedbali, že je maso někde až dočerna připáleno.

Když všichni zahnali hlad, vrátily se ženy k práci a dětí se rozběhly k svým hrám. Muži, kteří se vrátili z lovu, šli odpočívat do chýší, takže u ohně zůstali jen ti, kteří od rána opravovali zbraně a nástroje nebo vyráběli nové. Plný žaludek vykouzlil jim na tvářích nejen usměvavou spokojenost, ale byl též příčinou, že se jich zmocnila slabá malátnost, touha ulehnout kolem ohně a trochu se pobavit hovorem.

A tak se také jeden po druhém natáhli kolem ohně a hovořili o všem možném. Vzpomínali na dobrodružství při lovech, na hrdinské činy a na nehody nebo úrazy, které jim zůstaly na těle nesmazatelně vryty v podobě jizev. Nezapomínali ani na příhody, které slýchávali z úst starců. Pak se jejich rozhovor stočil na slavnostní tanec při různých magických obřadech a tehdy Krum prohodil:

„Jestliže kouzelník Flam vyřezal z kusu mamutího klu sošku mamuta, bude soška jistě důležitým předmětem nového čarodějného kouzla, které připravuje."

„A protože soška představuje mamuta, bude to určitě zaklínání, které nám má přinést štěstí při lovech mamutů," dodal starý Nam.

„S tvými slovy souhlasím," řekl Krum a pokyvoval hlavou. „Myslím, že nebude dlouho trvat a Flam své nové čarování provede."

„Bude tomu asi tak," zašeptal Nam. „Sošku již Flam asi dávno dokončil, zbývá tedy jen provést kouzelný obřad."

„Bude-li zaklínání opravdu účinkovat," prohodil jiný z lovců, „ulovíme mnoho mamutů."

„Mnoho mamutů znamená mnoho masa a morku," spokojeně si pochvaloval přitloustlý Ham. „To nás tedy čekají dobré časy."

„Myslíš jen na své břicho, které ti narůstá na tučném těle rychleji než svaly," řekl mu s úsměvem Trog. Byl to sice už starší lovec, ale stále ještě krásné, štíhlé postavy, prozrazující sílu a mrštnost v dokonalém souladu. Více pro sebe než pro ostatní jako dodatkem ještě zamručel:

„Co nám pomohou všechna kouzla, není-li zvěř v lovištích nebo nedovedeme-li ji přemoci silou nebo chytrostí?"

To byla odvážná slova. Kdo je zaslechl, podíval se na něho s údivem. Nedovedli si dosud rozumně vysvětlit mnohé jevy v přírodě, zvláště příčiny tahu zvířat nebo působení živlů, a tak věřili rozmanitým pověrám a všelijakému čarování. Proto s bázní v očích mlčeli, jen starý Nam mu se zamračenou tváří řekl:

„Nejen naše zkušenost a chytrost zabezpečují tlupě potravu, ale především kouzla. Tak tomu bylo vždy a tak je tomu i nyní."

Trog se ušklíbl, ale mlčel. Neodvážil se už nic namítat.

Po chvíli se zvedl, usedl na kámen opodál a ostrým pazourkovým nožíkem začal znovu přiostřovat hrot dýky, kterou si zhotovoval z kosti jeskynního lva.

Po něm se brzo zvedli další, když hovor uvázl. Rovněž pokračovali v práci, takže se kolem ohně v krátké době opět ozýval jemný ťukot, při kterém se v rukou lovců vytvářely nové zbraně či nástroje anebo ze starých a opotřebovaných vznikaly zase ostré, špičaté a znovu upotřebitelné.

Čas rychle plynul a schylovalo se k večeru.

Slunce již stálo blízko obzoru, když poslední skupina lovců, jež zrána vyšla do kraje za zvěří, dorazila zpět. Jen lovci s náčelníkem Batem se dosud nevrátili z dnešní výzvědné cesty za mamuty.

Slunce zatím zapadlo za lesy daleko na západním obzoru a večerní šero se znenáhla kladlo na tábořiště lovců mamutů a celý širý kraj.

Kolem ohně bylo velmi živo.

Všichni lovci se znovu shromáždili a stáli či seděli kolem ohně. Jeho plameny byly bohatě zásobeny smolnými větvemi smrků a borovic, takže šlehaly vysoko k ztemnělé obloze, na níž se počaly mihotat světelné body hvězd. Opodál seděly v hloučcích ženy a vykládaly si o starostech dne i o svých dětech, které již spaly v chýších, unaveny drobnou prací, kterou pomáhaly svým mámám, ale hlavně celodenním dováděním.

Lovci mezi sebou hlučně hovořili a pouze ti, kteří se vrátili z lovu nejpozději, hltavě pojídali polosyrové maso, jen rychle na kamenech trochu opečené.

Všichni nedočkavě čekali na návrat náčelníka a jeho druhů.

Kouzelník Flam seděl mezi nimi. Neúčastnil se hovoru, jen upřeně hleděl do ohně. Bedlivě však naslouchal a neuniklo mu ani jediné slovo.

Najednou přiběhl jeden z lovců, který byl na stráži, a radostně vykřikl:

„Náčelník Bat se už vrací.“

Táborem se rozlehl jásot a nesl se tichým večerem daleko do kraje. Než dozněl, stál už Bat se svými druhy u ohně.

„Neseme dobrou zprávu,“ volal hlasitě. „Viděli jsme z vrcholu Dlouhého kopce veliké mamutí stádo a než jsme se vydali nazpět do tábora, objevilo se na obzoru druhé, menší. V brzku potáhnou kolem nás, neuhnou-li od řeky.“

Na ta slova jako by Flam čekal. Vymrštil se z kamenného sedátka, a ozářen plameny ohně, ječivě volal:

„Nevyhnou se nám! Nevyhnou! Znám nové kouzlo. Včera v noci jsem je

zkoušel ve své chatrči. Sám jsem je musel provést, žádné cizí oko je nesmělo spatřit, aby nezeslabilo jeho účinek. Že má čarovnou moc, o tom svědčí Batova slova, že mamuti již táhnou do jiných pastvišť. To dokázalo mé kouzlo. Kouzlo tak zázračné, že ovládne vaši největší lovnou zvěř, mohutné mamuty.“

Lovci překvapeně a vzrušeni hleděli na Flama. Stáli bez hnutí a z úst jim nevyšlo ani nejmenší zašeptnutí.

Flam v tu chvíli stál tiše a bez hnutí. Jen z očí mu sršely záblesky toho, čím vřelo jeho nitro. Trvalo to však jen okamžik. Náhle se kolem sebe rozhlédnul, napřímil svou shrbenou postavu, zvedl ruce vysoko nad hlavu a vzrušeně volal:

„Ještě dnes večer provedu u Ohně před všemi kouzelné zaklínání, které donutí mamuty, aby táhli kolem naší řeky, kolem našeho tábořiště a nezmizeli někde v širé stepi. Vy, lovci, připravte se na to! Pomalujte si tělo žlutou a červenou hlinkou! Ozbrojte se oštěpy a luky! A až se měsíc objeví na ztemnělé obloze, shromážděte se opět zde u ohně!“

Domluvil a hned spěchal šouravými kroky ke své chatrči. Než v ní zmizel, rozprchli se od ohně všichni lovci, aby splnili Flamův příkaz. Mezi nimi byl také Bat, náčelník tlupy.

U ohně zůstal jen starý Nam. Měl zde plno práce. Nejprve shrnul žhavé uhlíky doprostřed ohniště. Pak odskočil k odpadkové jámě, kde si vybral několik roztříštěných mamutích kostí a v náručí je přinesl k ohni. Jedním koncem je opřel o kameny vroubící ohniště a druhý konec zastrčil do žhavých uhlíků. Potom si ještě přinesl velikou náruč suchých smolných větví, které téměř denně sbíraly ženy s dospělými hochy a dívkami po celém okolí a ukládaly na hromadu pod převislou skálu, kde byly chráněny před deštěm.

Oheň pokládali lidé za svého ochránce, přítele, a dobře věděli, že jej mohou udržovat jen suchými větvemi. Pouze do těch jako by se chtivě zakusoval a vysoko šlehajícími plameny jako by projevoval svou radost a vděčnost.

Starý Nam se o oheň dobře postaral. Protože Flam měl u něho provést životně důležité čarování, zajistil ohni, aby byl dlouho živen tukem z kostí a smolou z větví.

Když za vzdálenými lesy počal vystupovat z vesmírných hlubin stříbrný kotouč měsíce, přicházeli k ohni první lovci. Měli pomalovaný obličej a tělo všude tam, kde je nepokrývala kožešina. V rukou třímali oštěpy nebo luky.

A než se měsíc zcela vyhoupl nad obzor, aby nastoupil noční pouť po ztemnělé obloze, byli už u ohně všichni i s náčelníkem Batem.

Plameny ohně šlehaly vysoko a žlutočerveným světlem ozařovaly pomalované lovce, kteří se odvažovali mezi sebou hovořit jen šeptem. Byli vzrušeni, plni nedočkavosti a zvědavosti, kdy se u ohně objeví kouzelník Flam.

Nečekali dlouho. Když ho uviděli vycházet z jeho chatrče, všichni strnuli napětím.

Zprvu se jim jevil jako podivná monstrózní silueta, která se pomalu a těžce posunuje vpřed. Čím blíže však přicházel k ohni, tím zřetelněji bylo možno rozpoznat, že přichází v novém maskování, v kterém ho lovci nikdy předtím neviděli. Přes hlavu měl přehozen kus staré a už vetché mamutí kůže, vytvářející na něm podivnou masku. Volně mu pokrývala ramena, vzadu polovinu zad a vpředu mu sahala prodlouženým úzkým pruhem až ke kolenům. Celé tělo vyjma pasu měl pomalované tmavou hlinkou. Zato ruce měl natřené bílou hlinkou od ramen až ke špičkám prstů, takže se nápadně odrážely od tmavého těla i od tmy pozdního večera. Nepohybovaly se mu při chůzi podle těla, nýbrž trčely před ním v předpažení s poněkud zdviženým předloktím.

Když takto upravený kouzelník Flam došel k ohni, postavil na jeden balvan malou sošku mamuta. Byla to ta, kterou nedávno vyřezal z úlomku mamutího klu. Pak odstoupil o několik kroků zpět, trochu se přihrbil a natáhl ruce dopředu. A jak mu tak trčely mrtvolně bílé ruce v mírném oblouku a mezi nimi se komíhal visící pruh kůže, bylo všem shromážděným lovcům zřejmé, že kouzelník Flam bude provádět čarovné obřady v masce mamuta.

A skutečně. Začal drobnými tanečními krůčky poskakovat před balvanem se soškou mamuta a tiše si přitom prozpěvoval táhlou melodii. Pak prodlužoval kroky v stále delší skoky a při každém vyrážel z hrdla ječivý skřek. Náhle přestal skákat a obcházel šoupavými kroky sošku v kruzích, zprvu velkých, pak čím dál tím menších, neustále přitom cosi mumlaje. Když dokončil nejmenší kruh, otočil se k sošce zády a pomalými kroky, při nichž klátil hlavou a celým tělem ze strany na stranu, se od ní vzdaloval.

Přibližoval se k přihlížejícím lovcům, aby na nich nepozorovaně sledoval, zda už začali podléhat kouzlu obřadu a zda je plně prožívají s ním. Někteří z nich byli tak citliví, že obzvlášť snadno podléhali magickým obřadům, a jako u vytržení svírali dokonce oštěp pevněji v rukou, neboť v maskovaném Flamovi neviděli nyní pouze kouzelníka své tlupy, ale opravdového mamuta, největší a pro ně nejžádoucnější lovné zvíře.



Když Flam prošel kolem celé řady lovců, znovu se obrátil k mamutí sošce čelem, silně zadupal a chodidly, obalenými kusy kůže, několikrát na místě rychle zašoupal. Zvedl se drobný obláček prachu a na zemi se objevila malá ploška uhlazené půdy. Pak udělal krok a opakoval zadupání i zašoupání nohama. Tuto proceduru provedl při každém dalším kroku a stejně tak při krocích nazpět, jimiž se vracel k místu, z něhož vyšel.

Na něm se na okamžik zastavil zcela nehnutě.

Najednou začal přešlapovat z nohy na nohu a klátil se současně ze strany na stranu. Při troše bujnější fantazii vypadal ve svém primitivním přestrojení docela jako nějaký starý osamělý mamut. Ten dojem se zvyšoval tím, že Flam držel po celou dobu bíle natřené ruce dopředu v mírném oblouku, jako by to byly mamutí kly.

Když Flam začal ještě tiše prozpěvovat, počalo se zmocňovat lovců podivné rozechvění. Ve stejném rytmu začali přešlapovat z nohy na nohu a

podle Flama klátili tělem ze strany na stranu. Někteří z nich potřásali přitom zbraněmi v rukou. I pochybovačný Trog podlehl v té chvíli tajemnému očarování a natřásal se jako ostatní, ba občas se mu vydral z hrdla chraplavý skřek.

Ale než mohlo vzrušení lovců propuknout plnou silou, Flam ještě naposled vystoupil. Přiskočil k balvanu se soškou, vztyčil ruce vysoko nad hlavou a skřehotavým hlasem na ni volal:

„Ty i tvoji druhové budete poslušní mých slov, protože jsou mocnější než vaše síla a mohutnost! Půjdete cestou, kterou já vám vyberu! Budete následovat mé šlépěje, ať vedou kamkoli!“

Jak to dořekl, učinil krok nazad a dostal se na stopu, kterou nedlouho předtím vtiskl nohama do země. Pak opět ustoupil o krok a co tak pomalu našlapoval z místa jedné stopy do druhé, znovu se kolem dokola nesl jeho vzrušený hlas:

„Neodoláš ani ty, ani tvoji druhové! Neodoláte mému volání, protože jsem mocnější než vy. Potáhnete po stopách, které jsem vám předurčil! Půjdete jen po nich, jako já teď kráčím po svých stopách. Jiné cesty pro vás není a nebude!“

Nato začal opět poskakovat před mamutí soškou, a to stále rychleji a vášnivěji a z hrdla se mu draly zvuky drsného zpěvu. K němu se postupně přidávali jeden lovec po druhém a zanedlouho vířili všichni v divokém tanečním reji. Jejich výkřiky se nesly daleko tichem noci, zalité měsíčním světlem…

Asi 24 000 let uplynulo od chvíle, kdy kouzelník Flam provedl poprvé obřad, který měl pomoci pravěkým lidem, aby jejich lovy na mamuty byly úspěšné. Jistě jej ještě mnohokrát opakoval a po něm snad i ten, jehož v kouzelnictví vycvičil, aby nastoupil po jeho smrti na jeho místo. Lovci tehdy z velké většiny věřili více magickým obřadům před soškou mamuta, než své vlastní zdatnosti a zkušenostem nabytým při lovech největší zvěře té doby.

Nejspokojenější byl z toho jistě Flam. Stačilo mu chytře využít své znalosti a zkušenosti ze způsobu života mamutů a spojit je s pozorováním hlídkujících lovců, aby mohl dosti přesně zjistit začátek tahu mamutů. Potom obezřetně určil den, v němž bylo třeba provést kouzelný obřad tak, aby jeho následek na všechny náležitě zapůsobil.

A nejen to! Vymýšlel si nové formy obřadu, i když neměly a ani nemohly mít sebemenší vliv na výsledek lovu mužů tlupy, a to jen proto, aby jimi překvapoval a získával tím – nejen Flam, nýbrž každý jiný kouzelník – větší

vážnost mezi všemi členy tlupy. A povznést svou vážnost občas velmi potřeboval každý kouzelník, hlavně v dobách, kdy delším pobytem tlupy na jednom místě zvěře v lovišti valem ubývalo a lovci se čím dál tím častěji vraceli bez úlovků.

Nevím však, to opravdu nemohu vědět, zda příběh, který jsem ti, milý čtenáři, právě vylíčil, se skutečně takto udál. K jeho napsání mne totiž inspirovala jen malá soška mamuta, vyřezaná z kousku mamutího klu, která byla nalezena už před mnohými léty na tábořišti aurignackých lovců mamutů v Předmostí u Přerova na Moravě. To tábořiště nebylo nijak bezvýznamné, protože je proslavené ještě dnes po tolika tisíci letech po celém učeném světě.

A tak nechť povídka, která podle studia všech nálezů vystihuje co nejpravděpodobněji zvyklosti života těchto lovců, je nám na ně trvalou památkou.

ČERNÝ KÁMEN

Je tomu již dávno, co na zalesněné návrší, které se zvedalo příkrými svahy z roviny nad soutokem dvou řek, dorazila tlupa lidí starší doby kamenné. Svalnatí a osmahlí muži, natož pak jejich ženy s dětmi, byli již dlouhým putováním velmi umdleni, a tak se neklidně rozhlíželi po kraji, který se před nimi rozprostíral široko daleko. Nad tím, co uviděli, se nadmíru zaradovali.

Po planinách táhlo několik mamutů. V bažině u břehu jedné z řek se provalovali divočáci, na travnaté rovině se páslo pár bizonů a kolem nich se právě přehnalo s větrem o závod stádo divokých koní. Vysokou trávou mezi křovisky uviděli se plouhat srstnatého nosorožce, který odtud vyplašil mohutného jelena s nádherným parožím tak obrovským, že mu nedovolovalo, aby mohl vběhnout do hustého lesa.

Znavené ženy z toho nic nevnímaly. Usedaly do stínu lískových křovin a nejmenší děti jim usínaly v náručí. Zato mužům se rozzářily oči nadšeným vzrušením. Tím projevovali, že to byli především lovci, jimž byl lov hlavním smyslem – hlavní náplní života. Na bohatosti jejich lovecké kořisti závisel rozkvět, zdraví a štěstí celé tlupy. Když nemohli dlouho nic ulovit, vplížily se do jejich tábora hlad, nemoce a s nimi smutek a starosti. Pak ani kouzelník tlupy nedovedl nikomu pomoci. Jak nebyla kolem tábora zvěř, nemohli tam dlouho vydržet. Proto už také před několika dny opustili svůj starý domov a vydali se na cestu, aby si našli nový, plný zvěře a mohli užívat všechny radosti života.

Při pohledu na krajinu kolem se okamžitě rozhodli, že zde zůstanou.

Na konci návrší blízko jeho příkrých svahů si v krátké době postavili několik stanových chatrčí. V každé planul oheň, největší však plál mezi chatrčemi. U něho se lovci scházeli, u něho si vyprávěli nebo domlouvali příští lovecké výpravy, u něho také vyráběli své kamenné nástroje.

Bylo to pro ně ohromné a příjemné překvapení, když krátce po utáboření našli nedaleko svého sídliště veliké množství pazourkových hlíz, které sem zdaleka dopravil severský ledovec. Pazourek, to byla pro ně nejdůležitější a nejvítanější surovina pro výrobu nástrojů a zbraní. Ze žádného jiného kamene nebylo možno vytlouci tak ostré a tak dokonalé předměty jako právě

z pazourku. A tak se od té doby neustále ozýval kolem ohně klepot, který jako zvučná a radostná píseň doprovázel zrod ostrých pazourkových nožů a nožíků, hrotů, rydel, vrtáčků a drásadel.

Zatímco někteří muži vyráběli tyto kamenné nástroje, jiní lovili.

Na stezkách k napajedlům vykopali veliké a prostorné jámy, které pečlivě zamaskovali větvemi a drny. Nejednou v nich ubili mladého nezkušeného mamuta, který se do některé z nich zřítil. Nebo přepadali znenadání stáda bizonů, divokých koní a některé z nich dovedně zaháněli do močálů, kde je zdolávali oštěpy a šípy. Jindy se plížili k divočákům, tiše a opatrně, aby pojednou s křikem vyrazili a zasypali odrostlejší sele, které si vyhlédli, ostrými hroty svých zbraní. Téměř vždy se vraceli s bohatým úlovkem. Proto zpravidla všichni uléhali k spánku s plným žaludkem, spokojeni a šťastni.

Ale ani ženy nezahálely. Ve chvílích, kdy se nezabývaly stále stejnými, ale nepostradatelnými domácími pracemi, procházely hájem, který se rozkládal všude kolem hned za jejich chatrčemi, a hledaly v něm různé rostlinné plody, hlízy nebo sladké kořínky i jedlé houby. Pilným sběrem těchto plodin příjemně zpestřovaly masitý jídelníček. A oči žen zářívaly štěstím teprve tehdy, když viděly, jak tváře jejich dětí rozkvétaly zdravím, když slyšely jejich veselý křik a smích znít kolem po celý den.

Den plynul za dnem a jeden za druhým se nenávratně ztrácel v nekonečné propasti minulosti.

Tak jako vždy odešla dnes část lovců na lov. Jiní zůstali u ohně a vyráběli nástroje, popřípadě zbraně, nebo alespoň odštěpovali z pazourkových hlíz dlouhé úštěpy, z nichž právě vytvářeli všechny potřebné předměty jak pro domácí práce, tak pro lov zvěře.

Slunce se již sklánělo k západu a nastával tichý vlahý večer.

Všichni seděli kolem ohně a v popelu nebo na rozpálených kamenech vroubících ohniště si opékali maso z uloveného divokého koně. Když se najedli, odešly ženy s dětmi od společného ohniště a uložily je v chatrčích ke spánku. U ohně zůstali jen muži. Někteří seděli na plochých kamenech, jiní ulehli na zem, a protože byli všichni sytí a spokojení, brzy se hlučně rozpovídali.

Lovci vychloubačně vyprávěli, jak ulovili dnešního divokého koně, jak ho chytře přelstili a jak brzy padl pod jejich oštěpy. Pak vzpomínali na lovy minulé, na hrdinství některých z jejich druhů, na zranění nebo na smrt při lovech, v bojích s nepřátelskými tlupami. Hovořili o nových kouzlech svého čaroděje, ale o tom jen tiše, skoro šeptem, neboť byli přesvědčeni, že o

těchto tajných a tajemných věcech není radno mluvit hlasitě. Proto raději brzo stočili své řeči na jiná témata.

Chválili své nové loviště, jak je bohaté zvěří, různými plody a jak oplývá pazourkovými hlízami, které tolik potřebují. Vzpomínali i na různé veselé příhody, které se přihodily některým jejich druhům a které vždy znovu vzbuzovaly smích všech přítomných.

V hlučném rozhovoru si ani nepovšimli, že se přihnala obrovská černá mračna.

Potáhla už celou oblohu a zakryla na ní hvězdy, které již začaly v pozdním večeru jasně svítit. Teprve žlutavý přísvit, jenž se najednou objevil nad celým ztichlým krajem, jako by byl předzvěstí čehosi děsivého, vyrušil lovce z jejich zábavy. Rychle se zvedali a spěchali se ukrýt do chatrčí.

Sotva v nich zmizeli, zvedl se vítr a v nárazovitých náporech zaútočil na vše, co mu stálo v cestě. Mohutné lesní stromy šuměly, skřípaly a některé jejich suché větve s třeskotem praskaly a odlamovaly se od kmenů. Větve houštin se bezmocně skláněly až k zemi a z nich urvané listí tančilo ve vzduchu v bezuzdném víření. Stébla porostů rákosu na březích řek a močálů bičovala bez přestání hladinu vody, takže se perlila drobnými kapičkami.

A vítr stále sílil. Pořád více funěl a vyl, ječel a řval, úpěl a sténal.

Po delší době náhle utichl.

A v té chvíli prošlehl černými mraky první klikatý blesk, hned za ním druhý a třetí. Vzápětí se jimi rozhořela celá tmavá obloha a hukot hromů burácel nepřetržitě celým krajem.

Netrvalo dlouho a z černých mračen se spustily na zem takové spousty vody – ne v dešťových kapkách, nýbrž v nepřetržitých proudech – že zaplavily návrší a prudce stékaly po svazích dolů, vyrývajíce v nich hluboké úžlabinky.

Teprve dlouho po půlnoci lijavec nadobro ustal.

Vítr, který se znovu zvedl, roztrhal zbylá mračna a jejich cáry odvál z viditelné oblohy daleko za obzor.

Slunce se na východním obzoru už vyhouplo z kolébky růžových a zlatých červánků. Pod jejich paprsky se rozzářily na listech vodní kapičky duhovými barvami, rozvíraly se pestré květy a probouzeli se všichni spáči z nočního odpočinku.

Vrzavé písně saranče, kobylek a cikád se rozezvučely v travinách a křovinách, jásavé písně ptáků zaznívaly z korun stromů a všechny hlasy se proplétaly a spojovaly v radostný hymnus, oslavující východ slunce a

zrození nového dne.

Vše se probouzelo k životu.

Z nočního klidu se pomalu vytrhoval i tábor lovců mamutů.

Noční bouře jim nedala dlouho usnout, proto si ráno trochu přispali. Ale ne dlouho. Brzo byli všichni v plné práci.

Někteří muži prohlíželi chatrče, aby opravili všechny škody způsobené noční bouří, jiní upravovali ohniště, které vítr rozmetal a liják zalil, jiní se chystali vyjít na lov.

Ženy, dívky a hoši se rozběhli do lesa a snášeli k ohni, který na upraveném ohništi znovu zaplál, smolné větve. Pokud byly úplně suché, plameny je s praskotem rychle spalovaly a po chvíli je měnily v hromadu žhavých uhlíků. Vlhké dřevo jen nepříjemně čadilo, a proto je skládali kolem ohniště, aby na denním slunci nebo od plamenů ohně nejdříve důkladně proschlo.

Malé děti se brouzdaly mokrou trávou a radostně výskaly u každé kalužiny. S křikem do nich vbíhaly a dupaly nožkama, až se voda rozstřikovala na všechny strany. Uklouzla-li některému z nich nožka a mrňavý človíček sebou plácl do vody, rozlehl se kolem něho veselý smích, který se měnil až ve škodolibý jásot, když se malý nemotora zvedl, vyběhl z kaluže a otřepával se na jejím okraji jako malý psík.

Najednou zazněl od ohně ostrý hvizd.

To Gam, náčelník tlupy, svolával lovce, kteří s ním měli dnes vyjít na lov. Když se všichni sešli a přezkoušeli, zda mají kamenné hroty oštěpů a šípů dobře upevněny, řekl jim Gam:

„Půjdeme k Černému močálu. Viděl jsem tam nedávno mnoho stop a už dlouho jsme tam nelovili.“

Lovci souhlasně pokyvovali hlavou a zcela připraveni čekali, až jim dá Gam každým okamžikem pokyn k odchodu. Ten však kupodivu ještě otálel, stál nerozhodně a mlčel, jen upřeně hleděl na malou nízkou chatrč, stojící stranou ostatních. Lovci hned pochopili, proč Gam vyčkává s odchodem.

V pravou chvíli, když už začali být všichni trochu netrpěliví, protáhl se z nízké chatrče malým otvorem, pokrytým vlčí kožešinou, starý Mog, kouzelník tlupy. Shrbené tělo, pomalované žlutými a červenými čárami, vlnovkami a kroužky, měl zahalené do medvědí kůže a na krku mu chrastil náhrdelník z vlčích a liščích zubů. V jedné ruce nesl plochý kámen a v druhé hrst suchých bylin, které ve chvíli, když došel k ohni, vhodil do plamenů.

Zatímco bílý dým z nich stoupal do výše, Mog poklekl, vyryl prstem do měkké půdy kruh a do jeho středu položil plochý kámen, na jehož povrchu

byly vidět rytiny lovných zvířat. Nato začal kolem kruhu s kamenem poskakovat, a to postupně stále rychleji a vášnivěji, takže se jeho hopsání brzy změnilo ve vířivý tanec. Přitom divoce mával rukama a tak kvičivě vykřikoval, že to všem připomínalo ztřeštěný jekot nějakého k smrti vyděšeného tvora. Dlouhé šedivé vlasy mu poletovaly kolem hlavy a po tvářích, rozrytých vráskami a znetvořených děsivými úšklebky, mu stékal pot.

Kouzelníkovy oči, plné vášnivého vzrušení, jako by očarovaly přihlížející lovce. Začali se také v bocích pohupovat, v rytmu kouzelníka poskakovat, čím dále tím rychleji a divočeji, až se jim vydraly z hrdla vzrušené výkřiky a mávali rukama, ve kterých třímali oštěpy. Za tohoto stavu znenadání zavolal Mog skuhravým hlasem:

„Mé mocné čarování bude vás dnes všechny provázet na lovu. Nechť zvěři zchromnou před vámi nohy, nechť ztratí čich a všechnu opatrnost. Nechť se vaše šípy a oštěpy neminou cíle. Ať i lev na vaši cestě před vámi prchne a ať se vám nosorožec zdaleka vyhne. Proto se ničeho nebojte! Mé mocné čarování, lovci, bude vás dnes provázet na vašem lovu!“

Když Mog skončil své zaklínací obřady, odešli lovci s Gamem na lov k Černému močálu.

V táboře zůstalo jen několik mužů a ti všichni seděli kolem ohně. Měli vedle sebe několik velkých pazourkových hlíz, z nichž vytloukali zatím pouze dlouhé úštěpy, které potřebovali na pozdější zpracování nezbytných nástrojů. Jeden z nich vyřezával ostrým pazourkovým nožíkem z kusu krevelové[1] hroudy postavu nahé ženy. Tělo sošky mělo ladné tvary, bez té přehnané tloušťky, jak bylo tehdy zvykem. Muž ji ovšem netvořil pro sebe, pro svou osobní radost, měl to být pro celou tlupu idol ženy-matky, rozmnožovatelky rodu, symbol nejvyšší úcty k ženě.

Seděli mlčky, každý plně zaujat svou prací. O oheň se jim staral starý Sun, jemuž velkým počtem desítek let vlasy už docela zbělely. Občas shrabal žhavé uhlíky a vhodil na ně několik suchých větví, aby oheň nevyhasl.

Slunce stálo ještě vysoko nad obzorem, když se lovci velmi znaveni a celí urousáni vrátili do tábora. Nebyli však obtíženi velkou kořistí, jak jim to Mog při ranním zaklínání sliboval. Přinesli jen malého divočáka a ani toho nezískali, docela snadno.

[1] Krevel je červená ruda železná.

Když usedli k ohni a počali si opékat kusy masa buď ve žhavém popelu nebo na kamenech na okraji ohniště, zeptal se starý Sun, strážce a opatrovatel ohně, jak jim bylo dnes na lovu.

„Špatně se nám dnes lovilo," odpověděl Urd. „Noční bouře poplašila zvěř, rozehnala ji po kraji a smazala nám její stopy. Všude bylo ještě mnoho vody. Brouzdali jsme se stále mokrou trávou, vlhkými houštinami a museli jsme obcházet rozbředlé bažiny, kde se nám lepilo bláto na nohy. Dříve než jsme došli k Černému močálu, kde jsme chtěli lovit, vyrazilo na nás znenadání z husté houštiny stádo divočáků. Sotva jsme stačili od sebe odskočit, už proletěli mezi námi jako balvany řítící se ze skály.

Ale poslední nám neunikl. Když běžel kolem Kida, vrazil mu Kid oštěp hluboko do boku, a když jej vytrhl, varovně vykřikl. Divočákovi stříkala z rány prudce krev. Na okamžik se zastavil, ale hned nato se vrhl na Uma, který mu stál nejblíže. Um však byl připraven. Divočák mu slepě vběhl na nastavený oštěp, ovšem tak nečekaně prudce, že to Uma překvapilo, ztratil rovnováhu a upadl. Než se však mohl divočák na něho vrhnout a rozervat mu tesáky tělo. Um se mrštně odkutálel a hned zase vyskočil na nohy.

To už jsme všichni obklopili divočáka a všichni jsme na něho namířili oštěpy. Nezalekl se jich a ve své zuřivosti na nás pořád útočil. Uskakovali jsme sice před jeho tesáky, ale hned z boku a zezadu jsme na něho vyráželi a bodali oštěpem. Tělo měl zakrátko pokryté mnoha ranami a silně krvácel. S unikající krví ztrácel vůčihledně i sílu k boji. Místo zuřivého chrochtání začal ustrašeně kvičet. Nakonec přestal útočit a naopak hledal cestu, jak uniknout z obklíčení. Ale neunikl. Klesl, když mu Um vrazil naposled oštěp hluboko do hrudi."

„Um je odvážný a chytrý lovec," s úsměvem řekl Sun.

Uma potěšila pochvala starého Suna. Věděl, že to byl před lety zdatný lovec a udatný bojovník, pokud ještě stářím neztratil svou sílu a mrštnost. Vážil si ho stejně jako ostatní členové tlupy, neboť všem dovedl poradit a všem rád sděloval své bohaté životní zkušenosti.

„Jen lituji, že jsem při tom ztratil svůj oštěp, Sune! Zlomil se mi nejen kamenný hrot, který mi dal tolik práce, než jsem mu dal patřičnou ostrost, jakou jsem chtěl, ale zlomila se i dřevěná tyč, když divočák sebou zmítal na zemi a já jsem nemohl oštěp rychle vytáhnout. Bude to teď trvat několik dní, než si zhotovím nový hrot."

Sun se usmál, pokýval hlavou a neřekl nic. Po chvíli však šouravými kroky odcházel k jedné z chatrčí, zmizel v ní, ale zakrátko se zase vracel k ohni.



„Zde si vezmi, Ume, hrot z mého oštěpu! Už dávno ho nepotřebuji. Nemohu již vycházet s muži na lov. U mne zahálí, a ty ho dobře upotřebíš. Jen dobrou dřevěnou násadu si k němu najdi!“

Lovci překvapeně hleděli na starého Suna a z očí se jim dalo vyčíst, jak všichni souhlasně schvalují jeho moudrá slova.

Největší radost měl ovšem Um. Získal krásný pazourkový hrot, pěkně opracovaný, ostrý a nadto byl velmi cenný proto, že patřil jednomu z nejlepších, nejudatnějších a nejzkušenějších lovců tlupy. Dlouho si ho prohlížel ze všech stran, zkoušel jeho špičatý hrot a ostrost hran. A čím více si ho prohlížel, tím jasněji se mu v mysli rýsovala představa jeho nového oštěpu. Již delší dobu si přál mít dokonalou a krásnou zbraň, s kterou by mohl být prospěšný tlupě při lovu zvěře nebo v obraně členů tábora proti nepřátelům.

A tu mu mžikem prolétla hlavou myšlenka, aby si ještě teď, než slunce zapadne, našel vhodnou tyč, do níž by zasadil a řemínky z kůže upevnil



darovaný tak vzácný hrot. Usoudil, že na příkrých svazích nad soutokem řek, kde roste mnoho lískových keřů, najde asi takový prut, jaký hledá, nejsnadněji.

Nerozmýšlel se dlouho. Vyskočil a po krátkém klusu se dostal na okraj svahu, který zde spadal dosti prudce k řece. Spustil se po svahu k nejbližším křoviskům. Nedbal, že mu noha často uklouzla, že několikrát sjel i celým tělem. Ani se nepodíval na modřiny, na drobné odřeniny o kameny nebo škrábnutí o trnité křoviny. Stále jen vyhlížel, kde rostou vysoké lískové keře, v nichž by si vyhlédl rovné silné pruty. Prolezl už veliký kus srázu, ale stále hledal nadarmo.

Najednou se překvapeně zastavil.

Před ním byl velký výmol, vymletý do svahu proudem vod při včerejší noční bouři, a v něm bylo plno jakéhosi černého kamene. Takový kámen na svých toulkách ještě nikdy neviděl.

Opatrně skočil do výmolu a pozorně se zahleděl na podivný černý kámen, který tu vystupoval ze země v silné vrstvě na povrch. Všude kolem jeho výchozu se povalovaly větší kusy i menší úlomky, které se z odkryté vrstvy

oddrobily. Um vzal jeden z nich do rukou, pozorně ho prohlížel a úžasně se podivil, když poznal, že mu kámen černí ruce.

„Jaký to podivný kámen?“ prolétlo mu hlavou. „Ten musím ukázat svým druhům.“

Neznámým kamenem byl náhle tak zaujat, že zapomněl na tyč k oštěpu a proč sem vlastně přišel. Vzal jeden velký černý kámen do rukou a bezděčně šplhal s ním zpět nahoru k návrší, na němž stály chatrče jeho tlupy a kde plápolal jejich táborový oheň.

Zadýchán stoupáním a váhou balvanu černého kamene, který nesl na rameni, došel pomalu až k ohni.

Lovci byli překvapeni tak brzkým návratem Uma bez prutu. Seběhli se kolem něho a s údivem vyslechli, jaký našel podivný černý kámen. Pozorně si prohlíželi jeho nález a divili se rovněž, proč jim při doteku špiní ruce a proč se tak divně leskne.

Opravdu, podivný kámen! Ani oni takový nikdy neviděli, ba ani se nepamatovali, že by o něm byli starci u ohně někdy vyprávěli.

Když se černému kameni dost vynadivili, vrátili se ke svým a nechali Uma o samotě. Ten si k němu usedl na plochý kámen blízko ohně. A co si ho tak znovu ze všech stran prohlížel, zaslechl, jak mu říká Sun:

„Zkus, zda by nešel z něho vytlouci nějaký nástroj!“

A to byl začátek velikého objevu.

Um vzal do ruky pazourek a začal jím opatrně opracovávat přinesený balvan černého kamene. Byl měkký, drobil se a jeho úštěpky se rozlétávaly na všechny strany. A vtom Sun najednou s údivem pozoroval, že ty, které padly do ohně, po chvíli vzplanuly.

Sun i Um strnuli překvapením. Nemohli pochopit, jak je to možné, že kámen hoří. Chtěli se hned přesvědčit, že je tomu skutečně tak a že jejich zrak nepostihlo žádné kouzlo ani jiný klam. Sesbírali všechny roztroušené úlomky kolem sebe a postupně je vhazovali do ohně. A když viděli, že také vzplanuly, vzrušeně volali na ostatní:

„Černý kámen hoří! Černý kámen chutná Ohni!“

Všichni lovci v blízkosti se znovu seběhli kolem nich a s údivem sledovali, že je tomu vskutku tak. Um rozbil několika silnými údery celý balvan černého lesklého kamene na menší kusy a naházel je do ohně. Všechny brzo vzplanuly.

„Ohni chutná černý kámen líp než suché smolné dřevo,“ volal starý Sun a radostně poskakoval z nohy na nohu.

„A také vydává mnohem více tepla než větve a kmeny stromů,“ volali

radostně lovci.

Krik kolem ohně přivábil nakonec ženy, hochy a dívky. Nestačili se divit, když hleděli na hořící černé kameny, jak je to možné.

Celý tábor lovců mamutů byl vzrušen. Jen nejmenší děti spaly klidně v koutech chatrčí na měkkých kožešinách a zdálo se jim o teplém mateřském náručí.

Od té doby chodili lovci pravidelně do výmolu na svahu srázu nad řekou, aby odtud odnášeli černý kámen a živili jím plameny všech ohňů v táboře.

Chodili pro něj velmi dlouho, mnoho let, ale přece jen přišel čas, kdy zvěř v jejich lovišti zmizela, byla vybita, a neměli co lovit. Nezbylo jim opět nic jiného, než opustit tento kraj a odejít jinam. Zbyla zde po nich jen vyhaslá ohniště. Ale i ta byla časem zaváta jemným pískem a prachem.

Mohlo by se zdát, že všechno, co se zde tenkrát událo, zapadne navždy do hlubin zapomenutí. A přece se tak nestalo.

Přišli zvídaví lidé dneška a na Landeku v Ostravě-Petřkovicích objevili tábořiště aurignackých lovců mamutů. Patřilo lovcům, které tam před tisíciletími přivedl náčelník Gam a pak zase s nimi odešel neznámo kam.

Na zalesněném návrší, čtyřicet pět metrů vysoko nad soutokem Ostravice s Odrou, našli tito zvídaví lidé dneška mimo jiné mírně zahloubené ohniště a v jeho těsné blízkosti učinili ten nejvzácnější objev – nalezli zde úlomky černého kamenného uhlí.

Podle chemického rozboru pocházejí tyto úlomky nejpravděpodobněji ze sloje dnešního dolu Eduarda Urxe, která vychází na povrch ve svahu asi dvě stě metrů od ohniště.

Protože zde byly objeveny drobné zkoksovatělé úlomky, je jisté, že landečtí lovci mamutů našli výchoz této uhelné sloje a využívali ji. Svědčí o tom i to, že v ohniště téměř zcela chyběly dřevěné uhlíky. Také nalezené zbytky kostí zvířat byly ve srovnání s nálezy kostí v jiných ohništích přepálené, což lze vysvětlit jen intenzivnějším žárem hořícího uhlí, než jaký vydává dřevo.

Landečtí lovci mamutů ze starší doby kamenné byli tedy první, kteří používali uhlí k topení.

Horníci ostravsko-karvínského kamenouhelného revíru mohou být proto právem hrdi na to, že první počátky těžby, ať již záměrné, či jen náhodné, sahají v jejich revíru nejméně 20 000 let do minulosti.

Není na celém světě jiný kamenouhelný revír, který by se mohl něčím podobným pochlubit.

DO NOVÝCH LOVIŠŤ

Je tichý, vlahý večer začínajícího léta.

Uprostřed nevelké a nevysoké jeskyně plápolá veliký oheň a kolem něho sedí pravěcí lovci. Teprve před chvílí se vrátili z lovu. Celý den bloudili krajem, prošli téměř polovinu loviště, a přece nic neulovili.

Ženy celý den nedočkavě čekaly na jejich návrat, těšily se na kus vydatného jídla, ale zklamaně se stáhly do tmavých koutů jeskyně, když viděly, že přišli opět s prázdnýma rukama, a smutně se dívaly na děti, které byly již v tvářích dlouho bledé a rychle hubly. Bylo jim teskno, když si vzpomněly, kolik už uplynulo dní, co se všichni naposled dosyta najedli a kdy se nemuseli dívat do smutných, zapadlých očí dětí.

Avšak i lovci měli plnou hlavu starostí. Ulovená kořist za celé minulé jaro, léto a podzim se ani zdaleka nevyrovnala vynaložené námaze a úlovkům v předchozích létech. Co se nachodili a naplížili lesem, houštinami, než se jim podařilo skolit jelena, srnce nebo divoké prase. Kolikrát museli projít křížem krážem step, než objevili stádo divokých koní, a co to dalo námahy, než některého ulovili. Ale i ti zakrátko zmizeli stejně jako pratuři, bizoni a v té době už velmi vzácní mamuti.

Les a step se zdály být opuštěné – bez zvěře. Snad už ji lovci příliš dlouho neustále štvali, takže ji buď vylovili, nebo si zvěř vyhledala nová pastviště ve vzdálenějších krajích, a ta, která zde snad ještě zbyla, se stala opatrnou a nedůvěřivou, že při nejmenším náznaku nebezpečí mizela v dáli.

Nejhůře bylo v zimě. Na to lovci nechtěli ani vzpomínat. Tolik se vždycky těšili, že po útrapách jara, léta a podzimu je odmění zima, kdy jejich krajem táhla velká stáda sobů. Ale v posledním roce se v okolí jejich tábora objevilo pouze několik malých stád a ta se zakrátko ztratila z jejich dosahu.

A přece jen tito sobi je zachránili alespoň před nejhorším vysilujícím hladem.

Těch několik dní, co stáda procházela okolím, byli lovci za nimi neustále na nohou. Užívali všechny možné lsti a úskoky, jež znali, nedbali hladu ani únavy, zimy ani mrazu, a bez odpočinku se pachtili po stopách sobů jako hladoví vlci, jimž se nyní ve své dravé žádostivosti úplně vyrovnali.

Ulovené soby, z jejichž čerstvých ran s chutí sáli krev, odnášeli celé do

tábora, kde je rychle stáhli a rozporcovali jejich těla pazourkovými noži v kusy. Stažené kůže zpracovávaly ženy a lovci rozřezávali maso v tenké pruhy, které vysušovali v kouři nad ohněm.

Tehdy pracovali denně dlouho do noci, znaveni uléhali jen ke krátkému spánku a časně zrána se vydávali znovu za soby. Těch ovšem valem ubývalo a stávali se den ze dne opatrnější a ostražitější. Nakonec lovci nemohli soby ulovit jinak, než že se zamaskovali do sobích kůží i s parohy a po čtyřech se opatrně přibližovali k stádům. Teprve po dlouhém a opatrném plížení se dostávali díky svému přestrojení do blízkosti některého ze stád, takže se mohli náhlým útokem oštěpy nebo šípy vrhnout na nejbližší zvířata.

Přišel však den, kdy poslední sobí stádo zmizelo z kraje.

Marně teď už bloudili lovištěm. Nikde neobjevili ani jediného soba. Roztrpčeni a k smrti unaveni se vracívali nazpět. Sotva se trochu najedli a ohřáli, odcházeli do svého kouta jeskyně, zahrabali se tam do hromady suchého listí, travin, mechů, pod kožešiny a usínali neklidným spánkem. V té době nebylo veselých a družných hovorů u ohně, neboť lovce tížilo příliš mnoho starostí.

S jídlem museli velmi šetřit. Nasušeného masa měli málo a zima měla ještě dlouho trvat. Ani plodů nebo šťavnatých hlíz a sladkých kořínků nenashromáždily ženy přes léto dostatečné množství. Jarní mrazíky spálily



mnoho květů a velká letní sucha neumožnila vzrůst plodů. Rostliny neměly ve velkých vedrech slunného léta dost vláhy, a proto hlízy, cibulky a kořínky ve vysušené půdě byly malé, scvrklé a bylo jich poskrovnu. Bylo tedy s jídlem zle, velmi zle.

Ještě že zima byla toho roku mírná a nenapadlo tolik sněhu jako jiné roky. Lovci mohli chodit do větších vzdáleností jako v létě a přinášeli domů alespoň nějakou lišku nebo zajíce běláka.

Jednou se jim podařilo ulovit několik bělokurů, velkých a krásných tetřevovitých ptáků s běháky a s prsty opeřenými jemným a hustým chmýřím. Tak tak že je v jejich sněhobílém zimním peří nepřehlédli. Jen černé ocasy jim ptáky prozradily. Hned druhý den vyšli na ně znovu. Ale ať chodili kdekoli, nespatřili už ani jediného ptáka. Snad jen omylem sem hejno jednou zalétlo, a když muselo za svůj krátký pobyt zaplatit tak krvavou daň, odlétlo jinam.

Bídně tehdy protloukali zimu. Nebýt té trochy masa z ulovených sobů, třeli by bídu již od jejího samého počátku.

Ale přece jen přišla doba, kdy sahali do poslední zásoby.

V těch dnech dostávaly trochu jídla vlastně pouze děti. Dospělí hladověli. S kručícími žaludky uléhali k neklidnému nočnímu spánku a ráno, sotva se probudili, vyšli opět do mrazivé krajiny hledat nějakou potravu. Rozdělovali se do malých skupinek a prošťárali každý keř.

Ženy také hledaly něco k snědku. S tvrdošíjnou umíněností se stále vracely k odpadkovým jámám, kam v dobách blahobytu všichni odhazovali kosti. Nyní každou z nich znovu pozorně prohlížely, není-li na ní ještě třebas jen kousek zapomenutého zaschlého masa, tuku nebo tuhé šlachy. A když našly takovou kost, pečlivě ji oškrabávaly ostrým pazourkovým nožíkem a suché zbytky masa, tuku a šlach odnášely jako největší vzácnost a rozdělovaly je mezi děti.

Ve dnech, kdy už dobírali poslední zbytky zásob, potkalo je náhle velmi radostné překvapení.

V jedné z lapacích jam, které měli na velkou zvěř stále nalíčeny, našli lovci živého pižmoně.[1] Kdo ví, jak se sem dostal. O tom však lovci nyní nepřemýšleli, protože pro ně bylo teď nejdůležitější a nejradostnější, že mají

[1] Pižmoň východní *(Ovibos moschatus)* je sudokopytník z čeledi turovitých *(Bovidae)*. Tvarem těla je vývojovým přechodem mezi tury a ovcemi. Má silně zahnuté, u kořene zploštělé rohy, tělo pokryté dlouhou srstí a krátký ocas. Samec páchne silně pižmem. Žije nyní v menších stádech v Severní Americe a v Grónsku.

v jámě velké zvíře, které nemůže uprchnout a které jim váhou svého těla zaručuje jídlo na hodně dlouhou dobu.

Rychle spěchali do tábora a jen co se tu roznesla zpráva o lapení pižmoně, hned se všichni lovci přítomní v táboře rozběhli k veliké kořisti.

Netrvalo dlouho a chycený býložravec zahynul pod jejich ranami. Z nedočkavosti vyřízli si lovci z jeho těla hned na místě plátek masa a hladově se do něj zakousli. Teprve když se dostatečně najedli, začali rozřezávat mohutné tělo v kusy. Pracovali rychle, protože se báli, aby mráz nepřeměnil ubitého pižmoně v kámen a neztížil jim mnohonásobně práci.

Než rozčtvrtili tělo, zešeřilo se a lovci viděli, že sami všechny kusy do tábora dnes už neodnesou. Proto jich část nechali v jámě a přikryli je větvemi, jež nalámali v blízké houštině. Větve ovšem museli zatížit hromadou velkých kamenů, aby se k masu nedostali vlci nebo jeskynní hyeny.

Časně zrána sem opět všichni přispěchali a přenesli ukryté maso do jeskyně.

Od toho dne se zase na čas vrátily radost a spokojenost do tváří všech mužů, žen a dětí. Hlad byl zahnán, maso vystačí na delší dobu a až ho nebude, bude snad už jaro a s ním – doufali – přijdou i lepší lovy.

Vše se vyplnilo, jak předpokládali, jen naděje na lepší lovy zklamala.

Jaro přišlo, ale o zvěř, kterou lovci potřebovali k zajištění holé existence, ani nezavadili. Velké starosti vyryly proto v tvářích mužů a žen nové vrásky a v očích dětí radost opět pohasla.

Kouzelník Ring chodil zachmuřený, protože jeho čarodějné zaříkávání vůbec nepůsobilo. Nedovedlo přivolat zvěř, kterou by mohli lovci ulovit.

A přece učinil vše, co bylo v jeho silách.

Bylo to ještě uprostřed zimy, když jednoho dne, hned při ranním úsvitu, nasypal trochu žhavých uhlíků z ohniště do duté koňské kosti, a zahalen od hlavy k patám do kožešin, vyšel z jeskyně. V jedné ruce nesl kost s uhlíky, v druhé kožený vak, svázaný šlachou.

Dlouho se ploužil sněhem.

Ačkoli cestu k cíli svého putování dobře znal, přece jen občas zapadl hluboko do závěje. V těch chvílích zvedal ruce vysoko nad hlavu, jako by se bál, aby ve vysokém sněhu neztratil ani kost se žhavými uhlíky, ani kožený vak. Pokaždé však, když se udýchán a celý zasněžen vysvobodil ze zajetí záludných závějí, vláčel se sněhem odvážně dál. Nedbal, že kapky potu, které mu stékaly po staré vrásčité – ale zarputilé a lstivé – tváři, v mrazivém vzduchu bolestně pálí.



Úplně zmožen dostal se konečně před vysokou skálu.

Dlouze se na ni zadíval, jako by na zasněženém svahu cosi hledal. A vskutku také nalezl. Brzy mu zasvitlo v očích a už pomalu a opatrně začal vylézat na skálu. Kost s uhlíky a kožený vak držel nyní v jedné ruce a druhou, volnou, se přidržoval výstupků skály, aby se zabezpečil a nezřítil se bezmocně dolů, kdyby uklouzl.

Jeho výstup po příkrém úbočí skály netrval dlouho. Zastavil se na malé plošince, zaváté vysokou vrstvou sněhu, nad níž se černal malý otvor.

Ring tu odložil kožený vak, na něj umístil kost s uhlíky a počal oběma rukama odhazovat sníh pod černým otvorem. Čím déle jej odhazoval, tím více se otvor rozšiřoval a dovnitř prohluboval, takže se pod ním objevila úzká, dolů se rozšiřující štěrbina, vchod do nitra skály. Když se jím protáhl, zabořil se ještě až po kolena do sněhu a zmizel ve skále.

Když popošel hlouběji, octl se v jeskynní chodbě se suchým hlinitým dnem. Zvenku se sem mohlo prodrat jen málo světla, takže zde bylo málo vidět.

Ring položil kožený vak i kost s uhlíky k jeskynní stěně a podupáváním a oprašováním se zbavoval sněhu, který se mu nalepil na kožešinový oděv. Pak zamířil několika dlouhými kroky ke skalnímu výklenku. Uprostřed něho bylo vyhaslé ohniště, obroubené několika kameny, a nedaleko od něho hromada větví a kupka suché trávy.

Ring přiklekl k ohništi, shrabal popel ke kamenům, a když bylo dno ohniště čisté, vhodil na ně hrst suché trávy. Vedle si připravil hromádku tenounkých větviček a třísek. Nato si odskočil pro dutou kost, rozhrnul suchou trávu a vysypal do ní žhavé uhlíky, jež si s sebou v dutině koňské kosti přinesl. Kleče na kolenou a hluboce skloněn nad uhlíky, dlouze a silně na ně foukal, až roznícené jiskřičky zapálily suchou trávu. Sotvaže vyšlehly první plamínky, ihned na ně kladl třísky, tenké větvičky, a když se úplně rozhořely žlutavým plamenem, naházel na ně silné smolné větve.

Oheň se brzy mohutně rozhořel a šířil kolem sebe příjemné teplo. Kouzelník Ring si k ohni přivalil velký balvan, usednul na něj, osušoval si provlhlé kožešiny a prohříval si ze všech stran promrzlé tělo.

Dlouho však u ohně neodpočíval.

Pojednou se zvedl, uchopil do ruky několik hořících smolných větví, sebral ze země kožešinový vak a pustil se jeskynní chodbou hluboko do nitra hory. Kráčel pomalu, opatrně, všímaje si bedlivě směru a tvaru chodby.

Už prošel chodbou vysokou i nízkou, rovnou i klikatou, holou i zdobenou bělostnými krápníky, ale stále ještě nebyl u cíle své cesty podzemím. Došel k

němu v okamžiku, když se před ním objevil na skalní stěně namalovaný obraz několika mamutů, kráčejících za sebou.

Nádherná barevná malba ho však nikterak neudivila.

Znal ji odedávna a už mnohokrát před ní prováděl zaklínání, když chtěl přivolat mužům své tlupy lovecké štěstí. Ale v poslední době jeho zaklínadla nepůsobila a lovci se vraceli domů jen s nepatrnými úlovky, ba mnohdy s prázdnýma rukama.

To bylo pro něho velmi zlé, protože tím klesala jeho vážnost u celé tlupy, což mu nebylo po chuti. Proto neustále přemýšlel, jak by zdokonalil své čarodějné působení nebo co by měl nového podniknout, aby se mu s bohatými úlovky lovců vrátila ztracená úcta a s ní i víra lovců v jeho nadpřirozenou moc.

Jeden večer ho napadlo, není-li to vinou samotného obrazu, že jeho tlupa strádá nouzí a hladem. Vždyť své zaklínání provádí před obrazem mamutů, kteří jsou v jejich okolí již delší dobu stále vzácnější a vzácnější, takže je dobře znají vlastně už jen starší lovci tlupy, zatímco nejmladší je snad živé ani vůbec neviděli. Jeho čarování možná nepůsobí prostě proto, že je provádí před obrazem lovné zvěře, která z celého kraje vymizela.

A tehdy se v jeho mysli, plné lsti a úskoků, zrodil nápad, který by mu měl pomoci z bryndy. Aby jej uskutečnil, vydal se ihned na cestu a nyní konečně stojí před obrazem mamutů, který se pro jeho účely stal úplně bezcenný.

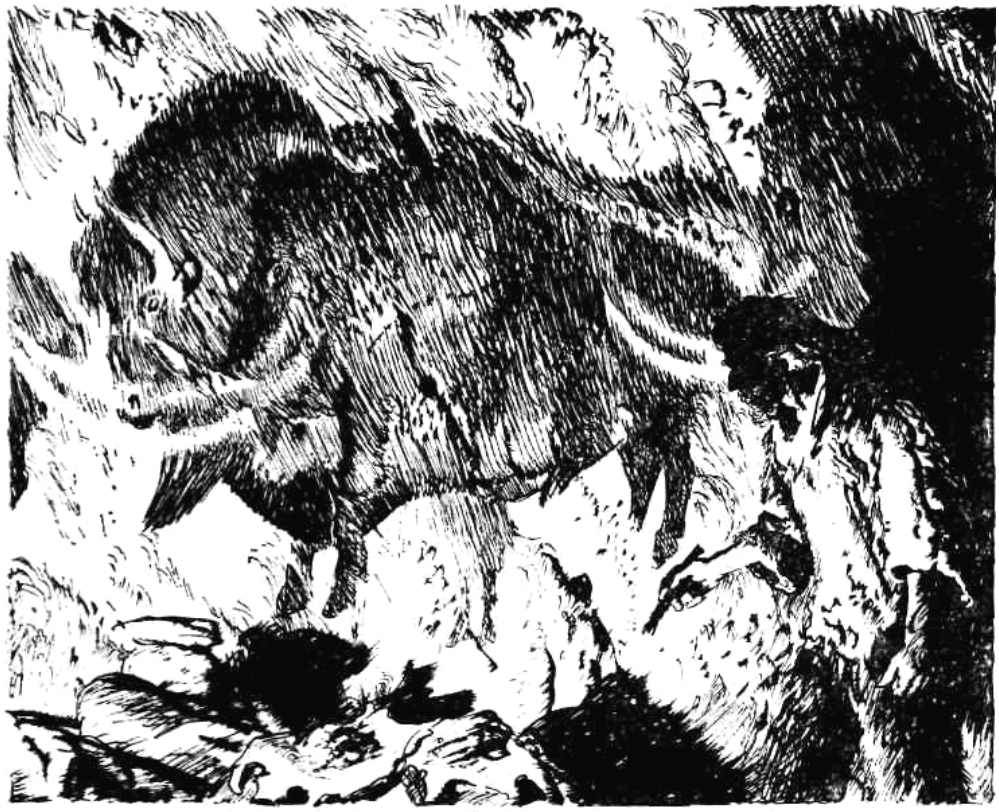
Hořící větve zasunul do skalních trhlin. Z koženého vaku vysypal na zem pár primitivních štětců a několik hrudek barevných hlinek, které doma dobře prohnětl se zvířecím tukem.

A pustil se do práce. Smělými a zkušenými tahy začal obraz přemalovávat. Udělal to jednoduše tak, že mamutům dal podobu bizonů, tedy formu té zvěře, která až donedávna byla všude hojná a kterou lovci také nejčastěji lovili.

S prací byl celkem brzy hotov. Hned jak skončil, provedl před novým obrazem nové zaříkávání, aby lovcům připravil úspěšný tah na bizony, a v příštích dnech čekal toužebně na výsledek. Ale ani přemalování mamutů v bizony nemělo žádaný účinek. I když se Ring později před obrazem snažil přičarovat lovcům úspěch dokonce v bizoní masce, nebylo to vše nic platné.

Důvody byly velmi prosté. Zvěře bylo málo, a ta, která ještě v kraji zbyla, byla plachá a opatrná. Proto tedy ani nový kouzelníkův obraz ani jeho kouzelnické kejkle před obrazem nemohly lovcům pomoci.

A tak neradostný život tlupy plynul dál.



Lovci chodili kolem sebe mlčky a ani kolem ohně se neozývaly žádné hovory.

Náčelník tlupy, zkušený a rozvážný Var, chodil už několik dní hluboce zamyšlen a beze slova vysedával dlouhé hodiny u ohně, hledě zasmušile do plamenů. I dnes večer tak seděl. Tvář měl pokrytu starostlivými vráskami a z očí mu vyzařoval smutek. Co dělat?

V hlavě se mu sice rojila spousta nápadů, ale když každý z nich zkoumal a vážil, opět je jeden po druhém zavrhoval. Přitom ovšem věděl, že něco se stát musí a že je nutno udělat něco velkého a dalekosáhlého, co by celou tlupu brzo vyvedlo z dnešní bídy. Jak ji však přivést opět k blahobytu, radosti a spokojenosti, k síle a zdraví, to bylo v dané situaci velmi těžké, přetěžké k rozřešení. Promýšlel všechny možnosti, o všem uvažoval, a stále více docházel k přesvědčení, že nezbývá než sáhnout k opatření nejtěžšímu.

Rozhodl se konečně, že o tom promluví s lovci.

Náhle povstal z balvanu, který mu byl určen u ohně za sedátko, a vyňal z koženého váčku dutou ptačí kost, zalepenou na jednom konci pryskyřicí.

Přiložil ji k dolnímu rtu a prudce do ní foukl.

Ostrý hvizd zazněl do všech stran a vyvolal velké vzrušení.

Lovci, sedící dosud netečně s Varem u ohně, překvapeně zvedli hlavu a s údivem na něho hleděli. Z koutů jeskyně i zvenčí přibíhali ostatní, neboť věděli, že hvizd náčelníkovy píšťaly je svolává k poradě.

Za chvíli se shromáždili všichni muži kolem ohně. Ženy stály v hloučcích opodál, rozčileně si šeptaly, ale přitom napínaly uši, aby nic důležitého nepřeslechly, protože tušily, že musí dojít k závažnému rozhodnutí, jak uniknout nynějšímu strádání.

Však lovci byli také napjati zvědavostí. Když se všichni sesedli kolem náčelníka, Var k nim promluvil:

„Svolal jsem vás, abyste vyslechli můj úmysl, o němž jsem dlouho přemýšlel. Dobře poslouchejte, abyste jej rychle pochopili! Už dlouho je celý kraj skoro beze zvěře. Proto se také stále vracíme z lovů téměř s prázdnýma rukama. Hlad a nouze se přidružily k naší tlupě a nemůžeme se jich zbavit. Všichni jsme plni starostí, všichni hubneme a ztrácíme sílu.“

Lovci mlčeli, ale všichni souhlasně pokyvovali hlavami.

„Zvěř, která tu ještě zbyla, je plachá a opatrnější než rys. Již zdaleka před námi prchá a vyhýbá se všem našim léčkám. Nemůžeme ji zahnat ani do strmých roklí, skalních koutů nebo bažin, ani na okraj propastí a strmých skal. Marně vyhlubujeme na stezkách zvěře jámy, nadarmo stavíme pasti ze silných dřev a kmenů.“

„To vše jen proto,“ skočil do náčelníkovy řeči jeden z lovců, „že už zde není žádná zvěř. Jen si vzpomeň, Vare, kolik úlovků jsme přinášeli, když zde byla stáda bizonů a praturů, divokých koní a vepřů, sobů a mohutných mamutů! Nyní jen proto marně vycházíme na lov, jen proto odpočívají naše zbraně a jen proto jsou pasti prázdné, že zvěř z našich lovišť uprchla a Ringova kouzla ji nedovedou přivábit zpět.“

„To není má vina,“ prudce se ohradil kouzelník Ring. „Není to vina ani mých kouzel, která byla dříve stále tak mocná. Ale vy sami jste neudělali vše, co kouzla vyžadují a co se musí přesně vykonat, aby zaúčinkovala silou, jíž nikdo nemůže vzdorovat.“

Var jen prudce mávl rukou, jako by se ho tato slova nelibě dotkla, a pokračoval:

„Nemůžeme žít tady, kde není dostatek zvěře a kde není dosti plodů, hlíz a kořínků, které sbírají naše ženy a děti. Máme-li být silní a zdraví, máme-li být spokojení a máme-li mít zdravé děti, musíme tento kraj opustit a jít tam, kde je hojnost zvěře a plodů.“

„My chceme být silní a zdraví,“ volali lovci o překot.

„Pak musíme odtud odejít, neboť zde bychom jen stále víc a více strádali. Musíme jít jinam, do nových lovišť.“

„Do nových lovišť! Do nových lovišť!“ volali radostně lovci. „Veď nás tam, Vare, odveď nás odtud!“

„Povedu vás, jako jsem vás už jednou vedl! A vyrazíme hned zítra. Nesmíme otálet. Než přijde letošní podzim, musíme mít nové loviště, nový domov a mnoho zásob na zimu. Připravte se proto všichni na cestu. Až uplyne noc, vyrazíme odtud do nových lovišť!“

Dořekl a dlouhými kroky odcházel od ohně. K uším mu doléhal společný jásot lovců i žen a zaslechl rozhodné volání lovců:

„Uděláme konec hladu! Půjdeme do nových lovišť! Najdeme si domov, kde je zvěř a hodně plodů!“

Radost těchto prostých lidí z naděje na lepší zítřek naplnila halasem celý kraj a stoupala vzhůru k ztemnělé obloze, na níž se právě rozžíhala světélka tisíců velkých i malých, jasně i slabě zářících hvězdiček…

Druhého dne byli všichni velmi časně zrána na nohou.

Ženy a dívky svinovaly za pomoci chlapců kožešiny. Muži si naplňovali kožené váčky kamennými a kostěnými nástroji, shromažďovali zbytky zásob jídla, všechny zbraně a dohadovali se, kdo co ponese.

Kouzelník Ring měl připraven kožený vak, plný všelijakých podivných věcí, jež používal při svých kouzelnických obřadech.

Když Var viděl, že jsou všichni připraveni k odchodu, hlasitě zvolal:

„Vyrazíme na cestu! Následujte mne!“

Obklopen nejzkušenějšími lovci vykročil ven z jeskyně a za ním šli po skupinkách všichni ostatní.

V tu chvíli se nad východní obzor vyhouplo slunce a jeho zlatožluté paprsky se rozlétly do všech stran. Dopadly také na odcházející tlupu lidí a na dohaslý oheň jejich opuštěného domova. Ozářily jim cestu, po níž se ubíraly rodiny pravěkých lovců s novými nadějemi do neznáma – do nových lovišť – za lepším, radostnějším životem, za novým štěstím a blahobytem.



DOSLOV

Milý čtenáři, když jsi trpělivě dočetl až k této stránce, věnuj trochu pozornosti, prosím, ještě těmto řádkům. Chci Ti v nich totiž podat některá všeobecná vysvětlení a zároveň Tě seznámit se skutečnostmi, se zjištěnými fakty, z kterých jsem své povídky sestavil.

Svým vyprávěním v této knize jsem Tě zavedl do světa předvěkých lovců, především aurignackých (óryňackých[1]) lovců mamutů na počátku mladšího období starší doby kamenné. Tito předvěcí lovci osídlili ve své době obrovskou plochu našeho kontinentu od západních břehů Atlantského oceánu přes střední Evropu až do ukrajinských stepí a ještě dále na východ. V odkrytých tábořištích těchto lovců bylo nalezeno tolik nejrůznějších památek, že můžeme podle nich zrekonstruovat jejich život se značnou pravděpodobností. Pozoruhodné je, že život lidí byl už tehdy dosti složitý, a tak i když byl proti našemu v každém ohledu ještě velmi primitivní, nelze ho zachytit v několika povídkách jediné knihy v celé jeho šíři.

Proto si v této knize podrobněji všímám pouze jejich lovecké činnosti, jejich loveckomagického kultu, jakož i postavem a působení kouzelníků v jejich tlupách.[2]

I když tedy jen toto je hlavním motivem knihy, přece jen se v jednotlivých povídkách, milý čtenáři, dovíš mnoho jiného z jejich života,

---

[1] Odvozeno od názvu malé pyrenejské obce Aurignac (óryňak) v jižní Francii. V okolních jeskyních byly nalezeny kostry předvěkého člověka a jeho umělé výtvory. Podle těchto nálezů byla nazvána kultura nejstaršího údobí mladšího paleolitu aurignacién (óryňasién). V této kultuře žil kromaňonský člověk, nazvaný podle naleziště koster předvěkého člověka v údolí řeky Vézère u vesnice Crômagnon (kromaňon) v jižní Francii. Měl již vyspělou kamennou a jednoduchou kostěnou industrii, z níž máme zachovány památky na nejstarší umělecké projevy člověka.

[2] Kult je soustava obřadů a úkonů, které jsou projevem náboženské víry v nadpřirozenou moc vůle nebo přání při čarodějných (magických) úkonech, obětních obřadech, modlitbách, při uctívání přírodních sil, nadpřirozených bytostí, duchů, fetišů, idolů, totemů nebo předků. Lovecko-magický kult prováděli kouzelníci tlupy, aby dokázali svou nadpřirozenou moc a vůli, že lovci budou mít při lovu co největší úspěch. O umění těchto předvěkých lovců a o významu umění pro jejich život viz mou knihu „Zrození venuše“ (2. vydání, Mladá fronta, Praha 1964).

takže si nakonec utvoříš obraz života těchto předvěkých lovců v dostatečné šíři a pestrosti.

Lovci mamutů osídlili asi tak před 35 000 lety dosti hustě území naší vlasti, především Moravu a Slovensko. Mnohá jejich sídliště (třeba Předmostí u Přerova, Dolní Věstonice a Pavlov na Dyji, Zamarovce u Trenčína, Moravany u Piešťan, Barca u Košic a jiná) jsou velmi významná a známá v celém vědeckém světě.

Morava a Slovensko se tehdy staly důležitou křižovatkou putování pravěkých lidí. Nejlépe a nejzřetelněji to prozrazují jejich umělecká díla, která svým celkovým obsahem a rázem projevují vztahy nejen k západní oblasti evropské pevniny, nýbrž i k rozsáhlé oblasti východoevropské a sibiřské. Potvrzují to například typy některých jejich kamenných nástrojů a zbraní.

Životem těchto předvěkých lovců mamutů, jejich všestrannou činností a kulturou počínají vlastně první stránky obsáhlé kroniky předhistorických dějin naší vlasti. Před nimi zde sice žili už jejich předchůdci, neandertálští[1] pralovci jeskyních medvědů, ale jejich kosterní zbytky se našly jen na několika málo místech (např. zlomek dolní čelisti v jeskyni Šipka u Štramberka, zlomek dolní čelisti, izolovaná stolička a zlomky kosti lebky v jeskyni Švédův stůl u Ochozu a zlomek horní čelisti, volné zuby a zlomek temenní kosti z jeskyně Kůlna u Sloupu, dále čelní kost v Šale nad Váhom a konečně nález travertinového výlitku mozkovny se zbytky lebky z Hrádku v Gánovcích u Popradu) a kromě kamenných zbraní a nástrojů nezanechali po sobě žádné kulturní památky.

Dějiny pleistocénního člověka ze starší čtvrtohorní éry se rozdělují podle typů jeho kamenných nástrojů. Již první lidé si totiž vyráběli jednoduché zbraně a nástroje z kamene, popřípadě z kostí. Všude, kde měli k dispozici pazourek[2], vyráběli je z tohoto druhu křemene, protože byl dobře

[1] Odvozeno od názvu Neandertal – Neanderovo údolí – v NSR na Rýně u Düsseldorfu, kde byly r. 1856 nalezeny části kostry pračlověka nazvaného podle místa nálezu neandertálec.

[2] Pazourek je šedá, jemnozrnná odrůda křemene nepravidelného tvaru. Na povrchu je bílý od křídových usazenin, v kterých vznikl vysrážením kyseliny křemičité z roztoků kolujících kolem křemičitých schránek některých mikroorganismů v bahně mořského dna (např. v psací křídě na Rujáně, ostrově NDR v Baltickém moři). Protože je velmi tvrdý a snadno štípatelný, stal se s křemenem prvním opracovávaným nerostem. V době kamenné lovci z něho zhotovovali všechny ostrohranné nástroje. Později ho užívali ke křesání ohně (křesací kámen).

opracovatelný a hrany vyrobených předmětů byly velmi ostré. Pazourkové nástroje nebo zbraně jsou pro tu či onu pravěkou kulturu vždy velmi charakteristické.

Všude však pravěcí lidé pazourek nenašli a pak jim nezbylo nic jiného, než použít k výrobě nástrojů a zbraní takový kamenný materiál, který měli v okolí tábořiště. V takových případech ovšem výrobky, třeba z křemenců[1], křemičitých pískovců, vápenců a jiných hornin nemají nikdy tak výrazné tvary jako nástroje a zbraně pazourkové.

V našich zemích nebyl pazourek jako výrobní surovina snadno dostupný. Jen na Opavsku, na Ostravsku a v severní části Moravské brány mohl být získáván z nánosů (morén) severského ledovce a zdá se, že předvěcí lovci toho také plně využívali. Ba někdy snad tento pazourek byl i předmětem výměny mezi jednotlivými tlupami.

Kamenné a kostěné zbraně a nástroje nás také dobře poučují o hustotě osídlení pravěkých lidí. Zachovaly se mnohem snáze než kosterní zbytky těchto lidí, které patří vždy k vzácným nálezům.

Kamenné zbraně a nástroje aurignackých lovců byly již značně vyvinuté. Tito lovci, tělesně a společensky mnohem pokročilejší než neandrtálci, vyráběli z pazourku nebo z rohovce[2] nože, rydla, škrabadla, vrtáčky a jiné nástroje ve velmi dokonalém provedeni.

Pokud jsou tyto nástroje větších rozměrů, byly zpravidla používány při stahování kůže z ulovených zvířat nebo při seškrabávání masa od kostí. Velké nástroje byly vždy drženy v sevřené pěsti. Menší nástroje byly zasazovány do dřevěných držadel nebo byly zaráženy do dutých kostí.

Významným rysem aurignacké kultury (především jejího mladšího stupně zvaného gravetién) bylo, že v tomto období byly hlavní výrobní surovinou zvířecí kosti. Byly z nich zhotovovány hlavně jehly, dýky a hroty oštěpů. Také parohy a mamutovina byla podobně zpracovávána.

Kulturní vzestup aurignackých lovců proti neandertálcům není však znatelný jen u nástrojů a zbraní, ať kamenných či kostěných.

Zdokonalili například techniku lovu tak, že byla vysoce produktivní i při lovení veliké stádní zvěře (mamutů, praturů, bizonů, sobů a jiných). Značně se u nich rozšířilo obřadné (rituální) pohřbívání mrtvých.

---

[1] Křemenec (kvarcit) je buď jemnozrnná hornina vzniklá přeměnou pískovců s křemičitým tmelem za vyšších teplot a tlaků, nebo odrůda pevného jemnozrného pískovce s křemičitým tmelem, která se používá na brusné kameny nebo jako štěrk a dlažební kámen (např. z drabovských křemenců jižně od Prahy bývala pražská dlažba – „kočičí hřbety“).

[2] Rohovec je odrůda křemene, která připomíná vzhledem a barvou rohovinu.

Od nich pocházejí také první umělecká díla, jednoduchá a prostá, ale i mistrně provedená a obdivuhodná, rytá ostrým hrotem kamenného nástroje na stěny a stropy jeskyní, nebo do kamenů a kostí, nebo malovaná barevnými hlinkami na jeskynní stěny a stropy. (Vrcholná mistrovská díla provedená barevně pocházejí však od pozdějších magdalénských[1] lovců sobů.) Tyto výtvory ovšem nevznikaly u nich z potřeby vyplnit volný čas, nýbrž byly naopak těsně spjaty s holou existencí jejich života, s jejich různými magickými loveckými kulty.

Byli tvůrci prvních náhrdelníků, složených z různých lastur, zubů a drápů šelem nebo z kuliček či jiných útvarů, vyřezaných z mamutoviny nebo kostí. Zdá se, že většinou je nenosili jen k ozdobě těla; spíše to byly talismany, které měly chránit nositele před různým nebezpečím nebo nemocemi.

Předvěcí lovci mamutů žili v prvobytně pospolné společnosti, a to v období rodové společnosti matriarchální, tj. v období, kdy žena měla význačné postavení v životě tlup.[2] Starala se o děti, zpracovávala kůže ulovených zvířat, zhotovovala jednoduché kožešinové obleky, sbírala jedlé plody, hlízy, kořínky a vykonávala ještě jiné práce, které muži zcela

---

[1] Magdalénién je kultura z mladšího období paleolitu (15000 až 9000 let př. n. 1.), ve které vyvrcholilo umění starší doby kamenné (jeskynní malby, drobné plastiky). Bylo pojmenováno podle místa nálezu v jeskyni La Madelaine (la madlén) u Tursacu (tyrsaku) v kraji Dordogne (dordoň) na jihu Francie.

Solutréén (solytreén) je pravěká kultura přicházející po aurignaciénu. Je charakteristická dokonalými, plošně opracovanými hroty pravidelných tvarů kamenných zbraní podle nálezů v obci Solutré u města Macon (makon) ve Francii, v kraji Saône-et-Loire (saon e loár).

[2] Matriarchát je druhá epocha v dějinách prvobytně pospolného řádu, která nastoupila po epoše prvobytného stáda. Vyznačovala se kolektivní prací všech, kolektivním vlastnictvím primitivních výrobních prostředků a neuspořádanými volnými vztahy mezi muži a ženami. V matriarchátu měly ženy vedoucí postavení proto, že zajišťovaly sběrem plodin a později kopaničářským zemědělstvím obživu tlupy spolehlivěji než muži, jejichž lovecké výsledky bývaly za této epochy ještě velmi nejisté. Proto základem společnosti byla skupina lidí rodově příbuzných podle matky. Rod se určoval podle ženského předka, děti měly matčino rodové příjmení a dědily majetek matky. Toto význačné postavení ženy v tehdejší společnosti se odráželo i v náboženských představách lidí a v náboženském kultu ženy-matky. Teprve v třetí epoše vývoje společnosti, když muži dokázali produktivnější formou hospodářského života (dokonalou organizací lovů, pastevectvím ochočeného dobytka a plužním zemědělstvím) zajistit rodu více potravy než ženy, lepší životní úroveň, staly se ženy závislé na mužích a matriarchát se přeměnil v patriarchát. Od té doby se rod začal určovat podle mužského předka, žena-matka žila v rodu svého muže, děti dostávaly otcovo rodové příjmení a dědily otcův majetek.

opomíjeli, neboť se převážně zabývali lovem a výrobou kamenných či kostěných zbraní nebo nástrojů a mnoho času strávili na lovech a při různých magických kultech.

Že byla žena tehdy ctěna a vážena, o tom nás přesvědčují hojné nálezy nahých ženských sošek, tzv. venuší, nalézaných na sídlištích těchto lovců od břehu Atlantského oceánu a Středozemního moře až daleko na Sibiř. Tyto sošky však nejsou jen pouhým projevem uměleckého ztvárnění představy krásy pravěké ženy. Jejich význam je hlubší – přehnané znázornění tvarů ženského těla, v nichž vzniká, rodí se život a z nichž narozené dítě přijímá svou první potravu, jsou jasným dokladem uctívání plodivé síly, dokladem kultu matky roditelky, která zachovává rod a rozmnožuje jej. V této pravěké společnosti neexistovala však ještě rodina, jakou známe dnes. Tehdy šlo o skupinové manželství, kdy žena byla ženou všech mužů, stejně jako muž byl mužem všech žen. Je přirozené, že se za těchto poměrů muselo příbuzenství odvozovat vždy jen po linii matky.

Tábořiště aurignackých lovců mamutů jsou trojího druhu: povrchová, jeskynní a sprašová.

Povrchová tábořiště leží vždy nehluboko pod dnešním povrchem polí a velmi často jsou objevena při hlubším orání. Nejsou zvlášť důležitá, poněvadž kromě kamenné zbraně nebo nějakého nástroje se v nich nic jiného nenajde; kostěné nástroje podlehly časem úplné zkáze.

Mnohem důležitější jsou tábořiště jeskynní a sprašová, v nichž můžeme nalézt hojné doklady o životě a hmotné kultuře těchto předvěkých lovců.

Aurignačtí lovci mamutů stejně jako pozdější magdalénští lovci sobů ze samého konce poslední (würmské) doby ledové byli již zdatnými lovci, kteří ovládali mnohé lovecké úskoky. Měli dobré oštěpy s ostrými hroty, měli zvláštní vrhače, které dodávaly oštěpům zvýšenou rychlost a průbojnost, a konečně měli snad i šípy a luky.

Z dlouhých kostí ulovených zvířat zhotovovali ostré dýky, ze silných klacků nebezpečné kyje.

Důmyslnou loveckou zbraní, kterou však vynalezli magdalénští lovci sobů, bylo kopí s krevním žlábkem na hrotitém nástavci. Hrotitý nástavec zůstal trčet v těle zasaženého zvířete a krevním žlábkem mu unikala prudce krev. To mělo za následek, že zvíře rychle vykrvácelo, zeslábło a mohlo být snadněji uštváno a dobito. Také zubaté harpuny byly jejich vynálezem.

I když měli tito pravěcí lovci proti svým předkům a předchůdcům (tj. neandertálským pralidem) už dokonalejší zbraně, přece jen lov na některá veliká zvířata, třeba mamuty, srstnaté nosorožce, jeskynní medvědy nebo

divoké koně byl vždy odvážný a velmi riskantní. Takové lovy se prováděly proto kolektivně.

Co by také zmohl i ten nejzdatnější a nejsrdnatější lovec, kdyby se chtěl postavit samojediný proti velikému zvířeti? Jedinou ranou je skolit nemohl a proti rozdivočenému poraněnému zvířeti byl vlastně docela bezmocný. Vždyť přesto, že lovili veliká stádní zvířata v kolektivech, byla zranění lovců velmi častá a vážná, smrtelná. Tato skutečnost, která oslabovala citelně schopnost tlupy zabezpečit si dostatek potravy, nutila lovce k přemýšlení, jak by dostali velkou kořist co nejsnadněji různými loveckými úskoky.

Ze zachovaných jeskynních kreseb můžeme soudit, že lovci dobře odpozorovali zvyky lovené zvěře a dovedli vymyslit způsoby, jak je bez většího nebezpečí ulovit, mnohdy dokonce ve větším počtu najednou.

Znali opravdu mnoho záludných způsobů k lovu zvěře.

Na stezkách, po nichž chodila zvěř pravidelně k napajedlům, vykopávali hluboké jámy, které pokrývali větvemi a lehce posypávali hlínou a drny. Takové maskované jámy, upravené mnohdy jen z přirozených prohlubin, se často staly lapadly i pro největší zvěř, mamuty a srstnaté nosorožce, kteří se z nich nemohli nijak osvobodit.

Jindy, například v teplých obdobích poslední doby ledové, když vedly stezky zvěře k napajedlům pod korunami starých stromů, stačilo, aby si lovci lehli na silné spodní větve stromů a z tohoto úkrytu vrhali oštěpy nebo stříleli šípy na zvěř, jdoucí pod nimi k vodě uhasit žízeň.

Jindy zase zaháněli lovci zvěř do bahnisek a močálů nebo do úzkých skalních soutěsek, z nichž nemohla lovcům uniknout.

Jejich lovecká vynalézavost šla však ještě dále. Stavěli různé pasti, jejichž obrazy se nám až dodnes zachovaly v mnohých francouzských a španělských jeskyních.

Nehledě k obrazům lapacích jam, mnohdy s naznačením ostrého kůlu uprostřed, byly takovou nejobyčejnější pastí jednoduché ohrady s jediným vchodem, který lovci zatarasili, podařilo-li se jim tam vehnat vyhlédnutou zvěř. Jestliže byly tyto ohrady větší a bylo možno do nich lapit více kusů najednou, měli lovci tu výhodu, že mohli zvířata zabíjet postupně; zdali tak činili skutečně, ovšem nevíme, ale můžeme se tak domnívat.

Z jeskynních kreseb známe i složitější pasti, které sestavovali lovci nad stezkami zvěře ze střechovitě postavených klád. Když se této nastražené stavby dotkla divokým pohybem poplašená zvěř, zřítila se na ni a padající těžké klády zvířata poranily tak, že ubití jich bylo snadnější.

Jinou lstí, kterou tito lovci s úspěchem užívali, byla ta, že maskovali své

tělo zvířecí kůží a po čtyřech se plížili k vyhlédnuté kořisti. Byl to jistě jeden z prvních loveckých úskoků. V povídce **Rianova lest** jsem podrobněji popsal, jakým způsobem mohli lovci tuto lest objevit. Ovšem možností, jak na to přijít, bylo mnohem více.

Někdy stačil pro zamaskování k zvěři se plížících lovců svazek větví, který nesli před sebou a zakrývali jím tělo, jako by to byla křovina. Jakmile se připlížili do největší možné blízkosti, rychle se vztyčovali a než se překvapená zvěř mohla vzpamatovat, už jí tkvěly ostré šípy a oštěpy v těle.

Zdali lovci znali jedy, jimiž by potírali hroty šípů či oštěpů, nevíme.

O některých z těchto loveckých úskoků jsme si pověděli v našich povídkách. Jen o dvou ukázkách těchto předvěkých lovců chci Ti, milý čtenáři, říci něco bližšího, neboť by sis mohl myslet, že jsem si je vymyslel.

V povídce **Veliký lov** jsem vypravoval, jak Gur vymyslel chytrý způsob lovu na bizony, pratury a jinou zvěř. Vylíčil jsem to podle zprávy O. Hausera, který objevil lapací jámy v květnu 1907 blízko sídliště u Laugerie Haute (ložří ót) ve Francii. Jsou v místě, kde neční křídové vápence příkře nad řekou Vézèrou jako v sousedním okolí, nýbrž sbíhají pozvolna k její hladině. Zvěř, která oživovala kraj nad vysokými a skalnatými břehy Vézèry, sestupovala pravidelně tudy k řece, kam ji hnala žízeň.

Aurignačtí lovci to vypozorovali a políčili zde na ně několik řad lapacích jam. Ostrými kameny vydlabali v tvrdém, ale na povrchu zvětralém vápenci celkem 21 jam, které byly 80 až 160 cm hluboké a 60 až 230 cm široké. Vyhloubili je v řadách za sebou, a to tak, aby mezi dvěma jámami přední řady byla vždy jedna jáma řady zadní. Když pak jámy zamaskovali, byla podle O. Hausera cesta k napajedlu pro všechnu zvěř velmi nebezpečná. Zvláště tehdy, když ji lovci ze všech stran obklíčili a záměrně sem hnali, nalezlo tu mnoho bizonů, praturů nebo divokých koní smrt.

Také lov divokých koní popsaný v téže povídce není vymyšlený. Až dodnes se zachovala ve Francii u obce Solutré, severně od Lyonu, strmá, naprosto neschůdná skaliska, pod nimiž bylo v zemi nalezeno veliké množství koňských kostí, posledních to důkazů štvanic předvěkých lovců.

Nad vínorodou rovinou čnějí tu až do výše 350 m příkré stěny skal, jež se však na druhé straně pozvolna svažují v rovinu rozlehlého kraje. Pod strmou stěnou skal leží na rozlehlé ploše vrstva plná prastarých kostí tlustá 50 až 230 cm. Francouzský badatel Toussain (tusén) se domnívá, že to jsou zbytky asi 40 000 divokých koní. Jiní odhadli jejich množství dokonce až na 100 000 kusů.

Toto obrovské naleziště koňských kostí je dnes pro nás exemplárním

dokladem velkých a po dlouhou dobu se pravidelně opakujících lovů. Předvěcí lovci zde chytře využili přírodního rázu terénu. Velkým obloukem obklíčili stádo koní ze severu, štvali je po pozvolném svahu k jihu stále výše nahoru na vrchol skaliska – pravděpodobně i s pomocí ohňů a křiku na obou bočních stranách – až k samému okraji. Odtud vyděšení koně tlačeni zadními padali dolů, kde zůstali ležet s přeraženými údy. Někteří odborníci se domnívají, že k takovým velikým lovům bylo třeba mnoha lidí, a proto se tlupy k takovým účelům spojovaly; podle této domněnky lovily v naší povídce společně tlupy náčelníků Nuba a Songa.

Předvěcí lovci lovili všechna zvířata, která kolem nich žila. Proto na jejich tábořištích nacházíme kosti mamutů, srstnatých nosorožců, jeskynních medvědů, praturů, bizonů, sobů, divokých prasat, vlků, ledních lišek, rosomáků a jiných. Příležitostně lovili také některé ptáky a ryby.

Hlavním lovným zvířetem aurignackých lovců byl mamut; proto jim též říkáme lovci mamutů. Naproti tomu hlavním lovným zvířetem pozdějších magdalénských lovců byl sob; ty odlišujeme názvem lovci sobů. Tato zvířata měla beze sporu pro lovce své doby veliký hospodářský význam a není pochybnosti ani o tom, že rovněž mnohé magické kulty se vztahovaly přímo k lovu těchto zvířat.

Z našich lovců mamutů jsou v tomto ohledu nejvýznamnější ti, kteří měli své sídliště v Předmostí u Přerova; zde se našlo kostí z více než 1000 mamutů. V poněkud mladším sídlišti těchto lovců, Dolních Věstonicích na Dyji, se našlo mamutích zbytků z více než 100 zvířat.

Kosti ulovených zvířat odhazovali předvěcí lovci jako zbytky svých hodů do zvláštních odpadových jam. V Dolních Věstonicích tvořily nahromaděné kosti veliký ovál o rozměrech 40 x 12 m do výšky až 0,5 m. Obsah nalezených jam však nemůžeme ve všech případech považovat za pouhé nepotřebné odpadky. Někdy v nich byl zvlášť vybraný materiál připravený k výrobě nástrojů, zbraní, popřípadě různých ozdobných či praktických předmětů, nebo materiál k stavebním účelům, ba i topivo pro ohniště. Takové vytříděné hromady kostí známe třeba z Předmostí u Přerova, kde byly objeveny skupiny 13 mamutích klů, 50 mamutích stoliček a 12 vlčích lebek. Odpadkové jámy byly často v samé blízkosti stanových chatrčí; tak tomu třeba bylo v Dolních Věstonicích nebo v obci Barca u Košic.

Maso ulovených zvířat pojídali předvěcí lovci syrové, ale častěji opečené buď na rozžhavených kamenech vroubících ohniště, nebo snad přímo ve žhavém popelu. Vařit maso ještě nedovedli, protože neuměli vyrobit vhodné hliněné a v ohni vypálené nádoby; to se povedlo teprve lidem mladší doby

kamenné (neolitu). Rozbité spodiny lebek ulovených zvířat, stejně jako rozštípané dlouhé kosti svědčí o tom, že mozek a morek byly pochoutkou těchto předvěkých lovců. V teplém ročním období musela tlupa sníst masitý úlovek velmi rychle, neboť jinak by se jim zkazil. Zato v zimě mohli s masem zacházet daleko hospodárněji, protože mrazivý chlad bránil hnilobnému rozkladu masa.

Dlouhé zimy s krutými mrazy, ledovými větry a sněhovými vánicemi působily tlupám vždy mnoho utrpení a zvláště tehdy, když tlupa neměla dosti zásob. Pokud se lovci ještě nenaučili maso sušit a udit, aby si už v létě připravovali co největší množství potravin na zimu, byl hlad častým a neodbytným hostem v jejich jeskyních nebo ve stanových chatrčích. Můžeme však předpokládat, že snad tito vynalézaví lidé znali jednoduché způsoby konzervování masa, i když na to přišli jistě zcela náhodou. Zprvu je asi překvapilo, že se kus masa zapomenutý na prudkém slunci nebo na skalním výstupku u ohně nezkazil, dokonce krásně voněl a výborně chutnal, i když byl oschlý a očouzený kouřem. Tak člověk poznal, jak si může uchovat dobré maso na velmi dlouhou dobu a od té chvíle se stalo udění a sušení masa novou nezbytnou činností celé tlupy. Ačkoli to byl značný pokrok v zajišťování jejich živobytí, přece jen množství takto zpracovaného masa záviselo výhradně na úspěšných bohatých lovech, neboť lidé v celé starší době kamenné (paleolitu) neměli ještě domácí hospodářské zvířectvo. Ochočit si jednotlivá zvířata a pěstovat je ve stádech se lidem podařilo teprve v mladší době kamenné (neolitu).

Maso však nebylo jedinou potravou těchto lovců. Pojídali též stravu rostlinnou, kterou připravovaly z nasbíraných částí různých rostlin hlavně ženy.

Ulovená zvířata poskytovala kromě masa a kostí i kožešiny, z nichž ženy zhotovovaly jednoduché obleky a čapky. Hrubé kožešiny nebo kůže používali asi hojně k pokrývání koster primitivních stanových chatrčí. Rovněž spací kouty, ať již v jeskyních, nebo v chýších, byly jistě vystlány kožešinami, i když pod nimi nechyběla suchá tráva, mech nebo suché listí. Do nejměkčích kožešin zahalovaly matky nemluvňata.

Oděv předvěkých lovců byl kožešinový. V teplém létě jim stačil lehký oděv, snad jen kožešiny kolem boků těla a nanejvýš vestovité kabátce přes prsa a přes záda. V zimě se ovšem museli oblékat mnohem tepleji. Jak asi tento zimní šat vypadal, o tom nás poučil nález ženské sošky ze sibiřské stanice v Buretě. Ve srovnání se všemi ostatními soškami je bureťská venuše v obleku, který se velmi podobá oděvu dnešních severských lidí; kalhoty,

kabátec a kapuce jsou sešity v jakýsi kombinovaný oblek, který dobře chrání tělo proti zimě. Že byl oblek bureťské venuše zhotoven z kůže, o tom svědčí drobné vrypy na sošce, napodobující charakter kožešin.

Někomu by se mohlo zdát divné, že u těchto předvěkých lovců mluvím již o chatrčích. Ve vyprávění starého Rena v povídce **Veliký lov** chtěl jsem Tě, milý čtenáři, seznámit se skutečností, že všichni aurignačtí lovci mamutů nebydleli jen v jeskyních nebo pod převislými skálami, nýbrž že v mnohých oblastech si už stavěli primitivní stanové chýše, mnohdy značných rozměrů. Že to víme, je velikou zásluhou sovětských odborníků, kteří na ně první upozornili, když studovali stopy těchto předvěkých lovců na území dnešní Ukrajiny.

Širé lány ukrajinských stepí, na kterých nikde nenajdeme skalní hřbety s jeskyněmi nebo s převislými skálami, byly totiž domovem lidí, kteří se dovedli chránit před arktickým podnebím jiným způsobem – vykopali si úkryt do země. U Puškari si vyhloubili mělkou jámu, asi 12 m dlouhou a 4 m širokou, v níž byly nalezeny stopy po třech ohništích a kolem nich mnoho mamutích kostí. V Kostěnkách na Donu byly odkryty dvě veliké jámy se zbytky ohnišť. Tyto jámy – domovy ukrajinských lovců mamutů – měly nad sebou jakousi stanovou střechu, jejíž kostra z kůlů byla pokryta kožemi a březovou kůrou. Po stranách při zemi zpevňovaly střechu vykopaná hlína a mamutí kly.

Na Timonovce ukázaly Gorodcovovy vykopávky ukrajinského lovce mamutů jako ještě dovednějšího stavitele. Výzkumem bylo zde zjištěno několik obytných jam 6 až 12 m dlouhých, 3,5 m širokých a 2,5 až 3 m hlubokých. Jámy měly tvar obdélníků. Jejich rovné stěny ukazují stopy po vydřevení.

Podle Gorodcovových šetření byl povrch jam pokryt plochou střechou složenou z klád. Byly zaházeny hlínou, na které brzo vyrostla tráva, takže povrch nad stropem jámy úplně splynul s povrchem okolní stepi. Do obydlí se vcházelo šikmou, asi metr širokou chodbou s pozvolným sklonem dolů; i tato chodba byla shora kryta stropem. Některé z těchto obytných jam měly komín k odvodu kouře z ohnišť, jiné jámy byly bez komínů; ty měly zpravidla ohniště nedaleko na povrchu v mělkém dolíku. V některých jámách byla zjištěna sedátka, složená z dolních čelistí mamutů.

Je zajímavé, že k jednotlivým obývacím jámám patřily jedna nebo dvě jámy zásobní, jež měly kuželovitý a dole zaoblený tvar. Byly hluboké 2,40 až 2,80 m a v nejširší části při základu měly průměr 3,50 až 4 m. K těmto zásobním jámám vedl rovněž šikmý vchod chráněný střechou.

Ukrajinští lovci mamutů byli tedy důvtipní lidé, kteří si podle potřeby dovedli dobře poradit. Když v kraji nenašli přirozené úkryty (jeskyně nebo převislé skály), dokázali si postavit úkryty umělé, a to dokonce již dvěma různými způsoby. Nezdá se Ti, milý čtenáři, že dějiny stavitelství začínají skoro od samého počátku poslední (würmské) doby ledové a že zemljanky nejsou naprosto vynálezem dnešního člověka?

Jakmile se člověk naučil prvním základům stavitelství, mohl se odvážit osídlit i kraje ležící od ukrajinských stepí daleko na sever. Mohlo se mu to ovšem podařit zvláště proto, že již dovedl podle své vůle a potřeby rozdělat oheň, a to také v té době skutečně už dokázal.

V předbajkalské paleolitické stanici Bureť odkryli sovětští odborníci čtyři stavby, které nebyly zbudovány ze dřeva (nebyly tam tehdy lesy), nýbrž především z kostí mamutů a srstnatých nosorožců, a to i v těch částech, kde by bylo nutno předpokládat dřevěné sloupy. Sloupce, o něž se opírala střecha, nebyly z kmenů stromů, nýbrž z dlouhých holenních kostí a mamutích klů. Stěny obydlí a jejich základy byly vystavěny z lebek srstnatých nosorožců, z dlouhých zvířecích kostí a byly prokládány kameny a hlínou. I střecha byla složena z kosterního materiálu, a to z velikého množství sobích parohů. A. P. Okladnikov tak usuzuje z toho, že uvnitř obydlí bylo nalezeno množství sobích parohů. Říká o nich, že svou lehkostí, tenkostí a pevností, stejně jako svou rozvětveností mohly být vhodným materiálem pro vytvoření souvislé a pevné střešní síťovité kostry, kterou bylo možné snadno pokrýt kůžemi, popřípadě drny a hlínou. Každá z těchto čtyř kopulovitých staveb byla z poloviny nebo i z ještě větší části ponořena do země, aby byla lépe chráněna před krutými severskými mrazy a vichřicemi.

Po těchto prvních překvapujících nálezech byly v SSSR učiněny další neméně zajímavé. Ale co více! Stopy po takových stavbách byly zjištěny i jinde, a také u nás – především u obce Barca nedaleko Košic. Jde snad nejméně o tři chatrče, které byly postaveny tak, že na nosných sloupech spočívala sedlovitá střecha posazená přímo na zem. V žádné této chatě nebylo zjištěno ohniště; zdá se tedy, že ohně plály jen venku mimo ně.

Na Moravě byly takovéto chatrče zjištěny třeba u Dolních Věstonic. Zde byla objevena velká mísovitá prohlubenina nepravidelného oválného tvaru, dlouhá 15 m a široká 9 m. Uvnitř prohlubeniny bylo několik ohnišť, kolem nichž ležely v popelovité vrstvě s dřevěnými uhlíky mamutí kosti a mnoho pazourkových nástrojů. Poblíž byla objevena druhá chatrč kruhovitého tvaru o průměru asi 7 m. Na jižní straně byla zahloubena do slínovitého podloží,

kdežto na severní straně byla obestavěna jakousi zídkou z vápencových kamenů. Uprostřed chýše bylo ohniště a ve dně se našly otvory po kůlech, které nesly jednoduchou střechu. K stavbě stěn i střechy bylo použito kmenů, větví a velikých mamutích kostí.

Jiné chatrče byly zjištěny na Landeku v Ostravě-Petřkovicích.

Lovci mamutů si dovedli volit pro svá tábořiště vhodné místo, obvykle vždy blízko vod. Bylo-li nad řekou, bylo položeno tak, aby je neohrožovaly povodně. Přesto se však někdy stalo, že náhlé záplavy mohly v táboře způsobit živelnou pohromu. Taková potkala například Mota v povídce **Veliký lov**. Podkladem příběhu o Motovi bylo zjištění vědeckých pracovníků ve Francii v Colombiěre. V říjnu 1913 učinili zde L. Mayet a L. Maurette zajímavý objev.

Při průzkumném kopání nalezli v hloubce asi 1,5 m devět plochých kamenů, kosti s rytinami a v jejich blízkosti mnoho pazourkových nástrojů. Některé rytiny byly prý po dohotovení opět z kostí vyškrabány (snad nebyly zdařilé) a na volném místě byl do nich vyryt pazourkovým rydlem nový obraz zvířete. Všechny tyto nálezy ležely pod vrstvou jemného říčního písku. Proto se nálezci domnívají, že to bylo pracovní místo nějakého předvěkého umělce, které náhlá zátopa řeky zaplavila a pokryla silnou vrstvou písku.

Předvěcí lovci svá obydlí podle potřeby také vhodně upravovali. Například v Řevnicích u Prahy vydláždili podlahy chýší, protože půda je zde po deštích velmi kluzká a lovci nemohli zabránit, aby jim nevnikala dešťová voda někudy do obydlí. Nebo podlaha velkého sídelního objektu v Dolních Věstonicích na Dyji byla pokryta zase vápencovou drtí.

Střediskem života lovců byla ohniště, ať již na volných prostranstvích mezi chatrčemi, nebo v chatrčích, či v jeskyních. U ohňů se konaly porady lovců, tam také odpočívali a bavili se. Okolo ohňů se seskupovali muži, kteří opracovávali pazourek. Tak tomu bylo v jedné velké chatrči v Dolních Věstonicích, kde na ploše jednoho čtverečního metru bylo nalezeno přes 1000 kusů rozmanitých pazourkových předmětů. Takových případů bylo by možno uvést ještě celou řadu.

Lovci mamutů v našich krajinách používali k výrobě zbraní a nástrojů především pazourek, který lehce získávali pouze na severu Moravy, a to v oblasti nánosů severských ledovců (morén) baltického křídového útvaru. Tábořiště některých tlup byla v blízkosti těchto surovinových ložisek. Tlupy kolem Brna vyhledávaly zase rohovce z blízké Stránské skály. Jisté je, že některé tlupy dostávaly některé suroviny výměnou; například jihomoravští

lovci mamutů získávali z Považí radiolarit[1] a z jihovýchodního Slovenska obsidián[2]. V pavlovském sídlišti byl nalezen jantar[3].

To by svědčilo o tom, že některé tlupy byly s jinými v častějších stycích, při nichž docházelo mezi nimi k výměně těch předmětů, kterých měly nadbytek. U zvlášť spřátelených tlup mohlo snad docházet i k vzájemné výměně žen. U velkých ohnišť se zajisté konaly různé slavnosti. Ohniště bývala umisťována v mělkých prohloubeninách, na plochých kamenech, a často bývala kameny ohraničována. Topilo se dřevem, ale někdy i kostmi velikých zvířat; tuk z rozpálených kostí dobře hořel.

Velmi zajímavý, důležitý a zatím zcela ojedinělý objev učinil roku 1912 B. Klíma na Landeku v Ostravě-Petřkovicích. Toto naleziště leží na zalesněném návrší 45 m nad soutokem Odry a Ostravice. Kamenné nástroje, vyrobené vesměs z pazourků blízkých morén, jsou zde velmi hojné a podle typu patří nejmladšímu údobí kulturního období aurignaciénu, tzv. gravetiénu. Nejcennější poznatek byl však získán v těsné blízkosti objeveného ohniště – našly se tu úlomky černého kamenného uhlí.

Podle podrobných a přesných chemických rozborů R. Jirkovského pocházejí tyto úlomky uhlí ze sloje dnešního dolu Edvarda Urxe, která vychází na povrch asi 200 m ve svahu pod nalezištěm. Kromě úlomků uhlí byly zde nalezeny i zkoksovatělé součásti drobných tvarů. Je tedy jisté, že tito landečtí lovci mamutů našli blízko svého tábořiště výchoz uhelné sloje a že uhlím topili. Tento názor podporují ještě ty skutečnosti, že je v odkrytém ohništi naprostý nedostatek dřevěných uhlíků a že kosti jsou vyšším žárem uhlí přepáleny. Ač nevíme, zda použití černého kamenného uhlí bylo zde náhodné či záměrné, přece jen je to nález neobyčejně zajímavý a na celém světě zcela ojedinělý. A to bylo právě hlavním podnětem k napsání povídky **Černý kámen**.

---

[1] Radiolarit je jemně zrnitá až celistvá hornina, složená z křemitých schránek mořských prvoků zvaných radiolárie – mřížovci.

[2] Obsidián je přírodní sopečné sklo, vzniklé rychlým ztuhnutím magmatu na zemském povrchu.

[3] Jantar (sukcinit) je zkamenělá pryskyřice předvěkých jehličnatých stromů, *Pinnites succinifera* aj. Povětšinou bývá žlutý až hnědý, průhledný nebo zakalený. V sladkovodních usazeninách českého křídového útvaru druhohor u Skutče, Valchova, Velkých Opatovic a jinde se nalézá neprůhledná odrůda jantaru zvaná valchovit. V mnohých kusech jantaru z eocénního útvaru starších třetihor na pobřeží Baltického moře byly nalezeny dokonale zachované části těla nebo celé organismy tehdejší doby (hmyz, houby, květy aj.), a to i s původní barvou. V mladší době kamenné vyráběli z jantaru nejdříve Germáni a později Římané šperky.

Aurignačtí a gravetští lovci mamutů byli první, kteří po sobě zanechali různé ozdobné předměty, rytiny, malby a sošky zvířat, dokonce rytiny a sošky lidí, které můžeme považovat za první umělecké památky. Svého vyvrcholení dosáhlo toto počáteční umění mladšího období paleolitu až u magdalénských lovců sobů, po nichž se v některých severošpanělských a francouzských jeskyních dochovala taková barevná díla, že i dnes stojíme před nimi v opravdovém údivu[1].

Některé drobné umělé výtvory (artefakty) byly pravděpodobně vyrobeny k ozdobě. Tak třeba na dětských kostřičkách v „Dětské jeskyni" u Mentonu na hranicích francouzské a italské Riviéry bylo nalezeno na tisíc malých mušliček; nemůže to znamenat nic jiného, než že matka dala svým dětem do hrobu jejich nejkrásnější, drobnými mušličkami pro štěstí zdobené šatičky. Jako talisman a ozdobu nosili dospělí náhrdelníky z provrtaných schránek mlžů a plžů. Někdy byly náhrdelníky z kuliček či válečků, vyřezaných z mamutoviny. Celá dílna na výrobu náhrdelníků z provrtaných ulit byla u nás objevena v jeskyni Čertova pec u Radošiné na Nitransku. Některé tyto předměty měly ovšem praktický význam, například krásně vyřezávaná spínadla z mamutoviny.

Jinak však dnes už bezpečně víme, že ostatní artefakty nevytvářeli předvěcí lovci jen pro potěchu. Příčina jejich námahy a úsilí byla zcela jiná. Téměř všechny obrazy a sošky jsou vlastně projevem lovecké magie[2]. O tom nás přesvědčují nejlépe ty rytiny do stěny skal, do kamene, do kosti a kresby nebo malby různými nerosty a hlinkami, na nichž je naznačeno protknutí těla lovné zvěře nakreslenými šípy nebo oštěpy. Takových případů známe mnoho.

Na některých obrazech můžeme pozorovat, že se na zobrazenou zvěř šípy skutečně střílelo jako do terče. Na jiných obrazech je zase přes zvíře vyryta past. Všechny tyto rytiny a kresby jsou proto dokladem hluboké víry lovců,

[1] R. 1879 byly objeveny na stěnách jeskyň u Altamiry, obce v severním Španělsku (v provincii Santander u Santillany del Mar), barevné malby předvěkých lovců zvěře, které tvoří vrchol umění staré doby kamenné. Nejčastěji je na nich zobrazen bizon, kůň a sob. R. 1940 se přišlo na barevné kresby předvěkého člověka v jeskyni Lascaux (laskó) v jižní Francii v kraji Dordogne (dordoň) u města Montignac (montyňak). Je v ní velké množství krásně zachovaných paleolitických maleb praturů, bizonů, divokých koní, jelenů i jiné lovné zvěře a patří k nejlepším, které byly ve Francii a ve Španělsku nalezeny.

[2] Magií nazýváme primitivní čarodějné, kouzelnické obřady lidí, kteří se pro neznalost přírodních zákonitostí snaží vysvětlit nepochopitelné jevy představou, fantastickou vírou, že existuje možnost ovlivňovat děje v přírodě a mezi lidmi pomocí kouzel a čar. Magie je jeden z nejstarších prvků počátečního vývoje náboženství.

že zvíře zobrazené jako raněné nebo chycené bude po určitých magických obřadech při nejbližší příležitosti, při nejbližším lovu zraněno nebo chyceno i ve skutečnosti. Lidé věřili, že lov nebo přelstění zvířete proběhne tak, jako to předvádí magický obraz.

Jiným důkazem, že tyto obrazy neměli lovci pro radost z pohledu na krásu znázorněných tvarů a linií, je ta skutečnost, že obrazy zvířat se nacházejí zpravidla daleko od jeskynních vchodů a velmi často na nejskrytějších a těžko přístupných místech ponořených do věčné tmy. Tak třeba v jeskyni La Mouthe (la muth) ve Francii, která je dlouhá asi 220 m, začínají obrazy teprve asi 90 m daleko od vchodu, v jeskyni Niaux (nyjó), rovněž ve Francii, která je asi 1400 m dlouhá, jsou první obrazy teprve ve vzdálenosti asi 500 m od vchodu a podobně je tomu u jiných jeskyní.

Tak jako rytiny a malby na stěnách jeskyní byly předmětem lovecké magie drobné rytiny na kostech, na kamenech a malé sošky zvířat. Měly tu výhodu, že je kouzelníci mohli nosit s sebou z místa na místo, takže byly k různým magickým obřadům vždy po ruce, třebas daleko od jeskyně tlupy. O tom jsem Ti, milý čtenáři, vyprávěl v povídce **Mamuti táhnou**. Malá soška mamuta, o níž se v povídce jedná, byla skutečně nalezena. Byla vyřezána z úlomku mamutího klu a našla se na tábořišti lovců mamutů v Předmostí u Přerova.

Když tedy víme, že rytiny, malby a sošky měli kouzelníci především pro magii, musíme předpokládat, že existovaly i jakési na pověrách založené obřady (ceremonie). Není pochybnosti také o tom, že všechny úkony těchto tajemných obřadů, prováděných často hluboko v jeskyních, vedli a řídili kouzelníci tlup. Že kouzelníci vskutku existovali, o tom nás přesvědčují jejich obrazy, objevené v některých jeskyních.

Z těchto obrazů nejsilnějším dojmem působí kouzelník, jehož obraz byl objeven v jeskyni Tří bratří (Trois Frères – troa frér) ve Francii. Jeho obraz dominuje nad obrazy zvířat. Jednou nohou vykračuje, má koňský ocas, tělo zahalené v kůži nějaké šelmy (lva nebo medvěda) a na hlavě má jelení parohy. Zvláštním dojmem působí jeho nápadně kulaté oči, které jako by chtěly každého uhranout.

V téže jeskyni byl objeven ještě jiný obraz kouzelníka. Je také zachycen v tanečním kroku, ale má bizoní masku a hraje na nástroj podobný primitivní flétně.

Známe i obraz kouzelníka napodobujícího mamuta; byl objeven ve francouzské jeskyni Les Combarelles (le kombarel) a proto jsem toho použil v povídce **Mamuti táhnou**. Existují však ještě další obrazy kouzelníků.

Nelze pochybovat ani o tom, že kouzelníci byli po náčelnících nejváženějšími, ale zároveň nejobávanějšími členy tlup. Měli v jeskyních nebo ve velkých chatrčích své oddělené kouty, kterým se ostatní vyhýbali. V Dolních Věstonicích na jižní Moravě byla objevena malá chatrč stranou ostatních. Soudí se, že to bylo obydlí kouzelníka, kde připravoval kouzla a kam snášel vše, co k svým obřadům potřeboval.

Většinou byli kouzelníci prohnaní a lstiví, často i potměšilí, protože využívali všeho, co jim mohlo přinést prospěch. Je velmi pravděpodobné, že mnohé tajemné a lovcům nepochopitelné jevy byly kouzelníkům dobře známy, ale že si jejich význam a vysvětlení nechávali pro sebe, aby toho využívali k zvýšení své autority.

Znalosti kouzelníků byly v mnohém ohledu větší než ostatních lidí. Jistě znali rostliny nebo jejich plody, které po požití způsobovaly opojení, vzrušení, mdloby nebo smrt. Snad se vyznali i v primitivním léčení. Všechny své zkušenosti a znalosti předávali jen svým nástupcům, které si vybírali po dlouhých úvahách a zkouškách, kdo z mladých je pro tuto funkci v tlupě nejschopnější. Tak přecházelo kouzelnictví z jednoho na druhého a každý z nich pečlivě střežil tajemství obřadů, jimiž udivoval tlupu, budil strach a udržoval si v tlupě vážnost.

Strach a hlad byly v životě lidí již odpradávna nevítanými hosty. Aby se jich lidé zbavili sami, to většinou nebylo v jejich silách. Proto věřili v pověry a kouzla, proto vždy hleděli co nejlépe vyjít s těmi, o nichž byli přesvědčeni, že je mohou magií zbavit nesnází, že dokážou zahnat bídu a přivolat blahobyt.

Tak tomu bylo i s lovci mamutů a sobů. Malé úlovky znamenaly nouzi, velké úlovky hojnost. Bylo proto třeba vykonat vše, aby úlovky byly časté a veliké. Kouzelné obrazy a sošky, různé lovecko-magické obřady a s nimi i kouzelníci se tedy u nich objevili jako nezbytný následek strastiplného života v hluboké nevědomosti. Neuvědomovali si ani, že žádné čáry kouzelníků by jim vůbec nebyly nic platny, kdyby sami nepoznávali stále dokonaleji život a zvyky lovné zvěře, kdyby nezískávali nové lovecké zkušenosti, nezlepšovali své dovednosti a neměli velkou vytrvalost a odvahu.

Kouty některých jeskyní můžeme považovat za skutečné pravěké svatyně. Takovou svatyní je například jedna prostora jeskyně v blízkosti jihofrancouzské vesnice Montespan s hliněnou sochou medvěda. Jinou můžeme najít u Niaux (nyjó) ve Francii; na jednom místě jeskyně je zvláštní malý výklenek, který velikostí a tvarem odpovídá jelení hlavě. K tomuto výklenku jsou přimalovány jelení parohy. Nepochybně byla do tohoto

výklenku vkládána jelení lebka bez parohů, a to vždy tehdy, když se zde měl konat magický obřad, který měl zaručit úspěšný lov jelenů. Vzpomeň si, milý čtenáři, že jsem Ti o tom vyprávěl v povídce **Rianova lest**.

Jaký byl vlastní obsah kouzelnických obřadů, to nevíme. Lovci se při nich malovali barevnými hlinkami. Pro různé obřady bylo snad toto jejich malování jiné. Zda se maskovali, to také nevíme. Jistě však byly obřady doprovázeny zvuky píšťal, chřestidel a snad bubnováním na nějaké primitivní bubny. Píšťaly se nám zachovaly a chřestidla si mohli snadno vyrobit z močových měchýřů ulovených zvířat, které nechali vyschnout a pak do nich vložili několik kamenů. Určité úseky obřadů doprovázely snad i nějaké jednoduché zpěvy stejně jako tance, mnohdy divoké a výstřední, jak to zachytila rytina, objevená nedávno u Palerma na Sicílii.

V povídce **Do nových lovišť** jsem Tě chtěl, milý čtenáři, seznámit se skutečností, že lovci mamutů, žijící už ve větších tlupách (stejně jako pozdější lovci sobů), potřebovali mnoho potravy. Tím více, čím víc jich žilo pohromadě. Jestliže byli odkázáni pouze na sběr a lov, nemohli samozřejmě spoléhat na to, že budou dlouho v kraji, v němž právě žili, i když byl rozsáhlý. Rostlinné plody bylo možno sbírat jen v určitých ročních obdobích, ovšem veliká vedra, sucha nebo mrazy ohrožovaly obživu lidí, když zničily ve velkém rostlinné plody, hlízy, cibule a kořínky. Zvěř se neustálým vybíjením stávala vzácnější nebo se stěhovala tam, kde nebyla lovci vyrušována.

Z těchto důvodů musela tlupa čas od času měnit svá loviště a musela si vyhledávat nová tábořiště. V takových dobách nepomáhaly žádné obřady, ať je prováděli kouzelníci s lovci co nejpozorněji a nejpřesněji. Tím samozřejmě velmi klesala autorita kouzelníků, i když se vždy mohli vymlouvat na to, že lovci nevykonali vše tak, jak mělo být. Sami se přitom snažili zachránit si úctu tlupy různými novými akcemi. Proto se kouzelník Ring v naší povídce **Do nových lovišť** rozhodl, že přemaluje obraz, znázorňující za sebou kráčející mamuty, na bizony. Domníval se totiž, že obraz pozbyl své magické moci, když už mamuti téměř z kraje zmizeli a místo nich se tu pásla stáda bizonů. Se změnou zvířat v přírodě bylo třeba změnit i k obřadům používaný obraz.

Tento detail povídky není vymyšlen. Takto přemalovaný obraz můžeme dodnes vidět ve francouzské jeskyni Font-de-Gaume (fon d góm) v jednom polokruhovitém skalním výklenku, zvaném dnes „božiště“. Přitom je zajímavé, že bizoní stádo je přemalováno přes kráčející mamuty touž malířskou manýrou, i když víme, že obě malby pocházejí z různých dob.

Avšak ani tento čin kouzelníku Ringovi nepomohl. Kde nebylo zvěře, tam nemohla pomoci žádná kouzla. Nezbylo tedy tlupě nic jiného, než opustit kraj a odejít jinam.

Těžký život aurignackých lovců mamutů (stejně jako magdalénských lovců sobů) se odrážel i v jejich zdravotním stavu. Neustálý pobyt v přírodě v častých nepohodách při nejnutnějším oblečení proti chladu a vlhku měl za následek hojně se vyskytující chronický zánět kloubů. Také bolesti zubů trápily tyto lovce. Na některých kostrách z těchto dob pozorujeme ložiska po hnisavých procesech, které mnohdy způsobily úplnou ztrátu chrupu a někdy až vyhnisání čelistní kosti. Jistě je trápily i jiné choroby a pravděpodobně také infekční, ale o nich nic nevíme, protože nezanechaly po sobě na kostech žádné stopy.

Častá byla zranění, která lovci utrpěli na lovech nebo v bojích s nepřítelem a možná i mezi sebou. Tak třeba žena z Crô-Magnonu (kromaňonu) ve Francii zemřela velmi brzy po smrtelném úrazu do čela, jeden lovec z mladečských jeskyní u Litovle na Moravě byl rovněž zabit dvěma údery do čela.

Ze všech těchto uvedených příčin nedožívali se předvěcí lovci dlouhého věku; kostry patřící jedincům starším padesáti let jsou vzácné. Své mrtvé pohřbívali, a to nejen dospělé, nýbrž i děti. Z našich aurignackých hrobů je několik velmi významných a světově známých.

Je to především hrob muže, objevený v Brně roku 1891 ve Francouzské ulici. Pohřbený byl ozdoben bohatým náhrdelníkem ze schránek kelnatek[1] a kolem kostry byly kamenné i kostěné destičky a mužská soška z mamutoviny, která představuje vzácný unikát. Kostra mrtvého byla posypána červeným barvivem a přikryta mamutí lopatkou.

Hrob asi čtyřicetileté ženy byl objeven roku 1927 v Brně-Žabovřeskách v Sušilově ulici. Kostra byla ve skrčené poloze v písku pod spraší.

Třetí významný hrob byl objeven roku 1949 v Dolních Věstonicích. Při okraji chatrče ve vyhloubeném mělkém důlku byla nalezena celá kostra ženy, také asi čtyřicetileté. Ležela na pravém boku ve skrčené poloze a přikrývaly ji dvě mamutí lopatky. Byla též pokryta červeným barvivem.

Světovým unikátem je však hrobka lovců mamutů z Předmostí u Přerova, která byla objevena roku 1894. V hrobce bylo celkem 20 koster pohřbených ve skrčené poloze; z nich 8 koster patřilo dospělým, zbytek mladistvým,

[1] Kelnatky jsou měkkýši s vápenatými lasturami; podobají se malému slonímu klu, který je na obou koncích otevřený. Dnes je známo asi 150 druhů kelnatek žijících vesměs v moři.

dětem a kojencům. Hrobka měla oválný tvar a byla 4 m dlouhá a 2,5 m široká; byla pokryta silnou vrstvou vápencových kamenů, která měla být ochranou proti porušení hrobky dravou zvěří.

Také dětský hrob byl u nás objeven, a to roku 1927 v Dolních Věstonicích; až na lebeční, červeně zbarvené kosti byla kostra dítěte spálena, ale byl u ní nalezen neobyčejně pěkně sestavený náhrdelník z 42 provrtaných liščích zubů, křížem přes sebe uspořádaných.

Smrt člověka zapůsobila na tyto předvěké lovce vždy silným dojmem a zneklidňovala je. Ne proto, že by na ni nebyli zvyklí – někdy byla v jejich tlupách až příliš častým hostem – spíše je zneklidňovaly záhady kolem ní, které si nedovedli vysvětlit. Proč se například červená krev vytékající ze zraněného těla mění? Proč se sráží a černá? Proč má mrtvý změněnou tvář, bledou až žlutou, proč nedýchá, proč mu v hrudi netepe srdce? Věděli jen, že mrtvý je bez pohybu, že jeho údy brzo ztuhnou tak, že je nelze ohnout. Ale jak to, že se mrtvý ve snech vrací mezi živé, že s nimi zasedá u ohně, zúčastňuje se jejich slavností, ba i lovů? Je skutečně mrtvý, nebo žije dále v jiném světě? To způsobovalo strach živých před mrtvými. Zřejmě nevěřili, že smrtí všechno končí.

Aby se uchránili před jakýmkoli nežádoucím zásahem mrtvého, pohřbívali ho, nejčastěji na místě jejich dosavadního bydliště, a sami se odstěhovali jinam. Někdy položili mrtvolu přímo do opuštěného ohniště; bylo-li ještě žhavé, opálilo nebo spálilo tělo. Jindy ukládali tělo do uměle vyhloubených hrobů, přičemž hlavu a nohy obložili zvláštními kamennými skřínkami. Jindy zase zatěžkávali hlavu, prsa a nohy nebožtíka velkými kameny nebo pokrývali celé tělo mamutími lopatkami, jako by chtěli zabránit, aby se mrtvý mohl zvednout a opustit svůj hrob.

Jistě to byl jen strach před mrtvými, aby se nevraceli do světa živých, který pozůstalé vedl k tomu, že mnohdy hned po smrti svazovali mrtvého do kozelce, což se při vykopání hrobu po tisíciletích projevuje více nebo méně skrčenou kostrou. Někdy zas ponechali mrtvého nebo mrtvé v jeskyni a její vchod, byl-li malý, zatarasili balvany. Takový hromadný hrob byl nalezen v Aurignacu. Aby zbavili mrtvého sinalé barvy, posypali mu tělo červeným barvivem; při vykopání hrobu se to projevuje červeným zabarvením kostí a hlíny.

Protože pralidé věřili, že mrtvý žije dál, byť odlišným životem než živí, dávali mu do hrobu potravu, kamenné nástroje a jiné milodary; po potravě v hrobech zůstávají dnes už jen kosti. Nevíme, zda hrob mrtvého vystýlali kožešinami; i kdyby tomu tak bylo, v objevených hrobech nemůžeme po

nich najít ani stopy, protože už dávno zetlely. Jistě však mrtvého oblékli do jeho oděvu. I když ani ten se nemohl zachovat, přece jen se v hrobech našly různé šatové ozdoby, třeba provrtané mušličky, přišité na oděv nebo na čapku. Nic také nevíme o obřadech při kladení mrtvého do hrobu.

Tento krátký výklad stačí, abychom trochu blíže poznali hrdiny pěti povídek této knihy. Než úplně skončím, rád bych ještě připomněl to, co proslavilo některé naše lovce mamutů, a v čem předstihli všechny své současníky.

Především jsou to lovci mamutů z Landeku v Ostravě-Petřkovicích, kteří jako první objevili uhelnou sloj a první v dějinách lidstva použili uhlí k pálení.

A ještě jedni lovci mamutů proslavili naši vlast. Byli to lovci, kteří se usídlili v Dolních Věstonicích. Tam poprvé začali s výrobou keramických předmětů, se kterou se všeobecně setkáváme teprve po mnoha tisících let později u zemědělců mladší doby kamenné (neolitu).

V jedné chatrči bylo nalezeno v keramické peci přes 2000 kusů vypálených hliněných hrudek a úlomků zvířecích sošek. Také v ohništi v nedalekém Pavlově bylo napočítáno přes 1300 hrudek a úlomků sošek.

Poznalo se, že jak hrudky, tak zvířecí figurky byly vytvořeny z měkké tvárlivé hmoty, polohliněné a polokostěné, která vypálením v ohni ztvrdla v kámen. I proslulá Věstonická venuše byla vymodelována z této hmoty a po vypálení v ohni byla stejně jako zvířecí sošky ještě vylepšena rytím a slabým ohlazením.

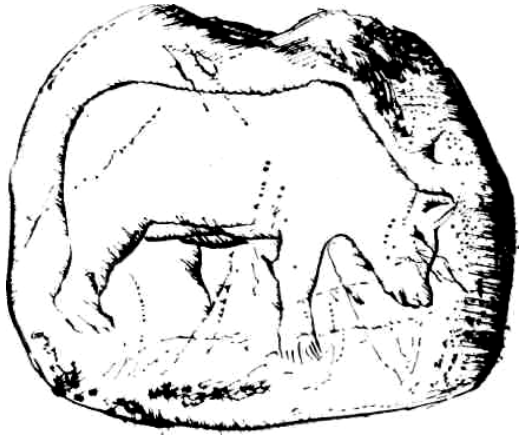
Nebyl tedy pravým objevitelem keramiky až člověk mladší doby kamenné. Ten vynalezl jen novou formu práce s hlínou, a to hrnčířství s použitím hrnčířského kruhu.

K plastické hmotě vhodné pro vypalování se váže ještě jeden významný objev. Na sošce medvěda a na jedné hrudce byly nalezeny otisky prstů (daktylogramy), žel ne celé, nýbrž jen ve výsecích. Ze zachovalého tvaru a z průběhu papilárních linií bylo však přesto bezpečně zjištěno, že věstonický lovec mamutů se podle obecných pravidel daktyloskopie nijak nelišil od dnešního člověka. Nalezené otisky prstů jsou vzácnými unikáty, které odjinud neznáme.

Není to pozoruhodné a pamětihodné, co jsem Ti, milý čtenáři, právě řekl o lovcích mamutů z Landeku a z Dolních Věstonic? Jistě ano. Proto si pamatuj, že v naši vlasti žili asi tak před 24000 lety lidé, kteří pro pokrok lidské společnosti a techniky práce mnoho znamenali!

Na konec už jen několik slov.

Zamysli se, milý čtenáři, ještě jednou nad vším tím, co sis právě přečetl. Zamysli se a srovnej onu pravěkou dobu s naší. Jistě budeš udiven, jak daleko dospěl za poměrně krátký čas člověk naší doby, který nejenže dovedl rozbít atom, ale stojí už na prahu dobývání vesmíru. A půjde-li dále vpřed jen cestou pravdy a lidskosti, snášenlivosti a porozumění, bez nenávisti a válek, pak ho jistě čeká při jeho obdivuhodných schopnostech vskutku velkolepá a šťastná budoucnost.



Edice Knižnice všeobecného vzdělání mládeže

Univ. prof. RNDr. JOSEF AUGUSTA, DrSc, NOSITEL ŘÁDU PRÁCE A VYZNAMENÁNÍ ZA ZÁSLUHY O VÝSTAVBU

U PRAVĚKÝCH LOVCŮ

Ilustrace a obálka
ZDENĚK BURIAN, NOSITEL ŘÁDU ZA VYNIKAJÍCÍ PRÁCI

Vydání 3. – Praha 1975 – Počet stran 160 a 7 příloh – Odpovědný redaktor: Rudolf Turek – Výtvarná redaktorka: Marie Tůmová – Technická redaktorka: Hana Převrátilová – Z nové sazby písmem Plantin a s 32 obrázky v textu vytiskl MÍR, nov. závody, n. p., závod 3 – Formát papíru 70 X 100 cm – AA 14,91 (11,83 textu, 1,60 grafiky, 1,48 barevných příloh) – VA 16,36 – Náklad 60 000 výtisků – Tematická skupina a podskupina 14/66 – Vydalo Státní pedagogické nakladatelství, n. p., v Praze jako svou publikaci č. 56-19-16

Cena vázaného výtisku Kčs 25,–

510/22,857

14-624-75 Kčs 25,00